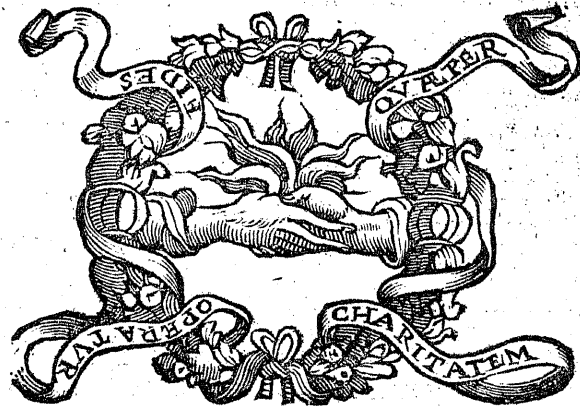

RELECTIO

✠ **Fratri Dominici Soto Se-**
gobienfis, Theologi ordinis Prædica-
torum, Cæfareæ maiestati à facris
côfefsionibus, De ratione te-
gendi & detegen-
di secretum.

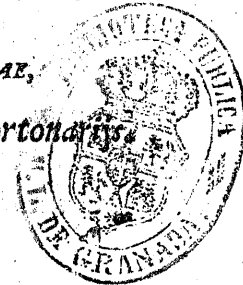
✠ *Secunda æditio nuperrimè ab Authore re-*
cognita, multisq; in locis aucta, & à mendis
quàm maxime fieri potuit, repurgata.

SALMANTICÆ,

Excudebat Andreas à Portonariis.

M. D. LVII.

RELECTIO
❧ Fratris Dominici Soto Se-
gobienfis, Theologi ordinis Prædica-
torum, Cæfareæ maiestati à sacris
cōfessionibus, De ratione te-
gendi & detegen-
di secretum.

❧ *Secunda æditio nuperrimè ab Authore re-
cognita, multisq; in locis aucta, & à mendis
quàm maximè fieri potuit, repurgata.*

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonariis.

M. D. LVII.

ILLVSTRISSI-
MO DOMINO AC RE-
uerendissimo præfuli. D. Ioanni
à Toletò, sanctæ Romanæ eccle-
siæ cardinali, Burgensiq; episco-
po, ex ordine prædicatorum as-
sumptò, suus frater Dominicus
Soto eiusdem ordinis. S.

AD nescio Præsul clarissi-
me, q̄ sit libellus hic impar quem Do-
minationi tuæ, aut nuncuparem, aut
certè Romam mitterem. Verùm ta-
men cùm mecum soleas (quæ tua hu-
manitas est) identidem exposulare, cur quæ in gy-
mnasio publicè dictamus, quæq; auditores tumultua-
riè codicibus excipiunt, non aliquãdo exacta & po-
lita prælo permittimus, animum subiit, has D. tuæ
meditatiunculas exhibere, de quibus, quæ nos cætera
prestare possumus, facile conijcias: atq; adeò, ut ri-
gorem tu iubèdi remittas, si indigna iudicaueris quæ
in lucem prodeant, aut si diuersa fortè steterit senten-
tia, timorem ego temperem obsequendi. Vereor nã-
que, hoc me quoq; nomine traducere pergas: sanè què,
postq̄ à seculi vndis, cathedris (inq̄) alijsq; id genus
scholarum nominibus, in hunc me religionis secessum

recepì, nunquã (quod votis omnibus optauerã) late-
re siuisti. Nam quòd patres huiusmodi sæcularibus
titulis mundo me rursus prodiderint, tuum certè stu-
dium fuit, tuãq; prorsus authoritas. Adeò enim D.
tuæ animo sedit cùm literarum omnium, tum maxime
sacrarũ studia fouère & locupletare, vt quantulam
nos cūq; accessionem ad eã rem facere possimus, nõ ne-
glexeris. Verũ enim uerò dũ fidem hac ratiõe religio-
nemq; sanctissimè colis, agis profectò nihil aliud, quã
quod vobis gentile est ac domesticũ institutum. Ve-
stra enim Albanorũ domus, tametsi vtroq; parente
regibus ædita, ob hoc tamen apud nostrates clarissi-
ma habetur, q̄ præ se semp tulerit, fidei, christianæq;
religioni honorem & cultũ summa obseruatione de-
ferre. Vnde ducibus vestris semper id solenne fuit, vt
nullum vnquam Hispania Mauris, Turcis, alijsq;
barbaris Christiani nominis hostibus bellum indixe-
rit, quo non sese armauerint primi, sanguinemq; &
plurimi animas fuderint. Testis est vel Africana il-
la expeditio: vbi frater tuus Garstias à Toletò, quem
honoris gratia nomino, pro patria, pro fide & reli-
gione tam sese generosè deuouit. Sed & in longa il-
la expugnatione regni Granatæ, quæ tantum Hi-
spanis negotium faceßiuit, tantòq; sanguine consti-
tit, q̄ se vestri strenuè gesserint, illustris corona per-
petuo fuerit testimonio, quam de capta tunc signor-
um ac vexillorum turba insignibus vestris circum-

dederūt. Quam ergo fidem armis tui, ac rebus clarè
 gestis propugnarunt, hęc nimirum, si moribus tu
 literis omni authoritate & studio opere pretiũ du-
 xeris asserere, extollere & amplificare. Quocirca
 cùm tu Præsul reuerendissime domum hanc tuam, vn-
 de ad istum ordinem summũq; senatum assumptus es,
 amplissimis ædificijs, monumentisq; exornes, modisq;
 omnibus augere & nobilitare studeas, tamẽ ego, cu-
 ius interest officio publico gratias referre, nihil gra-
 tius D. tuæ vicissim rependere possum, q̃ literaria
 hęc munuscula. Quæ, quantulacunq; sint, ac
 ceptare (vt reor) non dedignaberis:
 quandoquidem nõ minus regiũ est,
 exigua libenter accipere,
 q̃ ampla magnificè
 tribuere.
 Vale.

ARNOLDVS SCHVREIVS
 Brabantus Lectori.

Quum canit Ausonius vates, non ambo placere,
 Multa loqui, & summã cuncta silere fide:
 At Cato, Simonides, contrã cælanda putarunt,
 Sic & Aristides; nè Metanœa premat:
 Ac honor, et nomẽ clarũ (ab Ioue quæ inqt Home-
 An curãda, pbis, an remouẽda forent? (rus)
 Certus vt hic fias, librum hunc Amplissime Lector
 Sumito, quo Soto iudice, doctus eris.

Relectio Fratris Domini-
 ci Soto Segobienfis, Theologi or-
 dinis Prædicatorum, Cæsareæ
 maiestati à sacris confesio-
 nibus, De ratione tegan-
 di & detegendi
 secretum.

ROVIDENTER maiores nostri, pa-
 tres gravissimi, concioq; bonarũ literarũ
 studiosissima, & re sapienter explorata,
 instituerunt, vt de cũctis q̃ annis singulis
 publicè legim⁹, selectũ aliqd relegeremus:
 sanè quod paulo esset accuratius elabo-
 ratum, pro cuiusq; ingenio suis numeris
 absolutum. Enimvero, Quum relego (ait
 quidã) scripsisse puder: nã plurima cerno, Me quoq; q̃ scripsi,
 iudice, digna lini. Atqui cũ pleraq; omnia quæ annis præfenti
 de præclarissima virtute iustitiæ interpretati sumus, ardua qui-
 dẽ sint, atq; adeo cognitu tũ iucunda, tum etiã in primis neces-
 saria, tamen ex tã varia supellectile hoc vnũ argumentũ & vos
 impendiò efflagitastis, & nos potissimũ iudicauimus, de quo
 relectionem hanc cõficeremus: quod est. De ratione tegedi &
 detegedi secretũ. Nam inter ea quæ ad vitã humanã præcipuũ
 habent momentũ, id profectò nec in postremis est, si pro digni-
 tate perpendamus, qua rone tacere, quãve proferre debeam⁹,
 quæ nobis sunt secretò concredita, ac fidei nostræ cõmissa. Vt
 n. arcanũ amici temerè effutire nõ modo vanitas est, sed iniqui-
 tas, atq; adeo infidelitas, ita contrã, tũc occultũ cælare crimen,
 qũ magistratus via id & rone percõtatur, delictũ est. Imo verò,
 si crimen in perniciem spectet Reipublicæ, qui nõ, vel sua spon-
 te, illud statim defert, impius est, & patriæ proditor. Quocirca,
 qui suam astrinxit fidem arcani tacedi, inter scyllam se intelli-
 gat.

Argu-
 mentum
 operis.

gat, & charybdin nauigare. Quod Philippides ille, Lyfimacho regi gratissimus, sapienter admonuit: nā cum à rege rogaretur, quidnam sibi vellet suarum rerum impartiri, respōdit ille fertur. Quiduis ò rex: modò nequid arcani. Et Aristoteles rogatus qd in vita esset difficillimum, respōdit. Ea reticere quæ minimè esset opus vnquā efferri. Et Socrates facilius esse dicebat imperitis & malis hominibus flammam ore inardentem continere, q̄ arcanum. At cum argumentum hoc animo lustrare incipio, & membratim explorare, latius patere video, q̄ vt vna relectione possit absolui. Etenim, si res à carceribus (quod aiunt) ad metā vsq; tractanda est, accersere huc materias oportet de correptione & denunciatione fraterna, de Accusatione & de inquisitione: quippe in quibus summa huius disputatiōis posita sit. Illic enim, cum reis, tum etiam testibus periculum imminet, aut velandi quod ius esset denūciare, aut reuelandi quod neququam opus esset prolato. Ob idq; boni consulite, si dum relectionem instituere coepimus, cur rēte rota, iustus liber exierit. Enimuerò, quanquam hæc diuersis in locis vulgata, versataq; sint, & apud theologos, & plurimum apud iuris consultos, tamē hoc hæcenus delideratur, vt rationes vniuersæ tegendi & detegendi secretum in summa comprehenderētur: quas tam prolato, q̄ subditi simul habeant ante oculos. Quòd si pro expectatione vestra præstiterimus, non fuerit, puto, inutilis labor noster: si minus, temeritatem accusate meam, qui materiam sumpserim, non meis viribus æquā. Nam & si cura nos publica Prioratus nostri, cui per obedientiam deesse non possumus, frequenter à quiete studiorum nostrorum interpellat, tamen nullam inde præteximus excusationem. Debuissemus enim sitere potius, vt culpa careremus, q̄ quidpiam edere, cuius veniam deprecaremur. Sed faxit Deus vt oratio nobis contingat digna, quæ à nobis, & in hoc vestro confesso, & de re grauisima habeatur.

Prothema.

Distributio operis.

SED AD REM descēdentes, ab illo proloquio sapiētis rectè arbitramur proficisci: quod est Prouerb. ii. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, cælat amici cōmissum. Nam ita mos est aliquod prothema initio proponendi, quod sit totius relectionis fundamentum. At qui tria esse existimo necessaria membra huius disputationis. Primū quo explicetur quodnam genus virtutis sit, secreta contege-

re:

re: quæq; lege ad id officiū teneantur mortales. Alterum, quo perscrutemur quibus de causis, aut sua quisque sponte, aut si quis fuerit interrogatus, iure debeat occultum crimen detegere. Tertium ac postremum, quo ostendamus quando quispiam vi & iniuria petitur secretum pandere, qua prudētia, quibusq; verbis sese licebit citrà mendacium protegere: atq; adeò quid tum prius perpeti debeat, quam vel se, vel amicum prodāt. Stylus vero scholasticus erit & peripateticus: quippe qui ad veritatem vestigandam & differendam lucidior est, atq; ad concludendam & iudicandam aptissimus. Sint enim quauis ipsi latinissimi, qui res scholasticas oratoriè tractant, nosq; barbaros existiment, tamen nūquam eas poterunt eo dicendi genere, de suis cuiusque principijs efficaciter ratiocinari, & perspicuè definire. Nos verò vniuersis literarum studiosis morem geramus: eò vel maximè, quod multis licet, citrà eloquentiam Ciceronis, esse theologis.

MEMBRVM PRIMVM.

Quæstio prima.

TRVM CAELARE SECRETUM sit officium fidei. Ad partem negatiuam arguitur. Fides est virtus intellectualis: sed secretum seruare est virtus moralis: ergo seruare secretum non est officium fidei. Quòd si dixeris præter fidem intellectualem, aliam esse fidem moralem, replicatur hoc modo. Fides moralis est pars & species iustitiæ: imo fundamentum totius iustitiæ, vt author est Cicero primo de offic. cap. de iustitia: sed seruare secretum non est actus iustitiæ: ergo nec est actus fidei. Probatur minor. Seruare proprium secretum non pertinet ad iustitiam: iustitia enim (inquit Aristot. quinto Ethic.) est ad alterum: quare hominis ad seipsum nec iustitia est, nec iniustitia: cælare autem alienum secretum est opus charitatis & amicitiae: quod verbis propositis Salomonis insinuatur. Qui fidelis est, seruat amici commissum: ergo neutrum

neutrum secretum seruare est actus iustitiæ. ¶ Secundo arguitur. Velare, aut, pro ratione, reuelare secretum, pertinet ad prudentiam, cuius est discernere inter tempus tacendi, & tempus loquendi: unde Prouer. 10. Qui moderatur labia sua prudentissimus est: & capite. 11. proxime ante prouerbum thematis. Qui despicit amicum suum indigens corde est: vir autē prudēs tacebit: id est, tacebit in publico, occulte autem castigabit: vt habet glossa interlinearis: ergo cælare secretum, officium potius est prudentiæ, q̄ fidei. ¶ Tertio & postremo arguitur. Secretum temere & sine causa effutire, hoc vanitas est, & incontinētia: etenim, vt docet Arist. septimo Eth. cap. quarto, quanquam cōtinentia, absolute dicta, circa solas versetur voluptates tactus: tamen, cum addito dicta, ad alias etiam affectiones extendit: est enim quis incontinens honoris, aut iræ, atq; adeo linguę: quocirca, qui temere secreta profundit, vaniloquus appellatur. At qui secretum, præter rationem, metus causa reuelare, cōtrarium est fortitudini: vt cū quis in eculeo leui tormēto victus, crimen prodit, de quo iniuste interrogatur: ergo cælare secretum: officium propius est, aut continentię aut fortitudinis, q̄ iustitiæ, atq; adeo fidei. ¶ In contrarium est prouerbum propositum: vbi qui reuelat arcana, fraudulētus appellatur: atq; adeo, fidelis, qui cælat amici commissum.

*Nomen
secretum*

SECRETORVM aliud est de re, ppria eius q̄ secretū apud se cōtinet: aliud verò est de re aliena. Et q̄ hæc varias habet cōsideratiōes, tres erūt q̄ōnes in hoc primo mēbro. Prima de secreto in genere: altera, de secreto alieno: & tertia, de secreto cuiusq; pprio. ¶ Sed ante solutionē primæ q̄ōnis, circa expositionē terminorū non tacitus præteribo, esse quosdam, qui hoc nomine, secretū: quod in scholis frequētissimū est, scrupulosē vtant, pro eo quod est arcanū & occultum: insinuātes non esse in hac significatione satis latinū. Sed nihilominus, quanq̄ secretū idem est quod separatum: vt est illud iuris consultorū: Secretorū secreta est ratio, id est. Diuersorum diuersa est ratio, atq; iudiciū: unde secreto loqui: est in secessu & sine arbitris loqui: tamen profecto id ipsum quod quis secreto loquitur, secretum etiam latine dicitur. Nam apud iurisconsultos, latinū tatis non negligentes, nō rarus est vsus huius nominis in hac significatione

catione. Vt. ff. de re militari. l. Omne delictū. Exploratores qui secreta nunciant hostibus, proditores sunt. Atq; adeo Quintilianus in altera declamatione p̄ cæco, non semel vitur hoc nomine. Poterā (inquit) iudices secretum hoc senis, profundumq; vocare consilium. Sed de hoc satis. ¶ Quod tamē ad rē attinet, loquimur primū omnium de secreto in tota disputatione forma liter: nēpe de re quę suapte natura digna est vt secreta seruetur: scilicet, quæ aut mala est & peccatū, aut cuius reuelatio est perniciofa. Ad hunc enim modum loquuntur homines de secreto: nam virtutes & opera quę ad gloriā hominis spectāt, non sunt cælata digna: nec appellātur secreta. Quapropter cæci illi euangelici Matth. 9. nihil fecerūt contra virtutem, diffamātes Christum de miraculo: nam, vt ait illic Hieronymus, dominus propter humilitatem fugiens iactātiā hominū, præceperat ne se diffamarent: & illi propter memoriam gratiæ, nō potuerūt tacere beneficium. ¶ Secundo notandum est q̄ secretum & occultū & (quod his opponitur) manifestū, multis modis dicitur vt videbimus in fronte statim secundi membri: tamē in presentē questione secretum vocamus, quicquid nec est notoriū, nec infamia proclamatum. Ita vt dicamus secretū, quicquid ab ecclesia toleratur: vt habetur cap. Vestra. De coha. cle. & mul. Tametsi varij sint gradus secretorū: nā aliquod est omnino secretum, quod præter Deum, solus ipse nouit, qui cri nen admisit, aut forsan confessor. Alio modo accipitur secretū: pro eo quod iuridicē probari non potest: vt quādo vnus solus est testis sine alijs iudicijs. Tertio modo dicitur secretum: quicquid nō est in iudicium delatum, nec publica infamia laborat: licet possit probari. Et quanto secretum inter pauciores continetur, tanto grauius scelus est illud prodere. Sed de his omnib⁹ generaliter mota est quæstio. ¶ Tertio notādum est q̄ nomē fides, duplex est & æquiuocum ad duas virtutes: alteram intellectualem, & alteram moralem. Significat enim primò habitum & virtutem mētis, qua certò & constanter & (quod dicunt) firmiter, dictis cuiuspiā adhæremus. Quemadmodū Aristoteles in Top. lib. 4. Fides (inquit) est opinio cum vehemētia: id est, assensus sine hæsitacione. Quæ quidem ad presens negotiū nihil attinet. Significat secundo habitum voluntatis, qui & fidelitas nuncupatur, quo dicta & promissa factis cōplemus, & certa facimus. Quo modo

*Secretū
multi-
plex.*

*Fides du-
plex.*

modo accipitur illic, Accipe, daq; fidē. Quā graphicè describit Cice. i. offi. ca. de iustitia. dicens. Fides est dictorū cōuentorūq; cōstātia & veritas. Et dicitur fides (qd' præter Ciceronē adnotauit etiā Augu. li. de mendacio, ca. 20.) quia fit qd' dicitur. Id. n. præ se ferūt duæ illæ syllabę fides: quarū prior insinuat, facere, posterior verò dicere. Quā virtutē tāti fecere Romani, vt statua ei, Iouis optimi vicina, in capitolio statuerēt. Quod ex oratiōe Catonis refert Cice. offi. li. 3. Et vsq; adeo eā semp coluerūt, vt p fide, vel hostib' seruāda, Marc' Regul' mortē oppeteret. Et de hac loquimur in p'sentiarū. ¶ Sed quia hoc plurimū ad notitiā dicendorū cōducit, notandū est quartò, duplicem esse, id genus fidem: alterā quidē quæ versat circa debitū legale: quod est verè & iure debitū: quale est in cōmercijs & cōtractib' ciuilibus, in q'bus est ratio dati & accepti. V. g. Fides est, emptorē statuto tēpore pmissum pretiū persoluere: & cōiuges mutuas sibi operas impēdere: & ciues principi parere: ac deniq; principē q' tributa populi recepit, ciues vicissim armis tueri, ornare morib', & legib' emēdare. Quod sonat illud euāgelij: Quis putas est fidelis seru' & prudēs, quē cōstituit dñs sup familiā suā, Matt. 24. Et huiusmodi fides nulla rōne à iustitia separatur, imo est ipsa iustitia: atq; adeo p oēs materias iustitiæ diffunditur. Et de hac loquitur Cic. loco citato: vbi dicit, fidē fundamētū esse iustitiæ: vt pote q' omnis iustitia inde pēdeat, si certū quisq; faciat qd' dicit. Vnde, i' vsum abiit mortalib', vt q'ties qs iniuriā passus est, deorū hominūq; fidē imploret. Alia vero est fides & fidelitas quę versat circa debitū morale, qd' nō est absolutē debitū, sed ad quādā naturalē p'tinet honestatē. Vt si quis quid ex liberalitate sua et bonitate p'misit, fides est vt impleat. Quod sapiēs ad monet. Eccl. 5. Si qd' vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet n. ei i' fidelis & stulta p'missio. Et huiusmodi fides nō est p'prie iustitia: nā vbi debitū fūdatur i' sola liberalitate & bonitate p'mittētis, nō est vera rō debiti: nec est p'inde integra ratio iustitiæ. Est tamē, vt docet S. Tho. 2. 2. q. 80. pars potētialis iustitię nā partē potētialē cardinalis virtutis vocāt philosophi illā virtutē, i' qua non est tota rō talis virtutis cardinalis: sed p'pter similitudinem reducitur ad illā: velut liberalitas reducitur ad iustitiā.

Prima cōclusio. ¶ Hīs p'notatis respōdet ad qōnem trib' cōclusionibus. Prima secretū seruare alienū, ē officiū fidei. Probat. Ad' exterior, illi' potētie & virtutis est, cui' p'priū obiectū, proximē mouet ad talem

ad talē actū, & p'prie intēdit p' illū: vnde dimanauit regula illa philosophorū. Habit' & p'prie act' v'stantur circa idē obiectū. Vt visio iudicatur esse p'prie actus potētie visiuę, quia color, qui est p'priū obiectū illius potētie, proximē mouet ad talem actū: & dare eleemosynā est act' misericordię, quia miseria, q' est obiectū misericordię, mouet ad talē actū: & subleuatio miserię intēditur p' illū: sed p'priū obiectū fidei, vt expositū est, est face re quod qs dixit, & implere quod p'misit: & hoc est qd' mouet ad seruādū secretū & quod intēditur per talē actū: ergo seruare secretū est officiū fidei. Exponitur minor. Senator, aut canonicus, aut quęcūq; p'sona publica astringitur iureiurādo seruare secretū senat' aut capituli: fides ergo est quæ inclināt ad seruādū tale secretū. Et eadē ratione, si p'sona priuata, data fide secreti, recepit arcanū alteri'. Sed q' visu aut relatiōe tertię p'sonę nouit crimē alienū, quanq' expressē nō p'miserit secretū, cēsetur tñ virtualiter promississe: p'pter vinculū & ius naturale quo quisq; tenetur seruare secretū proximi vt q'stione sequēti manifestabit.

¶ Secunda conclusio. Servare secretū ad quod quis tenetur ex officio publico aut legali debito, ē officiū fidei, quæ est ps subiectiua & propria species iustitię: sed seruare secretum ad quod qs ex honestate solū naturali obligatur, est officiū fidei, quę est ps potētialis iustitię. V. g. Senator aut canonic' & quicūq; publica astringitur fide, virtute iustitię tenetur seruare secretū publicū: & episcop' secretū papæ: qd' iurat seruare. ca. Ego episcopus. De iureiurādo: quod si reuelat, cōmittit iustitiā: & grauiorē ex genere suo, q' si nō redderet mutuū aut furū. Et maiori ratiōe sacerdos tenetur vinculo iustitię seruare secretū cōfessionis quia hoc illi incūbit ex officio. Imo verò sacerdotem seruare secretū, nō solū est iustitia, sed religio: atq; adeo reuelare: nō solū est iniustitia, sed sacrilegiū. Sed inter p'sonas priuatas: q' data fide recipit arcanū amici, tenetur illud abscondere de iustitia: veluti tenetur qs seruare depositū. Atq; adeo, q' p' iniuriā extorsit ab alio secretū suū, tenetur illud seruare: sicut fur tenetur restituere furtū. Vt si qs literas alienas aperuit, p'pter q' grauius peccauit, obnoxius est secreti seruandi. At verò quādo qs visu, aut relatione tertię personę secretū nouit, tunc non p'prie de iustitia, sed de honestate naturali tenetur illud seruare. ¶ Colligitur ergo quod seruare secretum proximi, est p'prie officiū fidei, vt habetur

MEMBRI PRIMI.

vt habetur in v̄bis thematis. Ob idq; in epistola Philiberti episcopi. 22. q. 5. cano. De forma. inter sex officia fidelitatis quæ feruus debet iurare domino, secundū est, de secreto seruādo. ¶ Colligitur deinde, huiusmodi fidem partē esse iustitiæ: & ideo Ioseph sponsus. Virginis vt iustus commēdatur ab euangelista, Matth. 1. qui de flagitio spōsæ, quod fortē fuerat suspicatus, vt putat August. noluit eā traducere: id est, prodere & diffamare: quia id probare non poterat. ¶ Tertia cōclusio. Seruare secretum de re propria, non est propriē officium fidei, sed cōtinentiæ, & charitatis, qua se quisq; tenetur diligere: & famæ suæ cōsulere. Prima pars persuadet illa replica. p̄mi argumēti principalis: nā fides est pars iustitiæ: hominis autem ad seipsum nec iustitia est nec iniustitia. Secunda pars est manifesta: nā qui secretum suum temerē reuelat, vanus est, & incontinētis linguæ, atque adeo suæ prodigus famæ.

*Tertia
cōclusio.*

¶ AD PRIMVM argumentum responsum est in secundo notabili. Et ad replicam pro priori parte respōdimus modō in tertia cōclusione. Sed ad secundā negatur q̄ seruare secretum alienū sit proprius actus charitatis aut amicitiae: at remotē imperatur à charitate: nam charitas, quia est vniuersalis virtus, habet imperiū super omnes alias virtutes, & omnes mouet ad suū finē. Vt charitas patriæ mouet ad aggressum bellicum: qui tamen est proprius actus fortitudinis: & charitas propriæ personæ mouet ad ieiunium, ne noceat cibis: qui tamē est proprius actus temperatiōis: & ad hunc modum charitas amici mouet ad seruandum eius secretum: qui tamen est actus fidei. ¶ Ad secundum argumentum principale respōdet Aristoteles. 6. Eth. cap. 12. vbi dicit q̄ virtus facit rectam intentionē & propositum finis: sed prudentia disponit & inuenit media quibus illū consequimur. Vt fortitudo facit propositum strenuē agendi in bello: sed quando expediat aggredi, quando veceptui canere, hoc prudentia discernit. Et temperantia facit intentionē comedendi quāntū conuenit valetudini: sed quādo oporteat aut non oporteat comedere, hoc ostendit prudentia. Eodem modo, fides est quæ inclināt vt nō reueletur sine causa secretum: sed quando oporteat velare, quando ve reuelare, hoc dirigit prudentia. ¶ Ad tertium respondetur q̄ nihil vetat idem opus à duabus virtutibus, etiam particularibus, aut à duobus vitijs, ab vno

QVAESTIO SECVNDA. Fo. 5.

ab vno proximē, & ab alio remotē dimanāre. Et hac ratione, quanquam reuelare secretum sit proprium peccatum infidelitatis, nascitur tamen quādoq; ex defectu continentiae, & quādoq; ex defectu fortitudinis. Nam virtutes sunt connexæ: & ideo, vna sublata, reliquæ fiunt debiliores, neque habent iustū gradum virtutis.

QVAESTIO SECVNDA.

TRVM SERVARE SECRETUM proximi sit sub præcepto? ¶ Ad partem negatiuam occurrit in primis exemplum Christi seruatoris nostri, cuius nos admonet Paulus Eph. 5. vt simus imitatores, qui crimen proditoris Iudæ cæteris Apostolis nunciauit dicēs. Vnus ex vobis me tradet, Ioan. 13. & interroganti Ioanni, Domine quis est? respondit: Cui ego intinctum panem porrexero. Et, vt de thesauro scripturæ noua proferamus & vetera, Leui. 5. præcipiebatur. Qui audierit vocem iurantis (scilicet falsò) testisq; fuerit &c. nisi indicauerit portabit iniquitatem suā. Vnde colligit Augustinus, vt refertur. 22. q. 5. cap. Hoc videtur q̄ non solum ante peccatū admonendus est frater, ne peccet, sed postquam peccauit, quāuis peccatum sit secretum, denunciandus est illi qui possit prodesse & non obesse. Et, vt ab vtroque iure testimonium petamus. ff. De iniurijs. habetur, cum qui innocentem infamauit, non esse bonum & æquum ob eam rē condemnari. Peccata enim nocentium nota esse oportere & expedire. Ergo seruare secretum crimen, non est sub præcepto. ¶ Secundò arguitur. Omnia præcepta necessaria ad salutem, comprehenduntur sub decalogo, secundum illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: & subnectuntur solum præcepta decalogi. Non homicidium facies, Non adulterabis &c. sed non constat quo præcepto decalogi comprehendatur secretorum fides: ergo non est præceptum. ¶ Tertiò arguitur. Non videtur minus malum prænunciare peccata futura, quā denunciare præterita: sed licet astrologo prænunciare hominum peccata quæ de astris & complexione hominum coniectat,

iectat, vt etiam habetur. I. Item apud Labeonē. §. Si quis astrologus. ff. De iniurijs, dū modo id nō faciat arte magica: nā tunc vltore gladio puniendus est, vt iubetur. I. Nemo. C. De maleficis & mathe: ergo licet & peccata praterita reuelare. ¶ Et confir. Historici multa enarrant peccata, quę vel erant occulta, vel non fuissent ad eō publica, si non historijs proderētur: ergo seruare secretum non est sub p̄cepto. ¶ Sed in contrarium est, quia opera iustitię sunt sub p̄cepto: de quo ad inonemur Matth. 7. vt quęcunq; volumus faciāt nobis homines, hec & nos faciamus illis: sed fidelitas est p̄s & species iustitię, & seruare secretū est fidelitatis officiū, vt dictū ē: ergo seruare secretū est p̄ceptū.

QUAM VIS SUPERIORI QUÆSTIōE definitum sit seruare secretum esse virtutem, superest tamen sub iudice an sit sub p̄cepto: nā sunt virtutes multę ad vitę perfectiōes spectātes, quę non sunt nisi sub consilio: vt de paupertate insinuauit Christus iuueni illi Euangelico, Si vis perfectus esse, vende omnia quę habes &c. & de virginitate dicit Paulus 1. Cor. 7. p̄ceptum domini non habere, consilium autem dare. Atqui, dum quærimus an fides secreti sit sub p̄cepto, loquimur de secreto formaliter: id est, de re quę suapte natura digna est vt secreto seruetur, nempe quę mala est, aut mali causa. ¶ Respondetur ergo ad quæstionem quinque conclusionibus. Prima. Ad fidē alieni secreti, quod est de re proximi, naturali iure tenemur, diuino, atq; humano. Conclusio receptissima est omnibus philosophis & theologis: sed locos seruari oportet, a quibus veritatem eruamus. Et quod sit ius naturale cælare secreta quę sunt peccata, probatur primo ex ipsa peccatorū natura. Hoc. n. differt inter virtutū opera & vitiorū, quod natura virtutum, quia bonę sunt, est, vt manifestentur: sed peccatorū natura: quia mala sunt, est, vt contegantur, nec, nisi ex necessitate correptionis aut punitionis detegantur. Qualia. n. sunt rerū principia, talē fortuantur & naturā: procedunt autē virtutes a naturali lumine, peccata verò ab ignorātia: nā omnis prauus ignorat. 3. Ethic. cap. 1. sunt ergo virtutes suapte natura dignę quę palām fiāt, peccata verò sunt cælata digna. Vnde, mos scripturę est peccata vocare tenebras, virtutes verò lucē. Vt Io. 3. Dilexerūt hoies tenebras, magis q̄ lucē. Et Ro. 3. Abijciamus opera tenebrarū,

&

& induamur arma lucis. Et Esa. 3. reprehenduntur qui peccata sua sicut Sodoma prædicauerūt. Sed Matth. 5. præcepit Christ⁹ vt luceāt opera nostra bona corā hominib⁹: & natura, ea q̄ in nobis imperfectiora sunt contexta esse voluit, faciē verò voluit cōtrā, patere. Est ergo contra naturā crimina detegere, nisi correctionis gratia ordine seruato iuris: atq; ad eō p̄ceptū naturale est secreta cælare. ¶ Et confir. hæc rō. Amicitia, q̄ hominibus tā est necessaria, nulla sane esse posset, nisi peccata & praua hominū corda occulta essent. Nā si mala q̄ tu secreto admittis, cūctis essēt manifesta, qs te p̄sequeret amore? Et si q̄ alij i corde cogitāt mala, tibi essent cōperta, quē posses vnq; amare? Reuera præclare nobiscū actū est, cū hominū mala De⁹ & natura occulta esse voluerūt, vt, vel hac rōne amicitia inter homines coalesceret. ¶ Secunda ratio sumitur a dāno dato, & procedit non solū de secreto peccato cuius reuelatio esset infamia, sed de omni secreto cuius reuelatio esset perniciosa: vt si quis latētē proximi thesaurū aperiret latronibus, aut latētē hominē p̄deret hostibus. Ratio est huiusmodi. Naturale vinculū charitatis est vt proximos sicut nos ipsos diligamus. Matt. 22. cui proxima est illa generalis iustitia, vt quęcunq; volumus vt nobis faciāt homines, hæc & nos faciamus illis, atq; ad eō (vt est in libro Tobię) q̄ nolimus ab alijs nobis fieri, nec nos alteri faciam⁹ vnq; vn̄ lex p̄det & prophetę: id est, omnia p̄cepta iustitię, tā affirmatiua, q̄ negatiua: sed quicūq; mortaliū recta rōne cupit vt quod alteri secreto cōmisit, secretū seruetur, vt pote vnde honor & fama, & sepius vitę p̄det: ergo equa ratiōe, quicūq; naturali iure cōstringit simile officiū alteri vicissim p̄stare. ¶ Tertia rō sumitur a fine. Necessitas. n. & rō mediōrū a fine sumēda ē, autore Arist. 2. Phy. tex. 88. Sed i vita humana necessariū ē alios alijs arcana sua cōmittere & credere ad capiēdū cōsiliū futurorū, v̄ ad leuā dā & exonerādā tristitiā & egritudinē animi, ad aliasq; p̄multas vtilitates quas affert sapiētū amicitia: sed si hoies nō altrigerent ad fidē secretorū, nō esset q̄ hæc cōmitteret amico: ergo fides secretorū ē sub p̄cepto naturali: aliās multa & egregia cessarēt amicorū officia. ¶ Et cōfir. hæc ratio. Lex naturalis est vt res & cōsilia publica nō temerē cōmittantur cuiq; de plebe, sed sit senatores & rectores spectatę virtutis & prudentię, quorū fidei cōcedant: hoc verò cōseruari nō posset nisi esset secretorū fides:

ergo

Prima conclusio.

ergo ad fidem secretorū, psonæ p̄sertim publicæ tenētur: q̄ vel maximè manifestū est tēpore belli: nā tūc capitale ē secreta rei publicæ hostib⁹, p̄dere, vt. l. Omne delictū. ff. De re militari. sancitū est. Atq; adeo postremo cōfirmat cōclusio. Natura in hoc homines p̄duxit, vt i pace & trāquillitate cōuiuāt: est. n. homo suapte natura ciuile aial, vt author est Arist. Ethic. 9. sed si hoīes hominū secreta detegerēt, maximè idē pturbatio, atq; adeo rei publicæ p̄uersio cōmoueretur: ergo p̄ceptū naturale est, vt homines hominū vicissim secreta custodiāt. ¶ Quod autē secreto rū fides sit itē sub p̄cepto diuino positiuo, vel ex illo maximè cōprobat Matth. 18. Si peccauerit in te frat̄ tuus, corripe illū inter te & ip̄m solū: vbi Christus, vt mitissimus medic⁹, sūm opē sollicitus fuit, quō occulta crimina nō fierēt manifesta, nisi omnib⁹ prius tentatis, vt secreto corrigerentur. Imo verō, vsq; adeo fuit honoris nostri & famæ p̄tector, vt caueret, ne vel per cōiecturas occulta p̄ximorū crimina iudicarem. Nolite. n. (inquit) iudicare & nō iudicabimini. Matth. 7. Quod reuera ratiōi cōsonū fuit: nā in hac mortali vita, in qua loc⁹ est poenitētiæ & emēdatiōis, vtilis est, atq; adeo necessaria fama, tum peccatori ip̄si vt respiciat, tū etiā alijs p̄ximis, quib⁹ hō bonæ famæ prodelle potest: ob idq; peccata i hoc sēculo velāda deus esse voluit & cōtegēda, sed in die iudicij, vbi iā fama peccatorib⁹ nō erit necessaria, tūc expedit vt omnia ad manifestā vindicationē in publicū traducātur. Vnde. 1. Cor. 4. Nolite (inqt Apostol⁹) āte tēp⁹ iudicare, quoad usq; veniat Dñs, q̄ illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordiū. ¶ Postremo p̄batur cōclusio ex iure humano. Nā primū vtroq; iure cautū est ne qs, nisi via iuris, alterius crimē p̄dat, vt. C. de famo. libel. l. vni. vbi Valētinianus & Valētiū strictē admonēt, vt nemo quēq; nisi in iudicio, diffamet: atq; adeo, his q̄ extra iudiciū libellos famosos spargūt poenā decernūt capitis. Quē lex i cōcilio Illiberritā o approbat 5. q. 1. c. Si q. vbi p̄terea anathematizātur q̄ id gen⁹ libellos in ecclesia ponūt. Qua causa & qōne Gre. ca. Quidā maligni, excōmunicauit quēdā q̄ libellū famosū p̄duxit. Et Adr. c. i. hui⁹ modi infamatores p̄cepit flagellari. Nā poena capitis non intelligitur nisi quando libellus infamatorius crimina profert capitalia. Et. ff. De iniurijs. l. lex Cornelia. §. Si quis. accumulatur poena hisce infamatoribus, vt intestabiles sint: id est vt nec testamentum

statuētum facere possint, nec ad testamentum, tanquam testes; adhiberi, vt exponitur. l. Is cui. ff. de testa. §. Siqs: quæ lex refertur in, c. Si testes. 4. q. 3. ¶ Et confirmatur conclusio: Nam leges humanæ non solum prohibent quenq; nisi in iudicio diffamari, sed ne quis alium in iudicium deferat, nisi cuius crimen idoneis testibus p̄bare possit: vt cauetur. C. de proba. l. si. Quæ lex recipitur iure canonico. 2. q. 8. capit. Sciant. Nam crimen quod non probatur p̄ falso habetur in iure. Quo circa accusator qui in accusatione defecerit, decreto Damasi papæ poena plectitur talionis, cap. Calumniator. 2. q. 3. Et ibidem Adri. Qui non probauerit (inquit) quod obiecerit, poenā quam ipse intulerit patitur. Et idem habetur. ff. ad Senatufconsultū Turpilianum. l. 1. & C. de accus. l. si. ¶ Et tertio confirmatur. Quia non solum circa priuatas personas hoc cautum est vtroq; iure, sed & p̄latis p̄scriptum est, ne crimina puniant, quāuis sibi sint nota nisi in iudicio fuerint probata. Stant de creta cōciliorum Varenē. & Aphi. cap. si tantum episcopus, & capit. Placuit. 6. q. 2. vbi habetur, nullam iniuriam episcopo irrogari, si ei soli non credatur. Nam secretorum solus Deus & cognitor est & iudex. d. 31. capit. Erubescant. Et hæc de secreto in generali. Nam de quibusdam secretis in particulari sunt etiā iura. Vt de poenitentijs & remiss. sub grauissima poena cauetur ne sacerdos q̄ quo modo secreta confessionis reuelat: Et capit. Ego episcopus. De iure iura. episcopus iurat seruare secretum papæ. Et. 22. q. 5. c. De forma. iubetur seruus esse fidelis domino in secreto seruādo. Et. ff. de remilitari. l. Omne delictum. §. Exploratores. plectūtur poena capitis, qui exercitus secreta hostibus pandunt. Colligamus ergo, triplici nos iure constringi ad fidem secreti seruandi. ¶ Secunda conclusio. P̄ceptum seruandi secretum, tametsi habeat formam affirmatiui, est negatiuum. Probatur. Nam seruare secretum, est non reuelare nisi ordine iuris: & ideo obligat semper & pro quocunq; tempore. Quotiescūq; n. quis reuelat secretum alterius, nocet illi: atq; adeo peccat. Itaq; p̄inde est seruare secretum: ac si dicas, non diffamare proximum: si secretum est de re infami, aut non dare damnum, si secretum est de reuolatio est causa damni. ¶ Tertia conclusio. Secretum aliē nū temerē & sine causa reuelare, peccatū est ex genere suo morale. B. tale:

Secunda
cōclusio.

Tertiā
cōclusio.

tale, leuius quidē q̄ homicidiū & adulterium, sed grauius q̄ furtum. Loquimur hic de secreto crimine: nam de hoc est principalis intentio in tota relatione. Probatur ergo prima pars. Peccatum illud est mortale ex genere, quod ratione obiecti est cōtra charitatem, sed reuelare secretum est huiusmodi: ergo. Explicatur hæc minor: Propriū & per se obiectum, & malū quod sequitur ex reuelatione occulti sceleris est infamia proximi: nam fama est clara cum laude notitia: & qui reuelat crimē alterius per se generat malam opinionem illius: sed per accidens est q̄ tale crimen obijciatur peccatori in faciē, quod est contra honorem, pertinens ad contumeliam: aut q̄ talis reuelatio vergat in detrimentum bonorum, aut vitæ alterius (& hoc memoria teneatur ad notitiam dicendorum) sed q̄ de nigrare famam proximi sit cōtra charitatem, patet, quia fama computatur inter bona humana: & ideo non stat q̄ quis diligat alium, & tamē denigret famam illius. ¶ Secunda & tertia pars conclusionis asseruntur à S. Thoma. 2. 2. q. 73. ar. 3. Et probatur ambæ. Nam grauitas peccatorum ex genere, debet attendi secundū grauitatem obiecti: sed vita maius bonum est q̄ fama: & mors, maius malum q̄ infamia: ergo homicidium grauius peccatum est q̄ de nigratio famæ. Et quia adulterium de se opponitur futuræ vitæ & educationi prolis, fit, vt grauius etiam sit q̄ reuelatio criminis, quæ est cōtra famam. Dixerim ex genere: quia in indiuiduo: si reuelatio est cōtra vitam, vel infamia est valde notabilis, poterit esse maius peccatum q̄ adulteriū. ¶ Pari ratione probatur quod reuelatio criminis sit maius peccatum q̄ furtum. Nam fama est maius bonum q̄ bona exteriora temporalia, Primò quia est bonum magis spirituale. Vnde Prouer. 22. Melius est nomē bonū q̄ diuitiæ multæ. De inde, quia latius & ad plures se extendit, sicut odor vnguenti. Vnde Eccles. 7. Melius est nomen bonum, q̄ vnguenta preciosa. Et postremò quia diuturnius est. Vnde. Eccles. 41. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, q̄ mille thesauri preciosi & magni. ¶ Et confirmatur ex S. Thoma. 2. 2. q. 33. ar. 7. quia infamia plus nocet q̄ amissio bonorum temporalium. Nocet enim non solum in temporalibus (in quibus etiam sepe iacturam facimus) sed etiam in spiritualibus: quia multi timore infamiæ arcentur à peccato, qui perdit a

fa.

fama obdurantur in illo. Vnde Hieronymus super. 18. capit. Matth. Corripiendus (inquit) scorsum est frater, ne, si semel pudorem vel verecundiam amiserit, permaneat in peccato. Et secundò, quia infamia vnus vergit in infamiam aliorum. Vnde Augustinus in pistola ad plebem Hipponēsem. Infamato vno religioso, totus conuentus infamatur. Et tertio, quia prodito peccato vnus, ex eplo illius alij trahuntur ad peccandum. At verò hæc dicta sint de reuelatione secretorum in genere. Nam sunt in particulari nonnullæ reuelationes, vbi, præter infidelitatem ac cumulantur circumstantiæ aliorum genere peccatorum. Vt, patet facere latronibus vbi latitet thesaurus proximi, præter infidelitatem: genus est furti: quæ admodū, prode latente hominē hostibus occidēdū, genus est homicidij. ¶ Serui ergo sunt & mancipia, qui pluris æstimant in pecunia fidem, quam in secreto: vt est apud Comicū: Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, verè ei verba credere? Nam sapientes longe aliter sentiunt. Socrates enim celebratissimus lumine naturali, colendam fidem potius docebat in arcanis, quàm in creditis pecunijs. Et Cato, vel de hoc potissimum celebratus est, q̄ amicorum arcana mira sanctitate cælabat. Et Simonides, homines infimæ notæ censebat eos, qui secreta continere non possent: atq; adeo similes seruo illi apud Comicum, qui rimarum plenus cuncta effundebat arcana. Quid plura? Vtque adeo apud summos, Philosopho celebrata est secretorum fides, vt, vel ob hoc maxime, antiqui mysticas olim ceremonias in templis deorum statuerint, quas nefas erat in publicum efferre: vt capta inde silendi consuetudine, fidem secretorum colere & obseruare doceretur homines: vt est apud Plutarchum in De liberis educandis. Sed multo sanè sanctior est Christianis magisque religiosa secretorum fides: nam (quod tres positas conclusiones summo argumento stabiliamus) vsque adeo ecclesiæ solenne est secreta cælare, vt sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum sacerdos occulto peccatori ministrare debeat, antequam eius crimen prodatur: etiam si illud extra sacramentum secreto nouerit. Quæ doctrina est Augustini homel. 10. de peniten. & refertur secunda questione prima capit. Multi. ¶ Quarta conclusio. Grauius peccatum est reuelare secretum quod quis ex debito iustitiæ tenetur tacere, quam il-

4. Cōclu
sio.

B 2 lud

lud ad quod solum tenetur de honestate naturali, ceteris paribus. V.g. Senatori aut canonico grauius peccatum est reuelare secreta publica, q̄ priuatae personae reuelare illud quod non incumbit sibi ex officio tacere: nā in priori est vera ratio iustitiae & in altero non est tam propria ratio iustitiae. Atq; adeo, sacerdoti summum scelus est reuelare secretū confessionis: quia non solum est infidelitas cōtra ius naturale, sed est sacrilegiū & conraminatio sacramenti cōtra ius diuinum: & praeterea est in perniciē maximam Christianismi: nā sublato sigillo secreti: tolleretur sacramentum cōfessionis, quod Christianis maximē est necessarium. ¶ Quod si quis percontetur vbi in Euangelio expressum sit illud ius diuinū: respōdetur q̄ licet nullibi sit exp̄ssum, tamen manifestē colligitur ex necessitate finis. Ex illis namque verbis. Io. 20. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt: colligitur praēceptum confessionis & ex necessitate confessionis colligitur praēceptum sigilli, tāquam mediū ad finem. Quare id genus secretum nulla de causa nec propter summum bonum totius orbis, reuelandum est: vt infra dicturi sumus. q̄ vlt. mēbris tertij. Quapropter, sacerdoti reuelati summa poena destinata est, vt scilicet officio priuatus perpetuam agat poenitentiam: videlicet (secundum antiquam formam) ignominiosē per agrādō per orbē, cap. Sacerdos. De poen. d. 7. Sed iam modō intrudi debet in arētissimum monasteriū ca. Omnis vtriusq; sexus. De poen. & re. ¶ Sed & in secretis priuatis sunt etiā gradus. Vnde si ordinē secretorum colligere iuuat, in primo gradu est secretum confessionis: in secundo secretum publicum extra confessionem: in tertio quando priuata persona per injuriam extorsit secretum alterius: nam tunc de iusticia tenetur illud seruare: quemadmodum fur tenetur restituere furtum: vt si iudex vel alia persona vi & iniuria extorsit secretū ab aliquo, tenetur illud celare. Et eodē modo qui literas alienas aperuit, praeter peccatū quod commisit aperiendo, peccat reuelando, cōtra iusticiam. In quarto gradu est quando quis ex sua bonitate, data fide, recepit arcanum amici. Tunc enim etiam de iusticia, tenetur illud tacere: nam alter non commisisset secretum nisi ille daret fidem: & ideo illic est fides secreti, sicut fides depositi. In quinto & vltimo gradu est quādo quis visu aut relatione

alterius

alterius nouit secretum: nam tunc solum tenetur seruare de honestate naturali. Nihilominus esset peccatū mortale reuelare, nisi via iuris, nam honestas naturalis pars est iustitiae, vt dictū est, potentialis. Augetur etiam aliunde obligatio secretorum: vt si quis accepit secretū sub iuramento, aut si reuelatur illi uel sit in periculū vitae. &c. In sinuabat se hic quaestio, an seruari secretum vsq; adeo sit in praēcepto, vt teneatur quis aliquando prius mortem oppetere, q̄ illud reuelare: sed hāc in tertio membro congruentius disputabitur: vbi tractabimus quando quispiam contra ius de occulto crimine interrogatur, quidnam sit acturus. ¶ Quinta & vltima conclusio. Qui secretū alienum temere & sine causa reuelat, tenetur ad restitutionem famae. Hoc patet, postquam fama est verē bonum alienum: quod ille abstulit. Sed tamen hanc conclusionem non est praesentis loci tractare: diximus enim latius de illa in materia de restitutione. Sed satis est hic meminisse q̄ reuelator secreti non tenetur restituere retractando se: nam retractatio illa esset mendacium. Sed dicunt quidā q̄ debet dicere se malē & praeter ius esse loquutū: quod tamen ego nunquam credidi: nam potius esset hoc confirmare infamationem. Enimuerō qui nondicit se fuisse mentitum, infamat se verum dixisse. Sed alia via facienda est restitutio: vt si ille infamator bene aliās loquatur de infamato: vel in alijs bonis compēset infamiam. Nam potest commutari fama cum bonis alterius generis, vt dicit. S. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 2. ad secundum. Potest tamen diffamatus remittere restitutionem famae, sicut restitutionem aliorum bonorum, vt illic comprobauimus.

CA. D. P. R. I. M. V. M argumentū multis modis solet respōderi. Primō q̄ Christus non reuelauit personam Iudae in singulari, sed in commune dixit: vnus vestrum me traditurus est: vt dicit Eugenius cap. Si sacerdos. De officio ord. Sed tamen hāc solutio nō prorsus satisfacit: nam quāquā Matt. 26. sint illa verba generalia, tamen statim subiungitur. Qui intingit manum mecum in paropsyde, hic me tradet. Quod si quis dicat multos simul intinxisse in eadem paropsyde: saltem Ioā. 13. (quod est argumentum nostrum) Iudam propriē designauit dicens: Cui ego panem intinctum porrexero. ¶ Aliter etiam respōdet. S. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 7. scilicet q̄ Christus, tāq̄ Deus, habebat publicū pec-

B 3 catū

secretorum
gradus

5. Conclusio
19.

etatum Iudæ, & ideo poterat illud statim denunciare. ¶ Vel dicendum (vt reor) quod Christus nõ denunciauit peccatum præfens Iudæ quod habebat in animo, sed tanquam propheta prænunciauit quod futurum erat: & prænunciatio erat necessaria ad finem redemptionis, vt persuaderet se nõ tradi inscium aut inuitum. Vnde, publicè solum prænunciauit illud in genere: scilicet, vnus vestrum, vt dicit Eugenius: sed peculiariter Ioanni designauit Iudam ad petitionem Petri, vt tutus esset se non esse illum traditorem: nam id verebatur Petrus. ¶ Ad illud Leui. quinto. conceditur q̄ tenetur quicunq; reuelare peccatum secretum proximi, illi qui potest prodesse & non obesse, vt latius explicabimus membro secundo. Et eadem ratione intelligitur illa lex: Eum qui. ff. De iniurijs: videlicet quod eum qui nocentem infamauit (scilicet ordine iuris) non est bonum obeam rem cõdemnari. ¶ Ad secundum principale respondetur quod præceptum fidelitatis secreti seruandi reducitur ad octauum præceptum, Non falsum testimonium dices: nam quod non probatur, pro falso quodam modo habetur in iure. ¶ Ad tertium, conceditur quod licet Astrologis, aut de astris, aut de cõplexione, aut de physionomia, affectiones hominum & quodam modo peccata in genere prænunciare, dum modò fiat salua fama alterius: nec certò affirmetur, tanquam res manifesta. Vt si asserat talem hominem: quia tali fydere natus: in tale genus virtutum naturam habere temperatam, aut in tale genus vitiorum eam habere corruptam. Et hoc non est reuelare occultum crimen, sed docere quid sit in natura rerum. At verò in particulari asseuerare eum aut hoc furtum, aut homicidium patratum, temeritas est. ¶ Et ad confirmationem de historicis, primò non est necessarium omnes historicos excusare: nam sunt qui multa scribunt, quæ potius essent silentio prætereunda. Et secundò quanquam multa crimina scribant quæ non essent aliàs adeò publica, hoc tamen licet propter bonum publicum vt homines exemplis antiquorum instruantur & perterreantur. Eò vel maxime si enarrentur historie priscorum: nam occulta delicta viuentium in publicum efferre, libellum esset conficere diffamatorium.

Vtrum

TRVM HOMINEM infamare seipsum reuelando temerè proprium crimen, sit mortale peccatum.

¶ Ad partem affirmatiuam arguitur illo præcepto Sapientis recitato, Eccl. 41. Curam habe de bono nomine: Et Esai. 3. reprehenduntur qui peccata sua sicut Sodoma prædicant, nec abscondunt: & Psal. 55. Quid gloriaris in malicia: & Psal. 93. Vsq; quò peccatores gloriabuntur, effabuntur & loquentur iniquitatem? ¶ Secundò arguitur ratione. Reuelare peccatum est contra naturam peccatorum: quæ suapte natura, vt diximus, sunt abscondenda: sed quicquid fit contra naturam, videtur esse peccatum mortale: ergo. ¶ Tertio arguitur. Fama est bonum: ergo illam negligere est peccatum: quod videtur esse mortale: nam est contra naturam boni quod omnia suapte natura appetunt. ¶ Et confirmatur. Infamare proximum, reuelando eius crimen est mortale, vt dictum est quæstioe proxima: ergo & infamare seipsum. Consequentia patet ex ordine charitatis: qui in quocunq; homine incipit a se ipso. ¶ Ad hæc accedit autoritas Augustini in libello De bono viduitatis. capit. 20. quod refertur. 11. q. 3. capi. Non sunt audiendi: vbi vehementer increpat illos, qui putat satis esse habere bonam cõscienciam apud Deum: imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famam: quia nobis (inquit) necessaria est vita nostra, alijs vero fama nostra. Idè repetit in sermõe De communi vita clericorum: quod habetur 12. q. 1. ca. Nolo. ¶ Sed in contrarium est: quia vbi nulla est iniuria, non est peccatum mortale: sed hominem reuelare proprium crimen non est iniuria: quia hois ad se nõ est iniustitia: ut est apud Arist. 5. Eth. ergo reuelare proprium crimè non est mortale.

D QVAESTIONEM respõdetur septem cõclusionib⁹. Prima. Hominè reuelare proprium crimè temere & sine causa peccatū est. Cõclusio hæc satis cõprobata est argumētis propositis ad partè affirmatiuam: nam est cõtra naturam peccati: quod debet cælari: cū sit malū: & cõtra naturam famæ: quæ cū sit quoddam bonū, cõseruanda est. Dixerim, sine causa, quia reuelare crimen

Primacõ
clusio.

propriū ad capiendū consilium, vel velandam tristitiā, non est aliud q̄ operæ pretium, atq; adeo virtus. ¶ *Secunda conclusio.* Ex genere suo non est contra iustitiā, sed solum præter charitatem, quæ quicumq; tenetur se & sua diligere. Hæc itidē conclusio in priori quæstione probata est: nā iustitia, vt inquit Aristoteles. 5. Eth. est ad alterum: & ideo hominis ad seipsum, nec iustitia est nec iniustitia: & volēti, vt ibidem dicit Aristoteles, nō sit iniuria. Quare, qui prodigus est famæ: ex genere suo, nisi aliæ qualitates circumstent, nemini facit iniuriam. ¶ *Tertia conclusio.* Hominem reuelare proprium crimen sine causa, ex genere suo, vt existimo, non est peccatum mortale sed solum veniale. Conclusio hæc sæpe in has scholas producta est: & sunt magistri nostri qui eam affirmauerūt: & nostris nos lectionib⁹ eam obiter attigimus: at nondum hæctenus de suis penitens principijs eam comperi ratiocinatam: quapropter in animo est prorsus examinare quid habeat veritatis. Explico primò conclusiōnē. Reuelare quempiam suum crimē proprium, ex genere suo, nihil aliud est, q̄ denigrare propriam famam: nam siud fiat per inconstantiam aut per complacentiam peccatorum, circumstantiæ sunt addentes grauitatem supra genus peccati infamiæ. ¶ Et, vt opposita iuxta se posita clarius elucescant, sentētia est domini Caietani nobilissimi auctoris contraria: huic nostræ, super 2. 2. q. 73. articulo secundo: quæ complectitur tres propositiones. Prima. Hominem infamare seipsum: ex genere suo est peccatū mortale, sicut occidere se ipsum. Et quanquā non ponat exemplū nisi in casu quo quis infamat se, imponēdo sibi falsum crimē, tamen rationes eius æquo pede procedūt: quādo quis præterius reuelat occultum suum crimen: nam generaliter illic, & in summa in verbo. Detractio: dicit q̄ infamare seipsum est mortale: & grauius, q̄ infamare alium: & manifestū est q̄ reuelare proprium crimen: est infamare se. Secunda eius propositio est. Hoc non solum est contra charitatem, sed contra iustitiā: nam infamās se facit iniuriā ecclesiæ & reipublicæ, cui necessaria est cuiuscūq; fama. Vnde colligit q̄ nulla de causa quis excusatur a peccato mortali infamando se: etiam si positus in tormentis infamet se, ad liberandā vitam. Tertia propositio eius est, q̄ qui infamat se, tenetur sibi restituere famam: quia illam per iniustitiā

tiam sibi abstulit. At verò, salua auctoritate doctoris grauiissimi: atq; adeo mihi colendissimi, probatur in contrarium conclusio nostra, videlicet q̄ hominem infamare se ipsum, nō sit ex genere mortale. In primis non est contra charitatem proximi: quia nemini nocet, nec cōtra charitatem propriam: nam charitas, qua quisq; tenetur se diligere, de per se & primo solū obligat q̄tum ad bona spiritualia virtutum & gratiæ: sed quantum ad bona temporalia, non obligat, nisi quatenus sunt necessaria ad finem spiritualem: ergo quando fama mea non est simpliciter mihi necessaria ad virtutem, non est cōtra meam charitatem eam negligere: sed solum erit præter charitatem: id est, contra feruorem charitatis, post quā est verum bonum. Et ideo ex genere suo non est nisi peccatum veniale. ¶ *Secundò arguitur.* Prodigalitas pecuniæ ex genere suo, vt solum dicat: sine causa abijcere bona, non est peccatum mortale: quia homo habet liberum arbitrium suorum bonorū, sed solum esset mortale ex circumstantiā, si homo teneretur alere familiam aut prouidēte pauperibus in graui necessitate: ergo neque prodigere famam, neque honorem, ex genere suo est mortale: quia postquā fama & honor sint bona exteriora, tam liberum arbitriū habet homo super famam & honorem, quā super alia bona. Hic autem insinuat punctū opinionis Caietani: est enim notandū duo esse genera bonorum. Alia namq; sunt quorum homo est dominus: vt sunt pecuniæ & facultates exteriores, quas homo pro libito potest donare aut abijcere: quare, si sine causa quis abijciat huiusmodi bona, non peccat mortaliter. Sed aliud est bonum cuius homo non habet arbitrium: vt est vita quā nō potest homo se occidere. Existimat ergo dominus Caietan⁹ q̄ honor & fama sunt omninò sicut vita, itaq; homo nō habet potestatem suæ famæ: sed q̄ solus Deus & res publica habent dominium famæ: & ideo qui infamat se, facit iniuriam Reipublicæ & tenetur restituere. ¶ Nos tamen, saluo meliori iudicio, censemus contrā, honorem & famam esse sicut pecuniam, q̄tum ad hoc: & hominem habere arbitrium illorum, sicut pecuniæ: nisi q̄ in genere venialis grauius esset prodigere famam, quia est maius bonum, q̄ pecuniam. Et mouemur hæc ratione: quia de vita est ex pressum præceptum. Illo enim præcepto

Duo bonorum genera.

septo. Non occides: non minus prohibetur quisq; se occidere, quam aliū, vt docet egregiē Augustinus libro primo de ciuitate Dei. c. 20. Item de vita legimus solum Deum esse Dominum illius: vt Deutero. 23. Ego occidam: & ego viuere faciam: & Sap. 16. Tu es domine q̄ vitæ & mortis habes potestatem: vnde colligitur, nos non esse dominos propriæ vitæ. Item ratio naturalis est manifesta: quia cum vita sit fundamentum omnium bonorum, atq; adeo naturalissimus appetitus omnium rerū sit conseruandi se, consequens est, vt homo nō habeat arbitrium vitæ: sed sol⁹ Deus est q̄ potest hominē occidere. etiā, p̄ libito: & Republica: quæ potest eū occidere solum pro bono publico. Vnde colligit. S. Tho. 2. 2. q. 64. ar. quinto. q̄ occidens seipse nō solum facit contra charitatem, sed contra iustitiam: respectu Reipublicæ, cuius est vita hominis. Sed tamen de fama, nihil tale legimus: imo ratio naturalis oppositum docet: videlicet quod sit in arbitrio nostro, vt sine peccato mortali possimus illam negligere. Quod p̄fectō loco modō citato. S. Th. in solutione ad tertium apertē videtur sentire. Ait enim q̄ licitē potest homo de seipso disponere quātū ad ea quæ pertinent ad hanc vitā quæ hominis libero arbitrio regitur. Sed transitus de hac vita ad aliam feliciorē, non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati diuinæ: & ideo nō licet homini se interficere. Ac si apertē dicat, Vniuersa hominis bona sunt posita in ei⁹ arbitrio præter vitā. Vnde nec famam excipit nec honorē. ¶ Et confirmatur hæc ratio. Quāuis fama & honor sint præstantiora bona suapte natura, q̄ pecunia & facultates, nihilominus magna copia pecuniæ inciuili æstimatione præualet alicui famæ: quemadmodum licet aurum præstet argento, nihilominus magnum pondus argenti preualet paruo auro. Quis dubitet decem milia ducatorum pluris æstimanda esse, q̄ famam priuatæ personæ? Si ergo homo habet liberum arbitrium, supra magnam pecuniam, consequens est, vt habeat arbitriū supra famam suam & honorem. ¶ Secundo confirmatur ratio. Fama potest pecunijs recompensari, vt doctores consentiunt in quarto. dist. 15. Imo homo pauper rationabiliter mallet restitutionem famæ sibi fieri pecunijs, q̄ recuperationem famæ: imò verò habet infamatus arbitrium remittendi gratis restitutionem famæ, vt concedit etiam

Adri

Adri. nobilis author. in. 4. q. De restitutione famæ, & in quol. 11. sicut potest homo remittere latroni pecunias quas ei de predatus est: ergo habet hō arbitriū & potestatem super famā, vt sit verē dominus illius, sicut & aliorum bonorū exteriorum. ¶ Sed tertio probatur conclusio principalis. Christus redemptor noster Matth. 5. docet nos contemnuere tria bonorum genera, in quibus gentes statuebant felicitatem: scilicet, diuitias: Beati pauperes spiritu: & secundō famā & gloriam mundi: Beati mites: & tertio voluptates, Beati qui lugent. Nec illic solum, sed vbiq; Euangelij frequentissimū est consilium mundi contēnendi: & tamē omne quod est in mundo, vt inquit Io. in prima cano. c. 2. cōcupiscētia carnis est, id est voluptas sensuum: aut cōcupiscētia oculorum, id est, auuiditas diuitiarum: aut superbia vitæ, id est, ambitio honoris & famæ: ergo cōsiliū est ex genere suo honorē & famā nihili pendere: tantū abest vt sit mortale peccatū famā negligere. ¶ Quarto arguitur principaliter. Si esset peccatū mortale reuelare propriū crimē sine causa, esset pari ratione mortale non respondēre detractoribus & obijcentibus nobis publicē & iniuste peccata nostra: nā certe perinde est non respōdēre diffamanti me, cū facile possim, ac si me ipse diffamassem: sicut perinde est, non resistere latroni cū possim, ac si prodigerem bona mea: at cū quis detrahit mihi, non teneor respondēre: imò est arbitrio meo tacēre: vt dicit. S. Tho. 2. 2. q. 73. art. 4. ad primū argumentum: imò verò, licet quis mihi falsum crimē imponat, non teneor respondere, nisi essem ego persona publica, aut crimen esset contra religionem: vt si quis me appellasset hæreticū. Exemplum dedit nobis Christus redemptor noster, qui, vt inquit Apostolus. 1. Pet. secundo. cū malediceretur, non maledicebat. Et præter alia loca Euangelij, quæ plurima notari possent, id maximē exhibuit in passione, Matth. 27. vbi cum multa falsa testimonia ei obijcerentur, & Pilatus dixisset: non audis quanta aduersum te dicunt testimonia tamē non respondit ei vllum verbū: ita vt miraretur præses vehementer: nēpe q̄ nollet se cōpurcare cū facile posset. Et quanquā necessariū erat ad finem redemptionis vt non responderet, tamen id etiam fecit (quod notāt doctores) vt exēplū nō bis daret nō respōdēdi maledicētibus. Vnde in instructione apostolorū Matt. 5. Beati (inquit)

quit)eritis cum maledixerint vobis homines, & persequuti vos fuerint. & dixerint omne malum aduersum vos, metientes propter me. ¶ Et explicatur amplius hæc ratio. Si non essemus magis domini famæ nostræ quã vitæ, sequeretur q̄ quotiescūque possemus famã nostrã defendere, sine proximi nocumẽto, mortalis esset omisio defensionis: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probat̄ur sequela: Nam qui sine cuiuspiam detrimento potest vitam defendere: si non defendit, mortaliter peccat: vt qui, ruente domo, aut, inuadente tauro, non fugeret: nã ille tunc virtualiter se occideret: Sed falsitas cõsequẽtis probatur, quia dum priuata persona diffamatur, quãq̄ se posset cõpurare sine infamia & detrimento alterius, non tenetur, saltem sub peccato mortali, compurgare se, vt iammodò dicebamus: quia potest cedere iuri suo: quemadmodum posset cedere latroni inuadenti res suas. ¶ Et quintò arguitur. Si non essemus domini propriæ famæ aliter quã vitæ, sequeretur q̄ nulla ratione possemus exponere famam: nec propter salutem spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Sequela probatur: Nam quãq̄ quis certus esset, vitã nocere sibi ad salutem spiritualem, nullo modo posset se occidere, aut sine alia ratione permittere homicidium sui, vt Augustinus latè docet primo de ciuitate Dei. Capit. 20. Sed falsitas consequentis probatur: Nam procul dubio quicumq; cognoscẽs præclaram famam & honorem sibi plurimũ nocere ad vitam spiritualem: posset permittere propriam infamiam: atqui forsan ad illum finem posset detegere aliqua sua crimina, vt per infamiam humiliatus, tutius viueret: saltem non esset mortale, ea detegere. Imò, Scotus. 4. dist. 15. q. 3. articulo. 2. videtur insinuare, q̄ occultus homicida debet se prodere, vt puniatur: nam dicit q̄ debet patienter tolerare poenam talionis, quia aliter non potest fieri plena satisfactio pro homicidio. Nescio an intelligat q̄ homicida tenetur se prodere. Quod tamen ego nullo modo crediderim: quia nullus reus tenetur esse actor aduersus se extra sacramentum: imò nec illud esset cõsiliu. Sed tamen forsan citra peccatũ mortale, posset scelerosissimus & perniciosissimus hõ prodere se iudici cum periculò famæ & vitæ, vt pateretur poenã q̄ Deo & Reipublicæ satisfaceret. Id maximè, si non sperasset alia se vnq̄ via corrigẽdum fore

¶ Et

¶ Et confir. Quia si nõ essemus magis domini famæ quã vitæ: sequeretur q̄ nulla ratione possem⁹ extenuare aut minuere famã nec propter vitã spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probat̄ur sequela: quia nõ licet, nec propter opera penitentiæ ad satisfactiõẽ pro peccatis, minuere vitam: secundum illud Hieronymi: Nõ differt vtrũ magno vel paruo tempore te interimas. Sed falsitas cõsequentis probatur: quonia licitum est opera penitentiæ austerissimã facere: vt admonet Ioan. Ma. 3. q̄q̄ inde coniectari possit huiusmodi poenitentem, peccatorẽ esse in genere. Atqui sacerdotes possunt pro grauissimis scelerib⁹ graues poenitentiã imponere: q̄q̄ inde sumatur argumẽtum q̄ poenitẽs in genere est peccator: dum modò caueatur ne reueletur peccatum in particulari. Imo verò quando in primitiua Ecclesia p̄ graui peccato mortali imponebatur septẽnium poenitentia, quis dubitat per illas poenitentiã quodãmodo diffamatos esse poenitentes? Quare si fama tam esset custodienda, q̄ putat opposita opinio, certè ecclesia, nunq̄ illas poenitentiã permitteret. ¶ Et sextò principaliter arguitur ab honore ad famam. Honor enim est reuerentiã quẽ alicui defertur propter aliquam excellẽtiã, sed fama est bona existimatio quã de hominẽ habetur seu illius dignitatis status, moribus & legibus cõprobat⁹ ff. de va. & extraordina. cogniti. l. Cognitiõnũ. Arguitur ergo. Negligere honorem & gloriã mundi: non est ex genere suo peccatũ mortale: ergo nec negligere famã. Consequentia est nota: quia idem fere iudicium est vtriusque. Et probatur antecedens. Nam qui assumeretur ad amplas dignitate s̄ & magistratus: & totis viribus reueret, imo qui quas haberet, abijceret, & ad vilem statum se summitteret, profecto nihil aliud faceret q̄ Evangelicũ consiliu: & qui hostem fugeret cum se facile posset defendere & qui se prædicaret infami genere natum, cũ id posset celare, profecto prodigus esset honoris, & tamen non condemnaretur de peccato mortali: nec vnq̄ de hoc accusauit in sacramento: alias deberent prædicatores in concionibus exhortari populũ vt curã haberent honoris: quod esset cõtra prædicationem Evangelicam. ¶ Et septimò principaliter probatur cõclusio. exẽplo sanctorũ, qui errata sua sæpe scriptis prodiderunt, quæ tamen potuissent celare. Vt Augustinus tum ali-

bi

bi sæpe, tum in confessionibus: & maximè lib. 2. capi. 2. ubi deplorat concupiscentiam carnis quam passus est in adolescentia: Rapiebat (inquit) caligo libidinis imbecillam ætatem per abrupta cupiditatum: atq; merfabar gurgite flagitiorum: ibam longius à te & effundabar & diffuebam & ebulliebam per fornicationes meas, & tacebas. Et Ambro. (vt in eius legitur vita) publicas mulieres publicè ad se ingredi fecit, vt visis his, diffamaretur apud populum, atq; adeo, vel illa ratione impediret, ne eligeretur in episcopum. Et religiosissimus Anselmus in Meditationibus deplorat amissam turpiter virginitatē. O virginitas (inquit) iam non dilecta mea, sed perdita mea: o fornicatio sordidatrix meatis meæ, perditrix animæ meæ. Et sunt qui idē impingant Hieronymo. At verò Hieronymus id non planè testatur. Verba eius sunt in Apologia ad Pammachiū. Virginitatem in coelum ferri non quia habeam, sed quia magis miror quàm non habeo. Ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas, id in alijs prædicare. Vbi non manifestè confitetur se non esse virginem: sed dicit se non laudare virginitatem, eo quod ipse habeat. Vel negat se habere perfectam mentis virginitatem: cum frequentes impulsus carnis fuerit, etiam in senectute perpeffus: vt ipse fatetur ad Eustochium de custodia virginitatis. ¶ Octauo & postremo probatur conclusio ex vniuersali sensu hominū. Nam licet quis pandat crimina sua, etiam ex animi leuitate: modò id non faciat iactantia aut complacentia peccatorum: certè non censetur ab hominibus mortaliter peccasse: nisi inde sequatur periculum vitæ aut scandalum. ¶ Quarta conclusio. Sæpe est peccatum mortale cum quis proprium crimen reuelat. Primò si id faciat per iactantiam aut complacentiam peccati. Par enim peccatum est homicidium, & complacentia in homicidio: atq; adeo grauius, iactantia illius. Et hoc clamant ille authoritates primi argumēti ex Esa. & Psal. Secundò potest esse mortale ratione scandali: vt si quis haberetur & suspiceretur vt sanctissim⁹, & reuelaret grauissima sua peccata: vnde alij aut fumerēt occasionem peccandi, aut contemnerēt tale genus hominum. Si enim esset religiosus alicuius ordinis, contemneretur ille ordo. Et tertio potest esse mortale propter conditionem personæ. Vt si esset persona valde necessaria Reipublicæ: vt prælatus, cuius officium alius tam dignè gere

4. Concl.

re non posset. Tunc enim profectò graue peccatū mortale esset infamare seipsum. Et quia tò esset mortale, si ex reuelatione proprii secreti quis incurreret periculū vitæ, vt Salsō videtur mortaliter peccasse reuelando mysterium capillorū Dalidæ: vbi abscondita erat eius fortitudo: Iudi. 16. quæ postea occidendo se cum hostibus non peccauit: vt dicit Augustinus, de ciuitate dei. ca. 21. quia instinctu id fecit Spiritus sancti. ¶ Quinta conclusio. Homines infamare seipsum sæpe est officium virtutis. Primò, vt dictum est, ad capiendum consilium vel leuandam tristitiam, si aliter fieri non potest, decet reuelare propria crimina, licet sit non nulla infamia, illa esse amicis nota. Et secundo ratione iustitiæ vt cum quis proximum falsò diffamauit, tenetur publicè, se retractare, cum periculo propriæ famæ. Et tertio esset officium virtutis quod quis se pmitteret infamari pro amico. Vt si ego feci crimen quod falsò imponitur amico meo, quàm esset casus in quo non teneor reuelare meum crimen: quia videlicet non fui causa vt alteri attribueretur: tamen possum cedere iuri meo & prodere me ad protegendum famam amici. Imò verò si e conuerso amicus meus fecisset crimē quod falsò mihi impingitur, quamuis possem me cōpurgare, liceret nihilominus mihi tacere, vt infamia mea custodirem famam amici: sicut licet ponere vitam pro amici: secundum illud. Io. 15. Maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Conclusio hæc quinta facile probatur: quia in omnibus casibus positus, est honesta causa reuelandi crimina: & ideo nulla est prodigalitas reuelare. Et quarto pari ratione illi qui in euleo vehemēter torquetur, licitum est crimen occultum confiteri, etiā si contra ius interrogetur, si aliter tormenta vitare non potest. Sed de hoc latius erit sermo in calce tertij membri. ¶ Sexta conclusio. Siquis sibi falsò imponat crimē non est mendaciū perniciosum: sed solū officiosum. Hæc conclusio obiter adnotauerim bona venia reuerendissimi Cardinalis Caietani cōtrariū asserētis loco citato. Et probatur. Quia falsò sibi crimē imponit nulli alteri: cit iniuriā nec tibi: quia volenti non fit iniuria: sed solū est famæ prodigius. Quo fit, vt illud mendacium ex genere suo non sit peccatum, nisi veniale: sed esset mortale, si circumstaret aliquis casus quartæ conclusionis. aut si diceretur mendaciū sub iuramento

5. cōcl^u
sio.6 cōcl^u
sio.

aut

aut si esset in periculū vitæ. Sed forte, si quis sibi imponeret falsum crimē vt seruaret vitam patris, & poenam eius capitis in se transferret: Num modò id faceret sine iuramēto & scādalo &c. non esset mortale. ¶ Quòd si quis arguat contra hāc cōclusionē ex verbis Augusti. de ciuitate dei cap. 20. vbi dicit q̄ falsi testimonij nō minus reus est, qui de se ipso falsum fatetur, q̄ si aduersus proximū id faceret: sed aduersus proximum, falsum testimonium est mortale: ergo aduersus seipsum. ¶ Respondetur q̄ Augustinus solūm prætendit, q̄ illo octauo. præcepto: Non falsum dices, prohibetur omne falsum testimonium: etiā illud quod quispiam aduersus se dicit: sicut illo præcepto: Non occides, prohibetur etiam quicunq; se occidere: quod nos ingenuē fatemur: tamen non prætendit q̄ tantū sit de se peccatū cū quis dicit falsum aduersus se sicut aduersus proximū: nam q̄q̄ falsum testimoniū ex genere suo sit mortale, quia omnia præcepta decalogi obligāt sub mortali, tamen in indiuiduo nō est necesse quodcūq; esse mortale: nisi vbi est iniustitia, qualis nō est hominis ad seipsum. Esset tamē mortale si esset cū periurio. aut cum conditionibus explicitis in 4. cōclusionē. ¶ Septima & vltima conclusio. Quomocunq; quispiam se diffamauerit, non tenetur ad restitutionem suæ famæ, etiam si per mēdaciū se diffamauerit. Primò, quia nemini fecit iniuriā: & secundo, quia si alicui deberet famā, nō deberet nisi sibi: qui est dominus illius: ob idq; potest sibi restitutionem remittere.

Septima
cōclusio.

¶ AD PRIMVM Argumentum principale respondetur primò, q̄ præceptum illud sapientis: Curam habe de bono nomine: non sonat obligationē sub reatu mortali: nam comparat bonū nomen pecunijs: & præceptum de custodia pecuniarum nō obligat sub mortali: quia prodigalitas ex genere suo nō est peccatum mortale, cum non sit contra iustitiam, vt colligit ex S. Thoma. 2. 2. q. 11. ¶ Et secundo respondetur, q̄ præceptum & consilium custodiendi famā, hoc modo intelligitur: vt quis satagat exercere se officijs honestis virtutis: quæ digna sunt fama & honore apud Deū & homines: secundū illud Matth. 5. Sic luceat lux v̄ra coram hominibus, vt videant opera vestra bona. &c. & secundum illud Apli Phil. 4. Quæcunq; sunt vera, quæcunq; sancta, quæcunq; bona famæ, hæc cogitare. Non tamen est

est præceptum, saltē obligans sub mortali ad custodiendū famam, in se cōsideratam, tanq̄ bonum temporale. Fama etenim atq; honor (vt inquit Salustius) est vmbra virtutis: vñ, sicut illum qui recta pergit ad solem, vmbra etiam inuitū sequitur: sed qui soli tergum vertit, vmbra sequitur, quam nūq̄ attinget: ita cum qui virtutē colit, bona fama cōsequitur: sed qui anxie post famam & honorem currit, fieri non potest vt cōsequatur vnquam. ¶ Ad alias authoritates Esaiæ & Psalmistę respōsum est in quarta cōclusionē cōcedendo esse mortale q̄ quis iacet se de peccato. ¶ Ad secundum principale respondetur, quod quanquam negligere et prodigere propriā famam sit cōtra naturam boni temporalis, non tamen est contra charitatem, nisi quando fama est necessaria ad finē spirituale: nā iocosum mēdaciū contra naturam, est tamen veniale. ¶ Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum. Et ad confirmationem negatur consequētia: nam hominem infamare proximum: est cōtra iustitiam: sed infamare seipsum: nulla est iniustitia: & ordo charitatis inter se ipsum & alium debet attēdi quantum ad bona spiritualia: sed tamen bona tēporalia nullus sibi tenetur magis concupiscere, q̄ alij. ¶ Ad authoritatem tandē Augustini, quæ videtur vehemēter pugnare aduersus secundam & tertiam & vltimam cōclusionē (videtur enim sentire q̄ conseruare propriam famam sit opus iustitiæ: quia est necessaria alijs: & q̄ sit proinde mortale, illā negligere: atq; adeò, q̄ infamans se tenetur ad restitutionē) respōdetur primò q̄ Augustinus loquitur illic de sanctissimis quibusdā mulieribus, quæ à populo venerabantur, vt religiosissimæ, & tamen negligebāt famā suam, putantes esse virtutem vt æstimarentur male & vilipēderentur. Et hoc condemnat Augusti. ratione scandali, quod dabant populo: scandalum enim erat q̄ mulieres quæ prius æstimabātur religiosæ, crederentur postea peccatrices: & maximè in primitiua ecclesia cauendū erat Christianis ne darēt scandalum gentilibus, quādo infamia vnus Christiani cedebat in infamiā toti Christianitatis. ¶ Et secundo respondemus q̄ Augustinus intelligit famam nostrā esse necessariā Reipublicæ, sicut sunt bona exteriora: puta, quādo Reipublica & pximi indigerit. Vnde, sicut non teneor seruare diuitias vt seruiam Reipublicæ aut

MEMBRI PRIMI.

fuccuram proximis, sed solum teneor quando illas habeo succurrere proximo in necessitate: ita nec teneor, si sum persona priuata, custodire famam & honorem meum. Et quemadmodum prodigus bonorum suorum non tenetur restituere Reipublice, ita nec prodigus suae famae. ¶ Sed quid ad Paulum quem adducit illic Augustinus. i. Cor. 10. Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo: non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant. ¶ Respondetur quod Paulus erat Apostolus: quapropter ex officio tenebatur habere bonam famam: & idem praecipiebat ceteris praelatis: sed priuatae personae solum tenentur habere bonam famam faciendo opera digna honore & fama. Et haec de primo membro.

MEMBRUM SECUNDUM.

IN HOC MEMBRO SECUNDO iuxta partitionem huius operis investigatur sumus causas, quibus quis plene tenetur secreta reuelare, praesertim secreta crimina: nam de his est intentio huius secundum membri. Sed ante titulum quoniam primae, pro distributione disputationis, nota

Tres viae cognoscendi crimina.

dum est, tres esse genere vias, quibus ad cognitionem occultorum criminum iure proceditur: ut habetur De accus. c. Qualiter & quando. 2. §. Ad corrigendos & c. Licet hely de simonia. Quae sunt, Denunciatio: Accusatio: & Inquisitio: quae secundum varios modos occulti criminis, discernuntur. ¶ Vbi secundum adnotandum est, doctores decretorum ac digestorum multifarie distinguere nomen occultum: ut refert Panor. cap. Ex literarum. De temporibus ordi. sed ex professo. c. Vestra. De coha. cle. & mulierum. At, omnia turba citationum, tribus modis aliud quod crimen dicitur occultum in iure: primo, ut opponitur probabiliter: secundo, ut opponitur publico: & tertio ut opponitur notorio: nam auctore Aristoteli. Top. c. 13. aequiuocum ex consideratione contrariorum cognoscitur. ¶ Notorium dicitur bifariam, aut notorietate iuris, aut notorietate facti. Notorietate quidem iuris: quando, aut manifestissima iudicis sententia quis dam-

Occultum triplex.

Notorium

QUESTIO PRIMA.

Fol. 16.

damnat⁹ est de tali crimine: quae nulla ratione possit inficiari, aut quando reus ipse recto ordine iuris crimen confessus est: aut quando idoneis testibus ita comprobatur, ut nulla possit tergiversatione celari. Notorietate vero facti, quando quis in conspectu populi scelus patrauit: ita ut, vno verbo dicatur: notorium: quod nulla tergiversatione celari potest: ut habetur. c. Tua nos. De cohab. cler. & muli. Publicum vero, quamuis etiam accipiat pro notorio: tamen ut distinguitur a notorio: accipitur pro eo quod fama publica proclamatum est, quamuis possit aliqua tergiversatione celari: & alio nomine dicitur famosum. Et utrunque, tam notorium quam publicum, dicitur etiam manifestum. Sed probabile est illud cuius sunt legitimi testes, ut in iudicium deferri possit. Occultum ergo in primo gradu & simpliciter, est illud quod opponitur probabiliter: id est cuius non sunt legitimi testes: & de huiusmodi occulto intelligitur illud Urbani. c. Erubescant. d. 32. Secretorum & cognitor Deus & iudex est: nam de his non est iudicium humanum. Occultum in secundo gradu est illud quod opponitur publico simul & notorio, quantum sit probabile: itaque occultum dicitur quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur in dicto. c. Vestra. De coha. cle. & mulie. Notorium. n. aut publicum non toleratur: quia notorium statim punitur, & publicum inquirendum est ut puniatur. Occultum in tertio gradu: quod large dicitur occultum, est illud quod aliqua tergiversatione celari potest, licet laboret infamia. ¶ Legitur peccata notoria non indigent aliqua via ut cognoscantur: quia satis cognita sunt ut puniantur. De quibus ait Ap. i. Tim. 5. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium: & 2. quest. 1. capi. Manifesta. & sequentibus. Manifesta crimina accusatione non indigent: & glossa Augustini super illud Genesis quarto: Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra: Euidencia (inquit) patratum sceleris non indiget clamore accusatoris. De accus. capi. Euidencia. Quocirca, secundum tria genera occultorum, sunt tres viae cognitionis. Quod. n. occultum est in primo gradu, cognoscitur solum via correptionis fraternae & denuntiatione Evangelica: sed quod occultum est secundo modo, est materia, non solum correptionis, sed etiam accusationis: quod tamen occultum est

publicum.

Probabile.

tertio modo, materia est, & correptionis, & accusationis, & inquisitionis. Itaque, inquisitio solum est de crimine cuius percubuit infamia: sed accusatio, de omni crimine probabili: siue laboret infamia, siue non: & correptio & denuntiatio. Evangelica, de omnibus, etiam occultis. De his ergo tribus vijs dicturi sumus in hoc secundo membro. Sed de denunciatione loquemur sub nomine fraternae correptionis: quod in usu doctorum frequentius est. De qua quatuor operae pretii est disputare quaestiones: nempe an correptio sit sub praeepto, quando obliget hoc praeeptum, quos obliget, & quo ordine.

QVAESTIO PRIMA.

VTRUM CORREPTIO fraterna sit sub praeepto. Ad partem negatiuam arguitur primo. Nemo obligatur ad impossibile, secundum illud Hieronymi: Maledictus qui dicit Deum aliquid impossibile praecipisse: at correctio peccatoris non est in potestate hominis, sed solius Dei: qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Ro. 9. vnde Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum: & Ecclesiast. 7. Considera opera Dei quod nemo possit corrigere quem ille despexerit: ergo correctio fraterna non est sub praeepto. Secundo arguitur praeepta quae sunt erga proximos sunt propter eorum necessitatem: sed nulli peccatorum necessarium est vt ab alio corripiatur: ergo correptio non est sub praeepto. Probat minor: nam cuiuscumque correctio & emendatio in sua ipsius est potestate cum solo auxilio diuino: Deus enim constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui. Eccle. 17. ergo nullus indiget auxilio alterius vt seruetur a morte spirituali: quemadmodum indigent homines aliorum auxilio, vt seruetur a morte temporali. Tercio arguitur. Omnia praeepta necessaria ad salutem, vt dictum est quaestione secunda membri primi, reducuntur ad aliquod praeeptorum decalogi: sed non apparet quo illorum decem praecipiat correptio fraterna: ergo correptio fraterna non

non est sub praeepto. Et confirmatur haec argumenta: quia rarissimi sunt, qui assument tanquam peccatum omissionem correptionis: nec est vsus vt homines in sacramento confessionis huiusmodi peccati meminerint. In contrarium est praeeptum redemptoris nostri Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: & c. Thessa. 5. Corripite inquietos, consolamini pusillanimes. & c.

HIC PRIMVM omnium notandum est quod quaeque correptio & correctio promiscue sepe pro eodem accipiantur, differt tamen inter haec nomina: quod correptio est via ad correctionem: correctio vero, finis correctionis: quod & Augustinus docet. De ciuit. dei, cap. 9. dicens. Nolunt quidam plerumque corripere, cum fortasse possint aliquos corripiendo corrigere. Vnde quod frater corrigatur non est in potestate corripietis: & ideo correctio non est in praeepto, sed correptio: nam teste Aristotele. Top. c. 2. Nec rhetoris est persuadere, nec medici sanare: sed nihil eorum omittere, quae sunt necessaria. Aliter distinguit. S. Thomas inter haec nomina, in. 4. d. 19. q. 2. ar. 1. scilicet quod correptio sit fratris ad fratrem, correctio vero, est praelati respectu subditorum. Sed eodem ferme modo: nam correctio eodem proprie attribuitur praelatis, quod habent vim coactiuam, qua possunt vsque ad correctionem vel punitio nem corripere. Secundo, vt ex collatione harum viarum perspicatius de singulis iudicemus, notanda sunt illa quibus differt inter correptionem fraternam & accusationem & inquisitionem. Et quae, vt auctor est Aristoteles. Eth. 7. vt principium in speculabilibus, ita se habet finis in operabilibus: atque adeo, actus morales a fine sortiuntur speciem, vt idem docet in quinto Eth. a fine operae pretium est exordiri. Differt ergo primo correptio fraterna ab accusatione & inquisitione, sine. Nam finis correptionis est bonum priuatum particularis personae: sed finis accusationis & inquisitionis est bonum publicum. Enimvero homo consideratur primo vt singularis persona: & secundo vt membrum reipublicae (sumus enim, vt ait Apostolus prima Corinthio. 12. vnius corporis membra) quare crimine cuiuscumque hominis ambabus rationibus malum est: & quia homini proprie nocet, & quia in perniciem Reipublicae generaliter diffunditur. Quocirca,

Correptio & correctio

Finis correptionis.

MEMBRI SECUNDI.

correptio nis fraternæ finis est correctio & recuperatio fratris: quod illo verbo Euangelico insinuat: Si te audierit lucratus es fratrem tuum: sed accusatiõis & inquisitionis finis est publica punitio, vt poena publica vnius, terrori sit cæteris, secundum illud Pau. 1. Tim. 5. Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorẽ habeant. Hoc em̄ differt inter poenã huius vitæ & poenã æternam inferni: nã poenę huius vitæ non per se experuntur, nec debent infligi propter malum hominis, sed in q̄tum sunt medicinales vel ip̄i cui infliguntur, vel alijs: at poena inferni nõ est medicinalis, sed solum est in malum: & supplicium damnatorũ, propter bonum iustitiæ: tametsi in hac vita nos iuuet ad terrorem.

Corre-
ptio actus
est chari-
tatis.

¶ Et ex hac prima differentia nascitur secunda, vt ratiocinatur S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 1. quæ ad euidentiã dicendorũ præcipuum habet fundamentũ. Correptio fraterna differt ab accusatione & inquisitione, genere virtutis. Nam correptio fraterna est actus & officium charitatis, accusatio verò & inquisitio sunt opera iustitiæ. ¶ Quod si perconteris an sit actus proximus & vt dicunt, immediatus charitatis. Respõdetur q̄ non est nisi actus proximus & immediatus misericordie: quæ est species & effectus particularis charitatis: nã benefacere fratribus: est generale officium charitatis: sed benefacere specialiter ad leuandum miseriam: est species & effectus particularis charitatis, vt docet S. Thomas. 2. 2. q. 31. & cum peccatũ sit summa inter miseriae hominum, sit, vt corripere peccatorem, sit præcipuum opus misericordie, post illud quod est remittere peccatum inimico. Vnde Albinus (quod est in Decretis. d. 45.) Tria, inquit, sunt genera elemosynarũ: vna corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera spiritualis, dimittere à quo lesus fueris: tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis: elemosyna verò græcè idem est quod misericordia. Et hoc modo correptio est opus charitatis: quod significat illa v̄ba Hebr. 12. Deus quos diligit corrigit: imò & illa: Si peccauerit in te frater: nã nomẽ fratris affectũ explicat charitatis: & inde sumptũ est nomẽ: correptio fraterna ad differentia correptiõis & castigatiõis p̄lati p̄ accusationẽ aut inquisitionẽ, q̄ dicitur iudicialis. ¶ Quod si arguas contra, correptionẽ esse potius actũ iustitiæ, ex glossa illa Rabani, Matth. 18. Peccantẽ zelo iustitiæ corrigamus: respõdet S. Thom.

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 18.

Thomas. 2. 2. q. 33. ar. 1. q̄ vel loquitur de correptione p̄lati, q̄ est actus iustitiæ: vel loquitur de iustitia, vt est generale nomen omnium virtutum. Sed forsã Raban⁹ voluit insinuare q̄ licet corripere peccatorem sit opus misericordie: tamẽ si cõparet ad hoc quod est parcere poenitenti, habet quodã modo speciẽ iustitiæ. Ait enim. Peccantem zelo iustitiæ, corrigamus, & poenitenti viscera misericordie p̄damus. Et licet vtrũq; sit opus misericordie, tamen condonare peccata est mera misericordia: sed corripere & arguere habet aculeũ iustitiæ. Distinctio Archidiaconica. Si peccauerit. 2. q. 1. videlicet, q̄ quaten⁹ correptio ordinatur ad emendationẽ fratris, est opus charitatis: sed quatenus ordinatur ad exemplũ aliorũ, est opus iustitiæ, sine ratione conficta est. Sed de Archidiacono nõ faciem⁹ ampli⁹ mentionẽ: nã si habet p̄ oraculo in hac materia est, q̄ ad literã, nec iota mutato, transfert oēs octo articulos. S. Tho. 2. 2. q. 33. ¶ Ex his duabus differentijs sequitur alia: scilicet q̄ correptio p̄ accusationẽ & inquisitionẽ habet vim coactiuã & coerciuã: q̄ p̄inde solis p̄lati & magistratib⁹ incubit: sed fraterna correptio oēs in vniuersum obligat: vt q. 3. manifestabim⁹. ¶ Ex his tadẽ colligitur diffinitio correptionis fraternæ: q̄ est apud Albertũ, & apud S. Tho. in. 4. d. 19. Correptio fraterna est admonitio fratris de emendatione delictorũ, ex fraterna charitate: vbi exprimitur, & finis, & genus virtutis.

Corre-
ptio fra-
terna.

Prima cõ-
clusio.

¶ HIS PRAEICTIS respõdetur ad quæstionem quatuor conclusionibus. Prima. Correptio fraterna est sub præcepto naturali, diuino, & humano. Conclusio est receptissima cunctis doctoribus, & theologis, & iuriconsultis: vt sunt Aklif. siod. libro tertio. tract. 25. capit. primo. S. Thom. 2. 2. quæstione. 33. ar. 2. Richar. & cæteri sententiarj in. 4. d. 19. & Panor. & canonistæ capitu. Nouit. De iudicijs, & capitu. Si peccauerit. 2. q. 1. Quam conclusionem tenet etiam illic Innocentius: tametsi Panormi. falsò intellexerit eius mentem. Verba enim Innocentij sunt hæc in dicto ca. Nouit. Ad istam denuntiationem non credimus aliquẽ teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis: nisi sit talis, ad quem ratione officij & curæ hoc pertineret. Ex quibus falsò colligit Panormita. intentionem Innocentij eam esse, vt solis p̄lati sit p̄ceptũ fraternæ correptionis, cũ tñ ille dicit: q̄ alij nõ tenentur: nisi sicut ad alia opera charitatis, q̄ tamen

C 4 sunt.

sunt sapissimè in præcepto. Quare, nullus potest negare quò sit oibus sub præcepto, est tamè nobis in votis in hac materia cõclufiones vulgatas, & singularibus ratiõib⁹ asserere, & ad particularia applicare: hoc enim in hac materia potissimè desideradũ est. ¶ Probatũ ergo primò conclusio iure naturæ. Homo est animal suapte natura ciuile & sociabile, vt author est Aristo. 9. Eth. & vt primo Polit. id latius explicat, nõ solum ad societatem natus est vt oues & boues, cæteraq; id genus animantia: quæ in hoc solum gregalia sunt, q; affectiões suas illiteratis vocibus sibi mutuò manifestat: sed hõ in hoc est animal sociale, vt alios alij ratione & sermõe instruat: atq; adeò, quid vtile sit, quidve noceat: quid deniq; iustum sit, aut iniustum se inuicè doceant, admoneantq;: ergo quisq; hominũ iure naturæ tenetur errantem cõsilio suo & exhortatione in viam reducere: instar membrorum corporis: quæ, cum nullũ sibi solum sufficiat, mutuas sibi operas impendunt. ¶ Et augetur hæc ratio. Nam lex hæc naturalis arctius ligat Christianos: sanèq; non naturali modo, sed baptismatis vinculo, mēbra vnus corporis sumus in Christo (verba sunt Apostoli. 1. Cor. 12. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus) ergo quemadmodum manus stomacho alimenta ministrant, sed stomachus vicissim manus alit: pedes sustinēt oculos: & oculi pedes dirigūt: ita debēt pauperes diuitibus seruire, & diuites vicissim pauperes alere: atque adeò iuuenes & robusti, senes & debiliores debēt sustinere: sed qui, tanquã senes, prudentia & consilio valent, tenentur velut oculi: ignorantes & errantes ad veritatem & virtutē reuocare: vt in fabulis est græcorũ de amicis illis quorum cum alter claudus esset, alter vero cæcus: hic claudũ humeris gestabat, ille vero gressus cæco dirigebat. ¶ Secundò probatur conclusio iure diuino. Primò. Ratione creationis Deus est omnium cõmunis Pater: qui debuit proinde nobis providere secũdum nostram conditionem: sed cum nullus sibi solus sufficiat: non prospiceret De⁹ nobis vt pater, nisi vniciq; mādaret de proximo suo, vt habetur Ecclesiast. 17. at verò inter humanas necessitudines, vna nec infima est, vt quisq; erratē corripiat: ergo hoc est præceptum diuinum. ¶ Et confirmatur ex præcepto moraliv. le. gis. Exo. 23. & Deut. 22. legimus. Si occurreris boui inimici tui, aut

aut asino erranti, reduc ad eum: ergo, à fortiori, si quis viderit proximum suum errantem & deuiantem à Deo, tenetur eũ reducere: quanto proximus plus est q̃ bos aut asinus. ¶ Sed tertio & potissimum probatur conclusio præcepto Evangelico. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tu⁹, corripe eum inter te & ipsum solũ: vbi Christus seruator noster nihil aliud q̃ naturale præceptũ explicuit, nisi q̃ cum esset sol iustitiæ, hoc, vt cætera præcepta naturalia illustrauit, formam quidem docens corripiendi, qua pudori & famæ nostrę cõsuleret optimè, vt sua fuit erga nos immensa charitas. Et q̃ verba illa sonent præceptum non solum colligitur ex verbo imperatiuo, corripe: sed ex verbis proximè præcedētibus. Postq̃ enim meminit Christus quæ admodum vñerat saluare quod perierat: atq; adeò, parabola de illo, qui nonaginta nouem ouibus in monte relictis, iuit quæsitum eam quæ perierat, exaggerauit quãti ei constitisset salus humani generis: subnectit: Sic non est volũtas ante patrẽ vestrum qui in cœlis est, vt pereat vn⁹ de pusillissimis. Et subsequitur. Si autem peccauerit in te frater, corripe eum &c. ac si apertè dixisset: voluntas patris est vt tanta sit vniciq; cura fratris sui, nè pereat, quanta fuit mihi: & quemadmodum mandatum est mihi à patre vt perditos homines lucrifacerẽ, ita & vobis fit in præcepto. Vnde Inno. cap. Nouit. De iudicijs. referens prælati Franciæ, verba hæc Euangelij, subiungit. Quomodo nos mandatum diuinũ possumus non exaudire? Vbi insinuat illud esse præceptũ. Animaduertite qui nomina vestra Christo in baptismo dedistis, q̃ nobis commendaauerit fraternam correctionem, quam nos tamen contrã, curamus tam negligenter: quãtoq; nos honore dignatus est, qui, quarũ ipse fuit animarũ redemptor per passionem, nos quodã modo per correctionẽ seruatores esse voluit: Si te (inquit) audierit, lucratus es fratrem tuum. Quod bene adnotauit Iacobus capi. quinto. vbi inquit. Fratres mei si quis vestrũ errauerit à veritate & cõuerterit quis eum: scire debet quoniam qui cõuerterit peccatorẽ ab errore vñ suæ, saluabit animã eius à morte: & operit multitudinẽ peccatorũ. Ergo qui fratres corripere parui faciūt, nõ Christũ, sed Cain imitatur: qui vel in hoc fuit caput ecclsiæ malignatũ, q̃ fratricidiũ excusans, custodẽ se esse fratris falsò negauit. ¶ At verò

verò q̄ dicta cōclusio, sit de iure positio multis canonibus cō
 probatur, vbi præcipitur correptio fraternæ: vt. d. 83. cap. Proui
 dendū, & cap. Consentire: & 86. d. ca. Facientis: & expressè. 24.
 2. Cōclu. q. 3. ca. Tā sacerdotēs. ¶ Secūda cōclusio. Præceptū correptio
 nis fraternæ obligat ex genere suo sub reatu mortali. Probat.
 Peccatū est grauissimū malū hominis: quare qui omittit fratrem
 à peccato liberare, cū possit, non habet erga illū charitatem: &
 ideo talis omisio est cōtra charitatē. Vnde Aug. sup. cā. Io. tra.
 7. exponēs illud: Si sic dilexit Deus, nos, & nos debem⁹ alteru
 trū diligere. 1. Io. 4. Nō putes (inqt) te tūc amare seruū tuū quā
 do cū nōn credis, aut tūc amare filiū tuū, q̄n̄ ei nō das discipli
 nam, aut tūc amare vicinū tuū, q̄n̄ eū nō corripis. 5. q. u. c. Nō
 putes: & sermone. 16. De verbis dñi: exponens præceptū Christi
 Matth. 18. Si neglexeris (inqt) cōuiciatorē corripere, peior es
 tacēdo, q̄ ille cōuitiando: sed qui cōuitiat mortaliter peccat: er
 go & qui omittit corripere. ¶ Secūdo p̄batur cōclusio. Super il
 lud Rom. 1. Digni sunt morte, nō solū q̄ faciūt, sed qui cōsentiriūt
 facientib⁹: dicit glossa: Cōsentire est tacere, cū possis arguere: &
 sup. illa verba Leui. 20. Succidā oēs qui consenserūt ei vt forni
 caretur: ait glossa. Consentiētes qui possunt accusare, arguere
 vel monere, & non faciūt, non effugiunt iudiciū. Quib⁹ autho
 ritatib⁹ cōfirmat. Io. octauus. 85. d. ca. Facientis. grauit̄ pecca
 re q̄ negligit emēdare quod corrigere potest: ergo omisio cor
 reptionis est ex genere mortale. ¶ Tertiō id cōprobat. Eleemo
 synæ corporales, q̄n̄ sunt necessariae, sunt in p̄cepto sub reatu
 mortali: nā omisio earū cōtraria est charitati: secūdū illud Io.
 3. ca. cano. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi, & viderit fratrem
 suum neceffe habere, & clauerit viscera sua, quomodo charitas
 Dei manet in illo? Et Amb. Pisce fame morientē: si nō paueris:
 occidisti. d. 86. c. Pisce: & Symmach⁹. 83. d. Mortē lāguētib⁹ p̄
 batur infligere qui hāc, cum possit, nō excludit: ergo, a fortiori,
 elemosynæ spūales sunt in p̄cepto sub reatu mortali: sed in
 spirituales miseras sum mū est peccatū: ergo corripere peccato
 re summa est misericordia: post illā q̄ est remittere peccata. Vn
 de glossa. Mat. 18. Ira (inqt) peccat q̄ videns fratrem peccare tacet,
 sicut q̄ poenitēti nō indulget. ¶ Postremō confirmatur cōclu
 sio. In iudicio finali, vt est Mat. 25, omisio operū misericordie
 obij-

obijcietur dānatis ī causam dānatiōis: sed null⁹ dānatur poena
 æt̄na, nisi de peccato mortali: ergo omisio misericordie sape ē
 mortalis: misericordie spūales p̄stāt corporalib⁹ & correptio ē
 mīa spūalis: ergo omisio illi⁹ ē mortalis. Potest t̄n̄ in indiuiduo
 esse quādoq; venialis: imo quādoq; sine peccato, vt statū q̄stioe
 seq̄nti explicabim⁹. ¶ Sed dubiū ē hic nō paruū, vtra sit maior *Dubium*
 obligatio, correptiōis ne, an elemosynę corporalis: nā certē ho
 mines nō tāti faciūt corripere fratrem, quāti alere paupes ī necessi
 tate: neq; existimāt tā necessariū esse illud q̄ hoc: cū t̄n̄ aliunde
 moueat q̄ vita spiritualis p̄stātor sit corporali. ¶ Subijciā ergo *Tertia*
 tertiā cōclusiōnē notādā. Maior ē obligatio correptiōis q̄ elee
 mosynę corporalis ex ḡne obiecti: minor t̄n̄ ratiōe necessitatis. *cōclusio.*
 Grauitas. n. peccati æstimāda est, & penes obiectū, & penes cir
 cūstātiās, p̄sertim penes necessitatē, vt author est. S. Tho. 1. 2. q. 73.
 Prima ergo ps cōclusiōis manifesta est: q̄a vita spūalis p̄stātor
 est corporali. Vnde Gre. ī ho. sup. illud Mat. 11. Cū audisset Io. ī
 viculis: Plus (ait) ē animā in æt̄nū victurā pabulo vbi reficere,
 q̄ vētrē moriturā carnis terreno pane faciare. Et Chrys. in ho. 3.
 sup. epist. Cor. Et si immēsas pecunias paupibus eroges: plus t̄n̄
 effeceris, si vnā cōuenteris aiām: Sed p̄batur secūda ps: nā elee
 mosynæ spūales nō sunt ita frequēter simpliciter necessariae, si
 cut corpales. Vbi notandū q̄ peccatū aut p̄cedit ex ignorātia,
 aut ex passiōe, aut ex malitia. Quādo p̄cedit ex ignorātia, tūc
 correptio est magis necessaria: q̄a tūc peccator relapsus non
 potest, nisi instruat̄. Sed q̄n̄ p̄cedit aut ex passiōe aut malitia,
 nō est, vt plurimū, tā necessaria correptio, q̄ est necessaria elee
 mosyna patiētī extremā aut grauē necessitatē: nā peccator tūc
 sine auxiliō alicui⁹ pōt cōuerti, solo auxiliō diuino: & t̄n̄ pau
 per nō pōt seruare vitā sine auxiliō fratris. ¶ Vnde colligitur q̄
 q̄n̄ correptio esset simplr̄ necessaria, tūc grauior esset omisio
 illi⁹, q̄ omisio elemosynę corporalis in extrema necessitate.
 V. g. Si hæreticus puerteret Christianos psuadēdo puerfa dog
 mata, & ego solus aut ego commodi⁹ possem illos liberare illa
 ignorātia, p̄fectō graui⁹ peccassem nō corripēdo, q̄ si p̄mitte
 rem p̄ire hoīem fame. Probat̄: q̄a necessitas est eadē, & detri
 mētum est grauius. Et isto modo sunt intelligēda verba Augu.
 ad Bonifacium: quæ habentur, 23. q. 4. c. Ipsa pietas: vbi dicit,
 multo

multo magis nos teneri ad eleemosynas spirituales, q̄ ad corporales: intelligit (in q̄) vbi est æqua necessitas: sed quādo peccatū nō p̄cedit ex ignorātia, regularit̄ nō est tāta necessitas, q̄ta eleemosynæ corporalis. Quare regularit̄ plures sunt casus in quib⁹ tenemur ad eleemosynas corporales plus q̄ ad correptionem.

¶ Quod si quis quærat, in quo gradu tenēdū est, esse p̄ceptū de correptiōe fraterna: an sit hæreticū oppositum sentire: quia vñ. Inn. dicto. c. Nouit. De iudicijs. determinasse q̄ sit p̄ceptum particulare correptionis Matth. 18. ¶ Respōdet p̄ quartā cōclusiōnē. Nō cēseretur hæretic⁹ q̄ negaret esse p̄ceptū particulare correptiōis, saltē datū, Matth. 18. priuatis p̄sonis: esset tñ heretic⁹ cū dicere q̄ nō cōprehēditur sub generali p̄cepto charitatis & eleemosynæ. Prima ps. p̄batur: q̄ illa verba Matth. 18. quanq̄ in rei veritate explicēt p̄ceptum naturale, vt diximus, tñ possent aliquo modo glossari, aut q̄ sunt de cōsilio, aut q̄ non est absolutē p̄ceptū corripiēdi, sed solū p̄ceptū de ordine: vt qñ qs corripiat, illū ordinē seruet, aut q̄ solū est p̄ceptum respectu platorū: nā Petro particularit̄ dicta sunt. Vnde Inno. q̄a erat Papa, putabat sibi esse p̄ceptū corripere regē Frāciæ. Sed. 2. ps. p̄batur: nā lege charitatis cōtinet, vt necessitatib⁹ pximorū p̄uideam⁹.

¶ AD PRIMVM argumētum. Cōceditur q̄ null⁹ potest cōverti, nisi misericordia Dei præueniēte: & ideo: quē Deus indurat, sicut Pharaonē, nō potest homo corrigere: nihilominus homines debemus adiuuare misericordiā dei: sumus. n. secundū Ioā. in. 3. can. vt cooperatores veritatis: scilicet, disponētes ad gratiā quā Deus infundit: secundū illud. 1. Cor. 3. Ego plantavi, Apollo rigauit: Deus aut incrementū dedit. Vnde Aug. quod habetur. 23. q. 4. cap. Sicut. Licet aliqui (inquit) à solo Deo corrigātur, vt Petrus: nihilominus nō est negligenda correptio nostra: quia tūc ex correptiōe homo p̄ficit, cū Deus miseretur & adiuuat. Et statim, ca. Nabuchodonosor, dicit ecōtrario, q̄ licet aliqui etiā correpti nō emendētur, vt Pharaon, nihilominus nō est à correptiōe cessandū. ¶ Ad secundū argumētū respōdetur primò q̄ sæpē est tanta necessitas correptiōis, q̄ta eleemosynæ: vt puta quando peccatū procedit ex ignorantia, vt dictum est in tertia cōclusiōe. Et secundo respōdetur quod quādo p̄cedit ex passione aut malitia, quāuis nō sit tūc adeo necessaria,

nihil

Quarta
cōclusio.

nihilominus magnopere peccator indiget admonitiōe: vt egregiè docet Chrysof. super primā epistolam Cor. Homelia. 44. nam quāuis qui peccat ex passiōe in vniuersali cognoscit peccatum & priuationem gloriæ & poenas inferni, tamen in particulari habet excæcatū iudicium: & ideo indiget peccator idēti dē hæc admoneri. Vnde, Si verbis tuis (inquit Chryf.) nō obediāt peccator, interim custodi & contine à maligno negotio: fortasse enim reuerbitur. ¶ Ad tertium argumentum respōdetur q̄ p̄ceptum correptionis fraternæ reducitur ad quartum p̄ceptum de honoratione parentum: sub quo militant oīa p̄cepta quibus tenemur impendere aliquod beneficium proximo. Nam in decalogo solū sunt illa p̄cepta quæ statim proposita recipiunt sine aliquo doctore: sed quæ nō sunt adeo manifesta quin indigeāt expositione sapientum, virtualiter cōprehenduntur sub illis, vt docet. S. Tho. 1. 2. q. 100. art. 3. At quī, p̄ceptum honorandi parentes statim p̄positum naturali lumine recipitur, sed benefacere alijs proximis, licet nō sit ita manifestum, tamē facili negotio persuadetur. ¶ Ad vltimam cōfirmationem nescio quid aliud respōdeam⁹, q̄ vt exhortemur ne tāta sit negligentia huius p̄cepti. Nam in religionibus, & inter viros timoratae conscientia non est tanta incuria huius p̄cepti. Cæteri verò aut excusantur quia pauci sunt qui sperent sua correptione posse fratres emendare: aut accusandi sunt, vt dicit Augustinus, quia ex verecundia aut alio humano respectu omittunt p̄ceptum implere Euangelicum.

QVAESTIO SECVNDA.

TRVM PRAECEPTVM CORREPTIONIS obliget semper & pro quocunq; tpe. ¶ Ad partē affirmatiuā arguitur primò. Apollolus admonet Timotheū: Argue, obsecra, increpā, opportunē, importunē. 1. Timo. 4. & Propheta: Clama, ne cesses: annūcia populo meo scelera eorū. Esa. 58. ergo nulla nobis est opportunitas obseruāda, sed sine cessatione corripiendū. ¶ Secūdo arguitur. Si aliqua de causa cessandū esset à correptiōe, maximē quādo timeretur peccatorem de correptione

reptione scandalum accipere & deteriore fieri: sed (vt inquit Hieronymus) veritas vitæ non est dimittenda propter scandalum: nam, auctore Bedæ, vtilius scandalum nasci permittitur, q̄ veritas relinquatur: De regu. iu. c. Qui scandalizauerit: ergo, p̄pter scandalum non est cessandum à correptione: exemplo Christi, Matth. 15. qui propter scandalum pharisæorum nō cessauit predicare veritatem. ¶ Tertio arguitur. Si aliquid nos posset excusare à correptione, id esset præsertim quando corrumpere nō possumus sine magno incommodo nostro & detrimento: sed non excusatur à peccato mortali qui vel metu mortis omit tit corrumpere: ergo præceptū correptionis obligat pro quocun que tempore. Minorem videtur docere Augustinus. 1. De ciui. Dei cap. 9. cuius verba sunt. Propterea cum malis flagellantur & boni qui non corripiunt: quia reformidatur vulgi iudicium, carnis excruciatio, aut peremptio. ¶ Sed in contrarium est quod præceptū correptionis est affirmatiuum: & præcepta affirmatiua non obligant pro quocun que tempore.

Primacō conclusio. **AD QVAESTIONEM** respondetur nouem conclu sionibus: Prima. Præceptum correptionis non obligat pro quocun que tempore, sed conuenientibus necessitate & oportunitate. Probatur conclusio. Hoc differt inter præcepta affirmatiua & negatiua, quod præcepta negatiua prohibent malum, affirmatiua præcipiunt verò bonum: bonū autem, vt ait Dionys. 4. cap. De di. no. confurgit ex integra causa: malum verò ex quocun que defectu: quo fit vt malum nunq̄ bene fiat, sed quomodocun que: & quotiescun que: fiat, est peccatum, nisi ignorantia excusetur: sed tamen id quod est bonum ex obiecto nō bene fit, nisi quando suis circumstantijs vestitur: & ideo quauis vtrun que: præceptum obliget semper, id est, quātum ad præparationem animi: tamen quātum ad exercitium, negatiuum obligat (vt dicunt) pro semper: affirmatiuum verò, non, nisi concurrentibus circumstantijs secundū necessitatē: & quia finis correptionis est correctio & emendatio fratris, tunc obligat hoc præceptū, quando emendatio est necessaria & fieri potest com mode. Et quidē Gerson inter theologos, De correptione, tract. 34. & Astensis iuriconsultus libro secūdo, tit. 6. constituunt sex conditiones necessarias ad correptionem: tres ex parte corripi-

entis: quæ sunt, certa peccati cognitio, mansuetudo, & commoditas, ita vt non sit aliq̄ qui commodius corrumpere possit: & tres ex parte corripiendi: videlicet, q̄ eius peccatum sit mortale, q̄ sit spes emendationis, q̄ nō spectetur aliud tēpus opportunius. Hæc autem operæpretium erit de suis principijs enucleare: necessitas namq; corripiendi iudicanda est, & ex obiecto, & ex circumstantijs: scilicet, ex peccato, & ex conditionibus peccatoris atq; corripiētis. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Omne peccatum mortale est materia necessaria correptionis. Probatur. Finis correptionis est lucrari & recuperare fratrem: vt patet ex verbis Euāgelij: Si te audierit, lucratur es fratrem tuum: ergo omne illud p̄ q̄ frater p̄ditur est materia correptionis: sed p̄ peccatū quodcun que: mortale p̄ditur homo & auertitur à Deo: ergo omne peccatū mortale est materia correptionis. Ex ratiōe cōclusionis exprimitur eī sensus: intelligitur, n. q̄tius peccatū p̄det q̄dāmodo in futurū, ita vt maneat, aut p̄ticia, aut piculū peccati. Nā si peccatū ē omnino præteritū, non est materia correptionis. Hoc adnotauerim propter glossam in capitulo Si peccauerit, secūda. q. 1. dicentem q̄ præceptum correptionis est solum de peccato futuro, vt cui tetur: sed præteritum corrumpere solum est cōsiliū: quam glossam alij nō probāt, dicētes q̄ respectu peccati, etiā p̄teriti, currit p̄ceptū correptionis: sed tñ his nō obstantibus manifestū est q̄ si peccatum est iam præteritum, ita vt nec maneat cōplacencia, nec piculū in illo, nō est p̄ceptū nec cōsiliū correptionis. Probatur: quia cessante fine, cessat necessitas medij: quādo ergo peccator emendatus est: nulla est necessitas corripiēdi. Imo vero p̄niciosum esset cicatricē sanati vulneris refricare, cū Propheta beatos eos censet quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata. Et in hoc differt correptio fraterna ab accusatiōe & inquisitione: q̄ locū etiā habet in peccatis p̄teritis & emendatis: quia finis earū est punitio p̄pter bonū cōmune. ¶ Ex sensu cōclusionis subsequitur secūdo, p̄ctm veniale aliqñ esse necessariā materiā correptionis: puta qñ in piculū hoīem cōijcit peccādi mortaliter: maximē si ex gñe suo ordinē ad mortale: vt cū qs domū ingreditur suspectā, aut familiaritatē cōferit cū mulierculis: qd̄ illo p̄cepto regulæ Aug. admōemur. Si oculi petulantiā ī aliquo vestrū aduerteritis, statim admonete, ne malē coepta p̄grediatur.

Secunda conclusio.

Sicut

MEMBRI SECVNDI

Sicut enim qui videret hominem subire periculū mortis tēporalis, mortaliter peccaret nisi eum seruaret, ita & qui non seruaret hominem à periculo mortalis peccati. ¶ Sed contra hęc secundam conclusionem, quatenus vniuersalis est, arguitur. Sup illis verbis euāgelij: Si peccauerit in te frater tuus: ait glossa interlinearis: Id est, si iniuria te affecerit: ergo solū est pceptum vt suas quisq; iniurias corripiat, & nō alia peccata. Quod cōfirmatur ex glossa Hieronymi: Si peccauerit in nos frat, & in qualibet causa nos laeserit, dimittēdi habemus potestātē: si autem in Deū quis peccauerit, nō est nostri arbitrij. Vbi insinuat qd peccata in Deū nō sunt materia correptionis, sed accusationis potius. ¶ Respōdetur qd illa glossa nō intendit limitare pceptū correptionis ad solas, pprias iniurias: nā Christus, vt dixim⁹, nihil aliud fecit qd exprimere ordinē pcepti naturalis, quo certe tenemur corripere quacunq; peccata proximi: & ideo non est pceptum de his aut illis peccatis corripiendis, sed de ordine corripiendi omnia: & maxime quia vanū esset corripere propriā iniuriā, postq̄ illata est. Imō vero, pprias iniurias, si pbare possumus, nō tenemur secretō corripere, sed licet nobis statim in iudicio vindictā petere: sed si recipienda est illa glossa intelligenda est hoc modo: vt omne peccatum quod fit in p̄sentia mea appelletur quodā modo iniuria mea, q̄a est cōtra pudorē & reuerētiā meā. Sed verba Hieronymi potius attinet ad indulgentiam peccatorū, q̄ ad correptionem: scilicet qd possum⁹ dimittere peccata propria, sed tamē peccata in Deum, aut bonū cōmune: vt sunt hareses, & proditiōes, denūciare tenemur: vt infra dicemus, si secreta correptiōe statim extigui nō possant. Sed omnia sunt nihilominus materia correptiōis, si certa spes sit emēdā. ¶ Arguitur tñ secundō ex glossa Augustini sup eisdē verbis, Si peccauerit in te: id est, te sciente. 2. q. 1. c. Si peccauerit: quæ germana est illius textus: ex qua colligitur qd sola peccata occulta sunt materia correptionis: & nō publica. Respōdetur qd nos solum asserimus omne genus peccati esse materiā correptionis: sed Augustinus loquitur de ordine corripiēdi expresso in Euāgelio: qd scilicet peccata secreta secretō corrigant, cū illa quæ sunt publica, possint publicē corripī: de quo latius quaestione quarta. ¶ Tertia conclusio. Peccata venialia singularis

Tertia conclusio.

QVAESTIO TERTIA

Fol. 23

ris personæ nisi sint p se ordinata ad mortalia, nō tenemur corripere sub reatu mortali: sec⁹, si in republica iā percrebuisent. Prima pars, pbatur q̄a null⁹ tenetur sese de venialib⁹ corrigere, nisi sub reatu veniali: ergo nec frater tenetur corripere fratrem ab illis sub reatu mortali. Et de huiusmodi venialib⁹ puto intelligit Palud. 4. d. 19. q̄n dicit qd de veniali nō est necessaria correptio. Qui tñ posset fratrem emendare à consuetudine leuiter mētiendi, aut iurandi, teneretur quidem: aliās peccaret venialiter: illud enim etiam est quodāmodo lucrari fratrem. Et hoc est pceptum Christi. Io. 13. Si ego laui pedes vestros, vos debetis alter alterius lauare pedes. Per lotionē enim pedū intelligitur ablutio peccatorum venialium, vt notant doctores super illis verbis p̄cedentibus: Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet. Secundam verō partē conclusionis mihi persuadeo, saltem de p̄latis. P̄latus enim qui posset plebem suam à leuib⁹ iuramentis purgare, aut ab alijs consuetudinibus peccandi venialiter, teneretur id facere sub reatu mortali. Probatur. Nam p̄latis ex officio incumbit cura boni publici: & ideo tenetur notabile dānum publicū sub reatu mortali purgare si possunt: & peccata venialia, quamuis in singulis personis non sint notabile malū, tamen quādo sunt frequētia in Republica, magni momenti est illa extirpare. ¶ Et confirmatur. Nam si in religione nostra eaderent obseruationes nostræ, vt puta fratres passim vterētur lineis, vescerētur carnibus & silentia rūperent, quāuis hęc apud nos nulla sint peccata, tamē p̄latus qui huiusmodi damna refarcire posset & ad regulam reuocare, tenetur certe sub reatu mortali id satagere. Sed de hoc aliās: ne lineam correptionis ista ternæ transgrediamur. ¶ Quarta conclusio. Tres sunt circūstantiæ requisitæ, vt sit obligatio corripiendi: scilicet, cognitio peccati, spes emēdæ, & oportunitas: loquitur enim hęc conclusio de solis circūstantijs quæ faciunt necessitatem & obligationem corripiendi: nam prudentia, m̄suetudo, &c. sunt circūstantiæ, vt ritē fiat correptio. Primō requiritur anteqm̄ qd corripiat, vt nouerit fratrem esse aut in peccato mortali aut in periculo peccandi: vnde Ecclesi. 20. Prius q̄ interrogas ne vituperes quem q̄. Sunt qui dicant satis esse hominem dubitare de peccato fratris, vt debeat ipsum corripere: sicut ad elemosynas corporales

4. conclusio.

D non

non solum tenemur quando manifesta est necessitas corporis, sed quando verisimiliter dubitamus. Sed tamen profectio non est par ratio: quoniam in corporalibus nullum est periculum, si elemosyna erogetur non indigentia: in spiritualibus, nocet proximo qui leuiter & temere iudicans eum esse peccatorem, obicit ei peccatum. Verum est tamen quod pensanda sunt coniecturae faciendes rem probabilem, & conditiones personarum: licet enim quandoque insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dum modo prudentia & temperamento id fiat. Hoc tamen ad monitos esse uolo sacerdotes: sane nullatenus licere, de his quae in confessione audierunt, peccatorum extra confessionem corripere: usque adeo enim sacrosanctum est sigillum confessionis, ut nisi in confessione, nullo modo liceat peccata exprobare aut insinuare poenitenti. ¶ Secunda conditio est, ut sit spes emendationis: nam alias correptio esset uana: & ad opus uanum nemo obligatur: & praecipua mediatorum sunt propter consecutionem finis: debet namque qui arat, in spe arare, & qui triturat triturare in spe fructus percipiendi. I. Cor. 9. & Matth. 7. prohibemur sanctum dare canibus & margaritas ante porcos projicere: & Prouer. 9. Noli corripere derisorie ne oderit te. At uero, non debent hinc ansam capere Christiani ut sint negligentes corripendi: excusant enim multi negligentiam suam cauantes raram esse spem emendationis, cum tamen frequentissimos contra sentiamus emendatos, de quibus male sperabamus: ut admonet Augustinus. 23. q. 4. cap. Nabuchodonosor. ¶ Unde prudenti distinctione utendum nobis est in proposito. Aut enim quis certus est sufficientibus coniecturis nihil se esse profuturum: & tunc non tenetur corripere: nam, ut inquit Ioannes cap. 5. i. cano. Est peccatum ad mortem: non dico pro illo ut roget quis sed tunc locum habet glossa super illud Ioan. 2. Zelus domus tuae comedit me: Bono zelo comeditur qui quae libet parua quae uiderit, corrigere satagit: & si nequit, tolerat & gemit. Quod si quis arguat, quia semper erit spes proprii praemij ex merito correptionis. Responderetur quod quando correptio est uana, non est meritoria. Si uero quis dubitat an proderit: & certus est quod non oberit corripendo, tunc debet corripere: sicut medicus quando certus est medicinam nihil obfuturam, & dubitat esse profuturam, adhibere debet. Haec regulam docet Augustinus,

De

De poenitentia. d. 7. cap. Si quis, & secundo: Ideo do tibi poenitentiam, quia nescio an tibi proderit, nam si scirem non tibi prodesse, non tibi darem: & in libro De correptione & gratia: Nescientes quis pertineat ad praedestinatorum numerum, & quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes uelimus saluos fieri. Itaque, solum excusamur a correptione quando certissimum nihil nos profuturos: quia debet qui arat in spe arare: sed quando opinamur sub dubio nos posse prodesse, corripere debemus: alias qui obseruat uentum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metet. ¶ Sed quid si quis timet potius corripiendo obesse quam prodesse: Tunc, aut timet obesse non solum peccatori qui indurabitur, sed bono communi & religioni: & tunc cessandum est a correptione. v. g. Vereor si corripiam impudentem & perditum hominem, blasphematurum nomen Dei: aut si ex sacris illum admoneam literis, contempturum & falso interpretaturum: cessandum est tunc a correptione: quia bonum commune, & maxime religionis, praefendum est bono particulari: & illud esset dare sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos: non enim canes aut porci censentur quibus nihil prodest disciplina, sed qui illam impugnant, contemnuntque. Verba sunt Augustini libro secundo de sermo. domini. in monte. capitu. 31. Canes pro oppugnatoribus, porcos pro contemptoribus, non improprie accipimus. At si quis timet obfuturum solum peccatori in temporalibus: quia si corripio. v. g. fratrem, maxime in detrititia & pudore affectus infirmabitur, aut aliud detrimentum incurret, tunc adhienda est cautela, ut quam minimo damno fieri possit correptio fiat. Nihilominus non est propterea cessandum: quia bona spiritualia preferenda sunt temporalibus: secundum illud Matthaei quinto. Expedi tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehenam ignis. ¶ Hoc ueruntamen habet quaestionem: si quis timet obesse solum peccatori in spiritualibus corripiendo, an debeat nihilominus corripere? Ad cuius partem affirmatiuam formatum est secundum argumentum principale. ¶ Sanctus Thomas secunda secundae quaestione trigesima tertia articulo sexto, distinguit duplicem esse correptionem: alteram indicialem;

D 2 quae

que pertinet ad p̄latos: & hæc nō est dimittenda propter turbationē delinquētis: etiā si sit incorrigibilis: sed puniēd^o est ex ordine iustitiæ propter bonum publicū. Alia est correptio fraterna: & dimittenda est quādo timetur turbatio & maior peruersio peccatoris. Vnde nos possumus colligere q̄ quādo peccatū est in pernitiē publicam, aut in p̄iudicium terciū, vt hæresis, aut proditio: aut cū quis machinatur occidere aliū: tunc, quamuis timeatur turbatio & obduratio peccatoris, est denunciandum illi qui potest prodesse & non obesse, si peccatū est secretum: & si sit probabile potest etiam denunciari vt puniatur correptione iudiciali, vt latius explicabimus. q. 4. Sed si peccatū non est huiusmodi, tunc, si timetur induratio fratris & lapsus in peiora, nulla est necessaria correptio: Nam iudicialis nō est tūc necessaria: & fraterna, quia solū ordinatur ad emendationem fratris, esset tunc pernitiōsa. Vnde August. 1. de ciui. Dei. c. 9. Si propterea quis obiurgandis & corripiēdis, malē agentibus parcat, quia eisdē ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, consilium est charitatis. Et hoc intendit sapiēs, dicens. Noli arguere de r̄isorem, ne oderit te: vbi glossa: Nō est timendū, ne tibi derisor cum arguitur cōtumelias inferat, sed hoc potius providendum, ne tractus ad odium inde peior fiat. ¶ Sed est magnum argumentum, q̄ licet peccatum non sit in p̄iudicium rei publicæ, nec terciæ personæ, non obstante timore maioris indurationis & peruersionis peccatoris, sit corripiendus. Christus em̄ p̄cipit corripere fratrem: primō secreto: mox adhibere testes: deinde denunciare: & tandem pertinacem excōmunicare: ergo quāuis, nulla sit spes emendæ, corripiendus est frater, vt de pertinacia excōmunicetur. Et Christus loquitur, illic de correptione fraterna quæ est respectu cuiuscūq; peccati. Panor. in capita. Nouit. De iudicijs propter hoc argumentum, tenet q̄ non est cessandum à correptione: licet non sit spes correctionis: imō quāuis timeat, peccatorem futurum esse deteriorem: quia tunc debet denunciari propter bonum exemplum aliorum. ¶ Sed certē hoc solum est vetum quādo peccatum est publicum aut vergit in detrimentum aliorum. Aliās falsum est vt iam modō probatū est. ¶ Respondetur, ergo ad argumentū q̄ Christus in illo p̄cepto semper supponit spem emendæ, vt certē habenda

est.

est: esset enim nequissimus qui post exhortationē amici & adhibitionem testium & denunciationem, non obediret ecclesiæ. Vnde tanq̄ rarissimum addit Christus: Si ecclesiam non audierit (scilicet, vt sperabatur) tūc sit sicut ethnic^o &c. Vnde, si à principio timetur potius peruersio fratris, q̄ speretur emendatio, cessandum est à correptione. ¶ Tertia & postrema conditio vt quis sit obligatus corripere: est opportunitas: primo ex parte personæ, vt non sit alius qui commodius corripere possit: possit, inquam, de potentia (vt dicunt) proxima: nam quamuis ego noueam alios adesse qui melius corripere possint: vt est p̄latus aut doctor: tamen video negligentes esse, tunc ego teneor: quemadmodum cum video hominem grauem pati necessitatem, licet sint parentes & cognati qui subleuare possint miseriam hominis, video tamen eos nō facere, tunc ego teneor. Nec tamē quum primum videmus fratrem in peccato, tenemur corripere, quia forsitan sine correptione ipse emendabitur. Requiritur præterea opportunitas tēporis: nam si vis hominis recenti iniuria affecti feruentem bilem extinguere, nihil aliud facias quam igni adhibere ligna. Vnde Augustinus libro De ciuita. dei. Capi. 9. Si quis obiurgandis & corripiēdis male agentibus parcat, quia opportunum tempus inquiritur, non videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis. ¶ Sed vtrum liceat aut expediat quandoq; perditum hominem permittere in peiora prolabi crimina, vt ignominia peccatorum confusus facilius respiscat & emendetur. Est enim pro parte negatiua argumentum q̄, cum peccatum sit offensa Dei non est propter aliquem finem permittendum: videtur namq; q̄ quemadmodum mala non sunt faciēda vt inde veniant bona, ita nec sunt permittenda. ¶ Respondetur. Deus qui nunquam permittit malum nisi propter bonum, bifariam permittit mala: vno modo in p̄nam priorum peccatorum: sicut gentes, eo q̄ eum non glorificauerunt, tradidit in reprobum sensum: vt dicit apostolus Rom. primo: & hac ratione non licet nobis permittere peccatum quod euitare possumus: non enim pertinet ad iudiciū humanum punire homines illa via. Alio modo permittit Deus peccata vt cautius homo viuat: sicut forsitan permisit peccatum Petri: nam, vt habetur Eccl. 42. Melior est iniquitas vi-

D 3

ri (id est

MEMBRI SECUNDI

ri (id est hominis prudētis & fortis) quam mulier (id est, homo ignauus & imprudens) bene faciens: quia ille ex peccato cauti⁹ resurgit: hic vero ex boni operis cōplectentia vana securus periculofius cadit. Et hac ratione licet nobis aliquando permittere peccatorem ad tempus peius cadere, vt cauti⁹ resurgat: nam correptio est propter emēdationem: & ideo facienda est vt melius conducit ad illum finem. Nec est idem, propter bonum permittere malum: quod, propter bonum facere malum. ¶ Quinta conclusio colligitur ex superioribus. Omisio correptionis trifariam contingit. Quādoq; enim est officium & virtus charitatis: quādoq; peccatum veniale: & quādoq; mortale. Conclusiōne hanc colligit. S. Tho. 2. 2. q. 33. arti. 2. ex Augustino. 1. De ciuitate dei. cap. 9. Et prima quidē pars facilis est: nam, quāquā omisio correptionis, quādo est necessaria, peccatū sit ex genere mortale, vt dictū est, tamen si omittatur propter causas expressas in tertia conclusiōne, est virtus. Secunda & tertia pars habent plus difficultatis apud. Sanct. Thom. & doctores. Verba sancti Thomae sunt haec. Fraternalis correptio praetermittitur cum peccato mortali, vt dicit Augustinus, quādo formidatur iudicium vulgi, & carnis excruciatio, vel peremptio: dummodo haec ita dominentur in animo, q̄ fraternalis correptioni praepōnantur. Et hoc videtur contingere quādo aliquis praesumit de aliquo delinquente probabiliter, q̄ posset eum a peccato retrahere, & tamen propter timorem vel cupiditatem praetermittit. Sed alio modo omisio est peccatum veniale, quādo timor & cupiditas tardiorē faciūt hominem ad corripiendum, non tamen ita q̄ si hoc constaret, q̄ fratrem posset a peccato retrahere, propter timorem vel cupiditatem dimitteret, quibus in animo suo praepōnit charitatem fraternalē. Haec S. Thomas. Et similia verba dicit Ricar. & omnes theologi in. 4. d. 19. quos sequuntur canonistae. Quae verba profecto subobscura sunt.

Quaestio
praecepta

¶ Pro quorum expositione quaeritur vtum quotiescunque quis omittit corripere fratrem timore mortis peccet mortaliter. De qua quaestione sunt duae per extremum opiniones: in quarum medio, vt puto, consistit veritas. Vna est q̄ quotiescunque quis omittit corripere timore mortis peccat mortaliter. Ita inter alios expresse opinatur Gabri. l. 74. Si quis (inquit) probabiliter crederet

QVAESTIO SECUNDA Fo. 26.

crederet se posse sine correptione retrahere adulterā ab adultério, & timet adulterū ne ab eo occidatur, & metu mortis omittit, peccat mortaliter: & sic in similib⁹. Altera opinio est q̄ nunq̄ priuata p̄sona peccat mortaliter omittēdo correptionē, nisi q̄n cōsentit & cooperatur peccato. Ita opinatur Fracisc⁹ Mayronis su per verbis August. cōmemoratis veritate. 7. Adrianus. q. De cor. frater. licet nō ponat tā exp̄ssum exemplū sicut Gabriel, tenet t̄n opinionē Gabriel. Et ambo videtur sibi manifestē elicere illam opinionē ex verbis August. & S. Th. nā dicit August. bonos flagellari: quia omittunt corripere, eō q̄ formidatur carnis excruciatio vel perēptio: quod S. Tho. exponēs: dicit quōd q̄n q̄s probabiliter praesumit q̄ pōt aliū auertere a peccato, & omittit propter cupiditatē vel timorē, peccat mortaliter. Et ratio insinuat manifestā: quia tūc postponitur charitas vitae corporali: nā ordine charitatis tenemur magis diligere vitā spiritualē proximi, q̄ corporalē propriā. Et Caiet. illic dicit q̄ ex quacūq; causa quis omittat correptionem, nō est peccatū mortale, si saluetur in praeparatione animi, q̄ si crederet aliū posse retrahere a peccato, omnia postponeret charitati. Vbi designat vniuersalē cōclusiōnē, q̄ quicūq; & quotiescūq; credit probabiliter se posse corrigere fratrem, quacūq; causa omittat, peccat mortaliter. Sed quidquid sit de alijs, puto nec August. nec S. Tho. id in vniuersum sensisse. ¶ Vñ ad euidētā quintae cōclusiōnis statuim⁹ sextā. Personae priuatae nullum est peccatū timore mortis aut amissionis notabilis famae, aut bonorum exteriorum cessare a correptione, vbi correptio nō est simpliciter necessaria: quāuis certū sit correptionē profuturā. v. g. In casu posito Gabrielis quō quis timore mortis cessaret corripere adulterā, nullo mō peccaret. Probat. Praeceptū correptionis priuatū hominē solū obligat ex charitate, & nō de iustitia: sed ad opera charitatis nemo tenet cū detrimento vitae: aut cū notabili detrimento bonorū aut famae aut honoris: ergo nec ad correptionē. Probat. minor. Null⁹ tenet facere cleemosynā existēti in extrema necessitate, si inde subsequēt extrema necessitas p̄pria: & vñ q̄n est gratis necessitas proximi, null⁹ tenet incurere tāā necessitatē vt succurrat alienae. ¶ Secūdo probat. Q̄n correptio mea non est simpliciter necessaria: quia videlicet frater pōt se corrigere sine correptione

6. Concl.

D 4 mea

mea: tunc ego non postpono charitatem proximi vitæ meæ, quâuis cessem corripere timore mortis: quia tunc vita mea non est illi simpliciter necessaria. Et eadem ratione, si quis sine periculo honoris mei & bonorum meorum ipse potest se corrigere, ego non præpono bona mea charitati, quamuis non exponam illa pro correptione: quemadmodum si quis comminaretur se peieraturum aut furaturum citra extremam necessitatē, nisi darem illi bona mea, ego nihilominus non teneor dare, ut seruem illum à peccato: quia ille ex malicia peccat, & non ex necessitate bonorum meorū: sed correptio mea nunquā est simpliciter necessaria peccatori, saltem vbi peccatum non procedit ab ignorantia (de quo statim) nam quicumq; cognoscit se esse in peccato, solo auxilio diuino potest intra se conuerti: ergo tūc non postpono charitatem proximi vitæ meæ corporali: quamuis timore mortis cessem corripere. ¶ Tertio probatur conclusio ex vniuerso hominum, & sapientum sensu: vnde magnum summum in moralibus argumentum. Qui enim timore mortis omittit corripere, à nemine profecto argueretur peccati: quamquam si quis postponeret vitam ut emendaret fratrem, laudaretur de opere supererogationis & cōsiliij. ¶ Et quarto arguitur. Quia secundum doctores nemo obligatur baptizare puerum cum periculo propria vitæ: saltem quando periculū est ab extrinseco: puta ex malicia tyranni prohibentis me baptizare puerum: ergo a fortiori, nec teneor cum tali periculo corripere fratrem: nam maior est necessitas puero, baptismi, quam adulto, correptionis. ¶ Et hæc omnia confirmantur. Nam iugum Dimini suaue est q̄ non obligat nos ad opera difficillima: sed esset difficillimum in vniuersum priuatos homines obligare vt vitam exponerent pro correptione. Imò credo nec tenemur corripere cum magno periculo honoris: aut cum magna iactura bonorum temporalium. Et confirmatur secundo ex sententia. S. Thom. 2.2. quæstio. 36. articulo. 5. vbi quærit an teneatur homo diligere salutem spiritualem proximi, potius quā corpus proprium: & facit tertium argumentum ad partem negatiuā: quia homo non tenetur exponere vitam corporalem pro salute spirituali proximi, sed hoc est perfectorum: & responderet concedendo: Quia (inquit) non est tāta cura nobis vitæ spiritualis proximi, quan-

ta.

ta est corporis proprii: nisi in casu quo quis tenetur providere salutem illius. Quod intelligit, quādo alicui incumbit ex officio: vel quando vita nostra est simpliciter necessaria salutem proximi: aliās exponere vitam pro correptione pertinet ad perfectionem charitatis. ¶ Septima conclusio. Prælati aliqui tenentur pro correptione subditorū exponere vitam, etiā vbi peccata non procedunt ex ignorantia. Nam quāq; tunc non est vsq; adeo simpliciter necessaria eorum correptio, tamen, quia ratione officij incumbit illi correptio: fieri potest vt vbi priuatæ personæ fuerit consilium ponere vitam pro fratre, prælato sit præceptum ponere illā pro filio. Vnde de oībus in vniuersum amicis ait Christus Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suā ponat quis pro amicis suis: quasi hoc ad perfectionem pertineat: sed de pastoribus ait Ioan. 10. Pastor bonus animam suā ponit pro ouibus suis: quasi hoc pertineat ad necessitatem. ¶ Sed tunc est dubium quid sentiat S. Thom. in illis verbis allegatis: scilicet, Quia si quis præsumit de alio quod possit eum à peccato retrahere, & omittit timore peremptionis aut excruciationis carnis, peccat mortaliter: quia vitam corporalem præponit charitati proximi. non enim solum loquitur de prælati sed de vniuersis hominibus. ¶ Respondetur quod si daretur casus quo vita corporalis priuati hominis esset simpliciter necessaria salutem spirituali proximi, tunc non dubito quin teneretur ille mori pro correptione fratris. Et hic est sensus. S. Thomæ: nā aliās præponeret vitam charitati. Sed nescio an talis casus necessitatis correptionis possit occurrere: nam si peccatum procedit ex malitia aut passione, ipse peccator se potest corrigere: postquam cognoscit se esse in peccato: & si ex ignorantia inuincibili, tunc non est peccatum: & si ex ignorantia vincibile, tunc ipse tenetur quærere doctorem. At verò in tali casu si qui peccat ex ignorantia vincibili quærit doctores qui illū instruant, tunc credo quencunq; etiam priuatum hominem, teneo, non obstante periculo mortis, docere illum veritatem, si non sit alius qui corripiat: nam ille esset casus simpliciter necessitatis. Et præterea tenetur quis pro bono cōi corripere non obstante periculo mortis: Vt si hæreticus peruerteret Christianos persuadendo falsa dogmata, quicumq; qui commodè posset, teneretur, nõ obstante

7. Concl.

MEMBRI SECVNDI

obstante periculo mortis, obijcere se huiusmodi malo. ¶ Sed nunc restat dubium vtrum nunq̄ priuata persona peccet mortaliter omittendo correptionem, nisi quando correptio est simpliciter necessaria, vt expositum est. Nam si hoc esset verum, rarissime occurreret necessitas huius præcepti: quod tamē nobis summo opere commendauit Christus redemptor noster: quini-
 8. cōclu. imò lex ipsa naturalis. ¶ Ad hoc respondet octaua conclusio. Non solum quādo correptio est simpliciter necessaria: sed etiā de peccatis communibus quæ nō procedunt ex ignorantia; tenetur priuatus homo fratres corripere sub reatu mortali: quando id fieri potest sine notabili detrimento vitæ aut bonorū tēporalium. Probatur. Correptio obligat sicut reliquæ elemosynæ: præceptum autem elemosynæ non solum obligat in extrema necessitate: sed etiā in graui necessitate, de superfluo: at quando peccatum nascitur ex passione vel malitia: quāuis peccator, non sit in extrema necessitate correptionis: quia posset ipse respicere: tamen est in graui necessitate: quia difficile homines emendantur sine correptione. Et sicut in diuitibus censetur superfluum diuitiarum illud quod citra graue detrimentum possunt elargiri, ita incorreptione: quando quis facili negotio & sine detrimento potest corrigere fratrem, tunc tenetur sub reatu mortali corripere: nam alias negligit salutem fratris: quod repunit charitati. ¶ Nona & postrema conclusio.

9. cōclu. Multis modis contingit omissionem correptionis esse peccatum veniale. Primo quando quis omittit, putans se nihil posse proficere: tamen leuibus cōiecturis perdit spem: aut quando ex aliquo metu cessat corripere, qui tamen est leuis: & multis alijs modis.

¶ AD PRIMVM argumentum principale responderetur q̄ Apostolus nō præcepit importunè corripere, ac si nō debeat expectari opportunitas: quia correptio est actus virtutis, quæ requirit circumstantiam temporis: sed importunè intelligitur, quantum ad æstimationem perditorum hominum, quibus semper predicatoribus & correptores sunt importuni. Et dem dicendum est ad illud: Clama ne cesses. ¶ Ad secundum argumentum late responsum est conclusione quarta: sed ad formam illius dicendum q̄ quando ex correptione timetur scandalum

QVAESTIO TERTIA. Fo. 28

dalum publicum, aut maior peruersio peccatoris, cessandum est. Et ad illud Hieronymi: Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: respondetur dupliciter: primo quantum ad veritatem vitæ, homo non debet facere cōtra præcepta dei quæ sunt necessaria ad salutem, propter scādalu aliorum. Possumus tamen prætermittere opera cōsiliij quæ nō sunt simpliciter necessaria ad salutem propter scandalum secundū illud. primæ Corinthio. 8. si esca scandalizauerit fratrem meū, carnes in æternum non manducabo. Quare cum præceptum correptionis sit propter emendationem fratrum, cessante fine cessat præceptum: & ita non relinquatur veritas vitæ, si ad vitādum scādalu vel peruersitatem fratris, dimittatur correptio. Sed quantum ad veritatem doctrinæ non debet homo cessare à prædicatione veritatis propter scandalum Phariseorum. exēplo Christi Matthæi. 15. ¶ Ad tertium late responsum est sexta & septima conclusionibus: quando scilicet timore mortis licet omittere, quando vero non. Sed ad verba Augustini. De ciuitate dei. dupliciter possumus respondere: primo quod verba illa non sonant esse peccatum mortale omittere correptionem timore mortis: aut enim quod propterea boni flagellantur cū malis quæ omittunt corripere eo quod timetur peremptio: & loquitur de flagellis tēporalibus. Quare non intelligit nisi quod est forsitan peccatum veniale: & ideo illos qui ita omittunt vocat bonos. Sed quia. San. Thomas & Ricar. & omnes glossant illud esse peccatum mortale, exponatur, vt dictum est in septima conclusione de prælatis, aut quando correptio est simpliciter necessaria.

QVAESTIO TERTIA.

TRVM omnes in vniuersum hoies quoscunq; peccatores corripere teneantur. ¶ Ad partē negatiuam arguitur primo. Præceptum correptionis Matthæi 18. soli Petro, tanquam prælato ecclesie, datum est: & Matthæi quinto soli apostolis (quibus succedunt episcopi, capite. Quorum vices. 68. distinctione) &

MEMBRI SECVNDI

& ceteris discipulis (quibus succedunt inferiores praelati. capit. in nouo. 21. d.) dictū est: Vos estis sal terræ: Vos estis lux mundi: & in veteri lege Ezech. 3. & inferius. 33. soli speculatores, id est, praelati admonentur illis verbis: Si dicēte me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei ut auertatur à via sua impia, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram: vnde Hieronymus: Sacerdotes (inquit) studeāt illud euangelij implere. Si ppecauerit in te frater tuus: ergo soli praelati obligantur præcepto correptionis: quod officio pastoris, quales ipsi sunt maxime congruit. Et ratione naturali confirmatur: nam inferiora hæc coelorum influencia & motu gubernatur: & praelati in sacra scriptura coelorum nomine per metaphoram censentur, qui enarrant gloriam dei. Secundo arguitur quod non teneamur corripere quoscumque peccatores, Correptio, vt dicemus quæstione sequenti, procedit vsq; ad denunciationem quæ fit praelato: sed multi sunt qui non habent praelatum: vt papa, nisi in materia hæresis, vt habetur cap. Si papa. 40. d. & infideles: de quibus Paulus. 1. Corinth. quinto. Quid mihi (inquit) de his qui foris sunt iudicare? & vrsurarios qui permittuntur ab ecclesia vanum esset corripere, postq̄ vanum esset denunciare: immo meretrices videtur esse perniciosum corripere: nam, vt inquit Avgustinus, Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine: & hæreticos post primam & secundam monitionem præcipit Paulus euitare Tit. 3. immo nec cum excommunicatis licet communicare, vt dicit Paulus. 1. Corinth. 5. ergo nec illos licitum cuiquā est corripere. ¶ Tertio arguitur. Subditis non licet praelatos suos corripere: ergo non omnes tenentur præcepto correptionis respectu omnium. Probatur antecedens. Correptio (vt nomen sonat) fieri non potest sine increpatione: sed Paulus primæ Timoth. quinto. Seniore (inquit) ne increpaueris, sed admone vt patrem: vnde Exo. 19. Bestia quæ tetigerit montem lapidabitur: & 2. Regum. 6. Oza percussus est à domino quia tetigerat arcam, cum se inclinaret ad casum: vbi significantur praelati, qui & latores legis sunt & custodes: sicut in monte dabatur lex, & in arca custodiebatur. ¶ Quarto & postremo arguitur. Peccatoribus non est ius alios corripiendi: ergo non tenentur hoc præcepto: alias vtroq; modo peccarent.

QVAESTIO TERTIA. Fol. 29.

peccarent & corripiendo & non corripiendo: & sic daretur perplexitas: quæ tamen est impossibilis in lege Dei. Probatur antecedens. Christus reprehendit eos qui vident festucam in oculo fratris & non vident trabem in oculo proprio: & Paulus Roma. 2. In quo alium iudicas, te ipsum cõdemnas, & psal. 49. Peccatori autē dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas & assumisti statum meum per os tuum: Et de poeni. d. 6. c. 1. §. Sacerdos. Potentissimū crimen est sacerdotū qui non prius se iudicāt quàm alios ligant: & Isidorus De summo bono: Non debet vitia aliorum corrigere, qui est vitij subiectus. Et ratione id confirmatur: quia correptio est officium charitatis: peccator autem qui corripit aliū cū se nō corrigit, nō videtur id ex charitate facere, sed ex superbia: nā in quo quis se non diligit nō præsumitur alium diligere. ¶ Sed in contrarium est decretum Anacleti Papæ. 24. q. 3. Tam sacerdos, quàm reliqui fideles, omnes summam debent habere curam de his qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut, si incorrigibiles appareant, ab Ecclesia separentur.

QVAESTIO hæc duo insinuat: primū, an oēs attingat præceptū correptionis: alterum, an vniuersis peccatoribus teneamur id officium præstare. Ad quam quæstionem respondetur sex conclusionibus. ¶ Prima. Omnes in vniuersum mortales, modo sint rationis compotes, tenentur præcepto correptionis.

Duplex enim est correptio, vt. q. 1. adnotauimus: altera quæ est actus iustitiæ: & hæc, quæ procedit vsq; ad cõdensationē & vindictā, atq; adeo vim habet coërcitiuā, solis principibus incumbit, & praelatis publicā habētibus autoritatē: qui, vt habet. 1. Pe. 2. sunt tanquam à Deo missi ad vindictā malefactorum: laudem verò bonorum vnde Apostolus Roma. 13. Nō sine causa gladiū portat: Dei enim minister est, vindex in irā ei qui malū agit. Altera verò est correptio quæ est actus charitatis: cuius finis est emendatio fratris: de qua, & mota est præsens quæstio: & respondet primam conclusionem, quæ facillè colligitur ex superioribus. Præceptum enim illud euangelicum charitatis: Diliges Dominū Deum tuum, & proximum tuum sicut teipsum, omnes mortales in vniuersum attingit.

atingit lege naturæ: sed correptio est opus charitatis, & necessarium, vt iam manifestatum est: ergo omnes mortales ligat, atque adeo, non modò Christiani tenentur hoc præcepto, sed quæuis gentes, quacunque lege aut secta viuant. ¶ Et secundo probatur. Ad eleemosynas corporales omnes in vniuersum mortales lege naturæ sunt astricci: ergo ad spirituales: qualis est fraterna correptio. ¶ Et tertio probatur. Quemadmodum in corpore duplex est habitudo, scilicet capitis ad membra & membrorum adinuicem: & in exercitu alia est habitudo ducis ad milites: cui ex officio incumbit exercitum gubernare: alia vero singulorum ad singulos milites qui sese mutuo protegere tenentur: ita in humana Republica, & in militia spirituali, qualis est vita hominis super terram, præter curam quæ prælatis ex officio & ex iustitia incumbit, est mutua necessitudo & charitas inter ciues vt se inuicem ope & consilio iuuent. ¶ Secunda conclusio. Omnes tenentur quoscunque cuiusuis legis & sortis homines corripere: ita vt Christiani teneantur corripere infideles, & vice versa. Probatur. Nam actus potentie & virtutis extenditur ad omnia quæ continentur sub subiecto illius potentie aut virtutis: vt visio extenditur ad omnes colores: sed charitas extenditur in vniuersum ad omnes homines: ergo præcepto correptionis (quod est charitatis) cuncti tenentur quoscunque alios corripere. ¶ Et confirmatur ex verbis Euangelij: Si peccauerit in te frater: omnes enim mortales ratione creationis censentur fratres, secundum illud Matthæ. 23. Vnus est Magister vester, omnes autem vos fratres: quare, non modò Christiani dicuntur fratres, qui lauacro regenerationis in filijs Dei adoptantur: vt ait Chrysostomus super epistolam ad Hebræ. & refertur in. quæstione. 3. capitu. Ad mensam: sed & infideles sunt proximi nostri, vt est glossa capit. Charitas. Secundo. De poenitentia distinctio. secunda. ¶ Tertia conclusio. Prælati arctius tenentur præcepto correptionis, quam priuati homines. Itaq; præter præceptum iustitiæ quo peculiariter prælati tenentur correptione iudiciali arcere subditos à peccatis, præcepto charitatis magis tenentur, quam priuati homines. Quæ sententia est sancti Thomæ. 2. 2. quæstione trigesima tertia, articulo tertio: secundum Augustinum primo De ciuitate Dei. capite nono.

Conclusio

Conclusio hæc vt reor, satis comprobatur rationibus & testimonijs, quæ in primo argumento principali adducta sunt: nã vbi cũq; sacrae paginae metio incidit huius præcepti, prælati peculiariter designantur. ¶ Et secundo probatur ratione. Nã prælatus, eo quod est persona publica, & est custos iustitiæ: vt dicit Aristoteles. quinto Ethic. & exemplar populi, ad omnia opera præceptorum. cuiuscunq; sint virtutis, arctius tenet ratione status, quã populus. ¶ Et tertio probatur. Prælatus (vt inquit illic Aristoteles) tenetur proprio officio bonos facere ciues: ergo arctius tenetur quocunq; præcepto quod institutum est ad correptionem & emendationem ciuium: sed præceptum correptionis fraternæ ad hunc finem ordinatur: ergo strictius ligat prælatos, quã plebẽ. ¶ Et quarto id confirmatur. Prælatus tenetur magis diligere filios, quã priuati homines alios fratres: vnde Christus Io. 21. non commisit Petro gregẽ suum, antequã tertio ipsum introgret, an se plus alijs diligeret: ergo ad opera charitatis, qualis est correptio, maiori vinculo tenet erga filios, quã fratres erga se inuicẽ. ¶ Quod postremo confirmatur. Nã quẽadmodum quisq; eleemosynas corporales potius tenetur filijs & domesticis elargiri quam extraneis: ita prælatus qui est pater spiritualis tenetur spirituales eleemosynas filijs impendere, magis, quam priuatus homo alijs fratribus. ¶ Sed dubium est circa hæc conclusionẽ, an aliquid teneatur facere prælati præcepto correptionis fraternæ, amplius quã priuatus homo. ¶ Dominus Caietanus: 22. q. 33. ar. 2. quanq; concedat conclusionẽ hæc, negat tamẽ prælatum teneri præcepto correptionis fraternæ inquirere peccatores, magis quã vnus de plebe: quia hoc (inquit) esset obligare prælatum nouo præcepto charitatis: cum tamen præter præceptum iustitiæ quo tenetur corrigere tanquã iudex, non habeat particulare præceptum correptionis fraternæ, nisi quod habet priuatus homo. ¶ Nihilominus (vt arbitror) prælatus præter præceptum iustitiæ quo tenetur inquirere tanquã iudex diffamatos de crimine, vt dicitur mus inferius, tenet præcepto fraternæ correptionis occultare vigilare super gregẽ, quã vnus de plebe, & accuratius inquirere crimina: non quidem ordine iudiciali, vbi non præcessit infamia: sed tamẽ tenetur esse magis attentus vt coniecturis possit rimari crimina subditorum, vt fraternaliter corripiat. Et primò

credo

2. conclusio.

Tertia conclusio.

credo esse sententia. S. Thomae contra dominum Caietanum, in illo loco quae ipse exponit: puta, in solutione ad. 4. ait enim. S. Thomas quod illud quod debet alicui determinate personae, oportet quod ei expendamus, non expectantes quod nobis occurrat, sed de bita sollicitudine habentes ut eum inquiramus, unde, sicut ille qui debet pecuniam, debet creditorem requirere, cum tempus fuerit ita qui debet spiritualem curam alicuius, debet eum quaerere, ad hoc ut eum corrigat de peccato: & manifestum est quod non loquitur de correptione iudiciali, sed de fraterna: unde subiungit, priuatos homines non obligari ad inquirendum corrigenda crimina: quibus ait Augustinus. De verbis domini. Ad moneris corripere, non querendo quod reprehendas, sed videndo quid corrigas. ¶ Sed probatur adhuc responsio nostra. Nam quantum non teneatur prelati nouo precepto correptionis fraternalis, tamen illo communi precepto tenentur arctius: ob idque, ratione illius tenentur facere aliquid quod non tenentur singuli de plebe. ¶ Et confirmatur hoc maxime. Prelati precepto correptionis fraternalis tenentur quandoque exponere vitam ut corripiant subditos, quando frater non tenetur vitam exponere pro fratre, ut diximus questione proxima: ergo par ratione tenentur taliter inquirere crimina, qualiter non tenentur frater ut corrigat crimina fratris. ¶ Et tertio confirmatur. Quia propterea apud Ezechielem prelati dicuntur speculatores, quibus officium est vigilare super gregem: quia non solum tenentur precepto iustitiae inquirere crimina ut iudicialiter puniantur, propter bonum commune, sed certe quia tenentur habere curam particulariter singularum personarum, propter bonum priuatum cuiuscumque: & praesertim ecclesiastici prelati, quibus cura & sollicitudo incumbit, non solum peccata punire quae in forum publicum deferuntur, sed occulte etiam peccata fraternaliter emendare, atque adeo purgare corda & mentes subditorum. Quare non satis est ecclesiastico prelato forum habere caesarum ut praetores habent, ut maior eorum cura circa doctrinam & fraternalis correptionem quae a charitate procedit, esset collocanda. Sed absit ut os ponamus in coelum. ¶ Sed dubium est secundum circa hanc tertiam conclusionem, utrum patres familias teneantur maiori vinculo corripere filios & domesticos, quam extraneos. ¶ Respondetur quarta conclusione. Quicumque tenetur corripere

4. conclusio.

re domesticos potius quam extraneos. Conclusio est Augustini, quae habetur cap. Duo ista. 23. q. 4. ubi ponit septem conditiones personarum, quibus ab officio incumbit correptio: ut episcopus debet corrigere plebem: pater familias domum: maritus uxorem: praetor provinciam: rex regnum &c. & loquitur de correptione fraternali nam pater familias non potest corripere familiam nec uxorem, nec filios, correptione iudiciali & coerciua: quia non potest infligere poenas legis: quare non tenetur arcere seruum a concubina expellendo eum domo, nisi forsam propter scandalum: nec tenetur compellere familiam ad ieiunia ecclesiae: sed solum tenetur fraternaliter corripere, maiori tamen diligentia, quam extraneos. Imo vero non tam stricte tenetur ad correptionem fraternalis filiorum aut domesticorum: quam praetor respectu subditorum: nam quantumquam pater, quantum ad vitam corporalem, tenetur magis diligere filios quam praetor subditos: tamen quantum ad vitam spiritualem, pater spiritualis plus astringitur diligere subditos & vigilantius illis prospicere, quam pater temporalis filios suos. ¶ Quinta conclusio. Subditi strictius obligantur corripere praetores, quam alios fratres aut priuatos homines. Quod teneatur subditi ad correptionem praetorum manifeste sequitur ex conclusione prima. Duplicem enim correptionem adnotauimus: aliam de iustitia coerciua, qua subditi in praetores uti non possunt: aliam fraternalis, quae a charitate dimanat: & manifestum est subditos teneri ad charitatem praetorum: unde Gregorius in epistola ad concilium Nichaenum, quae refertur. 2. q. 7. cap. sicut secundo: Sicut (inquit) laudabile discretumque est, reuerentiam & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & dei timoris est si qua in eis sunt quae indigent correptione nulla dissimulatione postponere: ne totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si languor non fuerit curatus in capite. Sed quod arctius teneantur praetores corripere, quam alios quoscumque, etiam quam patres temporales, ex vltimis verbis recitatis sumitur primum argumentum. Nam accuratius tenentur occurrere malo communi, quam priuato: sed peccata praetorum vergunt in perniciem publicam: unde idem Gregorius, ut habetur. 1. q. 3. cap. Praecipue. Scire praetori debet quod si peruersa vniuersum perpetrat, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt: ergo subditi accuratius ob-

5. conclusio.

E

stringuntur

stringuntur praelatos corripere, q̄ quosuis alios: ¶ Et secundo, quia subditi propensius tenent diligere praelatos quatuor ad spiritualia, q̄ quoscuq; alios etiam q̄ patres naturales. Nam sicut in corporalibus post amore patrum in filios, secundum locum tenet amor filiorum in patres, ita in spiritualibus: sed preceptum correctionis fraternae est preceptum charitatis, ergo propensius obligat subditos respectu praelatorum, q̄ respectu aliorum fratrum. ¶ Et tertio quia praelati plus indigent correctione, q̄ priuati homines: vnde Aug. in regula: Non solum vestri sed etiam ipsi? (scilicet praelati) misere mini, qui quanto in loco superiori, tanto in periculo maior ver satur. ¶ Quarto id comprobatur. Quia inde grauius indigent praelati correctione, q̄ rarissimi sunt qui praelatos & maiores corripiant. Nam alij verecundia, alij timore: alij ambitione gratiae comparandae apud praelatos, a correctione erga praelatos, prohibentur: q̄ iniquissima conditio & fors infelicissima est praelatorum & principum, atq; adeo quanto in sublimiori gradu sunt, tanto sunt hoc beneficio peius priuati. ¶ At vero quia iuste quod iustum est exequi debemus, vt est Deut. 16. plures sunt obseruandae circumstantiae in correptione praelatorum q̄ priuatorum hominum. Primo vt summa ratio habeat famae & pudoris eorum nepe, vt de occultis criminibus occultissime corripiantur. Nam, vt inquit Anacleretus, sententia Chama filij Noe danaan qui suorum doctorum vel prepositorum culpam producit, ceu Cham, qui pudenda patris non operuit, sed irridenda monstrauit. 2. q. 7. Secundo, vt non quicumq; de plebe praesumat praelatum corripere, sed ille qui sit & spectatae virtutis & prudentiae. Nam si homo de plebe & peccator tentaret corripere praelatum, ille esset vt bestia quae tangit montem, & vt Oza qui non erat dignus tenere arcam. Vnde Gregorius in Pastoralibus. Sanctorum vitam corrigere non praesumat, nisi qui de se meliora sentit. ¶ Quod si arguas contra, quod, a sine reprehendit Balaam: Respondetur inde solum sumi exemplum, vt quiuis in causa propria, cum iniuste vexatur a praelato, possit interrogare causam vt se compuret: sicut dixit a sine: Cur percuris me etiam iam tertio nonne animal tuum sum. &c. Tertio, qui corripit praelatum, maxime Episcopum, aut principem, debet id facere cum reuerentia non increpando, sed admonendo, sit dicit Paulus: hoc est explicatio grauitate flagitiorum quae augentur ex dignitate personae: & de

detrimendum subditorum quod patiuntur ex malo exemplo superioris. Vnde Dionysius in epistola ad Demophilum, eum reprehendit q̄ sacerdotem irreuerenter correxerat. ¶ Quod si peccata praelatorum fuerint in perniciem reipublice: tunc publice fas est illos reprehendere: primum si sit crimen haeresis, nec Papae ipsi in hoc parcendum est, vt habetur ca. Si Papa. 40. d. Vnde Paulus Petro in faciem restitit, Gala. 2. quia scandalum dabat Gentilibus in fide. ¶ Quod si quis arguat q̄ adhuc in materia fidei & scandalum non licet publice subditis, reprehendere praelatum, ex glossa Hieronymi: illic Paulus Petrum reprehendit: q̄ non auderet, nisi se non imparere sciret. ¶ Respondetur q̄ ois fidelis: quicumq; minimus censet par cuiusq; quicumq; maximo in materia fidei, vt possit & debeat ipsum reprehendere & denunciare. Tanta est enim labes illius criminis, q̄ ad eius accusationem & serui aduersus dominum, & quilibet criminosis & infames aduersus quemlibet admittantur. c. Praesumit. 2. q. 7. Nec solum in materia fidei, sed quoniam peccata praelatorum sunt scandalosa, licet eos reprehendere publice: vt habetur in c. Paulus dicit, eadem causa & q. Immo Petrus non admiserat peccatum haeresis, sed quia scandalum dabat, nec adeo graue vt esset mortale, reprehensus est. Vnde Augustinus illic. Petrus exemplum maioribus praebuit, vt sicubi rectum tramitem reliquissent, non dedignarentur a posterioribus corrigi. Quinimo Christus ipse magister summus qui peccatum non fecit, voluit legi correctionis se subijcere, vbi ait: Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. ¶ At vero interpretatas personas magis tenemur corripere eos qui in vita spirituali conuictiores sunt nobis, quam alios: vt religiosi maiorem diligentiam adhibere tenentur corripiendis fratribus spiritualibus, quam fratribus naturalibus. At qui inaequali necessitate strictius obligamur melioribus, q̄ peioribus: vt si homo alias probus incipit labari, maiori cura tenemur eum seruare, q̄ perditum hominem. Nam ex genere obiecti propensius tenemur diligere meliores: sed quia peiores plurimum grauius indigent correctione, ex hac parte augetur quandoq; obligatio respectu illorum. ¶ Sexta conclusio. Peccatores cuiuscumq; generis sint, tenentur precepto correctionis: atq; adeo cum sunt in peccato possunt corripere. Prima pars probatur. Preceptum charitatis omnes in vniuersum obligat: ergo peccatores ratione peccati non liberantur illo precepto:

6. Coela.

to: aliàs cōmodū reportarēt à peccato. ¶ Secūda pars pbat. Duplex est correptio, vt dictū est. scilicet iudicialis & fr̄na: & à iudiciali correptione multi repellunt rōne peccati: vt lege cauet. 3. q. 4. per totā, & alibi sæpe in iure, vt videbim⁹ in De accus. Infames. n. & publici peccatores, & excōicati accusare nō possunt, nec r̄dicere: & hoc, quia ad publicū iudiciū requiritur æstimatio & opinio probitatis, & iudicis, & accūsatoris, & testiū, vt fidē faciant: sed tñ à correptione fraterna nullus repellitur: quia de necessitate & natura correptionis solū est docēre & persuadere veritatē: quod quicūq; mentis & rationis cōpos facere pōt: & cū peccatum rationis vsū nō tollat, fit vt peccatores non sint prorsus inhabiles correptioni. ¶ At verò peccatum multis modis extenuat & impedit efficaciam correptionis. Primò ex parte corripientis, quem indignum reddit vt alium corrigat: maxime si corripiens maioribus criminibus sit obnoxius. Vnde Hieronymus super illud Matth. 7. Quid vides festucam &c. De his (inquit) loquitur, qui, cū mortali crimine detineantur obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt. Et secūdo, ratione cōditionis peccati: vt puta, si publicus peccator publicē corripit alios: tunc enim non solum correptio nihil prodest, imò nocet ratione scandalis: nam ille non præsumitur corrigere ex charitate cū seipsum prius non corrigat, sed vt per bonam doctrinam propria cælet flagitia, vt inquit Chrysostr. super eisdem verbis. Matth. 7. Et terriò ratione periculi. Nam peccator qui aliena peccata obiurgat, inde superbia effertur, q̄ proximis sese indignē præfert. Vnde Augustinus lib. De ser. Dom. in monte. Accusare vitia officium est bonorum & beneuolorum: quod cum mali faciunt, alienas partes agunt. Et de peccatore publicē prædicante intelligitur illud Psal. Quare tu enarras &c. vbi glossa. Quare cōmuni sermone ad populū proferis aliquid de mea maiestate: ¶ Sed est dubium vtrum peccatoribus peccatum sit corrigere. Arguitur enim pars affirmatiua: quia correptio est opus charitatis: peccator autem non est in charitate, ergo si corripit, nunq̄ corripit ex charitate. ¶ Respondetur quod quicūq; peccator pōt sine peccato corrigere: imò meritorie: si modo correptio, fuerit circumspēcta: primò nē publicus peccator publicē corripiat: nam illud esset peccatū ratiōne scādali: deinde vt peccator

cator corripiat, non increpando & superbè accusando, sed aut gemēdo proprium peccatum, aut reprehendendo se simul cū alio. Isto modo & vlturarius & meretrices & perditissimi homines possunt alios suæ farinae corripere. Vnde Augu. in lib. De serm. Dom. in monte, loco citato. Cogitemus (inquit) cum aliquem reprehendere nos necessitas cogit: vtrum tale sit vitium quod nunquā habuimus, & tūc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse, vel tale quod aliquando habuimus, & iā nō habemus: & tunc tangat memoriā cōmūnis fragilitas, vt illam correctionem, non odium sed misericordia præcedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio esse non obiurgemus sed congemiscamus: vt non alium solum ad pœnitendum, sed ad æqualiter conandū inuitemus. Hęc Augustinus. Adde q̄ nō solum peccatori meritum est aliū corripere, sed certe meritum peculiariter accommōdum ad obtinēdam remissionē proprii peccati. Nam opera misericordiæ peculiariter conducunt ad remissionem peccatorum: secundum illud Danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime. Sed maxime ad id confert remittere aliena peccata, secundum illud Matth. 6. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cui proximum est corrigere fratrem. ¶ Vnde ad argumentum modo factum respondetur, q̄ quāquā correctio nō procedat ex habitu charitatis infuso, sufficit tamen ad implendum præceptum quātū ad substantiā, atq; adeo, vt inter alios bonos mores sit laudabilis, q̄ procedat ex naturali charitate. ¶ Sed tandem adnotauerim, q̄ si esset quispiā tā perditus & infamis homo, vt correptio sua prorsus redderetur inutilis, tūc non teneretur præcepto correptionis: nam ad opus vanū obligatur nemo. Quod si cōtrā arguas, q̄ tūc peccator teneretur resipiscere, vt possit corrigere (quod insinuat Ricar. 4. d. 19. arti. 2. q. 2. ad. 1. & Palu. q. 3.) aliās peccatum esset ei cōmōdum, cum eum excusaret à præcepto. Respondetur, q̄ nemo obligatur ad opera misericordiæ, nisi quando habet facultatem exhibendi. Vnde sicut non teneretur quis recuperare perditam pecuniam ad subueniendum pauperibus, quāuis posset, nisi fortē in extrema necessitate, nec teneretur procurare scienciam, quæ requiritur ad corripiendū: ita nec teneretur resipiscere à peccato, ea ratione vt ad impleat præceptū

correctionis. Nec propterea est cuiusmodi commodum peccatum
 nā cuiquam; salubrius esset agere in gratia, q̄ excusari ab aliqua
 lege Dei. At verò plati quia ratiōe officij semper tenentur ad cor
 reptionem, re vera obligantur tales esse, vt suo exemplo & corre
 ptione prodesse possint: q̄re si sunt publici p̄ctores, tenentur aut
 abire officio, aut taliter corrigi, vt frugi esse p̄psint subditis.
 ¶ AD PRIMVM argumentū responsū est in tertia con
 clusione. Probant enim illa testimonia p̄latos arctius teneri
 p̄cepto correctionis, quā priuatos homines: non tamen exci
 piunt quēquā ab illo p̄cepto. Vnde Augusti. 1. De ciuitate
 Dei. capit. 9. Ad hoc populorum p̄positi constituti sunt in ec
 clesijs, vt non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen
 ab huiusmodi culpa penitus alienus est, qui licet p̄positus
 non sit, in eis tamen quibus vitæ huius necessitate coniungitur
 multa monenda, vel arguenda nouit, & negligit. ¶ Ad secun
 dum respondetur, argumentum non probare, q̄ non liceat oēs
 peccatores corripere, sed q̄ non semper oporteat vsque ad de
 nunciationem procedere, quando illi qui corriguntur non ha
 bent superiores p̄latos quibus conuincantur. Vnde, quādo
 Papa secreta admonitione non emendatur, illic sistendū est, ni
 si sit incrimine hæresis: quia Papa nō potest denūciari nisi quā
 do p̄st accusari, vt notat glossa cap. Si papa. 40. d. Item in cor
 reptione infidelium, si corripiantur de criminibus contra legē
 suam denūciandi sunt p̄positis suis: si modo apud illos noti
 tia fuerit fraternæ correctionis. Et hoc est quod dicit Paulus:
 Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Id est: Nos nō possu
 mus eos in iudicio compellere: nisi, aut nobis infesti essent, aut
 nostra detinerent, aut essent fidei cōtumeliosi: at de infidelitate
 admonere illos licet, & increpare, & ad fidem pro viribus ap
 pellere: vt notatur capitulo Infidelis. 23. q. 4. Sed tamen denū
 ciare illos vanum esset postquā cōpelli iuridicē nō possunt ad
 fidem. Et eadē ratione meretrices & vsurarios publicos sanctis
 simum est corripere: imò p̄ceptum, si sit spes emendæ. Sed
 verba Augustini hoc solum sonant, vt principes impunē per
 mittant meretrices, ad euitandum maiora mala. Cum hæreti
 cis vero, post secundam monitionem non licet disputare, nec
 conuerti, vbi fuerit periculum ne nos peruertant. Qui tamen
 certo

tertò speraret hæreticum lucrari, posset & deberet ipsum corri
 pere. Sed cum excommunicatis, quanquā nō licet cibum su
 mēre, licet tamen correctionis gratia conuerti. Vnde idem A
 postolus qui Corinthijs interdixerat cum excommunicatis ci
 bum sumere, admonet Thessalonicenses: Si quis non obedit
 verbo nostro, hunc notate, & nē commisceamini cum illo, vt cō
 fundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt
 fratrem. ¶ Ad tertium argumentum latē responsū est in quin
 ta conclusione. Non enim argumentum probat, quod non de
 beant subditi corripere p̄latos, sed quod debeant id reueren
 ter p̄stare. ¶ Et eadē ratione responsū est ad quartum in
 sexta conclusione. Sed ad illud De p̄nitentia. d. 6. Potentissimū
 est crimen sacerdotum &c. respondetur, illud intelligi de sacer
 dotibus manifestantibus sacramenta, in mortali: quod est mor
 tale, nisi forsā quādo ministratur baptismus in extrema ne
 cessitate, citra solennitatem.

QVARTA QVAESTIO.

TRVM ordo euangelicus fraternæ
 correctionis cadat sub p̄cepto. ¶ Ad
 partem negatiuam arguitur, quod non
 sit necessariō à secreta monitione inchoā
 dum. Deus, cuius non vult Paulus imita
 tores esse, Ephe. quinto. occultos peccato
 res nonnunquam publicē absq; p̄uia
 monitione castigat: vnde Apostolus. 1. Co
 rinthio. 11. dicit propter occulta peccata, & maxime indignē su
 mentium Eucharistiā infirmos esse multos & dormire multos.
 Et sancti ex quorū gestis conijcere oportet, qualiter sunt p̄ce
 pta scripturæ sacrę intelligēda, vt inquit Augus. lib. cōn. mēd. se
 pe leguntur publicē denūciasse, quos antea secretō nō admonue
 rant: vt Ioseph. Gen. 37. legitur accusasse fratres suos a pud patrē
 de crimine pessimo: & Petrus Actū. 5. refertur, publicē repræ
 hendisse Annaniam & Saphiram, qui occultē defraudauerāt de
 precio agris: in quibus locis nulla fit mentio de secreta monito
 ne: & Leui. 5. p̄cipitur vt qui audierit vocē falso iuratis statim
 E 4 indicet

indictet crimen: vbi nec commemoratur, vt fiat aliqua monitio. Neq; Augustinus. 2. quæst. 5. capit, Hoc videtur, exponens illud præceptum. meminit de aliqua monitione: sed dicit indicandum esse occultum crimen illis, qui possunt prodesse, & non obesse: ergo nulla est necessaria secreta monitio, ante denunciationem fraternam. ¶ Et confirmatur argumentum vsu religiosorum, qui est, vt fratres proclamantur in capitulo, quauis non fuerint secreto præmoniti. Et secundo confirmatur. Grauior est accusatio qua publica petitur punitio, q̄ denuntiatio, qua sola intèditur emèdatio fratris: & ante accusationem nulla est necessaria admonitio, sed sola inscriptio causæ: vt habetur. ca. Superbis, & cap. Qualiter & quādo. el. segundo. De accus. ergo nec denunciationem fraternam necessum est, vt admonitio præcedat. ¶ Secundo arguitur, q̄ non oporteat post admonitionem testes ante denunciationem adhiberi. Aut enim peccatum est publicum: & tunc, vt dictum est, publicè arguendū est: nam quæ manifesta sunt, iudicarium ordinem non requirunt. 2. q. 1. c. Prohibentur. Aut est secretum, quod tamen probari potest: & tunc non videtur opus esse nouis testibus: quia potest probari. At si peccatum est simpliciter secretum: tunc vel adducendi sunt testes ad probandum crimen præteritum: & hoc esset vanū: post quā probari non potest: vel ad obseruandum & capiendum peccatorem si reciderit in futurū: & hoc apparet non esse licitum: quia, vt dicit Augustinus De verbis Domini, non debemus esse exploratores vitæ aliorum: ergo nullatenus, dum crimen est occultum, ius est adhibere testes. ¶ Tertio & principaliter arguitur. Augustinus in regula admonet vt prius præposito crimen ostendatur, quam testibus: ergo inductio testium non debet antecedere denunciationem, sed vice versa. ¶ Quarto & postremo hæc omnia confirmantur. Obedientia quæ debetur prælato præstantior est, quam iustitia quæ debetur priuatis hominibus: sed quandoq; prælatus interrogat subditum iureiurando occultum crimen fratris, ante admonitionem & inductio- nem testium: ergo tunc tenetur, prætermisso ordine euangelico veritatem patefacere. ¶ In contrarium est præceptum euangelicum, quo, vt supra adnotauimus, explicatur ordo iuris naturalis in correptione fraterna obseruandus.

Quæstio

Væstio hæc de ordine fraternæ correptionis præcipua est huius materiæ: vt pote, quo seruando aut anteuertendo, ius & iniuria secreti tegendi consistat. Atqui, ordo correptionis vt verba sonant euangelica, tribus membris constat: quæ sunt secreta admonitio, testium inductio & fr̄na demū denuntiatio: nā in obedientis excommunicatio ad iudicialē spectat correctionē. Et vt d̄ singulis perspicuè dicamus, respondet ad quæstionē octo cōclusionib⁹. Ar. illi in primis meminisse op⁹ est, qd̄ supra statuimus fundamentū: videlicet, correptionis fraternæ eū esse finē, vt frater corrigatur & emendetur, sed accusationis & inquisitionis finis est vt puniat. Quare de crimine fr̄is distinguendū est. Aut publicū est, aut secretū. ¶ Si primū, tunc est prima cōclusio. Peccatū publicū non in secreto corripiendū est, sed publicè arguendū. Nā finis tunc non est sola emèdatio fratris, sed quo illi, quibus scandalū datū est occasio peccandi, exēplū capiant, & errore arceatur. De quo peccatorū genere inquit Paul. 1. Tim. 5. Peccātes corā omnibus argue, vt & cæteri timorē habeāt. & de peccati. & remi. c. 1. Manifesta peccata nō sunt occulta correctiōe purganda: & 2. q. 1. c. Si peccauerit: Corripienda ipsa sunt coram omnibus, que peccātur coram omnibus: ipsa verò corripienda sunt secretiūs, quæ peccātur secretiūs. Distingue tēpora, & concordabis scripturas. s. illā: Si peccauerit in te; corripe inter te & ipsum: & illā: peccantē corā omnibus argue. ¶ Sed cōclusio primū intelligitur de peccato publico, quod est notoriū notorieta te facti: qd̄ videlicet nulla tergiverfatione cæleri pōt: nā alia, etiā si probabilia sūt & infamia laborent, non sunt continuo publicè corripiēda. Atqui secundo intelligitur, non solum de peccatis quæ sunt in præiudiciū Reipublicæ, aut tertiæ personæ, sed de quibuscūq; quomodocūq; scandalosis. ¶ At percontatur quispiam, an ad publicam correctionem soli prælati teneantur: nā postquam eiusmodi correctio non fiat gratia fratris emendādī non est fraterna, atq; adeo, nec obligare videtur priuatos homines. Respondetur, priuatos etiam homines teneri publicè reprehendere fratrem, in conspectu populi delinquentem: quoniam præcepto charitatis non solum tenemur corripere fratrem, sed

1. Concl.

sed

sed succurrere scandalo aliorū. Hoc veruntamē differt, q̄ praelati tenentur p̄cepto iustitiæ publicē corripere: priuati verò solum p̄cepto charitatis. Quocircā hi nō tenentur ad publicam correctionem, nisi sicut ad alia opera charitatis: vt pote quādo id possunt sine notabili detrimento p̄stare. Qui enim timeret honori aut vitæ suæ, si corripere quempiam publicē, tunc non astringitur: nisi forsā dum peccatum grauius læderet honorē Dei. Si enim sacrilegus homo impiē blasphemaret nomen Dei, vnde offendiculum p̄sentibus obijceret contemnendi diuinum nomen, obligatus esset quicumq; blasphemiam retundere. Et ille est casus quo obligat p̄ceptum dilectionis Dei, & quādoq; cū periculo vitæ. ¶ Sed quāuis tenetur quisq; notoriū peccatū scādalo sum statim in facie repræhendere, non tñ obligamur statim denunciare iudici, quādo non vergit in perniciē publicam: quia multa licēt quæ non expediūt. 1. Cor. 6. & 10. Quare peccata priuata corripēda sunt eo modo, qui melius conducit ad emendationem fratris. ¶ Si verò peccatum sit secretū, tūc subdistinguedum est. Aut. n. vergit in perniciē publicam, in nocuumtūmve proximi. Et de hoc est secunda conclusio. Peccata perniciosa Reipublicæ aut proximo statim denūciāda sunt.

2. Concl. Probat, quia si sunt contra bonū publicū, illud p̄ferēdum est particulari, qualis est fama delinquentis. Et quāquā nō sint nisi contra priuatā personā, melior est in hoc conditio iniuriæ patientis q̄ inferentis: atq; adeo potius debemus consulere illi, denunciando, q̄ huic tacendo. Moderantur tñ doctores cōclusio nē hoc modo. Nisi forte quis firmiter æstimaret, q̄ statim per secretam admonitionē posset hmoi mala impedire, verba sunt. S. Tho. 2. 2. q. 37. ar. 7. cui subscribūt doctores theologi. 4. d. 19. et iuriscōulti super. c. Nouit, de iud. & super. ca. Si peccauerit. 2. q. 1. Nos tñ perspicaciter censemus audiendā esse hanc moderationē. Nā quando peccata sunt in perniciē publicā: vt proditiociuitatis, aut crimen læsæ maiestatis, aut hēresis, quam rarissimē vsu venire potest, vt priuatus homo posset abūde succurrere huiusmodi contagionibus. Et ideo dicit S. Tho. Nisi forte quis firmiter æstimaret &c. Atq; adeo, nō est qui debeat cōfidere soli correctioni secretæ & priuatæ, nisi vir forte magnæ autoritatis, & efficacis, cui compertissimum esset, per secretam monitionem posse

posse penitus extingere id genus flagitia. Quapropter in prodicione, vt plurimum, & hēresi statim procedendū est ad denūciationem. Id vel maximē, si sit hēreticus dogmatizans, quales fere sunt hēretici oēs. De quib⁹ iustissima lex est, vt quā primū absq; aliqua p̄uia admonitiōe denunciētur. Sed quādo peccatum secretū est in p̄iudicium tertij priuati hominis, nō imminet tantū periculi si secretē corripatur: vt cū secretō noui latronē, qui furatus est bona proximi, satis est si dem operā vt secreto restituat: aliās teneor denūciare: modo id possem sine detrimento meo: quia solum ad id teneor ex p̄cepto charitatis. Nec verat q̄ quis iureiurando fidem secreti promiserit, quomīnūs teneatur huiusmodi crimina manifestare. ¶ Sed quid si secreto scio Petrum insidias parare Paulo quem certus est occidere, nec cohibere possum? Nam iuriscōsultus quidā temporibus nostris Maiorizæ censebat in tali casu denunciandum esse, etiam iudici. ¶ Nihilominus respondetur, q̄ dum crimen omnino est occultum, ita vt probari non posset, denunciandū est illi, qui solum posset prodesse, & non obesse: secundum Augustinum. 22. quæst. 5. capitulo. Hoc videtur. vt doctē respondit tunc dominus Adrianus: quia crimē quod probari nō potest, nec per infamiam aut per indicia disquiri, iudici tanquam iudici denunciari non licet. At verò in casu posito quo Petrus parabat insidias Paulo, si nullo alio modo ille quiesciebat, poterat illū amouere ab homicidio, deberet certē denunciare Paulo, vt ipse sibi prouideret: & Paulo licet denunciare hostē iudici, tanquā iudici, vt se protegeret. ¶ Verum est tamen, q̄ in his criminibus secretis & perniciosis detegendis cauendum est, vt quā minimo fieri possit, nocuumto famæ detegantur, si sunt secreta: vt si dāna publica aut priuata euitari possunt per reuelationem in genere, nō fiat reuelatio in particulari. Et si fieri potest, non est reuelanda persona, si satis est reuelare crimen, aut alia via euitare illud. Sed si nullatenus euitari possunt grauiadamna, nisi reueletur persona, reuelanda est, nisi sit secretum sacramenti confessionis. Si tamen crimen probari potest quod est in perniciem publicam, denunciari potest iudicialiter & accusari, vt dicemus quæstione sequenti. ¶ Sed dubium est, vtrū clericis liceat huiusmodi perniciosa crimina reuelare, maximē quando

quādo est periculum effusionis sanguinis: vt puta si reueletur latro aut proditor aut hæreticus. Et videtur id non esse licitum: nam in cōcilio Toletano. 23. quæst. 8. capi. His à quibus. & capit. Clericus. & capite. Sententiam. extra. Nè clericus vel monachi, prohibentur clericis sententiam sanguinis proferre: aut quoquo mō se immiscere iudicio sanguinis. Et quāuis, ca. Prælati. De homicidio libro. 6. fiat illis facultas petendi emendam in sæculari iudicio à malefactoribus in causis proprijs, tamen non datur facultas in causis alienis proximorum. Respondetur cum Caietano. 2. 2. quæstione. 33. articulo. 7. licitum esse hoc clericis, etiam sacerdotibus: non solum quando peccatum est perniciosum Reipublicæ, sed quando est in detrimentum graue tertix personæ dummodo id faciāt, protestantes, non reuelare huiusmodi criminosos petendo vindictam sanguinis: sed quò euent dāna. Nā quanquā in dicto capit. Prælati. solum exprimitur facultas defendendi causas proprias, etiam cum periculo sanguinis, tamen iure naturali extēditur illa facultas, etiā ad causas proximorū. Quia licet Ecclesia prohibeat clericis quæ licita essent laicis, vt venationes, tamen nō censetur prohibere illa, ad quæ tenētur iure naturali: & vniciq; iure naturali mandatum est de proximo. ¶ At si crimen occultum solū est in malum peccantis, de hoc est tertia conclusio. Crimen secretum quod non est perniciosum nisi peccanti, ante denunciationem & ante testium inductionem, secreta monitione corripiendum est. Probatur conclusio: primo ex verbis Evangelij Matthæi. 18. Si peccauerit in te frater, corripe eum inter te, & ipsum solum: quæ verba peculiariter intelliguntur de huiusmodi peccatis. Vnde Augustinus loco saepe citato sermone. 16. De verbis Domini. qui refertur. 2. quæst. 1. capitu. Si peccauerit. Si peccauerit (inquit) in te frater, corripe eum inter te & ipsum solum: Quare? Quia in te peccauit. Quid est: In te peccauit? In te peccauit, quia peccauit. Quia enim secretum fuit quando in te peccauit, secretum quare eum corrigis quod peccauit in te: nam si solus nosti quia peccauit in te & eum vis coram omnibus arguere, non eris corrector erroris, sed proditor. Quare illa particula: In te: non est exponenda: Si te iniuria affecerit: (quæ est glossa inter lineas) sed itelligēda est, de omni peccato

*Tertia
conclusio.*

peccato quod sit coram te, vt notauimus. q. 2. Vnde subiungit Augustin. Sic agendū est non solum quando in nos peccatur, sed etiā quando peccatur ab alio, & ab altero nescitur. Nā quodcunq; peccatum fiat coram me, est quodam modo aduersum me: quia mihi est offendiculum: vnde quodammodo iniuria afficior, q; peccator præsentiam meam non veretur. Et forsan iste est sensus illius glossæ interlinearis: Si te iniuria affecerit. ¶ Et secundò, cōclusio probatur ratione. Differt enim correptio fraterna ab accusatione & inquisitione: quia finis correptionis est emendatio fratris: accusationis verò & inquisitionis, punitio: ergo correptio eo modo fieri debet. qui melius conducatur ad eius emendationem: fama verò plurimum iuuat. vt peccator resipiscat: vnde Hieronymus: Seorsum corripiendus est frater, nè si semel pudorem & verecundiam amiserit, remaneat in peccato: ergo primum omnium tentandum est vt peccata, salua peccatoris fama, corrigantur. ¶ Et confirmatur exemplo medici corporalis: qui quā minimo fieri possit dispēdio tenet ægroto mederi. Vt enim qui sanare posset sine abscissione membri, graue inferret iniuriā abscindendo: ita qui fratrem corrigere posset sine dispēdio famæ, quæ pretiosum bonum est, iniustissimus esset diffamando. Quocirca, De accusa. Qualiter & quando. secundò. habetur. Et si tribus modis possit procedi: per accusationem videlicet, denunciationem & inquisitionem: tamen, vt diligens abhibeatur omnibus cautela, nè fortè per breue cōpēdium ad graue dispēdium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionē clamosa insinuatio præuenire. Et. 2. q. 7. capit. Accusatio. 1. excommunicantur qui sacerdotes ante charitatiua monitionē lacerare aut accusare præsumpserint. ¶ Sed mouentur circa hanc conclusionem dubia nonnulla. Primum aduersus distinctionem inter peccatū illud quod est in perniciem publicam, & illud quod priuatim cedit in malum peccatoris. Est argumentum: Omnia cuiuscunq; generis peccata videntur offendere bonum publicum: nullum enim est peccatū quod nō sit in scādalum & malum exemplum fratribus: ergo vniversa deberent statim denunciari. ¶ Multum refert hic scire quæ peccata dicantur in perniciem publicam: & pro hac materia correptionis,

ptionis, & p materia accusationis & pferim p materia inquisitionis: nam sunt qui putant omnia peccata esse in perniciē publicam: respondetur ergo q̄ illa sola peccata censentur in presentiarum & in sequentiū in perniciē publicam quæ habent pro obiecto proximo bonū publicum: puta quæ ex genere suo contagiosa sunt & contaminant rem publicā: vt hæreses & prodiciones: nā huiusmodi homines pervertere moliūtur populū. Itē ambitio & subornatio suffragiorū in cathedris & in alijs electionibus: & in vniuersum q̄n quis in aliquo cōuentu aut ciuitate satagit pervertere fratres. Hæc enim sunt quæ statim sine admonitione, si sit periculum, sunt denuncianda & accusanda. Item compilatio ærarij publici: crimē læsæ maiestatis. Sed adulterium, homicidium, & simplex furtum, non sunt propriē in perniciem publicam: quia sunt aduersus priuatas personas, & ideo huiusmodi peccata vocabimus in præiudiciū tertij. Latrones verò publici qui vias publicas obsident, ij censentur in rem publicam peccare: nempe quorum animus est quoscūq; de populo occidere & deprædari. Sed fornicatio & gula & similia sunt omnino priuata. Ex quo sequitur ad intelligentiam dicendorū, quòd peccatū publicum, vno modo dicitur vt distinguitur contra secretum, vt suprā diximus: alio modo vt distinguitur contra priuatum: quia scilicet fit in perniciem publicam. ¶ Alterum dubium est vtrum secreta admonitio in huiusmodi peccatis priuatis debeat semper necessariò præcedere in quocunq; peccato quomodocunq; occulto, quanquàm sit notum pluribus, aut de illo sit infamia. Nam videtur nō esse necessaria quando peccatum est pluribus notum, sed tunc licitum esse statim corripere coram alijs qui sciunt crimen, postquam tunc nō violatur fama proximi. ¶ Respondetur quòd quamuis peccatum sit plurimis notum, non est statim coram alijs, etiam scientibus, arguendū: nam quanquàm non lædatur fama, læditur tamen pudor & verecundia proximi, cum reprehenditur in presentia plurium. Ob idq; experiendum est prius, an per secretam admonitionem frater corrigatur. Quod ego noto in illis verbis Augustini, secunda questione. i. capite. Si peccauerit. Fortè quod scis & ego scio; non tamen, coram, tecorripio: quia curare volo, non accusare. Vbi docet quòd nec coram illo

2. Dubiu

lo qui scit, corripiendus sit in principio frater. ¶ Tertium dubium est. An quando ego solus noui crimen fratris, liceat ante quam illum admoncam id patefacere amico illius qui commodiùs quam ego possit eum corripere? Videtur nanque hoc esse felicitum postquam confert vt faciliùs frater corrigatur. ¶ Respondetur quòd nullo modo sine extrema necessitate licet crimen occultum fratris ante admonitionem, quantuncunque cordatissimo & eius amicissimo detegere. Sunt enim qui ignoranter putant non diffamare fratrem, quando amico illius secretò reuelant occulta eius peccata: cum tamen optarem ego peccata mea nota esse tribus aut quatuor, quam vni grauissimo & mihi coniunctissimo viro: sanè cuius bonam de me æstimationem pluris facio quàm si quatuor alij bene de me opinarentur. Sed quando illi qui scit crimen non pateret accessus ad fratrem qui est in peccato, aut compertissimum illi esset suā admonitionem nihil profuturam, tunc licitum esset alteri insinuare, qui id vtiliter faciat. Atqui, consulerem ego tunc vt prælato primū id tanquam patri insinuaretur, dum tamen ille esset qualem oportet esse prælatum: vt puta, qui prodesse possit; non obesse fratri. Nam postquam incorrectione fraterna tandem procedendum est vsque ad denuntiationem quæ fit prælato, optimè consulitur famæ fratris, si quando est necessarium, soli prælato denunciatur. Et in hoc casu consentirem cum Richardo in. 4. d. 19. artic. 4. quæstio. 1. vbi ait quòd ante secretam admonitionem potest fieri denunciatio prælato tanquam patri: atq; adeò q̄ prælatus potest ad id compellere subditos. Consentirem (inquā) casu quòd subditus certissimus esset nihil profuturam suam admonitionem: aliàs profectò iniustitiam faceret qui ante monitionem denunciaret prælato: nam fama subditi apud prælatum magno æstimanda est: & ideo sine extrema necessitate non est prodigenda. Nec prælatus potest ad id compellere: imò in visitatione debet monere vt occulta peccata non denunciētur nisi præuia admonitione. Et Augustinus in regula: quāquā dicat, ante inductionem testium denunciandum esse fratrem prælato tanquā patri, non tamen id permittit ante monitionem. ¶ Quarta cōclusio: Si secreta admonitione corrigatur frater, ita vt nullū sit reliquū recidēdi periculum, illic sistendū est. Quapropter

Tertium
dubium.

4. cōclu.

Quapropter cautè legèdus est Richardus in loco modò citato, vbi dicit q̄ quanq̄ frater sit correctus per secretam admonitionem, denunciandus est tamen prælato, vt obseruet ipsum à reciduo. *Intelligitur enim dum correctus ad huc manet in periculo verisimili: aliàs nullatenus denūciādus est, postq̄ correptor cōsecutus est finem correptionis: quia lucratus est fratrē: iuxta illud: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: vbi insinuat illic esse sistendum. Quare, iniuria est fratrem emēdatum denūciare.* ¶ Quinta conclusio. Quando frater secreta monitione non corripitur, tūc adhibendi sunt vnus aut duo testes anteq̄ denūcietur prælato. Conclusio hæc omnibus concorditer est receptissima: quia est in Euāgelio: non tamē omnes eodem sensu eā intelligūt: sunt em̄ duæ opiniones, vt meminit. S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 8. ad. 1. Dicunt quidam q̄ quando peccatum est occultum in secundo gradu, vt diximus ante primam quæstionē huius secundi mēbri, vt puta, quando plures sciunt per quos iuridicè probari potest: tūc habet locum ordo euangelicus, & adhibendi sunt testes in correptione, non quidem noui, sed illi quibus aliàs notum est crimen. Sed quādo peccatum est omnino secretum vt pote quod solus scit ille qui admonuit, tunc nō sunt adhibendi testes, nec de illo loquitur Euāgelium. Quare siue frater corrigatur secreta admonitione, siue non, illic sistendum est quoad usq; sint aliqua indicia vel testes per quos conuincatur. Quam opinionē sustinet Durādus. 4. d. 19. q. 4. sed ante tenuit illam Alti. li. 3. tract. 23. c. 2. vnde desumpsit eam Duran. addit tamen q̄ poterit tale peccatū secretū sine testiū inductione reuelari prælato in secreto tanq̄ patri qui possit prōdesse & non obesse. Subscribūt huic opinioni nō nulli cano nistæ. Quæ opinio fundatur in argumēto quod secundo loco posuimus ante quæstionem: Enimuerò, quādo peccatū est omnino secretum, aut adhibēdi sunt noui testes ad probandum præteritū crimen: & illud esset vanū, postquā probari non potest: aut ad obseruandū peccatorem, si in futurum reciderit: & hoc est iniuriosum: quia (vt dicit Augustinus) non debemus esse exploratores alienæ vitæ. Imò tunc (dicit Durandus) magis esset secundum charitatem indicandum illi qui possit impedire, q̄ illi qui possit capere peccatorem indelicto. Nec potest dici (inquit Duran.) adhibendos

dos esse testes ad probandum, quādo denūcietur, q̄ frater fuit prius admonitus: hoc enim esset sine fructu. Nam quando denunciāns nō probat crimē p̄ testes criminis, vanū est probare se admonuisse: quia nō pōt tūc iuxta lex procedere ad punitionē, vt statim dicturi sumus. ¶ Et secūdo arguit Durandus. Quia si, dum crimē est omnino secretum, quis addit testes, exponitur periculo talionis: nā reus potest illum conuenire de infamia: & ideo puniendus est, si non probauerit crimen. ¶ Et vltimò nos arguimus in gratiā illius opinionis. Nemo habet ius diffamandi proximum ipso inuito, nec propter eius bonū spirituale: sed qui reuelat crimen illis qui non norunt: quodāmodo diffamat fratrem: ergo illud nō licet. Probat maior. Nullus habet ius nocēdi pximo in bonis tēporalibus, propter bonū spirituale: licet enim nulli rapere bona proximi ne illa alea & scortatione dilapidet: sed fama pretiosius bonū est quā exteræ facultates: ergo nec ius est lædere famā pximi, quo arceat a peccato. ¶ His verūtū nō obstantibus, opinio est S. Tho. loco citato, & Ricard. & Palu. in. 4. d. 19, & Gabr. in cano. lect. 74: & Caiet. & Theologorū quos ego viderim præter Dur. & Alti si hōdoresem, q̄ quita cōclusio debet intelligi, etiā de crimine quātuncūq; occulto, & Adria. idē sentit. Et puto, si oculatè res inspiciatur, neutiq̄ posse recta ratiōe inficiari, quin debeat adhiberi testes noui in crimine occulto, si modo speretur emenda. Et probatur primò ex verbis Euāgelicis: vbi nihil distinguit de hoc aut illo peccato, sed in vniuersum præcipitur. Si te non audierit, adhibe vnū aut duos testes: vnde subinde cōsequitur, vt non solū quando peccatū est probabile, sed quotiescūq; peccator secreta monitione non corrigitur, sint adhibendi testes. Imò verò expressè loquitur Euāgelium de peccato secreto: nam de eodem peccato de quo dixerat: Si peccauerit in te frater (id est te solo sciēte, vt dicit Augustin.) subiungit. Si te nō audierit, adhibe vnū aut duos testes: ergo dicere q̄ de peccato secreto sit necessaria admonitio, & tñ q̄ non liceat post admonitionē tūc inducere testes, est negare formam Euāgelij. ¶ Et secūdo id probatur: quia verbum ipsum, adhibe, hoc designat quod est: nouos testes adiunge: vt quod tu solus noueras, plures sciant. Nā re vera nō dicent adhiberi ad cognitionē rei illi, qui antea noue-

rant. ¶ Et tertio arguitur. Salus spiritualis proximi multo est præstantius bonum quàm fama: ergò quando salus spiritualis recuperari non potest sine detrimento fame non solum licet, sed magnoperè expedit iacturam facere fame proximi, pro eius salute spirituali. Sicut medicus nihil aliud quàm opere pretium facit dum membrum ægroto secat, quo vitam seruet. Eò vel maximè, quod qui pertinax est in peccato, ius quodammodo fame perdit, saltem vt testes necessarii adhibeantur. ¶ Et confirmatur hæc ratio. Si quispiam auarissimus mori mallet, quàm dispendio parue pecunie seruare vitam, posset quicumque furtim ab illo capere pecuniam, qua vitam eius seruaret: ergò potiori ratione licet famam proximi postponere salutem eius spirituali: quam nobis Christus redemptor noster tantopere commendatam esse voluit. ¶ Quarto & postremo probatur, quod inductio testium in Evangelio præcipiatur, quando peccatum est omnino secretum. Nam ratio illius ordinis procedendi, vt explicat omnes doctores, est vt ab vno extremo in aliud non procedatur, nisi per medium: vt videlicet cognitio paulatim diffundatur ad plures: sed si non liceret adhibere testes, nisi illos qui peccatum nouerant, tunc vix potest intelligi, quomodo transeat ab vno extremo in aliud per medium: ergo ordo ille intelligitur in peccato secreto: vt quod vnus solus scit, non denunciet in publico ecclesie, nisi prius id paucioribus patefaciat. ¶ Et confirmatur: quia ille ordo præcipitur iure nature, vt quàm minima fieri possit iactura fame corrigatur frater: vt scilicet prius diffamet apud paucos, quàm apud multos: si autem non liceret inducere testes, nisi illos qui iam nouerant, non videtur quomodo diffamatur prius frater apud paucos: quia apud illos qui nouerant, non diffamatur de nouo. Et hæc omnia confirmantur autoritate Augustini in regula: vbi ait. Si autem post admonitionem iterum, aut alio quoque die, id ipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prædat, quicumque hoc potuerit inuenire, prius autem alteri aut tertio demonstratur, vt duorum vel trium possit ore conuinci: demonstrare autem, sonat reuelare alijs qui nesciebant peccatum proximi: ergo peccatum omnino occultum licet reuelare illis, quibus erat occultum. Sed respondet Durandus, quod Augustinus non intelligit reuelandum esse crimen, sed petulantiam oculorum, quæ

disponit

disponit ad crimen: de qua præmiserat, vt statim admoneretur frater ne male cepta progrediantur. Hæc tamen solutio non satisfacit verbis Augustini. Primum, quia Augustinus præsupponit, quod post secundam aut tertiam admonitionem petulantiam oculorum, iam censetur frater vulneratus: id est, peccati reus, Et tunc dicit esse demonstrandum alijs per quos conuincatur, scilicet de peccato. Et secundò id patet, per exemplum quod adducit de vulnere corporali: vt quemadmodum hoc reuelandum est, ne putrescat in corpore, ita & illud reuelandum est, ne putrescat in anima: dum tamen sit pendens in futurum. Et tertio manifesta est intentio Augustini, in verbis subsequentibus, scilicet, Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, iudicandis que peccatis, diligenter & fideliter obseruetur. Ecce non dicit solum in occasionibus peccatorum, sed in cæteris peccatis indicandis obseruetur, vt post admonitionem testibus demonstraretur. Non potest ergò dubitari, quin sint adhibendi testes quantuncumque sit secretum crimen, modo sit aliqua spes correctionis & emendationis fratris: vt ait S. Thom. 2. 2. q. 33. artic. 8. 1. & Palu. 4. d. 19: quæstio. 4. nam si nulla penitus esset spes, fateor nec esse adhibendos testes, imò nec esse denunciandum, nec admonendum fratrem, nisi peccatum esset perniciosum Reipublicæ, aut tertiæ personæ: vt diximus quæstione secunda. Sed tamen, quanquam frater non emendetur per secretam correctionem, non subinde desperandum est, quò minus emendari possit per testimonium inductionem: nam adhibitis testibus, aut confundetur frater & emendabitur, aut metuens ne capiat in crimine, cautiùs viuet. Et præterea, mitius fortè tætebit de peccato: nam aduersarius noster diabolus debiliùs tentat, quàm plures sunt qui fratrem custodiant. Verum est tamè, quod non satis est semel admonere secreto antequam testes adhibeantur: sed secundò aut tertio: vt notatur in verbis Augustini: Iterum vel alio quoque die: non tamen est necesse expectare tempus longissimum, sed ad arbitrium boni viri admonitio fieri debet, quò ad iam non sit spes emendationis, nisi per inductionem testimonium. ¶ Quapropter ad primum argumentum contrariæ opinionis respondetur, quòd quando peccatum est omnino secretum, testes

F 2 sunt

sunt adhibendi, tribus de causis, vt notat S. Thomas loco citato. ar. 8. ad 3. argumētū. Primò, si forte frater dubitat illud quod facit, esse peccatum, vt potest contingere in cōtractibus vsurarum, tunc, vt dicit Hieronymus, adhibendi sunt testes, vt ostendatur illud esse peccatum. Secundò, si sit periculum iterationis peccati, adhibēdi sunt testes qui peccatorem obseruent. Vnde illud Augustini in contrariū, ne simus exploratores vitæ alienæ, intelligitur quādo nullam frater dedit causam, vt eum obseruemus: alias cum crimē fratris notum est cuiuspiam: per cuius monitionē nō emēdatur, ille dat causam vt iuste deinceps obseruetur. Quod Augustinus dicit in regula vt modò dicebam⁹. Tertiò adhibēdi sunt testes, vt dicit Chrysostom⁹, vt dū corrector denūciat prælato crimē, si non potuerit probare crimē, saltem probet se admonuisse illum. Nec illa denūciatio tunc est vana, vt arguit Durandus. Nam, quanq̄ tunc index, vt statim dicemus, non possit iuridice condemnare, debet tamen reū secreto reprehendere, & admonere se vigilaturū esse deinceps ad capiendum eum in crimine: vt, vel hoc metu saltē arceatur.

¶ Ad secundū argumētum Durandi, negatur q̄ qui fraternaliter adhibet testes, aut denūciat, periculum subeat talionis. Nā huiusmodi denūciator Euāgelicus non obligatur probare crimen. Et in hoc differt ab accusatore, vt notat egregiè S. Thomas. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad tertium argumētū: quia denūciator Euāgelicus non petit poenā denunciati, sicut accusator poenam accusati. Et ad tertiu, quod nos adiecit, respondetur, q̄ nemo habet ius nocēdi alij in bonis temporalibus propter bonū spirituale, quando de se, & ex natura rei, priuatio bonorū temporalium non est medium ad bonum spirituale. Sicut capere bona proximi non est de se mediū, vt proximus non fornicetur: sed reuelare crimen fratris ad emēdationem illius, est medium ex natura rei ordinatū ad illud: & ideo illud est licitū: sicut inter arguēdum dicebamus, licere capere pecuniā proximi ad emēdū medicinam necessariam ei, non obstāte eius auaritia.

¶ Sed notandū est circa hanc conclusionem, q̄ non sunt adhibēdi statim duo testes, sed prius vn⁹, deinde alter: vt si forte frater corrigat adhibito vno teste, non diffametur apud duos. Et hoc est quod dicit in Euangelio: Adhibe vnū aut duos testes: id est,

id est: prius vnū, & si non suffecerit, deinde alterum. ¶ Sexta conclusio. Si correptio coram testibus fratrem corrigere non sufficit, denunciandus demū est prælato. In hac conclusiōe nulla est cōtrouersia: quia expressa est in Euangelio. Sed id solum est adnotādū, vt intelligat cōclusio, quādo aliqua est spes emēdationis, nec timetur maior peruersio fratris. Quod quæstione secunda adnotauimus aduersus Panor. qui cap. Nouit. De iudi. in ea est opinione, vt non sit cessandum à denūciatione, quāuis timeatur potius induratio fratris, quā speret emendatio. Ait enim nihilominus denunciandum esse, vt ceteri metum habeant, nā in Euangelio præcipitur vt habeatur tanquā ethinicus qui nō audit prælatus: & est sermo de illo qui denūciandus est fraternaliter: & 23. q. 4. cap. Est iniusta, habetur, nō esse indulgendum facili peccatori, ne facilitas veniæ incentiuū tribuat delinquenti. His tamen non obstātibus dicendum est cū S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 6. q̄ quia fraternæ correctionis finis est emendatio fratris, omnia disponenda sunt quo vtilius ad finē illum cōferant. Ob idq; vbiq̄que omnino perditur spes emendationis, cessandū est à correctione, nisi crimē sit perniciosum reipublicæ, vt dictū est. De quo loquitur Ambr. in dicto capi. Est iniusta, vel loquitur de correptione iudiciali, quæ procedit ad punitionem. Veruntamen, quamuis frater nec secreto, nec coram fratribus admonitus emendetur, non est continuo desperandum quominus emēdetur per denūciationem. Primò, quia verba prelati plus ponderis habēt in correptione: vnde timor augetur subdito, vt caueat in futurum. Et secundò, quia prælatus oculatius vigilabit super fratrem, & instantius orabit Deū pro perdita oue. Et ideo Christus in Euāgelio præsupponit q̄ nunquā est desperandū, quousq; frater denūciatur & admoneatur a prælato. ¶ Sed restat nunc tandem videre, quid prælatus facturus sit, aduersus subditum denūciatū, an liceat illi poenas iuris infligere. De hoc sit septima cōclusio: Prælatus quando subditus fraternaliter denunciatur, non habet ius plectendi statim subditū poena iuris, quāuis crimē idoneis testibus pbari possit. Probat. Finis correptionis fraternæ est sola emēdatio fratris: ergo oīa prius tentāda sunt, vt frater sine correptione iudiciali corrigatur. Quocircā prælatus debet denun-

ciatum subditū admonere prius secreto, maxime si crimē pbāri non pōt, qñ videlicet solus denunciāns, illud scit. Admonere (inquā) prius leniter si viderit expedire: deinde minis admonēdo q̄ explorabit deinceps eius vitā. Et si iudicauerit expedire, poterit admonere corā patribus. Adhibere tñ verbera neutiq̄ licet. Imò, quāquā crimē possit probari testibus, si subditus p̄mittit se corrigere, nō licet ipsum punire. Est tamē differētia q̄ qñ crimē nō potest probari, tūc nec p̄latus potest subditum iudicē interrogare: quādo tamē pōt probari: tunc potest & ipsum interrogare tanquā pater. Et si subdito cōstat q̄ p̄latus habet testes sufficientes, aut indicia, tenetur confiteri crimē tanquā patri: sed nec tunc cōfessum licet poenis iuris plectere, si proponit se corrigere. Probatur quia in Euāgelio nō p̄cipitur q̄ habeatur pro ethnico, nisi quādo Ecclesiā nō audierit: ergo: si Ecclesiā audierit, nec est excōmunicandus, nec subinde alia poena plectendus. Licitū erit tamē huiusmodi cōfessum cædī flagello fraternaliter: non ad p̄nitionē p̄teriti, sed ad terrorem in futurū. Caueāt ergo p̄lati p̄cipites esse & imprudentes in processu fraternali: nā quādo crimina non sunt pernicioſa reipublicæ aut contagioſa, aut emendatio nō fuit iudicialis, non sunt iudicialiter puniendā. ¶ Sed quid si frater non emendatur? ¶ In hoc casu est octaua conclusio. Si crimen idoneis testibus probari non pōt, nec sit infamia, nec indicia sufficientia ad inquisitionē, tunc p̄latus nihil aliud facere pōt, quā orare pro subdito & admonere illū, & expectare dum sint indicia ad inquirendū, aut testes ad conuincendū delictū. Caueat tamē ne per viam id sacramenti confessionis sacrilegus intelliget. Si verò crimē idoneis testibus probari pōt, tūc, vt reor distinguendū est, nā si nulla speratur emēda fratris, sed potius maior peruersio timeatur, puto cessandū esse, nec procedendum ad p̄nitionē, dum modo peccatū solū noceat peccatori. Ita dicit Caiet. 2. 2. q. 33. art. 8. Et credo id verū esse si denūciatio est fraternalis: nā tunc oīa agenda sunt propter solā emēdationē fratris. Secus si esset iudicialis. At si speratur emēda fratris, tunc aduersus pertinacem procedendum est via iuris. Et in hoc articulo definit via correptionis fraternalis, & incipit via iudicialis: secundum illud: si Ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut ethnico: & publi

8. Cōclm.

publican⁹. Quare tūc ius est plato in carcerē retrudere subditū pertinacē, & iuridicē interrogare sub cæsaris, & quæstione si op⁹ fuerit tormentorū: & tandem confessum poena iuris damnare. ¶ Inno. cap. Nouit. De iudi. in principio ait, q̄ si peccatū est occultū, debet priuatim prosequi mandatū Euāgelicū: & tandem in priuato debet peccator haberi p̄ ethnico & publicano. Vnde nūnulli canonistæ sumpserūt occasionē opinādi, q̄ ante cōprobatū crimen debet quisq; peccatorē in occulto habere pro excōmunicato. Nihilomin⁹, quod ad correctionem attinet fraternalē compertissimū est, q̄ frater non potest excōmunicari quoadusq; fuerit inobediēs Ecclesiæ, & probatū fuerit iuridicē crimē. Nec aliquis tenetur euitare proximū, quoadusq; fuerit excōmunicatus. Et vtrumq; habetur expressē cap. Multi. & cap. Nemo. 2. q. 1. Possunt tamen generaliter excōmunicari occulti peccatores qui damna dederunt: vt habetur cap. Si sacerdos. De officio ord. Et de illis intelligit Inno. q̄ sunt in occulto habendi tanq̄ ethnici: licet iam modō post conciliū Cōstātiense nō teneamur euitare, nisi noīatim excōmunicatos aut manifestos p̄cullores clericorū. ¶ Sed dubiū egregiū est circa hanc octauā conclusionem. Vtrum quando iam p̄latus procedit ad p̄nitionē, possit denunciāns fungi officio testis. Et videtur id non esse licitū: nam contra ius nature est, vt idem sit accusator & testis: sunt. n. distinctæ personæ. ¶ Respondet, probabile esse denūciatē fraternaliter posse esse testem, cum, finito processu fraternali, incipit forū iudiciale. Hoc videor mihi intelligere in verbis illis Euāgelicis: Si te non audierit, adhibe tecum vnum aut duos testes, vt in ore duorum vel triū stet omne verbum: vbi quod dicit. Vt in ore duorum: refertur ad primam partem: Adhibe tecum vnum: & quod addit: Vel triū: refertur ad illud: Vel duos. Vñ videor mihi rectē colligere, q̄ denūciāns cōnumerat alijs testib⁹: vt videlicet cū vno faciat duos, & cū duobus faciat tres. Et hoc habet expressē capit. In omni. De testi. scilicet q̄ dicēs veritatē. i. denūciās, cū vno facit duos testes & cū duob⁹ facit tres, & inducit Papa Euāgelica verba. ¶ Et confirmatur ratione. Nam processus fraternalis & iudicialis sunt diuersi. Quapropter, qui fuit denūciāns fraternaliter, non est à iudiciali testimonio repellēd⁹. Hoc dixerim p̄babiliter, vt ostendam

Dub. iij.

ostēdan saltē en crimine prauitatis hæreticæ, nihil fieri contra ius si denunciatus recipiatur in testē: quāuis in alijs priuatis delictis nō esset fortē adeo cōsulēdū: quāquam etiā tūc sit licitum. ¶ Vnde ad argumentum cōceditur, quod accusator & denunciatus iudicialiter, quia petit poenam rei, contra ius naturæ admittetur in testem: & maximē in causa propria. Secūs est de denunciante fraternaliter, qui solūm ex charitate denunciatur: & propter opus Charitatis non est arcendus a testimonio.

¶ A D primum argumentum respondetur, quod Deus qui est scrutator cordium, omnia peccata quātuncq; occulta habet tanq̄ publica: & ideo potest illa punire, sicut iudex humanus potest statim punire publica. Et quanq̄ id iustē possit facere, tū propter suam misericordiā neminem punit, nisi prēmunitum interius per inspiratiōes. ¶ Et Ioseph forsan admonuerat secreto fratres: quāquā, vt textus scripturæ insinuat, crimē fratū erat iam cōmune & publicū inter eos: nam pluraliter legitur quod accusauerit fratres suos. Et postremō nō est necesse excusare factū iuuenis, qui forsan zelo non secundū scientiam accusauit fratres, ¶ Petrus verō reprehendit Ananiā & Saphiram auctoritate Dei, cuius nutu peccatū eorū nouerat: vt dicit S. Th. q. citata, arti. 7. Expediebat em̄ in primitiua Ecclesia sacrilegia quibus occulta publicē punire: saltem ex speciali iussu diuino: vt, vel illa rōne, religionē venerent. Vnde legitur, quod postquā reprehensus Ananias cecidit & expirauit, factus est timor magnus super omnes qui audierāt. Tametsi (quantū cōiicio) peccatū Ananiæ, vt puta, veditio agri, nō potuit adeo latitare quin rumor & infamia veniret ad aures Petri, & illo iure interrogaret Ananiam ¶ Ad illud Leui. 5. qui audierit vocem iurantis falso, reuellet. respondet illud intelligi, seruato ordine correctionis fraternæ. Et idem præsupponit Aug. in dicto cap. Hoc videtur. Et maximē quia precipuē intelligit illud de iuramento, quod fit in iudicio in præiudiciū tertij: quod reualandū est illi qui possit pdesse, & nō obesse. ¶ Ad primā confirmatiōem de vltu religiosorū, respondetur, quod de ieiuniorū culpis quæ nullatenus vergunt in infamiā, vsus est proclamare fratres sine præiua monitione. Neq; illud est propriū denunciare, sed reducere illas leues culpas in memoriā fratris, de quibus præsumit, ipse se accusaret, si haberet in memoria. Sed quando

quādo culpæ sunt graues, has non licet proclaram sine præiua monitione. Voco graues, nō solū illas quæ sunt peccata mortalia, sed quæ sunt cōtra famā aut honorē proximi. Quare, si quis entraret domos suspectas, nō esset illicō proclamandus sine præiua monitiōe, vt est exēplū in regula Augustini de oculi perulātia. ¶ Ad secundā confirmatiōem negatur consequentia. Non. n. necessariō requiritur admonitiō in accusatione, sicut in denūciatione, quod amplius explicabim⁹ quæstione sequenti. Nā accusatio procedit ad punitiōem, quanq̄ frater sit emendatus: denūciatio verō fraterna celsa, sit frater sit emendatus per admonitiōem. Et ideo, sicut ante denūciationem requiritur admonitiō, ita ante accusationem requiritur inscriptio, vt supra citatū est ex cap. Qualiter & quando. secūdo. De accusa. ¶ Ad secundū principale latē responsum est in quinta conclusiōe. ¶ Ad tertiu ex verbis Augustini respondetur, quod quanq̄ ante denūciationem quæ sit præiua tanq̄ iudici, necessarium sit prius adhibere testes qui reus conuincatur, tamen consilium est anteq̄ aliquis testis inducat, ut crimen reuelare præiua tanq̄ patri. Et ratio est, vt supra nos diximus, quia correctiō fieri debet quā minima fieri possit iactura famæ: & cum, si testes non sufficiant, denūciandū est peccatū præiua, cōsiliū est vt ante testes denūcietur præiua tanq̄ patri: vt, si fortē frater correctus & emendatus fuerit a præiua, excusetur diffamari apud testes. Quare, illa litera Augustini quā aliqui legūt duabus negationibus, scilicet, Nē fortē possit secretius correctus nō innotescere cæteris: fortē legēda est vniuersa negatione, vt legit Erasmus, scilicet, Nē fortē possit secretius correctus innotescere cæteris. Sed vtrolibet modo legatur, sensus est: Si fortē possit secretius correctus non innotescere cæteris. Hoc tamen documentum Augustini non est præceptum sed consilium. Qui enim existimaret commodius per alium quæ per præiua posse corrigi fratrem, iustē reuelabit prius alteri. ¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quod quando præiua interrogat subditum de occulto crimine, præter ordinē iuris, subditus non tenetur obedire. Nam obedire Deo magis oportet, quā hominibus: Actū. 5. Nec præiua est iudex occultorum, sed solus Deus. Sed de hoc latius in tertio membro Et hæc de correctione fraternæ.

TRIVM accusatio nonnunquam fit in præcepto. Ad partem negatiuam arguitur. Accusatio est delatio rei ad vindictam: sed in Euangelio Matthei. 6. præcipimur dimittere peccata debitoribus nostris, si nostra nobis volumus à Deo dimitti: & Paulus Rom. 12. Non vosmet ipsos defendentes (aliàs vindicantes) charissimi: sed date locū ire ergo nemo tenetur fratrem accusare. Secundo. Si accusatio esset virtus & præceptū, nemo esset q̄ ab illo exciperetur: sed multi repellentur ab accusatione: vt late patet. 2. q. 7. per totum quaestionem: & excommunicati & infames accusare non possunt: nec subditi maiores suos: ergo accusare non est in præcepto. Tertio arguitur: Accusator obligatur crimen probare: aliàs, poenam subit talionis: sed nemo obligatur subire tantum periculum, si vult cedere iuri suo & remittere debitum: ergo accusatio nunquam est in præcepto: sed satis est vt sit licita. Sed in contrarium est illud Leui. 5. Si peccauerit anima, & audierit vocem iurantis (scilicet falso) quod ipse vidit aut conscius est, nisi indicauerit, portabit iniquitatem. Quod præceptum, quia morale est, manet in noua lege, tanquam de iure naturæ.

In prima questione huius membri distinxim⁹ in genere inter denunciationē, accusationē, & inquisitionē & rōne finis: & rōne virtutis. Quia denūciatio est officium charitatis ordinatū propter bonū priuatæ personæ: reliquæ verò sunt ratione iustitiæ, ppter bonū publicū. Iā verò modo operēptū est singula in particulari amplius explicare. Quatuor ḡna denūciationū notāt doctores Decretorū cap. Nouit. De iud. & 2. q. 1. ca. Si peccauerit: q̄ sunt, Euangelica, iudicialis, canonica & regularis. De Euangelica satis dictū est quo fine & ordine fiat. Denūciatio iudicialis est duplex. Publica: q̄ iudex ex officio p denūciationē suorū officialium procedit: vel ad mulctandū reū poena fiscali, vel alia poena arbitraria. Priuata, q̄ est manifestatio criminis, qua quis pretendit resciri sibi danū acceptū, & se i prius statū restitui. Et differt inter

Quatuor ḡna denūciationū notāt doctores Decretorū cap. Nouit. De iud. & 2. q. 1. ca. Si peccauerit: q̄ sunt, Euangelica, iudicialis, canonica & regularis. De Euangelica satis dictū est quo fine & ordine fiat. Denūciatio iudicialis est duplex. Publica: q̄ iudex ex officio p denūciationē suorū officialium procedit: vel ad mulctandū reū poena fiscali, vel alia poena arbitraria. Priuata, q̄ est manifestatio criminis, qua quis pretendit resciri sibi danū acceptū, & se i prius statū restitui. Et differt inter

inter denūciationē iudicialē & Euangelicā: primò, rōne finis. Nā finis Euangelicæ est emēdatio fratris: vt poeniteat: sed finis iudicialis est bonū denūciantis, vt delinquens satisfaciat. Et secūdo in ordine. Nā illa pcedit ordine Euangelico sine strepitu iudicij: & propterea dicit Euangelica: sed iudicialis procedit in scriptis & forma iudiciali, & ppter ea dicit iudicialis, & tenetur denūcians pbare crimē, licet quādōq; iudicialis procedat nihilominus de plano. i. sine strepitu iudiciali. Differt tamē denūciatio iudicialis ab accusatione: primò, quia denūcians nō intendit vindictā publicā, & punitionē denūciati propter bonū publicū, sed solū suū interesse, in quo per iniuriā læsus est. Accusator verò petit vindictā publicā, quæ infligitur propter bonum cōmune. Quare iudex denūciatū iudicialiter, non pōt punire tota poena legis, sicut tenetur punire accusatum. Et, vt ex nominibus ipsis naturā vtriusq; explicemus, denūciatio est mera manifestatio criminis, sine aliqua actiōe: qua. s. denūciatur crimē prælato, vt ipse ex officio faciat, quod visum ei fuerit secundū ius. Sed accusatio est delatio criminis cū actiōe, qua iudex petitur & cōpellitur punire reū. Quare denūciator nō dicitur actor, sicut accusator. Quò fit, vt denūciatio locū habeat, vbi actio esse non pōt: qđ potest cōtingere tripliciter, aut rōne personæ, quæ agere non pōt: aut rōne iudicis, qui nō est directus: aut ratione criminis, quod lege permittitur. Exēplū primi. Seruus q̄ nō pōt agere in iudicio, pōt tñ denūciare iudici asperitatē & seuitiā dñi, vt ipse ex officio compellat dñm, aut mitius agere secū, aut vèdere: vt habet Inst. De his q̄ sunt sui vel alie. iur. §. Sed & maior. Eadē rōne religiosi quando agere non possunt aduersus p̄latos, possunt eos denūciare: vt notāt doct. ca. insinuāte. Qui de. vel. mo, Exēplū secūdi. Quando iudex secularis nō seruat iustitiā, pōt quisq; illū denūciare papæ: ad cuius officium spectat de quocūq; peccato mortali corripere quēlibet christiānū: vt dicit papa. c. Nouit de iudi. vbi rex Frāciæ denūciatus est papæ de crimine, qđ cōmiserat aduersus regē Angliæ. Et cōuerso iudex Ecclesiasticus potest denūciari principi seculari, ad reprimendā eius vim per iniustū iudiciū. Nā secularis princeps ius habet repellēdi vim, à quocūq; illatā. 23. q. 1. c. Regū. Exēplū tertij. Quia vsura lege impunē permittitur, accusari

accusari nō pōt vsurarius: tñ pōt denunciari, vt iudex ex officio admonet illū ad restitutionē. Et eadē rōne, quādo quis cepit aliū citra di midiu iusti pretij. In his ergo casibus non est p̄prie accusatio, sed denunciatio, id est, mera manifestatio criminis, vt iudex ex officio emendet erratū. Accusatio vero fieri nō pōt, nisi ab illo qui pōt agere directē. Quāquā & qui agere pōt, & corā proprio iudice, potest quandoq; mere denunciare sine accusatione. ¶ Tertia est denunciatio canonica: quia à iure canonico inuēta est: & est manifestatio criminis, nō ad vindictā publicā, sicut accusatio, nec p̄pter p̄prium interesse, sicut denūtiatio iudicialis, sed qua coerceant crimina, nē vltra p̄cedāt. Sed hęc vix p̄fectō pōt distingui à denūciatione fraterna: nisi dicamus q̄ denūciatio fraterna est illa sola, quæ procedit ad solam emendationē fratris, propter bonū suū: sed canonica est illa qua proceditur ad euitandū damnū publicū, aut priuatæ personæ: vt cū quis denūciat p̄latū, aut habentē beneficium, vt priuetur officio aut beneficio: quia est perniciosus plebi. Et secundū Innocentium in dicto cap. Nouit. quādo denūciat crimen quod est in perniciē publicā, aut p̄iudiciū tertix personæ: nō solū ad emendationē illius, sed vt euitetur aut resarcia- tur damnū: tunc est denunciatio canonica: quæ quidem denūciatio nō est fraterna: nec est iudicialis, quia nō petitur p̄prium interesse: nec p̄prie est accusatio, quia nō petitur omnino vindicta legis. Sed tñ cōuenit hęc denūciatio cū fraterna in hoc: quia requirit p̄uuiā admonitionē, vt notāt doctores loco citato. ¶ Denūciatio regularis est illa, q̄ fit in religiōibus secundū cōstitutiones & regulas diuersas diuersarū religionū: siue sit iudicialis, p̄pter p̄prium interesse: siue canonica, p̄pter bonū cōmune. Et ideo dicit regularis, quia in religiōibus nō necesse est seruare totū ordinē iuris. ¶ Præter has notificationes criminū, dicit̄ p̄prie: exceptio: q̄n alicui obijcitur crimē ne eligat ad dignitatē: aut q̄n obijcitur accusatori, vt repellat ab accusatione: vt habetur. c. Sup. his. De acul. Hęc adnotauerim nē theologi ignorātia prorsus horū nominū laborēt. Nā theologi non tractāt, nisi de denūciatione fraterna, & accusatione, & inquisitione: sed reliquas denūciationes, præter fraternā generali nomine appellāt accusationem: cuius signorātia decipiuntur multi.

Quāquā

Quāquā accusatio si propriē definiatur, est delatio rei de crimine ad vindictam, propter bonum publicum: vt colligitur a S. Thoma. 2. 2. q. 68. Sed doctores vtriusq; iuris, vt notat Syluester in verbo: accusatio: dicunt accusationem etiam posse fieri propter bonum priuatum: sicut denunciationem, ē conuerso, propter bonū publicum. At vero, si naturam rei inspiciamus: in accusatione per se & primō, intenditur vindicta publica per poenā legis, ad terrorē populi: quod est ordinari per se in bonū publicum. Sed in denūciatione per se intenditur, aut propriū iutere esse, si sit iudicialis: aut cohibitio peccati, vel euitatio damni, si sit canonica, licet de per accidens quandoq; sequatur vindicta & punitio publica.

¶ H I S prænotatis responderetur ad quæstionem sex conclusionibus. Prima. Quicumq; tenetur eum accusare, cuius crimen est in perniciem publicam, & potest idoneis testibus comprobari. Que peccata vergāt in perniciē publicam superiori quæstione declaratum est. Conclusio est S. Thomæ loco citato & Alex. 3. p. q. 42. membro. 1. & deniq; theologorum. 4. d. 39. & canonistarū capi. Nouit. De iud. Probatur cōclusio. Vnicuiq; mandatū est de proximo suo: vt habet Eccli. 17. & præsertim vnicuiq; lege naturæ incūbit cura boni cōmunis: sicut mēbra corporis naturali instinctu sese obijciūt periculo capitis: ergo q̄n bonū publicū periclitatur, vnusquisq; tenetur peruersores accusare. ¶ Summa Ang. in verbo: accusatio: negat quenq; teneri accusare proximū: quia in causa propria nullus cogitur accusare, vt statim dicem⁹: sed in causa publica satis est denunciare crimen, vt euitetur damnum: nec opus est accusare petēdo vindictam. ¶ Ad hoc responderetur dupliciter. Primo, q̄ S. Thom. & theologi generali nomine accusationis cōprehendunt oēm denunciationem, præter fraternam. Et ideo quam Sum. Ang. vocat denunciationem, theologi vocant accusationem: atq; adeo, non est contradictio nisi solo nomine. Atqui, vt superiori quæstione dictū est: concedimus quod quacunq; alia via quis abūdē possit prouidere bono cōmuni, non tenetur accusare. Secundo responderetur, q̄ potest esse crimen adeo perniciosum adeoq; manifestum aduersus bonum publicū, vt quicumq; teneretur, non solum denunciare, sed accusare tanq; actor: non solum

Denūciatio canonica.

i. Cōclu.

folūm ad euitandum damnum, sed vt peccatum puniatur poe-
na legis propter exemplum. Nam quanquā in caufis priuatis
nullus accusare poffit, nifi ille cuius intereft: tamē in caufa pu-
blica quicunque potest accusare: vt patet per Extrauagāt. Ad
reprimendum. ¶ Quod si quis arguat contra hanc conclusio-
nem: vt dicebamus tertio argumētoprincipali: Nullus tenetur
gravi suo periculo alium accusare: accusator verò, si deficiat in
probatione, subest periculū talionis: & posset nonunq̄ ex ma-
litiā testiū sine culpa sua deficere: ergò nullus tenetur cum tan-
to periculo accusare. ¶ Respondetur, quòd nullus tenetur accu-
sare nisi crimen quod possit probare, vt asserit cōclusio. Et qui
bona fide accusat nō tenetur ad poenam talionis, licet deficiat
in probatione: vt dicit S. Thomas. 2.2. quæst. 68. articul. 4. ad. 1.
Vnde elicitur documentum, vt qui fraternaliter denunciant,
aut ad obuiādum malo cōi, protestētur se nō accusare, sed sim-
pliciter denūciare: vt, si defecerint in pbatione, nō subeāt peri-
culū talionis. ¶ Secunda cōclusio. Nemo tenetur accusare quē
q̄ de iniuria sibi, ppriē illata. Quanq̄ id nihilomin⁹ licitū sit. Pri-
ma pars pbat primò ex illo Matt. 6. Nisi dimiseritis hominib⁹
peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis delicta v̄ra. Vbi
datur cōsiliū remittendi iniurias: tantūm abest vt eas aut ac-
cusare aut vlcisci cogamur. ¶ Et confirmatur iure imperatorio
C. Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur. l. vnica. Tamet
si Bartolus. l. In eum. ff. De accus. notet textū. l. Si quis homici-
dij. C. eo. titu. vbi videtur compellendum esse nonnūq̄ acto-
rem ad accusandum. Et. ff. De his quibus vt indignis lege. au-
feruntur, ad notatur vt hæres occisi hominis causam homicidij
persequatur: aliās abeat hæreditate. Sed, quicquid sit de foro
exteriori, in quam messem falcem non mittimus, tamen in cō-
sciētia nullus tenet quēq̄ de propria iniuria accusare, nisi per-
niciosissimū forsan hominē: vt puta, publicum latronem, pro-
pter bonū publicum. In quo casu videtur loqui lex illa citata à
Bartolo: Si quis homicidij. Imò nec constringitur quispiam
denunciare iuridicē, ad recuperandum damna quæ accepit: nē-
pē, cum illa quisque possit remittere & condonare: nisi for-
san quis esset adeo pauper, vt non posset alere & sustentare fa-
miliā suā, nisi repetendo bona per iniuriā sibi ablata: nam
tunc

tunc debet ea repetere. ¶ Secunda pars cōclusionis: videlicet
quod quicunq; possit accusare reum de iniuria sibi illata, pro-
batur. Nam accusatio & vindicatio iniuriarū autoritate pu-
blica, est actus virtutis iustitiæ: actus verò virtutis, si debitis or-
netur circūstantijs, nunquam est prohibitus. Verum est tamē,
cōsiliū esse Euangelicum non accusare: nam accusatio non
debet procedere ex odio: quod tamē quā rarissimē abest ac-
cusatori. Qui tamen absq; odio petit vindictam legis nihil al-
liud exercet, quā iustitiam. ¶ At, dubium est quinam sint il-
li qui accusare possunt: & pri mò de clericis, q̄ iure prohibean-
tur accusare in caufa sanguinis. ¶ De quo fit tertia cōclusio.
Clerici solo iure humano prohibentur iudicare, aut quomo-
cūque agere causam sanguinis. Probat. Nam iure naturæ ea-
dem est clericis conditio cum laicis. Nempē, vt priuata autho-
ritate neminem occidere possint, possint tamen via iuris pro-
prias iniurias, & repellere & vindicare. Nec in facia pagina lo-
cus est expressus, quo prohibeantur clerici iure diuino in iu-
rias publica autoritate vindicare. Nam illud primæ Timot. 3.
Oportet Episcopum sine crimine esse, non vinolētum, nō per-
cussorem: non planē pertinet ad hoc propositum. Primò quia
Apostolus non videtur loqui de clerico percussore autho-
ritate publica: sed loquitur de percussione, quæ fit ex ira autho-
ritate priuata. Debent enim in hoc clerici excellere laicis. Et
ideò coniungit illa duo: non vinolētum, non percussorem:
quia ex vinolentia suboritur ira. Secundò, quia quāquam Pau-
lus illic prohiberet clericis effusionem sanguinis autoritate
publica, non continuo sequitur, illud esse proprie præceptum
diuinum. Duplex enim potest distingui præceptum in Episto-
lis Apostolorum. Vno modo tanquam positum immediatē à
Deo cuius autoritate loquitur Apostolus: & illud proprie
est præceptum iure diuino. Alio modo, quo fit præceptū
vel admonitio ipsius Apostoli, sua propria autoritate loquē-
ris. Quæ duo genera præceptorū distinguit ipse Apostolus pri-
mæ Corinth. 7. His qui matrimonio iuncti sunt p̄cipio, nō e-
go, sed Dñs, vxorem à virò nō discedere, & virum vxorem non
dimittere: nā ceteris ego dico, nō, Dominus: Si quis frater vxo-
rem habet infidelem, & hæc cōsentit habitare cū illo, nō dimic-
tat

3. Cōclu.

tat illam. Ecce vxorem à viro non descendere, est proprie præceptum diuinum: sed virum fidelem non dimittere vxorē infidelem, est præceptum humanū Pauli. Et illa admonitio Pauli de honestate Episcoporum: sicut multæ aliæ, sunt huius secundū generis: quæ proinde non proprie sunt de iure diuino, sed largo modo. ¶ Sed secundū arguitur, quod sit de iure diuino: saltem quod clerici non sint iudices in causa sanguinis. Nam Christus redemptor noster quāuis potuerit, etiā in quātum homo, accipere quācūq; voluisset potestatem & iurisdictionem orbis, tamen re vera non accepit nisi potestatem spiritualement, & eam temporalē quæ erat necessaria ad finem redēptionis: vt putā potestatem corrigēdi leges sæculares, si essent contra fidem & bonos mores: & mulctandi reges, si exorbitarēt à fide: non tamē assumpsit potestatem sæcularē ad discernendas causas ciuiles & criminales, vt in De potestate ecclesiastica, latius tractāt dōctores rationaliū sentientes. Et hoc est quod dixit: Regnū meum non est de hoc mundo: vbi non negauit se habere regnū orbis, etiā in quantū homo: sed negauit habere regnū, quale habēt principes sæculares: & qualem ipse habuit potestatem, talem reliquit Ecclesiæ: ergo iure diuino videtur prohibitū esse clericis ius dicere in causa sanguinis. ¶ Respondetur, quod argumentum forte probat, potestatem Ecclesiasticā, quā Christus reliquit ecclesiæ, non extendi ad causas sanguinis: nisi forsan vbi necessitas fidei exigeret, vt bello propugnaretur: nam tunc clerici possent pugnare, secundū illud Luc. 22. Qui non habet gladiū vēdat tunicam, & emat gladiū: Sed tamē argumētum non satis probat, quod clerici non possint iure diuino vti alia auctoritate quā Ecclesiastica: vt puta, quod non possint esse duces aut prætores in causis sanguinis. Colligitur ergo solo iure humano canonico, interdum esse clericis exercere causam sanguinis: vt habetur in concilio Toletano. ca. His à quibus. 23. q. 8. & cap. Clericis, & cap. Sententiam. Ne clerici, vel monachi, sæculari negotijs se immisceant: & eodē iure imponit poena irregularitatis clericis percussoribus: vt habetur in cap. Presbyterum. De homicidio voluntario, & in multis alijs: nam in sacra pagina nulla talis poena legitur. Vnde S. Thomas 22. q. 64. art. 4. non fundat hanc prohibitionem clericorum in aliquo iure natura, sed solū duabus cōgruētis. Prima, quia

quia sunt electi ad altaris ministeriū, in quo representat passio Christi, qui cum percuteretur non reperiēbat. Secunda, quia clericis committitur ministeriū nouæ legis, in qua non de terminatur poena occisionis, vel mutilationis corporalis. Quæ quidem conditiones non conueniebāt sacerdotibus antiquæ legis: atque adeo illis non erat interdictum exercere causas sanguinis, eo modo quo clericis nouæ legis. ¶ Ex hac conclusione sequitur, quod Papa & Ecclesia potest dispensare pro causa rationabili cum clericis, ne sint excommunicati aut irregulares propter percussione: atque adeo, omnino dispensare, vt quæcūq; occisio licita sæcularibus, vel in bello vel in iudicio posset, etiā licite & sine peccato exerceri à clericis. ¶ Habemus ergo quod clerici accusare non possunt, petēdo vindictā sanguinis, nec in causa propria, nec in causa publica. Possunt tamen, vt diximus in superiori questione, denunciare crimina: non solum in causa propria, sed quādo peccatum est in præiudicium publicum, aut tertiæ personæ: & etiā si sit periculū effusioni sanguinis & homicidij: modo id faciant, petentes, se non petere huiusmodi vindictas, vt citatum est supra cap. Prælati. De homicidio voluntario. eodem libro. 6. ¶ Notandū est præterea, quod 2. q. 7. per totam habetur, & laici non possunt accusare clericos, nec clerici laicos, nisi in certis casibus, nec subditi possunt accusare prælatos, nec hæretici Christianos. Et ff. De accus. c. Qui accusare habetur, quod infames & publici peccatores accusare non possunt. Quæ lex recipitur iure canonico. 2. q. 1. c. Prohibent. Sed hæc omnia sunt de iure positio, pertinentia ad forum exterius: & ideo non est theologo illa examinare. Sed satis est hic adnotare circa subditos, quod solū prohibētur in iure accusare prælatos ex odio: nam si faciant ex charitate, licite faciunt: vt docet S. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. ad 2. Sed circa infames & excommunicatos, iam adnotauimus superioris differentiam, quod à denunciatione fraterna quæ est propter emendationem fratris, nullus repellitur. ¶ Sed dubiū est quando crimen est in perniciem publicā, vtrum etiam infames possint accusare. Videtur quod sic: nam illud est in præcepto, vt diximus in prima cōclusionē: & à præcepto nullus propter culpā suam expellitur: aliās cōmodū reportaret ex culpa. ¶ Respondetur, quod nullo modo infames sunt admittendi, etiam in illo

Dub.

G casu

casu, ut dicit S. Thom. loco citato ad primū argumentum: sed tamen in tali casu possunt & debent denunciare crimina iudici (quod ait illi Caietan.) ut ipse faciat, quod ex officio debet fit ei facere. ¶ Sed quantum ad formā accusationis est quarta conclusio. Accusatio debet fieri in scriptis. Hæc habetur in iure canonico. 2. q. 8. ca. Accusatorum. & cap. Qui crimen. Et. ff. De accusa. l. Si cui. Quare illud non est præceptum naturale, sed solū positivū. Nihilominus est ratio cōgrua huius, quæ sumitur ex differentia inter denunciationem & accusationem: maximè fraternam aut canonicam. Quia in denunciatione non petitur vindicta: quare, nec denunciator propriè est actor, nec pars aduersa denunciator: sed prælatus & denunciator ambo intendunt emendare fratrem: aut euitare malum publicum. Sed in accusatione, quæ accusator petit vindictam, constituitur actor pars aduersa reo: & iudex est medius inter ambas partes. Quare, actor tenetur probare quicquid obijcit reo. Et inde fit, ut, cum iudex non possit omnia tenere in memoria: expediat, ut accusatio scripto, proferatur, ut si defecerit in probatione, puniatur de calumnia: ut habetur in dicta. l. Si cui. Quod & in denunciatione iudiciali est etiā quandoque necessarium. Tumerfi, ut habetur cap. Leuia. ff. De accusat. de leuibus peccatis possit fieri accusatio de plano. i. solo verbo, sine strepitu iudicij: ut exponit Bartho. in Extruag. Ad reprimendū. ¶ Sed dubiū est circa formā accusationis, utrum sicut denunciationem Evangelicā, ita iudicialē accusationem necessariū sit, ut secreta admonitio antecedit. Nā. S. Tho. in. 4. d. 19. q. 2. ar. 3. duas recitat opin. primā quæ tenet partē affirmatiuā: alterā quæ tenet partē negatiuā. Et Syluest. in verbo Accusatio. §. 3. existimat S. Thom. consentire cum opinione affirmatiua. Sed profectō verissimilius videtur consentire cum negatiua, ut pote quā recitat secūdo loco. Durā. 4. d. 19. q. 4. dicit, quod in foro exteriori non exigitur ut admonitio præcedat, nec hoc petit iudex: sed tamen in foro cōscientiæ, tam in accusatiōe quā in denūciatiōe requiritur admonitio: nā Euāgelium nihil distinguit inter denūciatiōem & accusationem. Sed Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 7. dicit, quod quando accusatio solū est licita, non tamē in præcepto, tunc prærequiritur admonitio: sed quando est in præcepto, non est necessaria. ¶ At verò alia fortè ratione melius dissoluetur hoc dubium. Primum, in

Dubiū

in foro exteriori nunquam exigitur ab accusatore an prius admonuerit, sed solū ut causam inscribat: iuxta illud: Sicut denūciatio nē admonitio, ita & accusationem inscriptio præcedere debet cap. Qualiter & quomodo. De accus. Sed & in foro cōscientiæ statuerim regulā gēnerālem: quod, quotiescūque quis habet ius accusandi, eodē iure potest, sine priua admonitione statim accusare. Probat. Accusationis finis est vindicta & punitio criminis, sine respectu ad emendationem: cum tamen admonitio solū fiat ad emendationem in futurū, colligitur ut qui habet ius accusandi non astringatur admonere: quia potest accusare, quanquam crimē iam cessauerit. Est nihilominus nonnunquam consilium admonendi ante accusationem. v. g. quando crimē est in perniciem publicam, tunc si certissimus ego sim, posse me satis succurrere illi malo per admonitionem meam, debeo admonere ante accusationem: aliās si sit periculum in mora, teneor statim sine admonitione accusare aut denunciare. Sed in causa propria, ubi tamen non est præceptum accusandi (quanquam Caietanus oppositū insinuet) non est dubium, quin possim statim accusare illū qui occidit patrem meū, sine aliqua admonitione. Nam quanquam homicidam poenituerit delicti, possum nihilominus iuste petere poenā capitis. Licet esset fortè consilium remittere iniuriam: & admonere illum ut restituat damnū: & tunc cessare ab accusatione. Imò in causa aliena priuata: ut si scirem aliquem esse latronem aut fornicarium in cōuentu: essentque legitimi testes: possem forsan statim accusare sine admonitione, si vellem subire periculū probandi. Licet in hoc casu posset forsan sustineri opinio Caiet. videlicet, quod deberet præcedere admonitio: atque adeo, emendato fratre, non esset præcedendū ad accusationem. ¶ Sed de iniqua accusatione statuitur quinta conclusio. Tria sunt accusationis vitia: calumnia, præuaticatio, & tergiuersatio. Conclusio est iuris canonici. 2. q. 3. cap. Si quæ poenituerit, & iuris civilis. ff. Ad senatuscon. Turpi. l. Accusatorum. Calūniari enim est falsa crimina scienter intēdere. Præuaticari verò est vera crimina abscondere. Tergiuersari est in vniuersū ab accusatiōe deflectere. Nam, ut S. Thom. 2. 2. q. 68. ar. 3. sapienter exponit, bifariam accusator peccare potest: aut contra reum, imponendo falsa crimina: & illa est calumnia: aut contra bonū publicum, nē criminofus puniatur: & id dupliciter: aut abscondendo

5. Cōclm.

vera crimina: quæ est preuaricatio: aut recedendo ab accusatione, quæ est tergiuersatio. ¶ Ex hoc sequitur, quod quauis calumnia in quocumque iudicio sit peccatum, tamē preuaricatio & tergiuersatio solum sunt iniuriæ, & peccatum ubi quis tenetur accusare: puta quando crimen est in perniciem publicam: nam tunc iniuria fit bono publico: si accusans iuuet accusatum, vel desistat ab accusatione: sed in causa propria integrum est cuiusque desistere ab accusatione. ¶ Sequitur secundo, quod ubi nulla est malitia, nulla est calumnia nec iniuria. Vbi enim quis bona fide quempiam accusauit de crimine, quod putabat esse crimē, nulla est calumnia: tamen est ratione rei acceptæ, tenetur nonnunquam famam restituere. Et in hoc casu bonæ fidei, intelliguntur verba dicti capituli: scilicet: Si quem poenituerit accusare de eo quod probare non potuerit, si cum accusato innocente conuenit, inuicem se absoluant. At qui notandum est, non solum adesse calumnia ubi est accusatio de falso crimine, sed præterea, ubi est accusatio de occulto. Nam quod crimen probari non potest, pro falso reputatur in iure. At præuaricatio contingit duobus modis: aut dissimulando proprias probationes, aut falsas excusationes admittendo. Vnde præuaricator dicitur, quia deflectit in partem aduersam: quia varicare, idem est quod deflectere: & eadem ratione præuaricatio dicitur alio nomine collusio: instar ludicium, quando alter sociorum iuuat partem aduersam. Et hoc vitium potest cadere in actorem, aduocatum, procuratorem & scribam. Et paria dicantur de tergiuersatione. Et contingit hoc vitium siue accusator desistat propter pecuniam, aut propter aliam causam, nisi desisteret ex metu cadente in constantem virum. ¶ At cum quis accusat de propria iniuria & punitio non est necessaria ad bonum publicum, tunc integrum ei est, aut desistere, aut persequi accusationem. At verò his non obstantibus, potest princeps iusta de causa abolere accusationem: ut si ille qui petitur poena capitali, est dux peccati pius, vel aliis valde necessariis Reipublicæ: vel si certo scit falsum esse crimē de quo accusatur. Potest (inquit) tunc, aut in principio refutare accusationem, aut postea abolere: siue accusatio fit de iniuria publica, siue de priuata: dummodo alia via restituantur damna, & fiat sine scandalo. Sed tamē inferior iudex non habet talem potestatem. ¶ Sexta & postrema conclusio. Calumniator qui in

6. cōclu.

in probatione defecerit reus est poenæ talionis. Conclusio est vtriusque iuris. 2. q. 3. ca. Calumniator, & ca. Qui non probauerit: & ff. De abolitio. l. j. & l. Mulier. & l. Quæsitum. Et sancita est hæc lex instar legis veteris. Exo. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente: & Deut. 19. Cumque diligentissime perscrutantes, inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. Non tamen subinde sequitur, ut multi subinferunt, legem talionis esse de iure diuino. Nam, ut sæpissime admonere solemus, tota lex vetus prorsus cessauit in passione Christi secundum illud Hebr. 7. Translato sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: ubi non distinguitur inter præcepta moralia, aut ceremonialia, aut iudicialia. Quare omnia cessauerunt, quantum ad vim quam habebat à lege antiqua. Ob idque argumentum huiusmodi: hoc antiquitus obligabat de iure diuino: ergo nunc obligat de iure diuino: nihil aliud est quam hæreticum. Sed est differentia, quod præcepta moralia, quæ sunt de iure naturæ: aut præcepta sunt iterum in noua lege, sicut decalogus, aut iure ipso naturali obligant. Iudicialia verò quæquam cessauerunt, tamen possunt modo institui iure positiuo in lege noua, ad exemplum veteris legis. Sed ceremonialia, quia erant figura nouæ legis, non possunt iam modo iterum institui, nec ad imitationem illorum. Ad propositum ergo. Quamquam sit ius naturæ, quod qui proximum falso accusat poena aliqua puniatur, tamē quod talis poenæ reus sit qualem intēdebat infligere, hoc erat in veteri lege iudiciale: & ideo iam non est de iure diuino, sed iure positiuo institutum est, ad imitationem illius: ut S. Tho. dicit in simili de quota decimarum. 2. 2. q. 87. Solere enim decimas in stipendia clericorum est de iure naturæ, sed tamē tale quotam soluere erat antiquitus iudiciale, & ideo modo est de iure humano, posito ad imitationem antiquæ legis. ¶ At verò quantum ad legem attinet talionis, illa, ut autor est Aristot. 5. Eth. cap. 5. ortum habuit à Pythagoricis, secundum illud Radamanti: Si quem fecit patiatur & ipse, rectum fuerit iudicium. Quod tamen temperat Aristoteles, dicens. Talionem, id est, re passionem, non iuste fieri secundum æqualitatem. Ut si princeps plebeium percutiat, non est iustum repercutiatur ipse: & si plebeius percutiat magistrum, non satis est ut ipse simili modo percutiatur: sed debet fieri secundum analogiam, seruata ratione & proportionem

personarū, &c. Vñ, quāuis dicta lex talionis inscripta sit in duodecim tabulis sub titu. De iniurijs, tñ p̄toris clemētia reuocata est: vt refert Gellius li. 20. noc. att. & meminit Iustinianus Insti. De iniu. §. Poena. Vnde iam ferē non est in vsu poena talionis. Et in regno n̄ro Castellæ, solū decernitur poena taliōis in teste, qui falsum testimoniū dixerit in causa capitali: vt iube. l. Tauri vltima, & Christus redēptor noster Matth. 5. annotauit illā legē talionis tāquā acerbā: Dentē pro dente, oculū pro oculo. atq; adeo datā aduersus malitiā Iudæorū. Tametsi illic nō reuocauit legē talionis, vt aliqui putāt: nā solū illic dedit Christus cōfiliū cōdonandi & remittēdi iniurias: qđ solū est præceptū quātum ad præparationem animi tempore necessitatis.

¶ AD PRIMVM argumētū responsum est in secūda cōclusionē. Dimittere em̄ peccata debitoribus est p̄ceptū, in hoc sensu, qđ nō debemus nos vindicare auctoritate priuata, sed tamen nō petere vindictā auctoritate publica: id solū est cōsiliū, vt modo dicebamus. ¶ Ad secūdū respōsum est in tertia cōclusionē: vbi explicuimus, qui & qua ratione repellantur ab accusatione. ¶ Et ad tertium responsum est in prima & vltima cōclusionibus: vbi diximus qđ qui bona fide accusat: licet deficiat in probatione, non subit p̄nam talionis.

QVAESTIO SEXTA.

TRVM inquisitio occulti peccatoris nulla præcedente infamia sit iusta. ¶ Ad partem affirmatiuam arguitur. Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Rom. 15. sed Iosue. 7. legimus inquisitionem diuina auctoritate factam de Acham anathemate nulla præcedente infamia, aut personæ aut delicti: nempe qui secretò absconderat de hostili præda palliū cocineum: qui forte missa per tribus inuentus est & lapidatus. Et Numeri. 5. lex erat, vt si spiritus zelotypiæ concitasset virum contra vxorem suam, cuius adulterium lateret, nec te sibus comprobari posset, tunc vir vxorem afferret sacerdoti, & celebratis certis ceremonijs, si erat in peccato, putrescebat ei focur: si autē focūdabā cōcepta prole: ergo licita est iure diuino

uino nulla p̄cedēte infamia, inquisitio criminis. ¶ Secūdo. Dicitur Greg. 5. q. 1. c. Quidā maligni. excommunicauit quēdā occultū diffamatorē, qđ libellū famosum in publicū ediderat: p̄cipiēs vt hmōi diffamator, quicumq; ille esset, proderet se: aliās sententia excommunicationis subiaceret, cum tamen nulla antecessisset infamia personæ: ergo licita est iure canonico huiusmodi inquisitio: nulla infamia reclamante. ¶ Et tertio arguitur. Prælati ex officio debent & solent generaliter inquirere, certis temporibus subditorū statum & mores: quamuis nulla laborēt infamia. ¶ Et confirmatur id tandem, quia prælati vt habetur Ezech. 3. & 33. eò dicuntur speculatores, qđ debēt vigilare super gregem, & suorum mores explorare: ergo sine clamore & infamia obligantur inquirere errata subditorum. ¶ Sed in contrarium extant decreta Innocentij, extrā De accusationibus. cap. Cum oporteat. & cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & qñ. el segundo: vbi strictē cauetur nē inquisitio personæ, nisi præcesserit infamia & clamorosa insinuatio, vllō modo fiat. Et idē habet cap. Licet Heli. extrā De simonia, & c. Deus omnipotens. 2. q. 1. Post correctionem Euangelicam & iudicalem accusationē, consequitur tertio, vt de inquisitione dicamus. Et præter alias differentias, hoc etiam differt inter has tres vias cognitionum, quod correptio & denunciatio Euangelica omnibus in vniuersum incumbit, tam subditis quàm prælatis: accusatio verò solis subditis: sed inquisitio solū prælatis. Vnde inquisitio est inuestigatio, aut criminis, aut peccatoris occulti: quæ fit à prælato. Et authores Decretorum in dicto cap. Qualiter & qñ. distinguunt (quæ sua est consuetudo) plura genera inquisitionis: sed satis est duas adnotare. Alia est enim inquisitio generalis, alia verò specialis. Generalis est, qua prælati ex debito officij, visitantes prouinciam aut cōuentum, disquirunt vitam suorum & mores, an seruentur leges & institutiones. Et dicitur generalis, quia nec nominat personam, nec crimē de quo inquirunt: sed in genere, vtrum sit qui crimen aliquod admiserit. Inquisitio verò specialis est, qđ in particulari & nominatim inquiritur certa p̄sona, aut de certo crimine: vt vtrū Petr⁹ sit in aliquo delicto: vel, quis nā perpetravit hoc homicidium: vel, vtrū Petrus hoc homicidium fecit. ¶ Atqui specialis inquisitio fieri potest,

aut ad poenā: vt cū inquiritur aduersus quempiam ad priuā
dū cū officio vel beneficio: aut ad infligēdū aliā poenam positū
uam. Aut fieri pōt non ad poenam, sed ad euitandū errorem
aut damnum aliquod: vt cū inquiruntur merita personā, nē
assumatur indignus ad dignitatē: aut, cū inquiritur, sit ne ali
quod impedimentum contrahendi matrimonij. Atq; adeo, in
quilitio specialis qua intēditur poena; ortū habet semper ab ali
qua denūciatione canonica, quæ sit, vel à priuata persona, vel
à publico officiali: nempe à fiscali, aut à syndico. ¶ His prehabi
tis respondetur ad quæstionem, quatuor conclusionibus. Pri
ma. Inquisitio specialis qua intenditur poena delinquentis fieri
nequit, nisi infamia & clamorosa insinuatione præcedēti. Con
clusio receptissima est omnibus, tā theologis q̄ iuris vtriusque
peritis: sanē quia expressē habet in decretis omnibus citatis in
contrariū quæstionis. Explicatur conclusio. Quamuis quis iā
denūciat prælato crimen subditi, & sint duo aut plures testes
iurati cōsij criminis, prælatus (nisi tanq̄ actor accusauerit) nec
punire potest poena publica, nec procedere ad inquisitionem,
nisi infamia præcesserit, aut clamorosa insinuatō. Verba sūnt
expressa dicti capituli. Inquisitionis. Et intelligitur, q̄ non pōt
eum punire, nisi post fraternālē admonitionem rebellis extite
rit: nam tunc, quia nō audit Ecclesiā, puniri potest: vt diximus
quæstio. 4. ¶ Et probat Papa conclusiōem in cap. Qualiter &
quā testimonijs diuinis vtriusq; testamenti. Primo ex illo Luc.
16. vbi habetur, q̄ postq̄ villicus diffamatus est apud dominum
de iniqua villicatione, tunc dñs vocauit eum; & interrogauit,
quid est hoc quod audio de te: redde rōnē villicationis tuę. Et
scd̄o ex illo Gen. 18. Clamor Sodomorū & Gomorreorū multi
plicatus est: descēdā & videbō vtrū clamorē, qui venit ad me, o
pare cōpleuerint. Ex qb̄ locis colligit, q̄ nisi pcedente infamia
aut clamorosa insinuatione, nō est ius pcedēdi via inquisitionis.
Quod pōt cōfirmari ex illo Gen. 4. de Chāin. Vox sanguinis
fratris tui Abel clamat ad me de terra. ¶ Sed insinuat̄ sese circa
hanc cōclusiōem dubia nōnulla. Primū quo iure nita hęc cō
clusio. Apparet. n. repugnare iuri & rōi naturali. Nā p̄ter ar
gumēta ante q̄stionē obiecta arguitur sic. Officiū & cura plato
rū est nō dissimulare peccata q̄ norūt: de qua negligētia repræ
henditur

1. Cōclu.

Dubit. 1.

hendit̄ Heli sacerdos. 1. Re. 2. quod refer Innocē. cap. Licet Heli.
De simonia: sed duo aut tres testes satis sunt ad cōuicēdū & pu
niēdū reū: quia vt est Deu. 17. & Matth. 18. in ore duorū vel triū
stat omne verbū: ergo quomodocūq; Iudex cognoscat crimen
per duos aut tres testes: licet nulla p̄cesserit infamia: pōt & de
bet reū punire. ¶ Respondet. fundamentum huius cōclusiōis
hoc esse, q̄ neminē iudex punire pōt, nisi ad petitionem partis:
puta, accusatoris, vel vicē gerentis accusatoris. Et ratio est, vt e
gregiē docet S. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 3. q̄ iudex (inqt Aristot. 5. Eth.)
est iaterpres & custos iustitię: ad quē cōfugiūt qui iniuriā pa
tiunt tanq̄ ad iustitiā quādam animatam: iustitia verō, quia est
æqualitas, nō est nisi inter duos: quapropter iudex non consti
tuit iustitiā, nisi inter duos, quorū alter sit actor, alter verō re:
inter quos iudex sit vt medium, in neutrā partē inclinās. Vnde
& Genibus lumine naturali lex erat, neminē sine accusatore pu
nire: quā Fes̄ ille cōmemorat Act. 25. Nō. n. est (inqt) cōsue
tudo Romanis dānare aliquē hominē, priusq̄ is qui accusatur
presentes habeat accusatores: locumq; defendendū accipiat ad
abluēda crimina, quæ ei obijciūt. Et Ambrosius sup illud. 1.
Cor. 5. de incestuoso. Iudicis (inqt) nō est, sine accusatore dānare
quēquā: quia & Dñs Iudā, cū in fure esset, sciebat: sed quia non
est accusat̄, minimē abiecit. Atqui, De⁹ ipse, cui omnia patent
nō castigat sine accusante, saltē consciētia peccatoris: scd̄ū
illud. Rom. 2. Testimoniū illis reddente consciētia ipsorū, & in
ter se inuicem cogitationibus accusantib⁹, aut etiā defendenti
bus: in die cū iudicabit Deus occulta hoīm. Quinimō, in finali
iudicio stabūt quodammodo accusatores publici, vt innuitur
Matt. 12. Viri Niniuitæ surgēt in iudicio cū gnatione ista, & cō
dēnabūt eā. Est ergo lex celebratissima, vt, cessante accusatore
null⁹ subeat poenā legis. Vñ, Felix Papa. Si legitim⁹ (inqt) non
fuerit accusator, nō fatiget accusat⁹, extra De accusa. ca. 1. Et. 1.
Rescripto. ff. De munc. & hono. Si quis accusatorē non habet,
ab honorib⁹, phiberi nō debet: quāmodū nō debet is cuius
accusator destiterit. Quā legē insinuat̄ redeptor noster Ioan.
8. Nemo te cōdēnauit mulier? Nec ego te cōdēno. Satis enim
pacat⁹ & trāquillus est status public⁹, si publica & notoria pec
cata nō dissimulent̄, & petentibus vindictā, relarctur iniuria.
Quare,

Quare iudices nō debent, tanq̄ hostes, occulta peccata p̄ter ius in publicū traducere: sed, vt patres, ex charitate corripere, aut dissimulatione p̄terire. Quo circa, quādo quis sine actiōe & accusatione denūciat crimē (quia tūc mei⁹ denūciator nō est accusator, nec est pars aduersa) non pōt iudex denūciatū punire: sed solū, vt supra dixim⁹, fraternaliter admonere, vt caueat ī futurū: aliās idē esset accusator & index: quod iure strictissimē cohibēt. 4. q. 4. c. 2. & cap. Multi. 2. q. 1. ¶ At verō p̄ter propriū accusatorē, sunt multa quæ præ se ferūt vicem accusatoris. Primō quando crimen est in perniciem publicam, sola denūciatio valet pro accusatiōe. Nam in tali casū quilibet habet ius accusandi, vt diximus quæst. proxima. Sed in criminib⁹ priuatis, quando sunt notoria, tunc euidentia ipsa facti valet pro accusatore: vt habetur cap. Euidētia. extra. De accus. At verō in occultis, quando proceditur per denūciationē fraternalē, tunc ante rebellionē, quia nulla est accusatio, non potest esse punitio: quando verō denūciatus non audit Ecclesiā, rebellio est pro accusatore. Quādo verō proceditur via inquisitionis, infamia aut iudicia fungunt officio accusatoris: vt habet in dicto cap. Qualiter & quādo. Ecce fundamentū & rationē cōclusionis: quia iudex sine infamia, via inquisitionis neminē dānare pōt. Et de hoc reprehendit Heli, q̄ filios nō correxisset, cū essent publicē diffamati: quod eius verbis cōstet loco citato. Quare facitis res huiusce modi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo: nō. n. est bona fama, quā ego audio. ¶ Nec solū id verū est, q̄ nemo via inquisitionis sine infamia condēnari pōt, sed & hoc p̄terea, q̄ quāq̄ sit infamia, & inquisit⁹ cōuincatur, nō debet dānari tota poena legis, ac si esset accusat⁹. Quod expressē habetur in dicto cap. Inquisitionis. vbi legit, q̄ si crimē de quo quis inquitur sit tale, quod impediāt ordinis executionē aut retentionē beneficij: vt homicidiū, aut simonia: tunc priuādus est & cōdemnādus reus, ac si procederetur via accusationis: Alioqui, secundū p̄sonæ (inqt) merita & qualitātē excessus, poenā poterit iudicātis discretio moderari. Sed adhuc citra hæc crimina, poterit via inquisitionis cōiūct⁹ priuari officio p̄laturæ: vt habet in dicto. c. Qualiter & q̄n. & facilius si sit temporale & regulare in religionib⁹. ¶ Sed orit dubiū alterū ex solutione huius prioris, videlicet,

cet,

cer, an cōclusio posita sit de iure naturali aut diuino: aded vt ecclesia nō possit in illa dispēsare. Vt. n. esse de iure naturæ: nā iustitia suapte natura est æqualitas inter duos: inter quos iudex debet æqualitatē cōstituere: ergo contra naturā iustitiæ est, vt iudex sine actore cōdēnaret reū: & p̄ cōsequens, q̄ sine infamia procederet ad inquisitionē. Et secūdō videtur cōclusio de iure diuino: pōt quā papa corroboret illā testimonijs diuinis. ¶ Respondet primō cōclusionē esse de iure humano: vt patet in capitulis citatis. Secundō, cōclusio est valde cōformis iuri & rationi naturali. Sed tertio dicimus, illā nō esse p̄prie de iure diuino positio: quia nullū est tale p̄ceptū in sacra scriptura, vt nemo sine infamia via inquisitionis damnetur. Et illa testimonia cita solū explicant factū diuinū cōformiter ad rationē naturālē. Et quartō dicimus, q̄ nō est de iure naturæ: saltē nō est de gnē illorū, q̄ sunt immutabilia: qualia sunt præcepta Decalogi: quæ dicit. S. Thom. nullatenus esse dispēsabilia. Ex quib⁹ colligim⁹, q̄ papa in Ecclesia, & princeps in foro suo pro magna & rōnabili causa possent dispēsare in tali lege. v. g. Si essent frequētissimi criminosi & scelerosi hoies, a quibus Respublica grauiter perturbaret, posset fieri lex, vt quotiescūq; fuerint duo aut tres testes infligeret poena legis: vel q̄n crimē esset grauissimū, vt statim cōclusionē tertia euidentius fiet: nā illa rō. f. q̄ iudex debet cōstituere iustitiā inter duos, explicat id q̄ plurimum fieri debet: sed rōnabilis causa pōt facere, vt testimoniū duorū vel triū valeat pro accusatore: sicut euidentia facti. Nihilominus nemini p̄latorū aut iudicū licet agere cōtra tenorē cōclusionis, nisi in casib⁹ expressē exceptis à lege: q̄ quibus statim videbim⁹. Nā sol⁹ papa vel princeps posset mutare hāc legē. ¶ Tertiu dubiū est, q̄ nā infamia sufficiat ad p̄cedēdū via inquisitionis: vtrū sit destinatus cert⁹ numer⁹ testiū, q̄ sufficiat facere infamiā: nā sunt nō nulli canonistæ q̄ in dicto. c. Inquisitionis, censeant denariū numerū esse necessariū ad faciendā infamiā. ¶ Ad hoc nihilomin⁹ rōndetur, q̄ quāq̄ fama, si accipiat p̄ bona fama scdm ius, sit ille dignitatis itat⁹, morib⁹ & legib⁹ cōprobat⁹. ff. De var. & extrac. cogn. l. Cognitionū, tñ q̄tū attinet ad p̄positū vt notat. Barth. ff. de quæstio. l. De minore. §. Tormēta. fama, est cōis opinio voce manifestata ex suspiciōe pueniēs: q̄, si sit de malo, dicitur

3. Dub.

dicitur infamia. Vnde, ad rationē infamiae, quantum ad qualita-
tem testium, exigitur quod sit opinio bonorum. Vnde in capit. Qualiter
& quando habetur, quod infamia non debet procedere à maleuo-
lis & maledicis: sed à prouidis & honestis: non semel tantum,
sed saepe. Sed quantum ad numerum testium nihil in iure defini-
tum est: nam in c. Inquisitionis, solum habetur, quod propter dicta
paucorum non debet quis reputari infamatus: nisi opinio eius
apud bonos & graues laesa existat. Quare, iudicium sufficien-
tis infamiae, sumendum est ad arbitrium boni viri, quando iam
opinio dicitur esse communis. Sed putant aliqui, quod numerus
denarius sicut sufficit facere populum, ita sufficit facere opinio-
nem communem. Nihilominus illa non est regula certa: sed regu-
la est (vt dicit glossa in dicto ca. Inquisitionis) quod rumor sit spar-
sus per maiorem partem viciniae: aut per maiorem partem col-
legij, aut vniuersitatis in qua quis commoratur, vt notat Bar-
thol. loco citato. Hostiens. distinguit inter clamorosa in sinua-
tionē & infamiam: quod clamorosa in sinuatio sit inter paucos, & in-
famia inter multos. Sed existimo nullam esse differentiam, sed
vtraque esse inter multos, vt censuit illic Innocent. Nec requiri-
tur ad infamiam, quod sint testes oēs oculati: sed satis est quod audierint
à fide dignis: vel habuerint indicia & coniecturas sufficientes.
Infamia tamen ex auditu, licet sufficit ad inquirendum: non tamen
ad condemnandum, sed quando non inueniuntur legitimi testes, tunc
infamatus tenetur se copurgare, vt habetur in dicto ca. Inqui-
sitionis. Atqui, maior infamia requiritur in maioribus crimini-
bus, quam in minoribus. Et, vt habetur in dicto cap. Qualiter &
quā, multo maior infamia requiritur, ad inquirendū aduersus p-
latos & magistratus, quam aduersus personas priuatas. Nam p-
lati positi sunt quasi signū ad sagittā: & frequēter odiū multo-
rum incurrūt. Imo habet illic, quod aduersus p-
latos non est inqui-
rendū, nisi quādo infamia est tāta, vt sine scādalo tolerari non
possint. Sed est praeterea adnotādū, quod vbi sunt manifesta indi-
cia, non est necessaria alia infamia, nam indicia aequipollēt infa-
mia. Vnde S. Thom. 2. 2. quæstione. 69. articulo secūdo, tria po-
nit sub distinctione, sufficientia ad interrogandū iuridicē reum
aut testem: scilicet, infamiam, aut indicia, aut semiprobatōnem.
Et semiprobatō est vnus testis omni exceptione maior.

¶ Quod

¶ Quod si quis arguat cōtra tertium membrum. In cap. Inqui-
sitionis, vt dictum est, cauetur, vt, quanquam sint duo aut plu-
res testes iurati, non condemnatur aut inquiratur reus, nisi ad-
sit infamia: ergo semiprobatō sola non sufficit. Respondetur, quod
semiprobatō sufficit ad interrogandum reum vel testem, quā-
do proceditur via accusationis. Quando enim quis accusat & ad-
ducit vnum testem, tunc, licet ille non sufficiat ad condemnan-
dum reum, sufficit tamen ad interrogandum alios testes, & reū
ipsum. Et idem est vbi denūciatio habet vim accusationis: vt in
crimine hæresis, & alijs quæ sunt in perniciem publicam. Sed
vbi proceditur per nudam denūciationē & inquisitionē, non
sufficit semiprobatō: nisi adsint vel infamia, vel indicia manife-
sta. ¶ Sed ad maiorem euidentiā conclusionis mouetur du-
bium quartum. An quando crimē est notorium, sed persona quæ
crimen admisit est secreta, ius habeāt iudices inquirendi male-
factorem. v. g. Inuentū est cadauer occisi hominis iacens in via,
an liceat interrogare vicinos, quisnam hiem occiderit. ¶ Et ad
partē affirmatiuam arguitur primò auctoritate S. Thom. qui
(vt refert præter alios Caic. 2. 2. q. 69. ar. 2.) dū esset baccalarius
Parisijs, & in cōuentu accidisset flagitium quoddam, cōsultus,
liceret ne inquirere occultum malefactorem, respondit licitum
esse, & expedire. ¶ Et confirmatur. Quia, vt supra diximus, eui-
dentiā patrati sceleris locū habet accusatoris: sed quando factū
est notoriū, iam est euidentiā patrati sceleris: ergo tunc sine a-
lia infamia potest procedi via inquisitionis: quæ ad modū si p-
cederetur via accusationis. ¶ Et secundo arguitur ex consuetu-
dine: nam vbi cūq; crimen est notorium, solent iudices procede-
re ad inquisitionē malefactoris. Et videtur rationabilis cōsue-
tudo: alias cēferentur dissimulare iudicia, & correctiones crimi-
num: vnde populus scandalū acciperet, si iudices in tali casu non
solicite disquirent delinquentes. ¶ Nihilominus responde-
tur, quod hoc quod apud aliquos est dubiū, certè nullā habet ob-
scuritatē, si semel intelligatur statuta conclusio. Nam canones
illicitati: scilicet, quod sine infamia non procedatur via inquisitio-
nis, hoc manifestē prætedūt, quod quamuis crimen sit notorium,
si peccator sit adeo occultus, vt nulla sint indicia, nec infamia p-
sonæ, non procedatur ad inquisitionē eiusmodi occulti pecca-
toris.

Dubiū. 4

toris. Verba sunt in dicto cap. Cū oporteat. Nisi super prædictis famam ipsius (scilicet persone) læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem nō subito procedatis. Et in cap. Inquisitionis habetur, nullū esse, pro crimine super quo aliqua nō laborat infamia puniendū. Et in dicto. c. Qualiter & qñ. Si sup excessibus suis qñ fuerit infamatus, tūc pcedendū est ad inquisitionē. Et testimonia ipsa diuina testāt, requiri infamiam psonæ ad inquisitionē: scilicet: Clamor Sodomorū multiplicatus est: & in Euāgelio de villico: Quid est hoc qd' audio de te? Est ergo in iure definita cōclusio, q̄ quāquam crimē sit notorium, nisi sit infamia psonæ, non procedatur ad inquisitionē. Vnde dimanat aliud ius, vt statim videbimus, videlicet, q̄ confessus crimen non interrogetur de socio: quia quāq̄ iam tunc crimen est notum, tamē socius est occultus. Et secūdō probatur ratione. Canones illi & iura, q̄ sine infamia non procedatur ad inquisitionē, fundatur in illo Euāgelij Matth. 7. Nolite iudicare: vbi secūdū Augustinum cohibemur iudicare temerē de occultis peccatis: sed quāq̄ crimen est notorium, si non sit infamia, aut indicia persone, tunc temerē quis iudicaret quisnā fecerit: ergo hoc non licet inquirere. Ad hoc respondent nonnulli, non esse licitum interrogare in particulari, vtrum Petrus occiderit: nā talis interrogatio non potest fieri sine suspitione: & iniuriam irrogat qui sine coniecturis malè suspicatur de proximo. Sed dicūt, q̄ licitum est tunc in genere: & interrogare sub iuramēto quisnā perpetravit hoc crimē. Sed certè hæc distinctio nō satisfacit. Nā qui interrogatur in genere, tenetur respōdere in particulari: eadem ferè iniuria est interrogare an Petrus fecerit, & interrogare quis fecerit. Et tertio arguitur particulariter contra hanc solutionem. Si, dum crimen est notorium, licet in genere inquirere malefactorē, sequeretur, q̄ si inter alios fortè interrogaretur, ipse malefactor teneretur confiteri proprium crimē: nam certè si illa interrogatio esset iuridica, sicut testes, tūc tenerentur respondere quis fecerit, ita & reus ipse: sed consequens nullus cōcederet: videlicet, q̄ aliquis teneretur confiteri crimē propriū, de quo nō est infamatus, nec sunt manifesta indicia. Habetur ergo sensus conclusionis, q̄ quāuis crimen sit notorium, non licet inquirere peccatorem sine infamia: exceptis tamen

mē nonnullis casibus: vt in crimine læsæ maiestatis, & aliis quos adnotauimus in tertia conclusione. Adiecerim tamē huic responsioni, q̄ quādo crimē est notorium: & patror occultus, fortè liceret in genere inquirere: non quidē quis patrauerit, sed inquirere aliqua indicia. V. g. possent tunc interrogari testes, an sciāt qua hora occisus est homo, quibus armis: si forsan ex illis testimonijs sumātur indicia sufficiētia occisoris: & tūc habitis indicijs, poterit descendi ad inquisitionem personæ. Hoc dixerim sub dubio, alij iudicent, sit ne verum nec ne. Vnde, ad autoritatē. S. Thomæ in contrarium responderetur, q̄ si verum est tunc inuenem ita sensisse, tamen (vt fertur) nō fuit tūc eius sententia probata magistris. Quare in summa sententiā mutauit. 2. 2. quæst. 69. arti. secundo. Ad confirmationem respōdetur, q̄ tūc euidentia patrati sceleris valet pro accusatore, quando nō solum crimen, sed patror criminis notorius est. Et ille est sensus verborum Augustini in cap. Euidencia. De accusationibus. Ad consuetudinem, quæ videtur in contrariū inoleuisse, dicemus in fine tertiæ conclusionis. Quintū dubiū est, vtrum e conuerso quando persona diffamata est & conuicta de vno crimine, possit iure interrogari de alijs criminibus occultis. Est enim opinio Petri de Pal. affirmatiua in. 4. dist. 19. quæst. 4. Et fundamentū eius est: quia ratio (inquit) qua non licet iudicare de occultis, nō est ppter ea q̄ crimē sit occultum, sed ppter ea, q̄ psona sit occulta: ergo, qñ iam persona est diffamata de vno crimine, licitū est de alijs interrogare. Et peccat or interrogatus de occultis criminibus tenet confiteri veritatē, Imō addit, q̄ nō solū de se, sed de socijs: qñ sunt alij diffamati de eodē crimine, tenet rñdere, si interroget de alijs criminibus sociorū. Caieta. loco citato oppositam sententiā tenet: cui censo omninō subscribendū esse. Nam expressè in canonibus citatis De accus. Habetur, q̄ non solū requiritur infamia personæ ad inquisitionē, sed q̄ nō potest fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamatus. Legitur em̄ in cap. Cū oporteat. Discretionem vestrā mandamus. q̄ nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionē illorum non subito procedatis. Et in cap. Inquisitionis. legitur. Rñdemus, nullū esse p crimine sup quo aliqua nō laborat infamia puniendū.

Et

Et S. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 1. dicit, q̄ si exigatur ab aliquo testimonium de occultis peccatis, de quibus infamia nō præcessit, nō tenetur ad testificandum. Requiritur ergo infamia personæ & de delicto, vt iuste fiat inquisitio. Et hoc confirmatur ratione. Nā, quāq̄ quis sit diffamatus de adulterio, potest habere bonā famam in materia furti: & ideo iniuria fieret illi, si interrogaretur de furto: aliās sequeretur, q̄ quicūq̄; infamatus de vno crimine licet interrogaretur de quibuscunq̄; criminibus mundi: quod tamen nullus concedet. At verò duobus modis licet cōuictum de vno crimine, interrogare de alio. Primò, quādo vnū est sufficiens indicium aut infamia alterius: vt si quis infamatus esset & conuictus de adulterio, & de consuetudine cū muliere, & postea inuenitur necatus maritus adulteræ in camera eius, iure posset tunc adulter intrrrogari de homicidio. Et si quis esset cōuictus de homicidio, & cadaver inueniretur spoliatū, posset interrogari de spolio. Et secundò quando nō potest cognosci perfecte vnum crimen, sine cognitione alterius, tanquā circumstantiæ prioris vt cum quis conuictus est de consuetudine cum puella, iure interrogari potest, an ipsam deflorauerit: & cōuictus de furto Ecclesiastico, iure potest interrogari an fregerit fores Ecclesiæ: quia istæ sunt nouæ circumstantiæ. ¶ Sextū & postremū dubium est, vtrum iure cōuictus de crimine, iure possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborant infamia: nam consuetudo ferè est vbiq̄; omnes malefactores interrogare de socijs. ¶ Dubium hoc satis definitum est vtroq̄; iure ad partem negatiuam: puta iure canonico. cap. Cum monasteriū. De confessis. & cap. Veniens. De testibus. & 5. q. 3. cap. Nemi. & iure ciuili. C. De accus. cap. finali: in quibus expresse canetur, ne cōfessi super aliorū conscientijs interrogentur: crimine læsæ maiestatis excepto. Quæ quidem iura cōfirmant illud, quod dictum est in decisione quarti dubij: videlicet q̄ quāquā crimen sit notorium, nō sit iustum occultos criminosos inquirere. Et eadem ratione deciditur vtrūq̄; dubiū. Nam certè quāuis Petrus conuictus fuerit de crimine, nullum ius est ipsum in terrrogare de socijs occultis. Imò fit illis iniuria: & est cōtra canones citatos, in titulo De accus. illos inquirere, nisi p̄cedente infamia. Imò est contra legem Euāgelicam qua prohibemur de

*Dubium
vltimū.*

de occultis temere iudicare. Et eadem est sententia Caietani in quinta respōsione, quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinū de Florentia. ¶ Sed nunquid sunt aliqui casus, in quibus ius sit inquirere occultū aliquē peccatorem, absq̄; infamia aut clamorosa insinuatione antecedenti? ¶ De hoc sit secunda conclusio. Inquisitio ḡnalis iure fieri potest absq̄; præuia infamia, aut auctore aliquo, aut denunciatore. Probat, quia illa non fit ad petitionem partis, sed ex mero officio iudicis. Tenetur em̄ tam prælati Ecclesiastici, q̄ seculares magistratus, statim tēporibus visitare prouinciam, diocesim: aut conuentū, ad explorandos subditorum mores: vt iubetur prouidenter iure canonico capit. 1. De offi. or. & cap. Cum olim. De accu. & capi. Romana. De cens. libro. 6. & iure casareo. l. Congruit. ff. de officio præsidis. ¶ At, *Dubium* dubium suboritur hīc. Quia videtur hæc conclusio repugnare priori. Enimverò, si prælatus neminē punire potest via inquisitionis, nec specialiter aduersus quempiam inquirere, sine infamia reclamante, quid nā prodest inquisitio generalis. ¶ Respondetur, q̄ quāuis prælatus in inquisitione generali, specialiter inquirere non potest aduersus personam singularem, sine accusatore aut infamia, nihilomin⁹ vtilissima est id genus inquisitio. Debet enim primū omnium prælatus generaliter indicere: vt quicunq̄; seruato ordine iuris, denunciaret quicquid nouerit correctione dignum, tacendo illa quæ suat occulta: vt habetur capit. Qualiter & quando, el primero. De accus. Et tunc subditi animaduertāt, an crimina quæ nouerint sint prorsus emendata, ita vt nullum superfit amplius periculū. Et hæc nullatenus tenentur denunciare, nisi adsit accusator, aut nisi præcedente infamia interrogentur vt testes. Si verò crimē non est prorsus emendatum tunc denunciandum est eo ordine, qui expositus est quæstione quarta: vt videlicet, si sit in perniciē publicā, aut in præiudicium tertij, aut si sit periculum in mora, statim canonicè denunciatur: si autem sit priuatum, tunc præuia admonitione secreta fraternaliter denūciatur: si sit spes emendæ: nam aliās non est necessaria denunciatio. ¶ Itaq̄; (vt vno verbo dicamus) prælatus in inquisitione generali, solum potest compellere subditos ad denunciandum crimina, in illis casibus, & eo ordine, quo ipsi tenerentur extra visitationem: præterq̄; q̄ extravitatationem

*Tertia
cōclusio.*

tionem possent forsan differre tempus denūciandi, sed in visita-
tione tenentur statim denunciare ad iussuū praelati. ¶ Tertiā
cōclusio. Inquisitio etiā specialis pōt fieri, absq; infamia & cla-
morosa insinuatione præcedente, & absq; indicijs delinquētis,
in quibusdā casibus, qui excipiūt à prima cōclusiōe, quos vi-
dere est apud Bartho. ff. Ad. l. Iul. De Adul. l. 2. post glossam. §.
Si publico. & super Extrava. Ad reprimēdū. & p̄ doctores cano-
nistas in dictis capitulis Inquisitionis: & Qualiter & quādo: qui
tamen casus digni sunt vt examinētur. ¶ Primus est, quando in
inquisitione nō intēditur cōdēnatio aut poena inquisiti, sed eui-
tatio erroris aut damni: vt cum inquirūtur merita personæ, an
te q̄ assumatur ad dignitatem. Nā illam tenetur facere praelatus
ex debito officij, nē eligatur aut confirmetur indignus: vt habe-
tur capi. Cū in multis. & cap. Cum dilectus. extra De elect. Aut
cum inquiritur impedimentū matrimonij: nē scilicet aliqui con-
trahāt in gradu prohibito: capi. fin. Dechand. despons. ¶ Secun-
dus casus est, quādo quis publicē confessus est crimen propriū
extra ordinē iuris. Nā propria cōfessio abunde suppetit pro in-
famia. Hic tamē casus intelligēdus est sano modo: vt puta cum
quis in publico corā multis crimē propriū cōfiteat. Nā p̄pterea
q̄ quis secreto corā vno aut duob⁹: imō etiā corā praelato, lapsu
linguæ aut alio mō, sponte diceret se cōmississe aliquod crimen:
aut si praelatus aperiret literas subditi, in quibus subdit⁹ ip̄e asse-
reret aliquod crimē admisisse, nō esset certē ius inquirendi iudi-
cialiter, sed solū fraternaliter corrigendi: nisi forsan crimen ad-
uersus bonū publicū vergeret. ¶ Tertiū casum excipiūt, quādo
iudex p̄cedit ex mero officio, aut ad denūciationē publici offi-
cialis. Sed tñ ego nō video, quod ampl⁹ priuilegiū habet denū-
ciatio publici officialis, q̄ denūciatio priuatę p̄sonę, saltē quātū
ad hoc. Nec Bartholus dicit aliud, q̄ q̄ potest fieri inquisitio ad
denūciationē publici officialis: quod p̄bat. p. l. Ea quidē. C. de
accus. vbi solū habet, q̄ ea q̄ per officiuū publicū denūciantur, ci-
tra solēnitatē accusatiōis cognoscāt vbi sermo est, vt dicit glos-
sa; de criminib⁹ notorijs. Colligam⁹ ergo, q̄ quādo denūciatio
publici officialis est de crimine p̄nicioso Republicę aut de cri-
mine notorio, tūc, q̄ denūciatio, vt supra diximus, valet pro ac-
cusatiōe, potest sine infamia fieri inquisitio. Sed tamen si crimē
est.

est priuatū, nec est in præiudicium tertij illud non incumbit of-
ficiali denunciare: & quanq̄ denunciaret, non potest fieri inquisi-
tio absq; infamia vel indicijs: quemadmodum si denūciatio fie-
ret ab alia persona priuata. ¶ Quartus casus excipitur propter
incidentem cognitionem: vt si iudex inquirendo vnum crimē
detegit aliud tunc potest inquirere de illo. Hoc tamen cum gra-
uo salis intelligatur, vt adnotauimus in quinto dubio circa pri-
mam conclusionem. Si enim quis inquiritur de cōcubinato, de
quo laborat infamia: & incidenter cognouerit iudex cōcubinā
esse monialē aut consanguineam, tunc potest inquirere de illa
circumstantia: quia agrauat concubinatum. Et eodem modo, v-
bi eunq; peccata habent talē cōnexionē, q̄ vnū est indicium al-
teri⁹, aut vnū nō pōt perfectē cognosci sine alio. Sit amē crimina
sunt omninō disparata, tunc incidēs cognitio occulti criminis,
non dat ius inquirendi. Vt si ille qui inquiritur de concubina-
tu inueniatur occultus homicida: non potest de homicidio fie-
ri inquisitio, absq; infamia aut indicijs. ¶ Quintus casus est quē
ponit Bartholus in tertia sua regula: videlicet, quando iudex
aut praelatus in inquisitione generali cōperit aliquem deliquis-
se, potest tunc ad specialem inquisitionē descendere: Sed tamen
nec ipse explicat hoc licere absq; infamia, vel indicijs; nec ego ita
credo. Imō quāuis in inquisitione generali comperiat delin-
quens quispiā, & delictū probari possit, & nō sit in perniciē pu-
blicā, nec in præiudicium tertij, nō potest de illo fieri inquisitio
specialis, nec potest puniri, nisi solum fraternaliter. Posset tamē
si ille flagitiosus esset praelatus, priuari officio regulari, propter
periculū regiminis. Et certē si tūc fieret inquisitio sine infamia,
esset cōtra. c. Inquisitionis. & Qualiter & quādo. ¶ Sextus casus
est propter atrocitatem criminis: vt patet in primis, in crimine
læsę maiestatis: de quo specialiter habetur in extrauagan. Ad
reprimendum, vt de plano: quod est citra solēnitatem iuris,
procedatur ad inquirendum qui tale crimen commisit. Quare,
absq; infamia & manifestis indicijs, si q̄ occultē occidisset, aut
percussisset principē, posset inquiri quicumq; esset suspectus de
tali crimine. Et addit hac ratione à iuriscōsultis, quando faci-
nus esset admissum aduersus ep̄m, aut aliā p̄sonā huius ordinis
aut q̄ modocūq; esset crimē atrocissimū. Quod forsan est verū.

Nam vt suprà diximus, nõ est adeò de iure naturæ requisita infamia & indicia ad inquisitionē, quominus possit in hoc dispēfari ob rationabilem causam. ¶ Et postremò dicunt inquisitionem specialem fieri posse, absq; infamia & indicijs, quando crimen cõmissum esset iniudicio aut in cõspectu iudicis. Et afferunt exempla de calumniatore, de falso teste, de iniquo tutore. Et credo hoc verum esse, non propter atrocitatem criminis, vt illi putant, sed propterea, quia huiusmodi crimina sunt in præiudiciũ tertij. Nam conclusio prima, videlicet, q̄ absq; infamia non potest fieri inquisitio, intelligitur de criminibus priuatis, q̄ nõ sunt in præiudiciũ tertij. Crimina enim publica, aut quæ sunt in præiudiciũ tertij, quomodo cunq; cognoscantur, inquirenda sunt & coercenda: si sunt in fieri, & damnum pendet in futurum. Vnde si iudex cõperit, q̄ reus accusatus est per calumniã, sine alia infamia, potest inquirere cõtra calumniatorem & punire: vt habetur. C. de calum. l. 1. Et idem, si cõperiat falsum testem: vt iubetur. l. Nullum. C. de testibus: aut si cõperiat quẽpiam falsam scripturam finxisse: vt. l. penul. C. de probationib⁹ aut si comperiat tutorem infideliter gerere rem pupilli. l. Tutorem. De his quibus vt indig. Et idem in vniuersum obseruandũ est, in criminibus quæ sunt in præiudiciũ tertij. ¶ Per hæc facile soluitur vltimum dubium huius quæstionis, vtrum conuictus de proprio crimine, iure possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborant infamia: nã cõsuetudo ferè est vbiq; quos cunq; malefactores in interrogare de socijs. ¶ Ad dubium respondetur quarta & postrema conclusione. Nullus conuictus de proprio crimine debet interrogari de occultis socijs, quorum nulla est infamia, aut indicia manifesta. Cõclusio hæc in primis corollarie sequitur ex prima conclusione, quatenus exposita est in quarto dubio: vbi diximus, q̄ quamuis crimẽ sit notorium nõ est ius inquiredi specialiter aduersus quẽquã, nisi sit de illo infamia aut indicia. Vnde colligitur, q̄ quãuis crimẽ sit notorium per confessionem huius malefactoris, nullum est ius inquiredi alios occultos socios. ¶ Secundo cõclusio expressè determinata est vtroq; iure: puta iure canonico. c. Cũ monasteriũ. De confessio. capit. Veniens. extra de testibus. & 15. q. 3. capit. Nemini: & iure civili. C. de accusat. l. fina. & ff. de quæstio. l. Repeti. in quibus

4. cõclm.

quibus locis expresse cauetur, nè confessi super aliorũ contencijs interrogentur, crimine læsæ maiestatis excepto. Et inter theologos eadem est sententiã Caietani in opusculis resp. 5. quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum de Florentia. ¶ Sed excipiuntur ab hac cõclusionẽ aliqui casus: quos notat Bartholus super dictam. l. Repeti. Est primum omnium in consuetudine interrogare omnes latrones & fures de socijs. Et fundant iureconsulti hæc consuetudinem in. l. Prouinciarum. C. De ferijs. Illic tamen nõ habetur expresse, q̄ latrones interrogentur de socijs: sed q̄ eorum occulta consilia per tormenta conquirantur. Et est sermo specialis de quodam genere latronũ Hilaurosum. Sed. l. Diuus Adrianus. ff. De custodia reorum. habetur q̄ latrones interrogentur de socijs. Et idem colligitur ex. l. 4. ff. Ad. l. Iuliam peculatus. §. Mandatis. Item falsarij monetæ, puta, qui monetam adulterant aut falsam, cudent interrogari debent de socijs: quod iubetur. C. De falsa moneta. l. 1. Vnde Bartholus in dict. Repeti. fingit hæc distinctionem. Quando sunt delicta q̄ nõ committuntur principaliter in odium alterius: sed propter commodum committentium: qualia (inquit) sunt latrocinium & adulteratio monetæ, tunc conuicti interrogandi sunt de socijs: quando vero sunt crimina, quæ committuntur in odium alterius: vt est homicidiũ, tunc conuictus non debet interrogari de socio. Et ratio est (vt ait) q̄ quãdo flagitium commissum est in odium & iniuriam aliorum, tunc illi ad quos crimẽ spectat. poterũt accusare socios: & ideò non est necessaria inquisitio illorum: sed quando crimina non committuntur in iniuriam alterius, tunc, quia non est qui accuset, conuenit alios socios interrogare de alijs. Sed certè hæc ratio non videtur satisfacere. Primo, quia fallit (vt ipse fatetur illic) nam aliquando occisores interrogandi sunt, de illo qui præcepit homicidium: vt constat. l. Prius. ff. Ad senatusconsultũ Syllanianum. Et secundo, quia licet crimen non sit in iniuriam alterius priuatæ personæ, dum tamen sit in perniciem publicam: vt latrocinium & adulteratio monetæ, quicunq; habet ius denunciandi & accusandi, vt suprà dictum est. Et ideò propter defectum accusatoris nõ esset necessarium inquirere de socijs. Alia ergo via rationadum est hęc. Nã conclusio hæc quarta fundamẽtum habet in prima. Enimvero

H 3 quia

quia nō licet occultos malefactores absq; infamia & indicijs inquirere, sit vt non liceat conuictum de manifesto crimine interrogare de occultis socijs. Quocirca, idem casus qui excipiuntur à prima: excipiuntur ab hac conclusione. Primò excipitur casus, quādo crimen est in perniciem publicam, sicut est hæresis, & proditio: tunc enim vt supra diximus, quia simplex denūciatio valet pro accusatione absq; alia infamia vel indicijs possunt inquiri occulti peccatores: atq; adeò, socij interrogari de socijs. Idem patet in crimine læsæ maiestatis: vt patet. l. Quisquis, in fine. C. Ad legē Iuliam maiestatis. & expresse in extrauag. Ad reprimendum. Idem liceret propter grauem atrocitatem criminis, vt dicebamus circa tertiam conclusionem. Et quia adulteratio monetæ & latrocinium, sunt peccata in Reipublicam, propterea licet conuictos interrogare de socijs & de fautoribus, & receptoribus &c. At verò, latrocinium non designat quodcunq; furtum priuatum: nam latrones soli dicuntur qui obsident vias & qui ex animo conspirauerunt de prædari quoscūq; possent: & ideo quicumq; capiatur, iure interrogatur de socijs, ad obuiandum malo publico: atq; adeò, hi soli sunt qui non gaudent priuilegio Ecclesiarum: vt habetur De immu. Eccle. capit. Inter alia. Imò quanuis non interrogaretur, admonendus esset à confessore vt proderet socios: & ille tenetur proderet: saltem dum malum ad huc pendet in futurum: secus, si iam socij essent profus emendati: nam nullus tenetur criminosos emendatos sua sponte proderet, nisi iuridice compulsus. Imò verò quanuis periculum non immineat Reipublicæ, sed priuatæ personæ posset conuictus interrogari de socijs: vt si multi conspirauerunt occidere Petrum & vnus capitur, iure interrogatur, an sint alij animati ad tale homicidium: nam quod non liceat occultos peccatores inquirere absq; infamia, semper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur punitionis gratia: secus si inquiratur ad euitandum futurum damnum. ¶ Citra hos casus non licet à conuicto inquirere socios, nisi sint indicia, aut infamia illorum. Et ita intelligenda est dicta lex Prius. ff. Ad senatusconsultum Syllanianum. vbi habetur, quod postquā inuentus est occisor, inquiratur quo mandate homicidium fecerit: videlicet si fuerint indicia aliū id mandasse, vt dicit glossa.

¶ AD

¶ AD primum argumentū principale respondetur, vt supra diximus, q̄ Deo sunt manifesta occultissima peccata, sicut homini illa q̄ sunt notoria: ob idq; sicut potest illa statim punire, potuit, pro rationabili causa, dispensare in lege: vt videlicet, occulta peccata absq; infamia præcedēte inquirerentur: quia hæc lex non est omnino indispensabilis, vt supra diximus. Et ita dispensauit, vt fortibus disquireretur Achan anathema: qui occultè peccauerat: primò quia populus ille duræ ceruicis, terroribus arcendus erat à flagitijs: atq; adeò expediebat, vt saltem in re grauissima, qualis erat illa diuina prohibitio, nè de execratis spolijs gentium quicquā caperent, etiam occulta crimina reuelarentur, quādo Deus ipse in genere insinuaslet crimen: sicut legitur illic: Surge, cur iaces? Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum. ¶ Pari ratione respondetur ad legem de adultera Num. 5. Deus enim, tum ad cohibendam libidinem mulierū tum etiam ad vitanda homicidia, quæ propter zelotypiam possent multa accidere, indulget maritis sacrificium illud zelotypiæ ad disquirendum adulteram. Et fortè (quantum conijcio) non licebat facere illam disquisitionem, nisi esset infamia adulterij, aut indicia manifesta. At vero iam modò nō est licitum per huiusmodi sortes veritatem inquirere, sed solum per testes humana fide: quia sortes illæ erant iudicialia, & ideo iam cessarūt. Vnde Stephanus. 5. capit. Consulisti. 2. q. 4. prohibet vulgares illas quas vocant probationes: Nam ferri (inquit) candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. In veteri enim lege sortibus illis & sacrificijs (quia à Deo instituta erant) diuinum expectabatur iudiciū: sed iam modò indicijs superstitionis non expectaretur nisi iudiciū demonis: & esset tentare Deum: vt docet sanctus Thomas. 2. 2. q. 95. arti. 8. ¶ Secundum argumentum principale quod factū est ex cap. Quidā maligni. certè est difficile & multos male torquet in hac materia: nā Gregorius illic videtur excommunicare occultum peccatorē, nisi se prodiderit: qui tamen nulla laborat infamia. Quod videtur repugnare doctrinæ huius questionis, & illi authoritati Chrysostomi super epistolā ad Hebræos, quæ citatur capit. Quis aliquando. De poeniten. d. 1. vbi ait occulto peccatori. Non tibi dico vt te prodas, sed reuela

H 4 ante

ante Deum viam tuam. Imò profectò illud videtur pugnare cū iure naturali. ¶ Glossa illius capituli multis modis respondet: Primò, q̄ forsan præcesserat admonitio secreta ante illam excommunicationem. Sed hoc non satisfacit. Nam, illa admonitio nō potuit esse nisi in generali, cum peccator esset omninò occultus: & ideo ille admonitus, cum nulla esset infamia nec indicia, non tenebatur se prodere. Secundò, paulò inferius respondet glossator, q̄ cū crimen esset publicum, licet persona esset occulta, potuit, propter atrocitatem criminis, excommunicari ille, nisi se proderet. Et hæc solutio rationabilior est, sed non est sufficiens. Primò, quia non erat tanta atrocitas criminis diffamare priuatū hominem, vt propter illud esset inquirendus occultus peccator, sicut in crimine læsæ maiestatis. Et secundò, quāquā liceret inquirere alia via, tamen statim excommunicare occultū peccatorem nisi se proderet, erat nimis rigidū. ¶ Dominus Caietanus. 2. 2. q. 69. art. 2. respondens ad illud capitulum, dicit tria, licet alio ordine: Primum q̄ sicut potest fieri excommunicatio pro crimine antequam fiat: vt pro percussione clericorum &c. ita post factum potest excommunicari quicumq; fecerit. Secundò dicit, q̄ Papa potuit absolute, & sine aliqua conditione excommunicare, illum peccatorem occultum propter præteritum crimen: sed nihilominus ex sua benignitate apposuit conditionē: nisi se reuelaret. Itaq; excommunicatio (inquit Caietanus) non fertur illic super illam conditionē: nisi se reuelauerit: ita vt excommunicetur propter inobedientiā futuram, si non se reuelauerit, sed excommunicatur propter peccatum præteritum: quia infamauit proximū. Tertiò addit, q̄ Papa nō potuit præcipere absolute vt se reuelaret: nec ille tenebat obedire: quia hoc (inquit) excedit formā humani iudicij. Et addit, quòd doctores, oppositum sentientes sunt nimis timidi. ¶ Nihilominus (bona uenia dixerim doctoris grauissimi) aliter, ni fallor, censendum est de illo capi. Primum enim fundamentum Caietani est falsum: vide licet, quòd sicut potest ferri excommunicatio pro crimine futuro, ita potest ferri pro crimine præterito. Nam, vt receptissimum est apud omnes, nullus potest excommunicari nisi propter inobedientiā: iuxta illud Matt. 18. Si Ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus. Vnde colligitur probatissimus canon,

vt

vt nullus excommunicetur absque praua monitione: vt habetur cap. Sacro. & cap. Per tuas. extra De senten. excommunicationis. Quando verò ius prohibet peccatum futurum, prohibitio ipsa valet pro admonitione, & ideo iure tunc opponitur excommunicatio: sed propter crimen præteritum, quia nulla præcessit admonitio, non potest quis excommunicari, cum nulla illic fuerit inobedientia. Quare Gregorius non excommunicauit illum occultum diffamatorem propter crimen præteritum, nec potuit: sed excommunicare eum potuit nisi se proderet. ¶ Et argumenta in contrarium facile soluuntur, ex his quæ diximus in decisione quæstionis. Diximus enim, quòd peccatū cuius nō præcessit infamia vel indicia, nō potest inquiri, si oīno sit præteritum, punitionis gratia. Quando tamen adhuc pēdet in futurum, certè potest inquiri, vt euitetur peccatum & damnum. Et quia ille qui occultè posuerat libellum diffamatoriū, tenebatur restituere famam diffamato: & id facere non poterat, nisi aut probaret quòd dixerat, aut in publico se retractaret iuste Papa præcipere potuit vt exiret in publicum, sub poena excommunicationis: quòd nimirū ipse iniussus tenebatur facere. ¶ Et confirmatur solutio ex cap. Si sacerdos. De offi. ordi. vbi habetur, quòd si quī damnū dedit sit occultus: & qui dānū accepit petat iustitiā, debet delinquens excommunicari in genere, sed non nominatim. Sed est notandum, quòd quamquam potuit Gregorius præcipere illi occulto peccatori, vt in publicum exiret sub poena excommunicationis, mitius tamen egit cum illo. Non em̄ præcepit vt exiret, sed, nisi exiret in publicū, abstineret à sacramento Eucharistie: quòd profectò ipse tenebatur facere: nā erat in peccato, postq̄ tenebatur restituere famā, atq; adeò tenebatur abstinere ab Eucharistia. Itaq; excommunicatio in hoc fertur illic: si receperit Eucharistiam, antequam restituat famam. Quare ille textus nullatenus militat aduersus nostram primam conclusionem. ¶ Ex quo sequitur, quòd si ille occultus peccator, qui libellum infamatorium in publico posuerat, potuisset restituere famam nō se manifestando, aut per tertiam personā secretò potuisset aliter satisfacere diffamato, non tenebatur exire in publicum, nec abstinere à sacramento Eucharistie: quia præceptum eo tendebat, vt ille restitueret.

¶ Iuxta

¶ Iuxta formam horum capitulorum: scilicet, Quidam maligni 5. q. 1. Et si sacerdos. De officio ordi. solent officiales excommunicare in genere eos, qui occultè iniuriã irrogarũt, aut dederũt dãnum: puta eos qui occultè furtum fecerunt, aut fuste, aut gladio percusserunt. Et nescio profectò an plus nimio extendant iam modò hanc potestatem. Nam, quanuis id iure liceat, debet tamen fieri in primis quando damna, aut iniurię grauissima sunt: vt puta pro bonis Ecclesię. Et deinde deberet admoneri in literis excommunicatorijs, quòd excommunicatio solùm fertur vt restitutio fiat damni & iniurię: aliás multi decipiuntur, putantes quòd tenentur manifestare huiusmodi malefactores, vt puniantur: cum tamen solùm teneantur malefactores restituere, & scientes admonere illos vt restituant. Quod si noluerint, tunc debent manifestare illis qui possint prodesse & non obesse: vt habetur in capitulo. Hoc videtur. 22. quæstio. 5. nam inquirere punitionis gratia non possunt, nisi illos qui laborant infamia aut in dicijs. ¶ Ad tertium principale responsum est in conclusione secunda: videlicet, excommunicationem generalem fieri posse, absque aliqua infamia præcedere. ¶ Et tandem ad postremam confirmationem respondetur, quod quanuis prælati debent vigilare, nec sub dissimulatione præterire errata subditorum, tamen vias habent iure præscriptas cognoscendi crimina, quas nefas est transilire. Quare licet peccata cognouerint, si non sint aduersus bonum publicum, nec sit accusator, nec infamia, nec indicia, eatenus ius habent, vt solùm fraternaliter corripiant.

QVAESTIO SEPTIMA.

VTRVM quicumque iure interrogatur de secreto, iure teneatur veritatem fateri. ¶ Ad partem negatiuã arguitur primo. Seruare secretum, vt supra diximus, est officium fidei: & reuelare est vitium infidelitatis: secundum prouerbiũ assumptum: qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, q. autem

tem fidelis est celat amici commissum: sed virtus, nulli repugnat virtuti: ergo virtus obedientię nulla ratione compellit secreta reuelare. ¶ Et confirmatur. Virtus religionis (cuius auctus est iuramentum seruare) maior est quam virtus obedientię: sed sæpe vsu venit, vt quis sub iuramento promittat fidem secreti: ergo tunc saltem, nullo modo licebit illud reuelare. ¶ Secundo arguitur. Iugum domini suaue est, & præcepta eius leuia: vt redemptor ipse noster testatur Matthei. xj. sed sunt casus plurimi, in quibus grauissimum esset hominem obligare ad reuelandum secretum: vt si ab aliquo exigeretur testimonium de crimine capitali, aduersus patrem suum, aut aduersus filium aut uxorem: & maximè si reus ipse interrogaretur aduersus proprium caput: ergo tunc apparet neminem iure constringi secretum propalare: vnde Chryostomus super epistolam ad Hebræos (quæ glossa citatur De poeniten. distinct. 1. capitulo. Quis aliquando) Non tibi (inquit) dico, vt te prodas: sed reuela ante Deum viam tuam: vbi innuit neminem teneri reuelare crimen suum, nisi in sacramento confessionis. Et confirmatur. Nemini licet sese occidere: & per consequens, nec tenetur quis actiue concurrere ad sui homicidium: sed qui confitetur iudici crimen suum, sine cuius confessione iure reus occidi nequit, videtur agere aduersus seipsum: ergo in talicasu nemo tenetur veritatem confiteri. ¶ Tertio arguitur. Si non reuelare crimen occultum esset peccatum, quando quis iure interrogatur, eo esset quod omne mendacium est peccatum: sed potest quis citra mendacium veritatem celare: quia, vt exponit Augustinus in quæstion. super Genesin, Abraham dicens de uxore: Soror mea est: voluit veritatem celari, non mendacium dici: ergo non reuelare crimen, fieri potest absque peccato. ¶ Et confirmatur. Si celare secretum in iudicio esset peccatum, sequeretur id semper esse mortale: quia versatur in re graui: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur Minor. Quia sæpe mendacium illud in iudicio non est perniciosum, nec contra charitatem: sed solum officiosum: vt quoties quis negat crimen vt seruet se aut amicum à periculo mortis. Et præterea secundum iura, licet teo in causa sanguinis corrumpere accusatorẽ aut colludere cum illo,

illo, vt scilicet tergiueretur, aut abscondat veritatem: ergo, a fortiori, si quis neget crimen proprium, non peccabit mortaliter. ¶ Sed in contrarium est, quia confessio criminis in iudicio sapissime est necessaria ad bonum publicum: ergo id est in precepto. Quod praesertim confirmatur ex illo Iosue. 7. ubi Iosue inquires confessionem Acham ait. Fili mi da gloriam domino Deo Israel & confitere: atque indica mihi quid feceris, ne abscondas.

NHAC postrema questione huius secundi membri, opere pretium est in summa colligere casus vniuersos, in quibus quisque aut tenet, aut ius habet secreta reuelare. Hoc enim potest contingere, aut in iudicio, aut extra iudicium. Extra iudicium, vt diximus membro primo, questio. tertia, primo tenetur, quis de iusticia proprium crimen reuelare, quando per iniuriam abstulit famam alteri: vt si quis falsum dixit testimonium aduersus proximum, tenetur se retractare. Item ex charitate tenetur quis crimen alienum reuelare, quando est in praedudicium proximi: vt si non possum auertere a perpetrando homicidio, illum qui animatus est occidere: aut non possum latroni persuadere vt restituat magnum furtum, teneor ex charitate, si possum sine detrimento meo reuelare illi qui iniuriam patitur, aut illi qui potest prodesse, & non obesse: & a fortiori, si peccatum vergit in malum publicum. Et praeterea ius & arbitrium habet quicumque, reuelandi proprium secretum amico, ad capiendum consilium vel solatiu. Et propter amicitiam, vt diximus, si amicus falso diffamaretur de crimine quod ego commisi, liceret mihi forte me prode, vt amicum purgarem infamia: atque adeo alijs forte modis id licet, vt supra insinuauimus. ¶ Sed in iudicio quatuor sunt personae, quae tenentur crimina occulta quandoque reuelare: scilicet actor, iudex, testis, & reus. Et de actore satis dictum est quem admodum quis teneatur: aut ordine correctionis fraternae: aut per viam accusationis: aut iudicialis, aut canonicae denunciationis, crimina denunciare. Iudici vero & praelato, absque accusatore, aut infamia, aut indicijs, nullatenus licet crimina manifestare: vt supra determinauimus ex cap. Si tantum episcopus. 6. questione. 2. & capit. Si sacerdos De offic. ordin. & ex alijs similibus. Postquam vero iudex legitime cognouerit crimen, de-

bet

bet reum in publico condemnare: nisi forsan denunciatus fuerit via correctionis fraternae, & sit emendari paratus. ¶ Superest ergo vt dicamus de teste, & reo. De quibus respondetur ad questio ^{1. Conclusio} nem quatuor conclusionibus. Prima est generalis. Quicumque legitime & secundum iura interrogatur, tenetur quam scit veritatem palam confiteri: siue testis is fuerit, siue reus. Conclusio est S. Th. 2. 2. quantum ad reum. q. 69. ar. 1. & quantum ad testem. q. 76. art. 1. & facile probatur. Nam inter partes iustitiae potissima est obedientia quippe quae pertinet ad iustitiam legalem: obedientia vero est, parere maioribus, quoties quid iuste praecipunt: ergo eodem iure quo praelatus interrogat veritatem, subditus astringitur illam confiteri. ¶ Et confirmatur. Bellum non potest esse iustum ex utraque parte: ita vt quis iuste alterum petat, & se iuste alter defendat: nisi forsan, ex ignorantia, aut alter falso putaret ius habere petendi, aut alter se defendendi, vbi ius non habent: ergo si subdito constat iudicem via & lege interrogare, respondere tenetur veritatem. ¶ Et secundum principaliter id probatur ex fine. Bonum publicum pacifice conseruari non posset, nisi crimina punirentur: id tamen fieri nequit: nisi iudex & testium testimonio & confessione rei causam cognosceret: ergo tam testis quam reus tenetur, si modo legitime interrogatur, veritatem confiteri. ¶ Et postremo id maxime confirmatur de reo, vbi maior apparet difficultas. Lex est sanctissima, vt nemo criminali sententia antequam sit confessus condempnari, nisi aut notorietate facti, aut testimonijs luce clarioribus possit conuinci: quod si per legitima testimonia non confessus condempnaretur, tamen non est ei deneganda appellatio, nec infligenda poena, quoad usque crimen confiteatur, vt cauetur. l. Obseruare. C. Quorum appel. non recip. Sed illa lex perniciose esset, nec posset seruari, si reus legitime interrogatus, eadem lege non cogeretur veritatem confiteri: ergo quicumque legitime interrogatur iure tenetur veritatem respondere. ¶ Secunda conclusio. Tanquam negare quam calare veritatem in iudicio, ex genere suo est peccatum mortale, licet fiat sine iuramento. Probatur, quia, vt dicit S. Th. 2. 2. q. 69. arti. 1. in sol. ad. 3. illud peccatum est contra iustitiam, & in re magnum momenti, & per consequens est contra charitatem: quia negans veritatem in iudicio, siue reus sit, siue testis, saepe iniuriam facit actori (vt puta quando proceditur per viam accusationis) ^{2. Conclusio}

cusationis) qui, cum iuste petat vindictam, iniuste diffamatur de calumnia, per negationem accusati: & semper facit iniuriam bono communi, atque adeo iudici, qui ius habet inquirendi veritatem: imo iniuriam facit Deo, cuius est iudicium: nam omnis potestas à dño Deo est, & qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Roma. 2. ¶ Et secundo probatur conclusio. Negantes veritatem in iudicio, quandoque tormentis austerissimis iuste petuntur: quod nunquam liceret, nisi mortale esset & graue veritatem celare. Grauius tamen est negare quam celare: quia celare non dicit mendacium, sed solam omissionem respondendi, quod quis tenetur. Et multo grauius esset, si negatio veritatis fieret cum iuramento: accumulatur enim tunc circumstantia peccati contra veritatem religionis. ¶ At verò, quia dictum est mendacium in iudicio esse mortale ex genere, dubium est, an ratione leuitatis materiae possit esse in individuo veniale. ¶ Dominus Caietan. 2. 2. q. 69. art. 1. dicit, quod omne mendacium, quomodo sit in materia leuissima: nempe quod extra iudicium, esset veniale, in iudicio tamen est mortale: siue sit in foro sacramentalis confessionis, siue in foro exteriori. v. g. Si quis in secreto confessionis interrogatus, an dixerit verbum otiosum, falso id neget, peccat mortaliter. Et idem censet, si iudex in iudicio exteriori interroget de quocumque leui. Ratio Caietani est, quia tanta est obligatio dicendae veritatis in iudicio, vt quauis materia sit de se leuissima, tamen in iudicio efficiatur grauis. Itaque concludit Caietanus, quod quomodocumque periurium non solum ex genere, sed in quacumque materia quauis que leuissima, est semper mortale, ita mendacium in iudicio, licet sit sine iuramento. ¶ Sed re vera (vt bona venia dixerim) & ratio Caietani leuissima est, & opinio eius nullam habet probabilitatem. Imò credo, quod mendacium in iudicio potest esse veniale propter leuitatem materiae, si fiat sine iuramento. Et primo, Caietanus est contra sanctum Thomam: qui, quamuis in illa solutione ad tertium absolute dicat, quod mendacium in iudicio est peccatum contra charitatem, tamen inferius. q. 70. ar. 4. exponit se dicens, quod est mortale ex genere: vbi subinde insinuat, quod in individuo potest esse veniale. ¶ Et arguitur ratione contra Caietanum. In materia fidei & charitatis & religionis potest contingere veniale peccatum, ex leuitate materiae: ergo pari ratione, iniuria

ria in iudicio & in sacramento potest esse venialis. Probatur antecedens. Nam furari obolum in Ecclesia est solum peccatum veniale: & leuissime percutere clericum. Imò, in materia fidei potest esse tam leuissimum verbum, vt esset venialis haeresis: ergo contaminatione iudicij & sacramenti per mendacium, si leuissimum sit, esset venialis. ¶ Et secundo arguitur. Peccatum ex genere mortale dupliciter fit veniale: aut ex defectu plenae deliberationis: aut ex leuitate materiae: sed potest esse peccatum veniale in iudicio ex defectu plenae deliberationis: vt si subito & absque consensu cogitet quis mentiri in iudicio & in confessione: ergo eadem ratione potest esse veniale ex leuitate materiae. ¶ Et tertio arguitur. Quia si quodcumque mendacium in iudicio est mortale, tunc etiam tacere rem leuissimam, quam quis tenetur fateri, esset mortale: nam proinde est tacere, & negare quod quis tenetur confiteri. ¶ Et quarto arguitur. Si quodcumque mendacium subditi in iudicio & in confessione est mortale, eadem ratione, quicumque defectus iudicis & confessoris esset mortalis: quia pari ratione tenentur iudices fideliter tractare iudicia, qua subditi: confitens tamen nullus concederet. ¶ Et postremo peculiariter arguitur, quod negare peccata venialia in sacramento non sit peccatum mortale: quia illa non sunt de necessitate confessionis: & ideo si sacerdos interroget illa, poenitens non tenetur respondere: atque adeo si respondens mentiat, non peccat mortaliter, magis quam extra sacramentum. Nec facit satis responsio Caietani: videlicet, quod quamquam poenitens non teneatur respondere, tenetur tamen, si respondet, dicere veritatem sub peccato mortali. Fundatur enim Caietanus in hoc, quod fit iniuria grauis sacramento: & tamen argumentum probat, quod postquam poenitens non necessario subditur confessori in materia venialium, non est mortalis iniuria mentiri in illa materia. ¶ Vnde ad argumentum Caietani concedit, quod grauius est mentiri, etiam citra periurium, in iudicio, quam extra: & grauius in sacramento, quam in iudicio exteriori: respectiue scilicet, quod veniale est grauius, & mortale grauius: non tamen ita vt in vniuersum mendacium quod est veniale extra iudicium, fiat mortale in iudicio: nisi sit in materia principali, aut in his quae possunt facere iudicia, aut coniecturas pertinentes ad rem: vt si homicida legitime interrogatur vbi erat talis hora, aut talis gladius sit suus, tenetur sub

3. cōclu.

sub mortali dicere veritatem, quēadmodum si interrogaretur de homicidio ipso de quo est diffamatus: quia illæ sunt cōiecturæ homicidij. Ad aliud deperiurio, concedimus omne periurium esse mortale, in re quātucunq; leuissima: quod proprie cōuenit huic vicio, eō q̄ impietas periurij stat in hoc, q̄ De^o adducitur in testē falsi: & est falsitas in re leuissima, sicut in re graui: & idē tam iurat falsum iurās me non leuasse festucā (si leuau) quā iurans, me non occidisse hominem quē tñ occidi. Ex his sequit̄ tertia cōclusio. Si confessor nouerit, eū à quo iuste & legitime petitur testimoniū, nolle confiteri veritatē nō potest eū absoluere, anteq̄ dicat testimoniū, etiam si testimoniū sit aduersus proprium caput: vt si homicida aut latro est in vinculis, & flagrat infamia, aut sunt indicia manifesta, aut semiprobatio (si p̄ceditur via accusationis) id est, vnus testis omni acceptione maior & petitur ab illo cōfessio, nō potest absolui anteq̄ veritatem palam confiteatur. Et à fortiori si sit testis, cuius testimoniū requiritur aduersus alium. Probat̄: quia perseuerās in peccato nullatenus absouēdus est: sed legitime interrogatus, non respōdens eūdum formā interrogationis est in peccato: quia implicat cōtradictionem, q̄ quis sciat se iuridicē interrogari, & tamē q̄ non teneatur respondere: ergo huiusmodi homo non est absolueudus. At verō cauendum est illis: ne imprudenter reuelēt crimina. sed si reus noluerit parēre iudici, non absoluant, & taceāt: eō vel maxime, q̄ iudices vtūtur illa cautela, vt fingāt se vel le occidere inconfessos, ea ratione, vt patefaciant delicta. At verō quia res est præcipui momēti, cauendum est cōfessoribus ne sint præcipientes: id præsertim in causa mortis: aut vbi agitur d̄ honore & fama. Primò, vt interrogatus teneatur respōdere, requiritur, q̄ interrogans sit verus & legitimus eius iudex. Vnde qui aliquo priuilegio exēpti sunt: vt puta si clericus interrogetur de crimine à iudice sæculari: aut si reus p̄ iniuriā extractus sit ab Ecclesia, quāuis esset infamia, adessentq; alia iura interrogādi, iuste potest veritatem, citra mendacium cælare: & quamuis neget, mēdacium nō est nisi officiosum & veniale, nisi inter sit iuramentum. Et præterea, esto, interrogetur à vero iudice, requiritur vt circūstent merita quæ suprā statuta sunt: nempe, si processus fiat per correctionē fraternā requiritur q̄ reus prius admoni-

admonitus à prælato sit rebellis, & si alius testis saltem præter denunciante, aliās prælatus non potest tanquā iudex eū interrogare. Si verō procedatur via accusationis, requiritur semiprobatio aut manifesta indicia. Quod si procedatur via denunciationis canonice & inquisitionis, requiritur, q̄ præcesserit infamia, quæ nō à discolis, sed à fide dignis emanauerit: & præterea, q̄ infamia sit iuridicē probata, saltē per duos testes iurātes se audiuisse à pluribus personis fide dignis: vt doctores adnotāt Decretorū, c. Inquisitionis. & c. Qualiter & quādo. De accusat. atq; adeo, vt probē notauit dominus Caieta. 2. 2. q. 69. at. 2. anteq̄ reus teneat respōdere, requiritur, vt ei constet iudicē iuste & legitime interrogare. Cuius ratio præsto est: nam quēadmodum nemo tenetur legi, ante eius promulgationem, ita nullus tenetur parere, nisi cōstet eum qui iubet esse prælatū, & iuste præcipere. Et quāquam vbi nullū est periculum in præstāda obedientia, non exigendū est à prælato, vt ostendat se iuste præcipere, tamē vbi agitur de periculo subditi, non tenetur aduersus se respondere: imò nec testis aduersus alium in re graui, anteq̄ illi iuridicē constiterit iudicē iure præcipere. In quo vtinā nō sit abusus iudicum, qui miseros homines compellunt crimina cōfiteri, anteq̄ eis notum faciant ius quod habet in terrogādi. Ex addiderim ego q̄ in re dubia, an videlicet iudex iuste inquirat nec ne, declinādum est in fauorem rei, maxime in causa mortis: quia peius esset in tali casu occidere hominem quā nō parere iudici: & iura, potissimū in causa capitis, pmultum fauent reis: de quo amplius in membro tertio. q. 2. Hæc autem dicta sunt, quādo crimen non est eorum quæ vergūt in perniciem publicā in quibus, vt suprā dictum est, non requiritur tāta solēnnitas iuris ad interrogandū, aut reum aut testes, quanta in criminibus priuatis: vt legibus optimē sancitū est: ne p̄ de crimine læsæ maiestatis in Extrauagā. Ad reprimendū: & de hæresi ca. fin. De hæresi lib. 6. vbi habetur, q̄ in inquisitione horum criminū procedi possit simpliciter, & de plano & absq; aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura. Et subiūgitur illic, q̄ nomina testium & accusatoris nō teneantur inquisitiones manifestare hæretici, quando testibus imminet periculum ab hæreticis: vt potē si essent personæ potentes. Vnde, à cō-

trario sensu colligitur, q̄ quando nō imminet periculum aut adest alia iusta causa, debēt manifestari nomina testium accusatis, antequam interrogent de positionibus. ¶ Ex his colligatur hoc commendandum corollarium, q̄ quāuis in principio litis & a reo & ab actore exigitur iuramentum calumniæ, vt habet in auten. Vt ligantes iurent. & C. de iureiur. propter calum. l. Cum & iudicis. & extra De iur. calum. capit. 1. & vna pars iuramenti sit, q̄ interrogatus nō negauit, q̄ verum esse credit: tamē si postea accusatus interrogetur de aliquo præter ius, nō tenetur respondere, nec quanquā neget est periurus. V. g. Iuramentum calumniæ exigitur sub clausulis generalibus: puta, q̄ iurans credit se habere bonam causam, q̄ interrogatus non negabit, quod verū esse credit &c. Et ideo nihil periculi est, si exigitur statim in principio, ante publicationē testium. Sed si postea vigore illius iuramenti interroget reus in particulari de aliquo occulto crimine, de quo nō est infamia nec indicia, quāquā ceteri non peccat: nec quamuis falso neget, facit contra iuramentum, sed est simplex mendaciū officiosum, & veniale. Probat: quia iurās se nō negaturum veritatem intelligebat de veritate quæ interrogaretur legitime & iuridice: & quāuis ipse nō intelligeret, tamē iura id interpretantur. Aliud esset si iuramentum exigeretur in particulari: puta, an occidisti Petrum: nam tūc, quāquā exigeret cōtra ius, peccaret mortaliter qui iurasset tūc falso: quā nulla tūc pōt fingi interpretatio, quæ excusasset à periu-
 1. Dub. rio. ¶ Vnde rursus subsequitur, q̄ quāuis in principio posset exigi ab accusato iuramentū calumniæ, ante publicationē testium & meritorū cause, tamē de positionibus in particulari non pōt interrogari antequā illi cōstet quo iure interrogat. ¶ Sed oriū t̄ hic egregia dubia tā circa reū, q̄ circa testes. Prīmū dubiū est nō dissimulandū: vtrū q̄ fit inquisitio de crimine læsæ maiestatis aut hæresis, vbi nō requirit tāta solēnitas ad inquirendū, teneatur reus occultus qui nō laborat infamia nec indicijs, si forte interrogatur, cōfiteri propriū crimē. Exēpli gratia. Est notoriū crimē læsæ maiestatis, aut hæresis: vt puta, q̄ pductæ sunt in compitis ciuitatis cōclusiones hæreticæ: sed nullus est in tota vrbe q̄ infamia laboret de illo facinore; nihilomin⁹ fit inquisitio p̄ vrbe (quā diligētissime fieri cōdecet) interrogatur ciues, an

an sciāt quis nā sit in culpa & fortē inter alios interrogatur ipse patror sceleris, an teneat cōfiteri se fecisse, cū nulla laboret infamia. Aut fortē edicto publico & generali iubet, vt quicūq; sciuerit aliquod crimē illud denunciaret: an teneat reus denunciare se. ¶ Et ad partē affirmatiuā est argumentum: nam certissimū est, vt enūciauimus cōclutione prima, q̄ in quocūq; casu iudex iuste interrogat, subdit⁹ teneat respondere: sed in tali casu iudex propter euidentiā & atrocitatē criminis, iuste interrogat absq; speciali infamia: ergo & reus cōstringitur respondere. ¶ Et cōfirmatur quia testes tenentur respondere: imò iniūsi tenentur denunciare: ergo reus pari ratione, saltē interrogatus teneat se prodere. ¶ Et cōfir. secundō, quia, vt diximus quæst. proxima, euidentiā facti valet pro accusatore: sed si ille esset accusatus teneretur respondere: ergo. ¶ In cōtrariū est, quia iugū Dñi suaue est: res tñ esset grauissima obligare quēpiam, vt absq; aliqua infamia vel indicijs se pdat: imò hoc videtur contra ius naturæ: nam id perinde esset, atq; obligare aliquē vt se occideret: quare S. Tho. 2. 2. q. 69, ar. 2. vniuersaliter dicit, q̄ reus nō teneat respondere sine infamia, aut indicijs: aut semiprobatione. ¶ Respondet ergo vt diximus quæstione præcedenti, q̄ quātuncūq; sint crimina huiusmodi aduersus Remp. nihilominus nō potest reus interrogari sine aliquibus indicijs aut infamia, aut coniecturis quæ ipsū proprie insinuēt: licet forsā nō requirāt tam manifesta q̄ in criminibus priuatis. Sed tamen possunt interrogari testes: imò edicto publico posset iudex, vt quicūq; sciēt denunciant: nā ipsi iniūsi id tenent denunciare. Et ita intelligitur iurata, quæ dicūt sine strepitu iudiciorū licere inquirere. Nec est par ratio de teste & de reo: nā testis ad obuiandū malo publico, de quo semp̄ præsumitur periculū in futurū, teneat denunciare: sed reus, quia pōt cessare à malo futuro & scire nullū ex parte sua supelle periculū, non tenetur illa ratione se p̄dere. In quo casu nō absurdē potest intelligi illud Chrysost. quod citatū est in secūdo argumēto. Non tibi dico vt te in publicū prodas. ¶ Vnde ad formam argumēti respondetur, q̄ iudex iuste interrogat, tanquam testes; sed non tanquam reos & ideo testes tenentur denunciare alios, sed reus nō teneat prodere se: imò iuste potest calare crimē dicendo se nescire, quis fecit: quia nescit

vt dicat, vt infra dicem⁹: & si dicat sine iuramento se non fecisse, solū erit peccatū officiosum & veniale. ¶ Et p hoc rñdet ad primā cōfirmationē: nā secūda nō est ad propositū: tunc. n. euidētia nō indiget accusatore, qñ scelus est notoriū & patratōr sceleris. ¶ Alterū dubiū est, si falsō pcedat aduersus innocētē, & interroget de aliq qd verē fecit: quod tñ esset sufficiēs indiciū, vt cōuinceret de crimine quod non fecit, vtrū teneat fateri veritatē: v. g. latrones occiderunt hoīem in via, gladio fortē innocentis hoīs, qui tunc illac trāsibat. Innocēs ille accusatur postea cū falsis testibus de homicidio, & interrogat de illo. Verē negat. Sed rursus interrogat an tali hora trāsiiit illac, & an gladius qui in uētus est in cadauere sit suus: Vtrū teneat confiteri. Videtur qd sic. Nā iudex iustē & legitimē interrogat, postq procedit secundū allegata & probata. ¶ Respondetur, qd nō tenet cōfiteri, si periculum subiret, vt propter illā cōfessionē condemnaretur de homicidio: nā iudex non interrogat legitimē, nisi quia procedit ex falsa p̄sumptione: & ideo subditus nullā facit iniuriā cōfessio: & si negaret sine iuramento, solū esset inēdaciū officiosum & veniale. ¶ Eodē modo si innocēs falsō accusatur de actualiterio, & ad illū finē interrogetur an intrauerit tali noctē, nō tenet respōdere: nisi forsan manifestē se possit cōpurare. ¶ Sed de testibus est tertiū dubiū, vtrū testis aliqñ anteq sit vocatus, teneatur sua sponte offerre se ad dicendū testimoniū, an nō teneatur, quēadmodū reus nunq̄ vltro tenetur se prodere. ¶ Diuus Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. hac vtū distinctione. Aut testimonium requirit. i. petitur & exigitur auctoritate iudicis: & tunc nō est dubiū (quod in nostra prima cōclusiōne assertū est) quin teneat testis semper dicere testimoniū, si legitimē interrogetur: puta de his quorū est infamia. Nam de occultissimis (inquit) nullus tenetur testimoniū dicere. Si verō testis nō petitur, nec vocatur à iudice habēte auctoritatē: tūc aut testimoniū est necessariū ad liberādū innocentē ab iniusta morte, infamia, aut alio dāno temporali, & tunc tenetur testis iniustus se offerre ad testimonium dicendum: iuxta illud Psal. Eripite pauperē & egenum, de manu peccatoris liberate. Et insinuat peccatū esse mortale, si quis in tali casu nō se offerret ad seruandū innocentem: nam dicit in virtute id esse, cōsentire in malum innocentis. Si verō testi-

Dubii. 2

Dubii. 3

monium sit necessarium, solum ad puniendum reū: tūc nullus tenetur se offerre in testem, nisi accersitus a iudice, quāq̄ reus sit legitimē accusatus. Et addit. S. Thom. qd testis non tenetur obuiare malo, quod incurreret accusans si deficiat in p̄batione. ¶ Veruntamen dubium est circa primum membrum, vtrū si quis timeat se vocandū esse in testem aduersus patrē, vel aduersus amicum, possit se abscondere. ¶ Respondetur, qd si testimonium illius nō est simpliciter necessariū: quia possunt facili inueniri alij testes: tunc non censet̄ grauis iniuria, si se abscondat. Si tamen eius testimonium sit simpliciter necessarium tunc licet non teneatur se offerre, tenetur tamen nō se abscondere per fraudem, maximē si testimoniū est necessariū, in fauorem tertię personę quę lesa est. Quod vel inde constat, quia si quis haberet instrumentū quo inscripta est hęc hereditas, vel aliud quodcunq̄ eius tertię personę, & per fraudem illud calaret, aut se absconderet, nē compelleretur exhibere, profectō peccaret cōtra iustitiam, & tenetur ad restitutionem: ergo paritate ratione peccaret qui se absconderet nē diceret testimoniū necessarium alteri. Si verō solū ageretur de poena aut p̄nitione patris vel amici, nō video quod esset peccatum, saltem mortale, si se absconderet testis: dummodo damna restitueretur. Vocatus tamen semper tenetur comparere. ¶ Sed maius dubiū est circa secundū membrum: vbi ait S. Thom. qd quicūq̄ tenetur, etiam non vocatus; se offerre ad dicendū testimoniū, vt liberet proximum ab iniusto dāno, sub peccato mortali. Arguitur enim cōtra hoc primō. Nullus tenet succurrere proximo sub peccato mortali, nisi in extrema aut saltē graui necessitate: sit ergo casus, qd innocēs est in periculo quo iniuste muldatur. 30. aut. 100. ducatis, vnde eum possum testimonio meo liberare. Ecce argumentum. Si ille esset pauper qui alias indigeret illis 100. aureis: dū modo non esset grauisissima necessitas, ego nō tenerer illi dare, saltē sub peccato mortali: ergo nec teneor iniustus dicere testimonium, vt leuem eum illo dāno. ¶ Et secundo arguitur. Si quicūq̄ tenetur se offerre, ad dicendū testimoniū in causa innocentis, sequeretur, qd astringeretur subire quodcūq̄ detrimentum, vt diceret tale testimoniū: quia p̄cepta naturalia nō sunt p̄termittenda propter aliquod detrimentum: sed

Dubii.

2. Dub.

consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur minor. Si ego non possem dicere testimonium ad liberandū innocentē sine piculo vitæ: quia videlicet pars aduersa me occideret, aut alia me afficeret iniuria, certe nō teneor dicere testimonium: imō si nō possem dicere tale testimoniū sine periculo patris aut amici, nō videor mihi ad id obligari. Vt si pater aut amicus meus occidit hoīem corā me, & innocēs accusat de illo homicidio, & ego nō possum testificari illū esse innocentē, quin patrem aut amicū conijciā in vehemētē suspicionē homicidij: atq; adeo in periculū capitis: certē nemo me censeret iniustū si nō me offerrem ad proferendū tale testimoniū. ¶ Respondetur. Primum, aliter tenetur dicere testimonium testis requisitus, & interrogatus à iudice, aliter is qui à iudice non accersitur. Nā primus tenetur de iustitia: sed tamē qui nō vocatur à iudice, solum tenetur se offerre ad liberandum innocentem ex charitate: quod est maximē adnotandū. Sicut tenetur quicūque extinguere ignem ardentis domus vicini: & arcere latrones à domo proximi: quia vnicuiq; mandatum est de proximo suo. Et ideo qui non accersitur vel petitur à iudice, solum tenetur offerre se, sicut ad alia opera charitatis: vt puta, si id posset cōmodo sine notabili detrimento: & aliās non tenetur, nisi forsan crimen vergeret in graue damnum rei publicæ, vt crimen hæresis aut læsæ maiestatis, quibus malis ciues tenentur occurrere, cum aliquo detrimento proprio. Sed tamē qui accersitur à iudice, tenetur de iustitia comparere, & interrogatus dicere veritatem aduersus fratrem & patrem, & aduersus propriū caput, si legitimē interrogetur, vt supra dictum est. ¶ Sed nūquid testis interrogatus à iudice, obstringitur dicere testimonium cū periculo proprii capitis? V.g. Ego sum testis homicidij perpetrati à Petro, & necessari: quia sine me homicidium probari non pōt: sed si testimoniū dixerō: certus sum me necatum iri ab amicis Petri: vtrum teneor testimoniū dicere. A parte enim affirmatiua est argumentum: quia legitimē interrogor à iudice: atque adeo teneor de iustitia parere. Sed à parte negatiua est argumentū, q̄ lex esset grauisima, q̄ me in tali casu obligaret subire mortem: cū essem innocens. ¶ Respondetur, q̄ in tali casu testis non tenetur dicere testimonium: quia

quia iugum Domini suaue est: quod proinde nō presumit nos obligare subire mortem in tali casu. Quare eiusmodi testis posset se abscondere, & vocatus fugere, & interrogatus occultare veritatem: dummodo non mentiretur. Imō testis posset eodem modo excusari a testimonio dicendo, si timeret exceptionem a parte aduersa, vnde graui infamia notaretur. ¶ Ad primum ergo argumentum dubij principalis respondetur, q̄ arctius tenetur quis liberare innocentem à damno. 100. aureorum quod accepit per iniuriam, q̄ à simili miseria, quā patitur in paupertate, licet ac vtrunque teneatur ex charitate. Primò quia maior est necessitas proximi quando patitur detrimentū per iniuriā. Et præterea quia facilius quis potest succurrere proximo dicendo testimonium, ne priuetur. 100. aureis, q̄ dando illi elemosy nam. 100. aureorum. Quemadmodum ego teneor arcere latrones, si facile possum dum deprædantur domum proximi: & tamen post expoliationem nō teneor daretam largam elemosy nam. ¶ Per hæc quæ dicta sunt soluitur dubium, vtrum quando quis accipit damnum, eò q̄ ego nō dixi testimoniū, teneor ego restituere damnum. ¶ Respondetur enim, q̄ si ego teneor de iustitia dicere testimonium, & possum dicere sine graui detrimento meo: vt si ego legitimē interrogor à iudice, & cælo veritatem vnde agitur damnum proximi: teneor quidem ad restitutionem. Si tamen solum teneor ex charitate: vt in casu secundum membri S. Thomæ: quia videlicet nō vocor à iudice: sed tamen possum liberare innocentem: tunc licet peccem contra charitatem, non me offerendo, non tamen teneor ad restitutionem. In tertio membro S. Thomæ est præterea dubium, dum dicit quod nullus tenetur offerre se ad dicendum testimonium quod solum est necessarium ad puniendum reum legitimē accusatum: quanquam sit periculum accusanti deficiendi in probatione. Arguitur namq;: Sunt casus in quibus quicunq; tenetur accusare reum: vt puta de crimine quod vergit in perniciē publicam, vt quæstione. 5. definitum est: ergo in eisdem tenentur testes testimonium dicere. Probatur consequentiā: quia si ciues tenentur occurrere publico malo Reipublicæ accusando: ergo à fortiori, testimonium dicendo. Et præterea iniqua esset cōditio accusatoris & testis, si casu quo alter teneret accusare,

alter nō teneretur testificari; nam tūc accusator sine culpa sua deficeret in probatione. ¶ Respondetur cum domino Caiet. in eodē loco, q. S. Thomas solum intelligit testem: non teneri offerre se ad dicendum testimoniū vt reus puniatur, in causis priuatis: puta quādo quis accusauit in causa propria, vbi nō compellitur accusare: nā tunc ipse obiecit periculo deficiendi in probatione: quia poterat non accusare: & ideo testis non tenetur liberare eū illo periculo. At verò in casu quo quis tenetur accusare propter bonum publicum, non negaret S. Thomas testes teneri ad accusandum. ¶ Quarta & postrema conclusio. Nihil obstat fides quam quis secreti promittit, etiam si iureiurando se astrinxerit, quōmā teneatur secretum detegere: si id modò in iudicio via & ratione petat. Probatum quia fides secreti & iuramentum nō habet vim obligandi contra ius: nec præiudiciū parat iudici, quin possit cōpellere subditos, qm̄ necessum fuerit. Eādē ratione, vt diximus supra, nulla fide aut in iuramento secreti obstat, tenetur quicumq; etiam iniussus reuelare secretū, quod est in præiudiciū Reipublicæ, aut tertiæ psonæ: quod notat S. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad. 2. Atq; quod via sacramēti cōfessionis notū est, nulla prorsus de causa reuelare licet, quanq; sit in præiudiciū totius mūdi: quod latius quærit. vltima tractabimus. Docendi tamē sunt literarū ignari, q. nō cadunt sub sigillo confessionis quæ vulgò dicunt in cōfessione. Sunt enim qui vt arēt. obligent ad secretū, signant se signo crucis: & flectentes genua dicunt se cōmittere secretū in confessione: cū tamen, vbi quis nō cōfiteret omnia sua peccata cum intentione accusandi se, nullū est sacramētum: atq; adeo nec interuenit sigillum confessionis, vt illud secretum reuelare sit sacrilegium. Quare illæ ceremoniæ non sunt permittendæ.

¶ Ad primū argumentū principale respondet per quartam cōclusionē, quā modo posuimus: officiū. n. nullū est virtutis: nisi vestiat debitis circumstantijs. Quare quicumq; fidem suam alteri astrinxit, iure ipso interprete, intelligat id facere secundū ius atq; adeo quādo legitimē auctoritate iudicis reuelat secretū, nihil infidelitatis admittit. ¶ Et eādē rōne respondet ad confirmationem: quia iuramentū non potest contra ius obligare. ¶ Ad secundum respondetur, q. quanq; id videatur durum, vt

quis

quis aduersus patrē, & aduersus propriū caput, dicat testimonium, tamē quia ad pacem & tranquillitatē Reipublicæ necessariū est, nimirū si Deus iure naturali propter bonum nostrum id nobis præceperit. Naturale. n. est, vt corpus mēbra propter suam salutē exponat. Atqui illud Chry sostomi: Non tibi dico vt te prodas, solū id sonat, vt nullus sua sponte, nisi auctoritate publica legitimē compulsus se in publicum prodat: sed satis est si sacerdoti tanq; Deo secreto cōfiteatur. ¶ Ad tertium respondetur, q. nō solū teneretur qui legitimē interrogatur non negare veritatem (quod esset mendacium) sed etiam teneretur non tacere aut celare per æquiuocā respōsiōē: quia licet tacere nō esset mendacium, esset tñ iniustitia & inobedientia. ¶ Ad primum mēbrū cōfirmationis iā responsum est, q. de genere suo negare veritatē in iudicio est mortale: sed tamē in indiuiduo pot esse veniale, ppter paucitatē materiæ. Ad alterū respondet S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 2. ad. 1. q. quāq; re^o qui legitimē accusatur, peccet colludēdo cū accusatore. i. cōponendo pacē cū illo nō accusetur, tamē nō imponit ei poena legis, sicut accusatori si colludat cum accusato. Quia, cū oim̄ terribiliū terribilissimū sit mors, indulgēdum est accusato, si recuset mortē, quāuis eā dignē fuerit meritus. Quod tamē dicit S. Tho. videlicet tam reum q; actorē peccare colludentes: supra nos exposuimus, vt intelligatur quādo accusator tenetur accusare: puta dum crimen est in perniciem publicam: quia in criminibus priuatis nullum peccatū est accusatorem cessare ab accusatione: atq; adeo nec accusatū cōponere pacem cum accusatore. Et hæc de secundo membro.

QVÆSTIO PRIMA.

TRVM qui præter ius interrogatur de secreto crimine, respondere tenetur veritatem. ¶ Ad partē affirmatiuam arguitur primò. Apostolus Colossen. 3. Filij (inquit) obedite parentibus per omnia: & subdit: Serui obedite per omnia dominis carnalibus: & 1. Petri. 2. Serui subditi estote in omni timore

timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discipulis: ergo quicquid prelati, etiam iniqui, precipiant, tenemur parere. ¶ Secundo arguitur. Prelati sunt ministri Dei, secundum illud 1. Corinthio. 3. Sic nos aestimet homo sicut Deum ministros: & Gal. 4. Sicut angelum Dei exceperitis me, sicut Christum Iesum, ergo prelati ut Deo obediendum est: sed Deo obediendum est ad nutum: in hoc enim obediencia Abraham commendatur, quod cum filium innocentem iuberetur occidere quod iuri naturali tam apparebat contrarium, nihil cunctatus parere parauit: ergo & prelati ad nutum est obediendum. ¶ Et tertio ad rem propius arguitur, Iudicium atque prelatorum munus, est bonos facere ciues: ut auctor est Aristoteles: 5. Eth. sed multo eos faceret meliores, si omnia subditorum crimina essent illis manifesta: nam tunc cognoscerent gregem intus & in cute: & quantum non possent secreta crimina iudicere punire, iuuant tamen subditos, tanquam patres consilij & exhortationibus: ergo commodum esset subditis, si ius esset prelati quodcumque secretum criminis interrogare: atque adeo esset subditis obligatio veritatem respondere. ¶ Et confirmatur. Media ordinantur in finem: finis autem ciuili vite est, ut ciues boni fiant: at si subditi tenerentur queuis occulta crimina prelati patefacere, re vera illo metu deterrerentur a peccatis: nam, ut sexta questione precedentis membri adnotauimus, propterea Deus in antiqua lege voluit, ut occultum adulterium muliens sacrificijs detegeretur, & peccatum secretum anathematis disquireretur fortibus, ut, nec in abscondito, quis auderet id genus flagitia perpetrare: concedet ergo ut prelati queuis subditorum peccata cognoscant: atque adeo subditi tenentur ea quamlibet occulta reuelare. ¶ Sed in contrarium est, quod oportet Deo magis obedire quam hominibus, Actuum quinto: ergo quando prelati quid contra ius precipiunt non est illis obsequendum: quia infideliter gerunt ministerium Dei.

¶ Postquam superiori membro pro captu nostro tractauimus rationem detegendi secretum quomodo via & iure inquiritur, subsequitur, ut in hoc membro tertio rationem tegendi persequamur nempe quando quispiam contra ius de secreto interrogatur. Vbi

Vbi quatuor disputabimus quaestiones: primam, quando quis per manifestam iniuriam interrogatur, an teneatur respondere: secundam, an semper in re dubia teneamur veritatem fateri prelati: tertiam, quibus amphibologijs se possit subditus iniuste interrogatus protegere: atque adeo postremam, quid prius perpeti debeat homo, quam secretum pandat, quando iniuste interrogatus non se potest defendere. ¶ Ad primam ergo quaestionem respondetur quatuor conclusionibus. Prima. Extorquere secretum alienum praeter ius, est genere suo graue peccatum mortale. Probat. Extorquere crimen alienum e genere suo est in detrimentum famae: sed damnium in fama est graue, cum fama sit praecipuum hominis: ergo illud est contra charitatem, atque adeo peccatum mortale. Adde quod extorquere secretum ab homine grauis est, quam reuelare secretum alienum. V. g. qui sponte sua reuelat secretum alienum, & qui fraude aut vi compellit alium, ut reuelat secretum, uterque genere actus peccat contra famam proximi: nam ex cognitione criminis quod proxime sequitur, est infamia illius qui criminis admittit. Alia vero damna consequuntur nonnunquam de per accidens: sed qui per fraudem & maxime qui per vim secretum extorquet, grauius peccat ratione violentiae: quae potissimum causat inuolutarium: atque adeo auget iniuriam. At vero quemadmodum reuelare secretum alienum ex genere suo leuius peccatum est, quam homicidium aut adulterium, grauius vero quam furtum, ut dictum est. q. 2. membri primi, ita & extorquere: quia utrumque est contra famam proximi: quod est bonum medium inter vitam & bona exteriora temporalia. ¶ Secunda conclusio. Prelatum aut iudicem extorquere praeter ius secretum a subdito, grauius peccatum est quam si persona priuata id faceret. Primo, quia prelati qui est virtutum exemplar, arctius obligatur ad omne officium virtutis, quam priuata persona. Et praeterea, quae magis tenetur diligere subditum (ut pote tanquam filium) quam priuatus homo proximum suum. Et postremo quia prelati est custos iustitiae, ad quem ciues concurrunt tanquam ad iustitiam animatam, ut dicit Aristoteles quinto Ethicorum, ob idque si quid contra iustitiam committit in subditos, multo grauius peccat, quam si persona priuata id faceret. Quod utinam iudicea

1. conclusio.

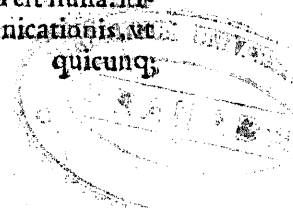
2. conclusio.

iudices & magistratus ob oculos semper haberet. **Tertia conclusio.** Subditi non tenentur obedire praelatis, præcipientibus secreta pandere contra ius: quod late superioris membro expostum est: ut puta ubi non præcessit infamia, aut indicia &c. Intellegitur quando constat subdito iniustitia praelati: nam quædo est dubium, id disputabitur quæst. sequenti. Probat. Iudex est lex viua (ut inquit Aristot. 7. Eth.) lex autem nulla est obligatoria, nisi quatenus diriuatur a lege diuina: quæ est prima regula omnium agendorum: ut docet. S. Tho. 2. q. 93. art. 3. quemadmodum omnia mobilia naturalia mouentur à primo mobili: ergo quando praelatus præcipit aliquid contra ius, tunc præceptum eius non est obligatorium: quia non est secundum legem diuinam: & per consequens, nec subditi tenentur tunc parere. Vnde glossa Augustini super illud Rom. 13. Qui resistunt: ipsi sibi dationem acquirunt: Siquid (inquit) iusserit: scilicet potestas quod non licet: hic sane contemne potestatem, timendo potestatem maiorem. Et infert. Ergo si aliud Imperator aliud Deo iubeat, contempto illo obtemperandum est Deo. Et explicat aliter hæc ratio. Iudex nullam habet virtutem mouendi subditos, nisi per iustitiam; cuius est cultus: sicut cælum per motum & calorem mouet ista inferiora: ergo quando aliquid præcipit contra iustitiam, nullam habet virtutem mouendi: sicut cælum sine calore & motu non moueret. Et secundo probatur. Sicut qui iubetur aut interrogatur à non suo iudice, non tenetur parere: ita nec qui interrogatur à iudice contra legem: si quidem iudex non potest nisi per legem obligare. Quare, in d. cap. Erubescant, habetur, quod secretorum solus Deus est iudex: ac si dicat: qui de occultis præter ius interrogant, in hoc non sunt iudices. **Et postremo arguitur.** Quemadmodum, ut quæstio proxima diximus, repugnat, praelatum quicquam iuste præcipere, & subdito licere non obedire (quia tunc bellum esset iustum ex utraque parte) eadem ratione repugnat, praelatum quicquam iniuste præcipere, & subditum obligari ad obedientiam, quia sicut lex iniusta non obligat, ita nec præceptum iniustum. Vnde iidem canones: puta Inquisitionis. & Qualiter & quando. Et secundo. De accusatione: qui cohibent praelatos contra ius inquirere, faciunt subinde subditis facultatem contra ius non respondendi. **Quarta conclusio.** Quauis praelatus

4. Cocl.

praelatus interroget secretum crimen sub sententia excommunicationis, vel sub quacunque alia poena: si modo constet crimen esse occultum, nec habere ius inquirendi, non tenetur subditus obedire, nec propterea incurrit in foro conscientie sententiam excommunicationis. **Conclusio manifeste consequitur ad præcedentem:** nam excommunicatio nullatenus incurritur: nisi propter inobedientiam: ut habetur Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: & cap. Nemo episcoporum. n. q. 3. habetur nullum posse excommunicari, nisi manifesta peccati causa: sed quando iudex contra ius quid præcepit, tunc subditus qui non parit, nec est inobediens nec peccati reus: ergo nullatenus potest excommunicari. Et 2. q. 1. capi. Multi, habetur quod nullus possit excommunicari, nisi sit sponte confessus, aut in iudicio conuictus: quod in casu conclusionis non contingit. **Syluester in verbo, Correctio. §. 9. asserens prius hanc nostram conclusionem, adnotat præterea,** quod quauis praelatus in aliquo casu non posset cogere subditum ad reuelandum secretum, si id nihilominus præcipiat sub sententia excommunicationis, parere debet subditus aliis, incurrit excommunicationem quantum ad poenam, licet non committat culpam. Quibus verbis submouetur vulgata illa quæstio, an sententia excommunicationis iniuriam, quando non est nulla, nec continet intolerabilem errorem liget. Quam nos in 2. d. 8. late disputauimus, ubi eam tractant theologici: canonicæ vero. n. q. 1. cap. primo & cap. Qui iniustus. & cap. Sacro De sententia excommunicationis. **Notant doctores tres gradus peruersæ sententiæ excommunicationis.** Est enim sententia nulla: ut puta, quæ à non iudice procedit: & est sententia continens intolerabilem errorem: ut puta, manifestissimum omnium iudicio, licet procedat à vero iudice: & est sententia iniusta citra intolerabilem errorem: aut ex parte iudicis, quia scilicet ex odio placata: aut ex parte causæ, ut pote quia aut nulla est aut non legitima: aut ex defectu ordinis iuris: ut docet. S. Tho. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 4. Dicit ergo Syluester loco citato: ut perseueremus in exemplo de secreto, quod si quis præcipiat illi qui non est ei subditus, sub sententia excommunicationis reuelare secretum, tunc non obediens non incurrit sententiam, quia est nulla: iudex si praelatus præcipiat sub sententia excommunicationis, ut quicumque

Dubiu.

quicumq; suditorem sciuerit aliquod crimen illud p̄dat, quan-
uis nulla sit infamia, aut indicia, nec illud possit legitimis testi-
bus probari: tunc subditus non obediens non incurrit: qui illa
sententia continet intolerabilem errorem. Qui enim proba-
re non potest crimen, nullo modo tenetur denunciare, nisi for-
san in correctione fraterna. At verò si praelatus iusserit sub sen-
tentia excommunicationis, vt quicumq; sciuerit crimen quod le-
gitime potuerit probare, quanuis nulla sit infamia aut indicia:
tunc (inquit) sententia quidem iniqua est: quia nullus p̄t cō-
pelli manifestare crimē quod nō laborat infamia aut indicijs:
tamen quia sententia nec est nulla, nec continet intolerabilem
errorem, ligat. & intelligit quo ad p̄nam. ¶ Adrianus in
quotlibet. quæst. 6. mouet in genere, vtrum sententia excom-
municationis, quæ nec est nulla: nec continet intolerabilem er-
rorem obliget in cōscientia. Et dicit S. Thomam & Palu. & Ri-
car. in. 4. d. 18. tenere partem affirmatiuā: & Alex. 4. P. q. 82. mē-
bro. 1. quibus tamē ipse contradicit. Et idē videtur tenere Gra-
tianus. 11. q. 3. ca. Qui iustus est. quem sequuntur multi canoni-
starum, confirmantes suam sententiā in illo celebri dicto Grego-
rij, quod refertur eadē causa & quæst. capi. 2. Sentētia pastoris,
siue iusta, siue iniusta, timēda est. At verò quia hic non est loc⁹
disputandi hanc quæstionem, satis est si dixerimus quæ ad rem
pertinet præsentē. Primū omnium certissimū est, nec vlla potest
ratione dubitari, q̄ vbi simplex præceptū nō obligat, quia pro-
cedit ab iniusta causa, illi nec sentētia excommunicationis p̄t
ligare in cōscientia, vt sit culpa nō obedire: si modo cesset con-
tēptus. v. g. in casu posito Syluestri, si praelat⁹ p̄cipiat sub excō-
municatione subdito reuelare secretū, quod nec infamia laborat
nec indicijs, quod tamen possit legitimè probari, sententia
illa non obligat ad culpam, nec est aliquod peccatū non obedi-
re, hæc est manifestū: quia null⁹ p̄t excōmunicari nisi p̄pter
inobediētiā: vt iam modò dicebamus, iudex verò obligare non
potest nisi per legem & iustitiam. Quando ergo quid præcipit
cōtra legē, nulla est obligatio p̄cepti atq; adeo nec in subdito
est peccatū inobediētiæ, licet non pareat. ¶ Et confir. quia aut
iudex procedit ex falsa præsumptione, putās habere ius, quod
tamē nō habet: & tunc clarū est q̄ nō ligat innocētē, postquā,
si

si veritatē nosset, nō excōicaret innocētē: aut procedit ex pas-
sione vel malitia, & tūc à fortiori nō ligat: nā quis dicat iniqui-
tatē iudicis cōtra ius ligare subditū quoad culpā. Vnde Gela-
sius papa. xj. q. 3. ca. Cui est. Si iniusta (inquit) sentētia est, tātō
curare eā nō debet quāto apud Deū & eius Ecclesiā, neminem
p̄t grauarē iniqua lēia. Ita ergo ea se nō absoluit d̄ fideret, quā
se nullatenus prospicit obligatum. Et Augustinus eadē causa
& quæstio. c. Illud planē. Si quis fidelium iniuste fuerit anathe-
matizatus, potius ei oberit qui facit, quā q̄ hanc patitur iniuriā
Et Hierony. Qui non recto iudicio foras mittitur, si non ita e-
git vt mereretur exire, nihil læditur, ex eo q̄ non recto iudicio
ab hominibus videtur expulsus. 24. q. 3. c. Si quis non recto. Nihil
ergo ligat sentētia ex iniusta causa procedēs, quoad culpā,
si non obediatur. Eadem ratione si sit iniqua ex defectu nota-
bili ordinis iuris. Secus si fuerit iniqua ex intentione iudicis:
quia videlicet ex odio fert illam: nā tunc nihilominus ligat, si a-
liās est iusta. Nec est aliquis (quod ego viderim) qui oppositū
huius teneat. Quocirca cum Adrianus ait q̄ S. Thomas. & alij
quos citat, videntur tenere sententiam excommunicationis ini-
quam ligare in cōscientia, si intelligat illos tenere esse culpam
non obedire, certē id falsō illis imponit: nam verba S. Thomæ
in loco citato sunt hæc. Quādo sentētia excommunicationis est
iniqua ex parte causæ, aut ex defectu ordinis iuris, dum tamē
non sit nulla, tunc habet effectum, & subditus debet obedire,
& erit ei ad meritum: & vel absolutionem petere, vel ad superio-
rem recurrere. Non dicit q̄ erit culpa nō obedire: sed q̄ erit me-
ritū pati illam p̄nā iniuste: scilicet, nō communicare sacris. Et
hæc est intētio Alexand. Ricard. Syluestri, & credo Gratiani &
omnium. ¶ Ex quo sequitur secūdo, q̄ si verum sit excommu-
nicationis sententiā aliquo modo iniquā ligare, intelligendū est
in foro exteriori quoad p̄nā: vt in exemplo posito, si praelatus
p̄cipiat subditū reuelare crimē quodlibet, q̄ probare possit quā-
uis nō flagret infamia: certē nulla culpa est nō obedire, tñ q̄ in-
uētus fuerit nō obedire, excludet à sacris, & à fidelium cōiōne: q̄
non admittetur excusatio subditi dicentis non teneri, quia nul-
la erat infamia, nec incidia: nam præsumēdum est iustum esse
præceptū praelataliās debent praelati quotiescūq; qd præci-
piunt

piunt manifestare quo iure id faciant: quod esset in detrimentum gubernationis. Et propterea dicit S. Tho. quod erit meritum subdito pati illam poenam iniuste. ¶ Sed addiderim tertio, quod eiusmodi iniqua sententia, excommunicati non priuantur suffragiis & orationibus Ecclesiae: ut scite notauit Adrianus loco citato, & Pal. 4. d. 8. q. 1. conclusionem. 4. Nam ecclesia non censetur iniuste velle quaequam ledere, in re tam graui. Nec oppositum huius (puto) sentit S. Tho. ut Adr. illi impingit. Nunquam enim dixit S. Th. quod taliter excommunicatus priuat suffragiis Ecclesiae: sed verba eius loco citato in solut. adu. sunt haec. Excommunicatio gratiam Dei subtrahit, non gratum facientem, sed aliquam dispositionem illius: puta communicationem in sacris & cum fidelibus. ¶ Postremo notandum est, quod si quis sententiam excommunicationis, quamlibet iniquam contemnat, contempserit peccatum: ut puta si negligat absolutionem petere ad cautelam, cum facile possit: ut si in publico dicat se nihil facere iudicem &c. Et hic est sensus verborum Gregorij. Sententia iudicis, siue iusta siue iniusta, timenda est. i. non contemnda. ¶ Quinta & postrema conclusionem principalem adiecerim. Quando iudex iniuria extorquet secretum subditi, non potest forte per illam cognitionem ultra procedere, sed quicquid inde dimanet iniustum est. V. g. Si iudex tormentis sine infamia & indicijs, iniuste extorquet crimen, non potest, aut ad punitionem, aut certe ad inquisitionem, procedere, quanquam reus manifestet testes, per quos potest conuincitur: saltem si secretum extorsit per metum grauem: & praeterea, si non sequatur scandalum propterea quod non punitur. Probatum conclusio. Quicquid ex iniuria iudicis manat iniustum est: nam iniustitia causae permanet in effectu: ergo quoniam cognitio criminis est iniusta, quicquid inde procedat est iniustum: atque adeo quassandum & irritandum. Dixerim, si per grauem metum extorqueatur: nam si iudex leuiter minaretur tormentis subdito, nisi crimen proderet: atque adeo subditus ex leuitate animi illud proderet, & detegeret testes & indicationem. Nam quauis iudex aliquam tunc fecerit iniuriam, tamen non tam censetur iudex extorsisse, quam reus libere propalasse. ¶ At contra conclusionem istam graue argumentum. Esto, iudex per grauisima tormenta extorsisse ab aliquo crimen occultum, atque

5. Cōclu.

adeo

adeo indicia, & testes quibus possit conuincitur. Tunc videtur, quod iudex non posset de ferere causam, & cessare a vindicatione sine graui scandalo: & maxime si crimen illud esset foedissimum, ut grauisimum incestus, aut peccatum contra naturam, quod per confessionem ipsius rei esset iam publicum, & certissimum in toto populo. ¶ Respondetur, quod forsan in tali casu iuste posset procedere iudex ad inquisitionem & punitionem, ad sedandum scandalum: tamen si certe res est dubia: quam nos aliorum iudicio committimus. ¶ Sed nascitur ex hac conclusione dubium, ut: um si iudex nouerit crimen aut indicia, per iniuriam quam non ipse, sed alia persona priuata intulerit, possit procedere ad inquisitionem & vindictam. Et videtur quod non: postquam cognitio procedit ex iniuria. ¶ Respondetur, quod iniuria illata extra iudicium a priuata persona: nihil obstat quominus iudex possit inquirere. Ut si Petrus secreto occidit hominem, & filius occisi suspicatus Petrum fuisse occisorem tormentis & minis extorqueat ab illo confessionem & testes quibus possit conuincitur, & tandem eum deferat in iudicium, tunc posset iudex procedere: quia nihil sua interest quomodo alter extorsit confessionem. Hoc tamen vnum stricte admonuerim, ut si cognitio criminis (qualecunque sit) ortum habuerit ex confessione sacramentali, tunc (quicumque ille fuerit qui secretum aut extorsit aut propalauerit) nullatenus licebit ad inquisitionem aut ad poenam procedere iudicalem. Exempli gratia. Si sacerdos sacrilegus reuelauerit confessionem homicidij: ac demum per ora deuenit in aures iudicis, constititque iudici, via id sacramenti diminasse, tunc nullo modo potest illud iudicialiter inquirere aut punire: & sacrilegium committeret inquirendo aut puniendo. Probatum. Quae in sacramento sacerdoti deteguntur, dicuntur tanquam Deo: ergo in quacunque aures eiusmodi secreta deueniant, reputari debent ac si prorsus nesciantur: quae proinde si reuelentur, grauis fit iniuria sacramento & religioni. Et praeterea opposito dato periret sacramentum confessionis: quod tamen summe necessarium est in Ecclesia Dei. Nam deterrentur homines a confessione, si vel suspicarentur aliquod inde detrimentum eis posse vlla via parari. Eadem ratione si laicus audiens confessionem quae fit sacerdoti, confessionem reuelaret: atque adeo si laicus habitum sacerdotis, confessionem

Dubium

K

audiret

audiret, & in publicum produceret, nefas esset iudici ad inquisitionem aut punitionem inde procedere. Quocirca cauendum præsertim est prælatis cum aliquid via confessionis, siue per iniuriam, siue per imprudentiam confessorum aut confitentium, nouerit, ne illud prætendant iudicialiter aut inquirere aut punire. De quo latius quæstione vltima.

¶ AD PRIMVM Argumentum respondetur, quod verba Apostolorum id solum sonant: vt filij & subditi per omnia obediât parentibus & prælatis, in quibus iure illis subduntur. ¶ Ad. 2. respondetur, quod quantuis prælati omnes sint Dei ministri, nõ tamen habent absolutam, & infinitam potestatem, sicut Deus. Dei enim intellectus est regula infallibilis suæ voluntatis, vt quicquid ipse iudicauerit bonum, eò sit bonum & æquum, quod ipse ita iudicauit. Homines verò quia falli & fallere possunt, habent præscriptas regulas & leges: quas si prælati transgrediâtur, non habent vim ligandi subditos: habent enim potestatem, nõ in destructionem, sed in ædificationem. 2. Cor. 13. ¶ Ad tertium respondetur, quod quia in hominibus nihil potest esse perfectum, ita prouidendum est huic bono, vt non detur occasio alterius mali. Et in proposito, si omnes prælati perfectissimi essent, forsan expediret, vt omnes cognoscerent intima cordis subditorum: vt per hoc subditi arcerentur à peccatis: sed tamẽ cum rari sint illi, periculum esset ex alia parte, si scirent omnia occultissima peccata: nam fortè illa imprudenter proderet. Et prætereà non esset tantus amor prælati erga subditos: nam vix inueniret quos posset ex corde diligere: adeo sunt multa occulta hominum crimina. Et postremò. Iugum Domini suaue est: quare noluit obligare homines ad rem tam difficilem, vt prælatis occultissima peccata manifestarent. Inde enim sacramentum confessionis existimatur adeò difficile, quod homines obligat intima cordium confiteri: quæ proinde confessio soli Deo & eius vices gerenti fuit expediens vt fieret.

QVAESTIO SECVNDA

VTRVM

VTRVM subditus tenetur obedire prælato interroganti secretum, quotiescùq; dubitat iure ne interrogetur, an iniuria. ¶ Ad partem affirmatiuam arguitur primò. Quicùq; rem possidet, quauis dubitet sua sit nec ne, iure vtitur: ea, quoadulq; certus sit sententia iudicis, vel alia via, rem non esse suam: vt legitur vtroq; iure. c. Si virgo. 34. q. 2. & glos. c. fin. de præscri. & l. Qui scit. ff. de vsu. sed prælatus est in possessione respectu subditorum: ergo in re dubia habet ius præcipiendi: & per consequens subditi tenentur tunc obedire. ¶ Et confirmatur. Quia aliàs sequeretur, quod prælati quotiescùq; quid iuberent, tenerentur manifestare quo iure id faciunt, anteq; subditi tenerentur obedire: quod in graue vergeret detrimentum gubernationis. ¶ Secundo arguitur. Coniunx, dũ dubitat an alter sit eius cõiunx, tenet reddere debitũ petenti, eò quod est in possessione: vt expressè iubetur. c. Dñs. De secundis nup. & c. Inquisitioni. De sent. excõ. ergo pari ratione, postq; prælatus est in possessione, tenentur subditi ei parere in dubio. ¶ Et confirmatur. Si princeps indicat bellũ, edicatq; ciuibus vt armentur ad illud, quauis subditi dubitent iustũ ne sit bellum, an nõ, tenentur nihilominus parere, & si fortè princeps iniquè præciperet (nisi manifestè cõstaret edictum esse iniquum) vt est sententia August. c. Quid culpatur. 23. q. 1. (qui forsan est sensus illius documẽti. 1. Pet. 2. Serui subditi estote dñis, etiã discolis) ergo pari ratione, qñ dubia est iustitia præcepti, tenentur subditi parere. ¶ Tertiò. Qui se exponit periculo peccandi, peccat, secundũ illud Eccli. 3. Qui amat periculum, peribit in illo: sed quicunq; dubitas an præceptum sit iustum, si parere recusat, exponit se periculo non obediendi: ergo peccat non obsequendo. ¶ Et confirmatur argumento vulgato ad hoc propositum. Quodocunq; aliquis est dubius, an aliquidei liceat (siue de iure, quia sunt æquales rationes aut opinioniones pro vtraq; parte: siue de facto, vt cum quis dubitat, an infirmitas sua sit sufficiens ad fragendum ieiuniũ) tunc consilium est receptissimũ, vt adueniente præcepto prælati, in illã partem inclinaret: quia cum rationes prius essent æquales, superueniens præceptũ facit illã partem ponderare præ altera: ergo eadẽ ratione

quoties praelatus præcipit aliquid, dubiū est an ius habeat præcipiendi, parendum est illi. ¶ In contrarium est, q̄ ex duobus malis minus est eligendum: vt admonetur apud Aristo. 2. Ethic. c. 9. & in octauo Toletano concilio. d. 13. cap. Duo mala. sed quādoq; dum quis dubius est an teneatur parere praelato, contingit grauius imminere periculum si pareat, quam si non pareat: puta quia agitur de vita hominis, in quem nondum est certum an sit ius inquirendi, & praelatus interrogat secretum eius criminem: ergo tunc non est illi obediendum.

Questio generalis est inter doctores, quā Adrianus Papa quot. 2. tractat prolixè: sit ne obediendū praelato, vbicunq; dubium est an ius habeat præcipiendi. Et Syluester in verbo, Obedientia §. 4. dicit omnes doctores tenere partem affirmatiuam. Fortè intelligit summistas. Adrianus verò in multis casibus tuetur partē negatiuā. Nos in præsentiarum non versabimur casus vniuersos, sed illos qui peculiari spectant ad rem secreti tegendi, aut detegendi. Et in hac materia secretorum est sentētia Petri de Pal. in 4. d. 19. q. 4. dicentes q̄ quādo praelatus exigit secretum, tunc si certum est subdito praelatū iure præcipere, parere tenetur: si verò certum est contra iura præcipere (quæ exposita sunt membr. 2.) obedire non debet: sed si dubium est vel iuris vel facti, tunc præsumendum est de iusticia iudicis, & debet ei dicere veritatem. Cui sententiæ subscribit Syluester in verbo: Inquisitio §. 3. & ferè doctores canonistæ. Atqui si praelati illi essent, quos nulla ignorantia decipere nullaq; posset corrumpere iniquitas nulla esset tunc quæstio, nec dubia esset sententiæ hæc, quæ afferit in dubio inclinandum esse semper in præceptum praelati: at quia praelati homines sunt qui & decipi & decipere facillè possunt, maiori negotio versanda est quæstio. ¶ Premittendum est in primis, aliud esse habere dubium, aliud habere scrupulum. Dubius enim est ille qui neutri parti contradictionis afficitur, sed ita habet suspensum animum, vt in neutram propendat: vt ego modo sum dubius paria ne sint astra, an imparia. Scrupulus vero est (vt reor) formido vnius partis contradictionis, quæ stat simul cum opinione alterius: vt cum quis habet opinionem aliquem contractum esse licitum, & formidinem de parte

con-

contraria, illa formido est scrupulus: qui potest esse maior aut minor, vt statim cōmonstrabitur, & de vtroq; s. tam de dubio, quā de scrupulo, dicturi sumus. ¶ Sed notādū præterea, q̄ præceptū praelati, qñ dubiū est an ius habeat præcipiendi, bifariā potest accidere. Aut em̄ certū est & cōpertum opus illud quod præcipitur esse licitū, ita vt nullum sit periculū id fieri: aut opus tale est, vt periculum habeat ad vtranq; partē. ¶ His habitis responderetur ad quæstionē quatuor cōclusionibus. ¶ Prima Quando præceptū est de re tuta, vbi nullū imminet periculum aut bono publico, aut tertiæ personæ, in re dubia vt plurimum obediendum est. V. g. Præcipit mihi praelatus studere, aut seruire infirmis, quæ sunt opera, vbi nullum imminet periculum, quāquā sit dubiū an id possit præcipere, debeo obedire. Probat, quia cum obediētia sit virtus perfectissima, nec debet subdit' rōnē omnium præceptorū exigere, nec praelat' tenetur reddere: maximè vbi id quod præcipitur licitū est: sub hac cōclusionē comprehendimus casus designatos in vltima confirmatione, ad partem affirmatiuā quæstionis: vt puta cū valetudinari' dubi' est, debeat ne ieiunare, aut horas canonicas soluere: aut si sit dubium de iure: accedente auctoritate praelati, illa pars est tenenda. ¶ Quod si quis arguat nō esse omnino tutā partē, quādo præcipitur fractio ieiunii propter dubiū infirmitatis aut aliud huiusmodi: nā periculū est tunc frangendi præceptū Ecclesiæ. ¶ Respondetur, q̄ praelat' est sicut interpret Dei: & ideo vbi nō est aliud periculū nisi fractionis legis, tūc periculū cessat: quia præceptū praelati habetur pro interpretatione legis. secus, quando est periculū damni Reipublicæ, aut tertiæ personæ: vt diximus in cōclusionē. Addiderim tamen: vt plurimum: quia nec in vniuersum obediendum est in re dubia, quanuis nullum sit periculū: vt puta si res est molesta nimis & difficilis subdito. Si em̄ mihi praelatus præciperet longum iter, aut rem difficilem, dubiumq; esset mihi ius præcipiendi, non teneret statim parere. Vnde sentētia est: S. Thomæ in. 4. d. 36. exponentis verbū magistri, quod est in concilio Vermeriens. 29. q. 2. cap. Si quis ingenuus. q̄ si quis liber despōsaret sibi puellā, quā bona fide credit eē liberā, & postea ex causa probabili dubitet illā esse seruā, nō tenetur ei reddere debitū, q̄ Ecclesia præcipiat: nā si reddit animo non ma-

1. Concl.

K 3 ritali

ritali fornicationem committit: si verò animo maritali, incurrit graue detrimentum: puta quia inuitus consummat tunc matrimonium cum serua. Ecce quemadmodum nemo constringitur parere in re dubia cum graui suo detrimento, quanuis opus quod precipitur esset tutum, nec periculum ageretur tertie personae, eò quòd id subditus exequeretur. ¶ Ex hac conclusione sequitur, quòd quando praelatus interrogat sub praecepto aliquòd secretum, vnde nullum imminet cuiquã periculum, & dubium est an habeat ius præcipiendi, tunc tenetur subditus revelare: præsertim si revelatio illius secreti iuuat, ad tollendam malam suspicionem praelato. ¶ Secunda conclusio. Quando praelatus inquit in quempiam, & interrogat sub praecepto, quòd ex probabili causa dubitatur esse iustum, nõ semper tenetur subditus respondere, sed in eã partẽ inclinãdũ est, in quã est minus periculum. Exẽpligrã. Inquit iudex aduersus homicidã aut furem, aut in quemuis aliũ reũ priuati criminis, puta quòd non est in pñiciã publicã, & dubiũ est probabile pro vtraq; parte, sitne infamia aut indicia quib; legitimẽ possit inquirere: tunc testes hoc modo dubitãtes nõ tenentur testimonium dicere: imò tenentur celare crimẽ, quãuis sint cõscij: & à fortiori, nec reus ipse si interrogetur tenetur se prodere, quia maius periculũ est si occidatur homo contra ius, quã si nõ obediatur praelato. ¶ Probatur cõclusio, primò ratione generali. Regula est receptissimã magistrorũ in materia de ignorantia, quòd in dubio sequenda est pars tuta, si alia nõ est tuta: quòd si neutra fuerit tuta, illa poti⁹ eligatur vbi minus est periculum. v. g. Dubitat quispiã an obligetur mentiri officiosẽ pro seruãda vita hominis: cõsiderandũ est tunc vtrũ eorũ esset graui⁹ (si vtrũq; pcederet ex sciẽtia) pmittere mortẽ hominis, quẽ quis tenet seruare, an mētiri officiosẽ: & quia manifestũ est primũ esse grauius (quia illud est mortale & secundũ est veniale) sit vt ille teneatur mentiri, si non potest tollere dubiũ, quãq; sint plures rationes pro parte negatiua. Sed si est dubius an teneatur peierare pro vita seruanda, tunc tenetur potius permittere mortẽ, quã peierare: quia si vtrũq; pcederet ex sciẽtia, grauius esset periurium, quã homicidium. Itaq; in materia morali nõ cõfetur illa pars minus dubia, quã plures cõprobãt rationes, sed illa potius quã min⁹ est periculosa, nã minus periculũ habetur pro

pro maiori ratione: tãctsi, quando vtraq; est æquẽ periculosa, illa deligenda est, in quam probabiliore rationes propendũt. Ad propositum ergo. Non obedire iudici ex sciẽtia, casu quo inquit ad vindicandum priuatum homicidium aut furtũ, est peccatum mortale, sed tamen nõ est infinitum, vt nõnulli formidant: imò grauius est hominẽ iniustẽ occidere: ergo in probabili dubio potius eligendum est periculum inobediẽtiã: quã homicidij: atq; adeò tunc non est dicẽdum testimonium. Quo fit vt si praelatus interroget sub praecepto aduersus aliquẽ, putas grauiora cõmississe crimina, & testis scit leuiora esse, nec vergeat in infamiam aut detrimentum alterius: dubiusq; est iustũ ne si praeceptũ, tenetur tunc parere: quia minus est in illa parte periculum. ¶ Secundò probatur conclusio peculiari argumento huius materiã inquisitionis. Vnusquisq; præsumit bonus quoadusq; probetur malus. sed quãdiu dubium est, an si ius inquiredi aduersus aliquẽ, tunc nec probatus est malus, nec iure existimatur talis (nam sola infamia aut indicia sunt quã faciunt præsumptionem iuris) ergo re dubia & iudex inquirens peccat, & testis si obsequatur iniustus est. ¶ Et tertio arguitur. Iura fauēt reo sicut possessori: ergo quoadusq; cõstiterit ius esse inquirendi, reus habet ius vitã, famã, & bonorum suorum: atq; adeò in dubio nec licet in eum inquirere, nec testimoniũ dicere. ¶ Sed quid si quis habeat opinionem quòd tenetur obedire, formidinem tamen & scrupulum quòd non tenetur? ¶ Gerson in tract. De poeni. & in De præpar. ad missã m. videtur prima fronte tenere, quòd quãdo quis habet opinionem & assensum vnius partis, tunc potest, imo frequenter debet agere contra formidinem alterius. In quam sententiã citat Altissiodorensem. At profectò doctores isti grauisissimi non intelligunt hoc in vniuersum: sed quando pars illa quã quis opinatur, est tuta: vnde videlicet non imminet periculum tertie personae: aut quã formido est leuissimã. Vt si quis habet opinionem integrẽ esse confessum (quòd est exemplum Gersonis) non tenetur propter formidinem contrarij iterum cõfiteri, aut abstinere à communionẽ. ¶ Sit ergo in proposito tertia conclusio. Licet quis habeat opinionẽ partis minus tutã, & solam formidinem alterius, non semper tenetur sequi opinionẽ, si modò ab illa parte

Dubium

3. cõclu.

magnum imminet periculū, & formido alterius apparētem ha-
beat probabilitatē. Exempli gratia. Interrogat te iudex aduer-
sus dignissimam personam, nempe cuius vita. pretiosa est in re-
publica, opinariſq; iudicē legitime inquirere, sed cū probabili-
formidine partis contrariæ: certē non tibi consulere opinio-
nem sequi ut testimoniū dicas sed potius cæles, nam periculum
graue, ne dignissima. persona. præter ius occidat, facit ut in mo-
ralibus formido præponderet opinioni. At verò si formido te-
nuissima est, nēpe quæ à pauore potit? & ignauia meticulofi ho-
minis, q̄ à ratione proficiscitur, talis vincēda est, aut cōtra illam
agendū. ¶ Hinc consequitur quid sit scrupulus. Cū enim quæ-
stio sit de nomine, posset quis oēm formidinē in vniuersum vo-
care scrupulum, q̄ cōtrariæ partis habetur assensus, saltem opi-
natiuus. Sed tunc cōsequēter cōcedendum esset, q̄ non semper
agendū esset cōtra scrupulum, imò q̄ non nunquā agendum est
secundū illū, ut modò dicebamus. Obidq; significanter forſati
dicetur scrupulus: nō omnis formido, sed illa quæ adeò tenuis
est, ut sit cōtra illa agēdū: nā scrupulus breuissimū lapillū signi-
ficat qui in calceo latet: atq; adeò in moralib⁹ significat illa for-
midinē, q̄ ex pauore & metu procedit, cuius nulla est habenda
ratio. ¶ Sed contra secundam conclusionem, & præsertim con-
tra tertiam arguitur. Agere contra conscientiam est peccatum,
ut omnibus est receptissimū (perinde enim delinquit, qui acci-
pit rem suam quā credit esse alienā ac si acciperet rem alienā):
sed qui in dubio non obedit prælato, præsertim si opinatur ius-
tum esse præceptum, agit contra conscientiam: ergo peccat.
¶ Respondetur duobus modis. Primò, q̄ agere contra conscien-
tiam tunc solum est peccatum, quando agere secundū concien-
tiam est tutum, nec inde aliquod imminet periculū, nec reipu-
blicæ, nec tertiarum personarum. Vt si habeo conscientiam, q̄ hodie te-
neor audire missam, tunc aut debeo cōscientiam deponere, aut
missam audire: quia si audiam, nullum sequitur periculū. Sed
quādo neutra pars est tuta, nec potest homo conscientiam tol-
lere, tūc nullū est peccatum agere contra partem minus tutam.
¶ Et quāuis solutio hæc verissima sit, notandum tamen est se-
cundo, duplex esse dubium, aliud speculatiuum, aliud verò præ-
dicum. Dubium speculatiuum est quod pertinet ad intellectuū

scrupul⁹Dubium
pract. et
specula-
re.

spec

speculatiuum: nēpe qui nihil ordinat ad opus: practicum verò
est, quod pertinet ad intellectuū practicum: ut puta qui de actioni-
bus dicitur humanis. v.g. Habeo pacificā possessionē rei quā bo-
na fide acquisiui, sed incipio dubitare an sit mea: dubium illud est
speculatiuum: sed tūc nō sequitur. Dubito an res quam possideo
sit mea: ergo dubito an teneor dare (quod est dubiū practicum)
nā possessio facit me certū ut nō teneor, quo ad usq; iuridicē con-
pertū habeam, rem non esse meā: ut colligitur ex capi. Si virgo
34. q. 2. Quem admodū Iacob quāuis dubitasset speculatiue, an
illa quæ erat in lecto esset sua, tamē quia ignorātia erat inuinci-
bilis, non dubitabat practice, quin teneret debitum illi reddere.
Ad hunc modū dicere possumus in proposito, q̄ quando quis
dubitat an prælatus ius habeat inquirendi, si videat maius immi-
nere periculū testimoniū dicendo q̄ celando, tunc certū est, q̄
ille non tenetur obedire: atq; adeò non facit contra conscientiam
practicā, quāuis faciat cōtra dubiū speculatiuum: quod nullū est
peccatum contra bonos mores. ¶ Sed percontaris fortē, quid si
in re dubia præcepto addatur cōminatio sub sentētia excommu-
nicationis? Videt q̄ tūc tollatur dubiū & nō teneat subdit⁹ parē-
re. Nā si scia pastoris, siue iusta, siue iniusta, timenda est: ut Gre-
gorius admonet, II. q. 3. c. 2. à fortiori in re dubia magis est formi-
danda. ¶ Respondetur, q̄ quā dubium est ius præcipiēdi, nihil re-
fert qua cōminatione proferatur præceptum, siue excommu-
nicationis, siue alius poenæ. Nam sicuti dum præceptū est manife-
stē iniustū, nihilo magis ligat, quātūcūq; addatur poena exco-
municationis: ita dū res est dubia nihil affert certitudinis: præ-
ceptū, q̄ iuxta sentētiā Gregorij tūc magis timēdū est atq; adeò
oculatiuus intelligendū est, an præceptū sit iustū & legitimū. ¶ Quar-
ta cōclusio. Quādo crimina de quib⁹ fit inquisitio, ea sunt quæ
vergūt in perniciē publicā: ut proditio, crimen læsæ maiestatis,
hæresis, & alia id gen⁹: tūc in re dubia, vice versa, dicēdum est po-
tū testimoniū, q̄ celandū. Nēpe si dū inquisitores hæreticæ pra-
uitatis interrogat aduersus hæreticū, dubi⁹ sit testis propter ali-
quā forte pbabilem rōnē, an sit tūc casus iustē interrogandi, parē-
re debet & testimoniū dicere in periculū hæreticæ pietatis: si ratio-
nes sint aliquantulo probabiliores pro parte contraria. Proba-
tur conclusio eodem fundamēto. In re dubia illa pars debet
dia

Dubium

4. cōclu.

da est vbi minus est periculi, sed minus periculū est si persona priuata iniuste occidatur, quam si Reipublicæ damnum detur (si vtrunq; pcedat ex scientia) ergo in re dubia potius inclinandum est in periculum particularis personæ, q̄ in damnū publicum: atq; adeo in casu conclusionis, dicendum est potius testimonium, q̄ calandū. ¶ Quod si contra quis arguat, q̄ in re dubia reus ad huc præsumendus est bonus, vt supra arguebam: postq̄ iura nō sunt certa & manifesta inquirēdi aduersus illū. ¶ Respondet, q̄ vbi agit de bono publico, non requirūtur tot merita, vt supradictū est, ad procedendū cōtra psonā particulārē, quia mēbra post habēda sunt capiti: & ideo in dubio ius est declinare in periculū potius priuati boni, quam publici. ¶ Dubium tandem postremum restat in hac quæstione. Quid si homo ignoret doctrinam harum conclusionum? Est, v.g. qui dubitat sit ne præceptum prælati iustum an iniustū, & præterea nescit, an in tali casu debeat sequi partem minis periculofam: quales sunt ferē plebei. ¶ Respondetur, q̄ hoc dubium generale est in omni materia. Nos enim solum dicimus quod censemus, ratione & iure faciendum. Qui illo modo dubitat & ignorat, consulat peritiores aliās faciens contra ius, si ignorantia fuerit inuincibilis excusabitur: sin verò vincibilis, peccabit.

¶ Ad primum principale respondetur, quod prælati & iudices non sunt in possessione respectu subditorum, nisi quatenus iusta præcipiunt: & ideo quando dubiū est, an præcipiant iustum, tunc si sit in præiudiciū tertij, quia ille tertius est etiam in possessione famæ suæ & bonorum, in eam partem inclinandum est, vbi est minus periculi. ¶ Ad confirmationem respondetur, q̄ quando prælati qui præcipiunt vnde nullum periculū religioni aut Reipublicæ, aut tertiz personæ timetur, nō constringuntur rationem reddere, sed simpliciter parendū est illis etiam in dubio, vt supra dictum est: quia tunc nullum est periculum, si præsumatur iudex iuste præcipere. Quando vero eius modi periculum imminet, tunc si subditus dubitat, nihil facit contra obedientiam, si exigat à prælato rationem præcepti, proponens humiliter rationes dubitandi. ¶ Ad secundū principale respondetur, q̄ quando coniunx incipit dubitare an vir sit verè maritus, cui tamen bona fide nupsit, tenetur reddere debitum petenti,

Dubium

petenti, nō solum quia vir est in possessione, sed præterea quia illa pars est magis tuta. Nam si vtrunq; fieret ex scientia, maius peccatum est fraudare coniungem coniugali debito, quam fornicatio. Et ideo in dubio soluendum est debitum: quia, non solvere, est periculum iniustitiæ coniugalis: & soluere solum est periculum fornicationis. ¶ Ad confirmationem respondetur, q̄ principi imperanti arma sumere, re dubia an bellum sit iustū, parendum est: non solum quia possessionem habet præcipiendi, sed quia præceptum spectat ad bonum publicum: puta ad defensionem Reipublicæ: & ideo quanuis tunc immineat periculum, ne (si bellum sit iniustum) occidantur innocentes, non tantum ponderat hæc pars, sicut alia: quia ciues debitores sunt suæ Reipublicæ, non alienæ. Non enim posset princeps bene defendere & tueri Rempublicam, si quoties indicit bellum deberet singulis ciuium rationem reddere belli. Satis est si optimum id consilio faciat. ¶ Ad tertium principale respondetur, q̄ quando vtrunq; est periculum, qui se exponit minori, nihil agit contra doctrinam sapientis. ¶ In confirmatione latet fallacia. Antecedens enim facile conceditur: videlicet, q̄ quando ante præceptum prælati subditus dubitat de iure aut de facto, tunc adueniens præceptum prælati (si modò probus & sapiens sit, nec agatur de periculo tertij) facit illam partem certam: quia non dubitatur quin prælatus habeat auctoritatem interpretandi ius & factum in dubio. Sed quæstio nostra, est quando dubitatur de iure prælati: puta quando dubium est an iustum sit eius præceptum. Et ideo consequentia non tenet.

QVAESTIO TERTIA.

TRVM qui præter ius de secreto crimine interrogatur, iure possit verborum obscuritate & amphibologia interrogantem eludere. ¶ Ad partem negatiuam arguitur. Mentiri nulla de causa licet: vt late confirmat Augustinus super quintum psalmum, & in libro de mendacio: quod refertur, vigesima secunda quæstio. 2. ca. Ne quis. & c. Sigs. sed qui verbis amphibologicis aliū decipere intēdit, quodāmodo mētitur: nā mētiri (vt nomē sonat) est con-

tra

ara mētē ire: quod ille videt facere, q̄ aliud q̄ ipse habet iudicium
 gignere intendit auditori: vnde Augustinus lib. Cōtra mēdaciū
 cap. 3. Culpa (inquit) mētētis est in enūciādo animo suo fallēdi
 cupiditas. Ergo illud non licet. ¶ Et confir. Veritatis virtus ea
 est, vt suā quisq; mētē illis explicet verbis, quæ secūdu cōmunē
 vsam talē habēt significationē. Nam (vt. 26. Moral. inquit Gre-
 gorius, & refertur. .22. q. 5.) humanæ aures talia verba iudicant,
 qualia foris sonant: diuina verō iudicia talia foris audiūt, qualia
 ex intimis proferuntur. Et subiungit, q̄ non debet intentio ver-
 bis deferuire, sed verba intentioni. Ergo verbis obscuris & am-
 phibologicis aliū decipere, est veritati cōtrariū: atq; adeo vbiq;
 malū. Ob idq; Augustinus in libro, de cōflictu vitiorū: quod ha-
 betur. 22. q. 2. Nec artificioso (inquit) mēdacio, nec simplici ver-
 bo oportet quenq; decipere, quia quomodolibet mētitur quis,
 occidit animā. Et Isidorus libro. 2. sent. vt refertur eadem causā.
 q. 5. Quicūq; (inquit) arte verborū quis iurat, Deus tñ, qui con-
 scientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iurator intelligit.
 ¶ Secundo principaliter arguitur. Si liceret verborū amphibo-
 logia respondere ad mentē respōdentis, ad decipiendū interro-
 gantē: eādē etiā verborum arte liceret iurare: nam quibuscunq;
 verbis, quæ citra mēdaciū licite proferri possunt, licet, quando
 est necessarium, adijcere iuramentum: sed iurare illo modo non
 licet: ergo nec citra mēdaciū alium decipere. Minor cōpro-
 batur sententia Augustin. in quodam sermone qui scribitur. 22.
 q. 5. cap. Ecce duo, vbi ait: Qui super lapidem iurat: falsum per-
 iurus est. Erant em̄ qui putabāt. excusari à periurio, iurātes per
 hæc Evangelia, superponentes tñ manum, non libro, sed lapi-
 di: quem ille qui iuramētum exigebat, putabat esse librum. Di-
 cit ergo Augustinus illos esse periuros: quia, Cū iuras (inqt) nō
 iuras lapidi, sed proximo & ante Deum: & quia proxim⁹ intel-
 ligit te iurare per Evangelia, periuruses. ¶ Tertio principaliter
 arguitur. Decipere alium iure interrogantem, vitium est contra
 veritatem & fidelitatem: sed quod est contra huiusmodi virtu-
 tes, de se intrinsecè est malū: ergo nullā ratione, nec ad repellen-
 dam iniuriam, licet alium decipere. ¶ Et postremo cōfirmatur.
 Si fas esset obscuris verbis eū fallere, q̄ cōtra ius per cōtat secretū
 id etiā esset pro libito licitum sine necessitate: vt puta: cū inter-
 rogatus

rogatus posset tacendo, vel appellando, vel alia iustavia secretū
 calare: quod tamen non est facile concedendum: ergo neutiquā
 ius est, verborū amphibologia quemquam, quanlibet iniuste
 percontantem, decipere. ¶ Sed in contrarium est, quia vbi quis-
 piam iniuria petitur vt secretum patefaciat, ius habet quacunq;
 arte calandi secretum, quanuis interrogans æquiuocatione ver-
 borum fallatur, modò verba aliquem habeant sensum, quo ci-
 tra mēdaciū proferri possint: vt docet Augustinus super ge-
 nesin. q. 27. & latius contra Faustum lib. 22. vbi exponens illud
 Abrahæ, Gene. 2. Dic obsecro quòd soror mea sis: ait, aliud esse
 verum calare: aliud verò mentiri.

Questio hæc præcipua est in hac materia secreti
 tegendi: a tque adeo in qua aliorum mallem aus-
 cultare sententiam, quam meam dicere. At verò,
 quia rem necessariam silentio præterire non pos-
 sumus, tenētabimus ad quæstionem septem con-
 clusionibus vtēq; respondere. ¶ Et, quòd certa primum omnium
 ab ambiguis separemus, iaciamus oportet primam hanc con-
 clusionem, qua dicenda cuncta nitantur. Mēdaciū nulla pror-
 fus de causa licitum est. Conclusionem hanc compertissimam
 habet Augustinus libro De mēdacio. Fuerat enim fortè anti-
 quitus philosophorum opinio, licitum esse mentiri pro vita a-
 mici seruanda, aut pro aliquo id genus grauissimo malo vitan-
 do: quod mēdaciū misericors appellabāt: cuius meminit pla-
 to. 3. De rep. & 2. de legi. & Cic. pro Q. Liga. Et aduersus hunc
 errorem composuit August. libros illos duos de Mēdacio, &
 Cōtra mēda. vbi ait, nec pro vita hoīs, nec quod multo maius
 est) ad euitandum quodcunq; aliud peccatum, quantuncunq;
 grauissimum, licere vnq; mentiri. Cui perinde sententiæ theo-
 logi vniuersi in. 3. d. 38. vno consensu subscribunt. Ratio Augu-
 stini & doctorum est: quia absolutè præceptū est in decalogo.
 Non falsum dices: & in. 5. Psal. Perdes oēs qui loquuntur mē-
 daciū. Et Eccl. 7. Noli mētiri omne mēdaciū. Vbi in vniuer-
 sum, nulla causa excepta, prohibetur omne genus mēdaciū.
 Quod si quis hēsitans arguerit, inde solum colligi mēdaciū
 sine causa prolatum, esse malum: nihil tamen vetare, quominus
 aliqua

aliqua de causa possit fieri bonum, sicut ecclesiasticum ieiunium licite frangitur propter infirmitatem. Respondetur, quod ratio conclusionis ad intentionem Augustini est huiusmodi: ut est apud S. Thom. 2. 2. q. 110. ar. 3. Id quod est intrinsece & de genere suo malum, nulla de causa fieri potest ut sit bonum: sicut ignis quia suapte natura est calidus, nullatenus fieri potest ut non sit calidus, sed mendacium, ut dicit Aristot. 4. Eth. cap. 7. per se improbum est & vituperabile: quia voces naturae ordine debent verè significare conceptus: ergo mendacium propter nullam causam potest esse licitum. Attamen dissensio est inter S. Tho. & Scotum & plerisque alios, quod S. Tho. hac ratione putat, omnia praecepta decalogi a deo esse intrinsece bona, ut nec Deus posset in illis dispensare: itaque non potest facere ut mendacium (salua semper ratione mendacii) sit bonum: quemadmodum nec facere potest ut ignis non sit calefactivus. Alij verò putant Deum posse dispensare aut in omnibus, aut in aliquibus praeceptis decalogi. Quam quidem controversiam, non est praesentis loci dirimere: sed satis est, hoc esse apud omnes copertissimum (quicquid sit de dispensatione diuina) communi lege nullatenus fas esse mentiri. Hoc ergo sit fundamentum huius quaestionis, quod ponit S. Thomas. 2. 2. q. 69. arti. 1. Qui per iniuriam interrogatur, iure potest veritatem celare: cui tamen mendacium dicere, nulla ratione licet. Quo fit ut possit uti quibuscumque amphibologijs: dum modo possint in aliquo vitato sensu citra mendacium intelligi: quauis interrogans in alio sensu decipiatur: quia ius est cuiuscumque repellendi propria iniuriam, non obstante alterius detrimento. Hoc habito fundamento, dicendum nobis prius est, de modo tegendi confessionem sacramentalē, ubi minus est ambiguitatis: mox de alijs secretorum generibus saecularium. Sic ergo secunda conclusio. Ad tegendum secretum confessionis licitum est ubique sacerdoti, dum ea interrogatur quae in confessione nouit respondere se nescire, nec alia opus habet verborum arte: quia id potest in tali casu citra mendacium responderi. De hac conclusione satis conuenit inter doctores (praeter Gabrielem) in 4. d. 21. tametsi de ratione dissentiant. Enimvero Ricardus ar. 4. q. 1. hac utitur ratione. Eadem persona verè affirmare potest aliquid, loquens in persona alterius, quod verè negat loquens in persona propria. Angelus enim loquens Moyse in persona Dei Exo. 20. verè dixit. Ego sum Dominus

nus Deus tuus, qui eduxit te de terra Aegypti: quod verè negasset si loqueretur in persona propria: sed sacerdos ea quae audiuit in confessione nouit in persona Dei, & extra confessionem interrogatur ut persona propria: ergo quod in confessione potest affirmare se scire ut Deus, potest extra confessionem simpliciter dicere se nescire. Haec verò ratio merito non placet Scoto: qui eadem d. q. 2. scite arguit aduersus eam. Aliud enim est quempiam loqui in persona alterius: id est fingendo se esse alium (sicut persona comediae loquitur vice Chremetis aut Pamphili, cuius personam induit: quomodo Angelus de rubo loquebatur in persona Dei) aliud est loqui in persona alterius: id est, autoritate alterius (quemadmodum Praetor autoritate quam accepit à rege, profert sententiam perinde ac si à rege pronunciaretur) & sacerdos in sacramento confessionis non agit personam Dei primo modo, ut putat Ricardus: sed secundo modo, tanquam minister: secundum illud, Io. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: ubi collatum est hoc ministerium: ergo quae audiuit in confessione, non solum scit ut Deus, primo modo, sed ut propria persona & minister Dei. Et secundo arguitur argumento Scoti. Clavis scientiae ordinatur in clauem potestatis: ergo quemadmodum sacerdos absoluit, cognoscit peccata: sed in persona propria dicit, ego te absoluo: sicut in alijs sacramentis dicit: Ego te baptizo: aut: Ego te configno: ergo in persona propria nouit illa peccata à quibus absoluit. Magister enim sententia est qui in 4. di. 8. opinatur, quod sacerdos non absoluit confitentem, sed ostendit absolutum. In quo non tenetur. Imò certè sacerdos absoluit quod vel illo verbo Christi exprimitur: Quorum remiseritis. Unde Chrysostomus libro tertio De sacerdotio. Sententiam (inquit) Dei praecedit sententia sacerdotis, & sententiam sacerdotis confirmat Deus. Quo nostri interim praestant sacerdotibus veteris legis: qui vim non habebant animarum purgatoriam. Et tertio arguitur. Quia si sacerdos loqueretur in persona Dei ad sensum Ricardi, non praemitteret precem illam, Dominus te absoluat: nec diceret: Autoritate mihi commissa, ego te absoluo: nam verba illa in persona Dei prolata falsa essent. Et postremo confirm. Quia si vera esset opinio Ricardi,

tunc

tunc sacerdos reuelans peccata in genere, dicens se scire multa esse peccata in populo, aut se scire conscientiam Petri mentiretur (cum loqueretur in persona propria: & tamē nō scit illa, nisi in persona Dei) sed cōsequens est falsum: quia secundū doctores in eadem dist. illo modo reuelare peccata, nullū est peccatū, si fieret sine scandalo. ¶ Statim Scotus prosequitur probare, q̄ non licet sacerdoti reuelare confessionem, alijs rationibus quā Ricardus: quas nō est presentis loci recensere. Sed nihil dicit an liceat sacerdoti respondere: nescio. Tametsi in. 4. di. 15. q. 4. ar. 3. id in sinuat licere. At verō Gabriel. d. 21. ar. 3. propter argumenta Scoti dicit, q̄ sacerdos simpliciter scit ea quæ audiuit in confessione. Vnde colligit, q̄ interrogatus nec potest respondere: nescio: nec: nescio: quia primū esset reuelare secretū sacramenti, & secundum esset mendacium. Et quanuis silentiū sacerdotis suspicionem faciat interroganti, verum esse id quod interrogat nihil (inquit) ad sacerdotem: quia silentium de se non generat magis illā opinionem: quā contrariam, sed à malitia interrogantis gignitur illa suspitio. ¶ His verō nihil obstantibus, primum omnium non est neganda illa locutio: q̄ videlicet sacerdos quæ audiuit in confessione scit vt Deus, & non vt homo: quippè, quæ nō solum apud doctores in. 4. d. 21. & De poeni. ca. Omnis vtriusq; sexus. sed apud pontifices est receptissima: vt cap. Si sacerdos, De offic. ordi. & alibi sæpe. Sed tamē verba illa nō faciunt sensum, quem putat Ricardus: puta q̄ scit vt Deus, sicut Angelus loquebatur in rubo: imō sensus est quem comprobāt rationes, quas iam modo faciebamus: nempe q̄ scit vt minister autoritate Dei. At verō nihilomin⁹ vera est nostra cōclusio: vt puta, q̄ sacerdos interrogatus (modò nihil nouit nisi in cōfessione) potest respōdere se nescire: Et quādo nulla esset alia ratio, satis esset autoritas theologorū & canonistarū id cōcorditer asserentiū locis citatis: & præsertim Bernardi, q̄ ait: Nihil minus scio, q̄ quod in cōfessione scio: & præterea vsus omnium Christianorum. Voces enim eo modo significant, quo recipiuntur à populo: populus autē Christianus, dum audit sacerdotem iurantē se nihil scire, nihil intelligit, de his quæ nouit in confessione: quare verba illa solum significant nihil se scire extra confessionē. ¶ Est tamē secunda, & quidem propria ratio. Nam sacerdos

sacerdos ea quæ audiuit in sacramento, quāquā nouerit vt particularis persona, nouit tamē eo in foro & iudicio Dei: quod quidē Deus voluit esse adeo occultū, vt peccata illic cōfessa habeatur omnino pro oblitis, ac si nō fuissent: secundū illud Psal. 31. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū testa sunt peccata: & Ezech. 18. In quacunq; hora ingemuerit peccator: iniquitatus eius nō recordabor. Quare sacerdos, quæ ad modū Deus, dicens: Ego te absoluo: promittit habere peccata ac si nunquā audiuit: et atq; adeo in foro exteriori citra mendaciū pōt dicere, se illa nescire. Et hic est sensus illorū verborū: sacerdos scit vt Deus: id est, sicut, tāquā minister Dei & ad modū eius. ¶ Et cōfirmat hæc ratio. In alijs iudicijs eū iudex tanq̄ persona publica in vno foro, puta Ecclesiastico, nouit aliquā causam, si postmodū sit iudex in alio foro, videlicet seculari, tūc potest dicere se nihil nouisse de illa causa: intelligitur enim in illo foro. ¶ Sed tertio arguitur. Sciri, quāuis vulgaris sermone dicatur etiam illud quod idoneis testibus credimus, tamen propriè id solū sciri dicimus quod mentis firma ratione cōprehendimus (verba sunt Augustini. retrac. cap. 14.) & tamē quod aliorū relatione nouimus, profectō nō certo cognoscimus: quia cū sit omnis homo mendax, potuit qui retulit mentiri: quare propriè nō dicimur illud scire, sicut loquitur Aristoteles de scientiā. 1. Post. Nam scientia est certa & euidēs cognitio veritatis. Quæ diffinitio à iuris etiā peritis recipitur: Baldus enim. L. Scire leges. ff. De leg. Scientia (inquit) est infallibilis notitia veritatis. Quō sit, vt quanuis ille qui est testis ex auditu, multū faciat aliquādo in iudicio ad cōiecturas: vt colligitur ex cap. Præterea. De test. & cap. Hoc videtur. 22. q. 5. tamē nunq̄ absolute testis in iudicio dicitur rem scire, nisi q̄ visu illā, aut alio sensu experimentaliter nouerit: vt habetur cap. Testis. 3. q. 9. vñ Io. 3. Quod scim⁹ loquimur, & quod vidimus testamur. & 1. Io. 1. Quod audim⁹ (scilicet ab ipso ore Christi) quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ cōtrectauerunt, hoc testamur. Et ideo sub distinctione testis interrogatur, an sciuerit vel audiuerit: quia audire non est scire. Tunc sic arguitur. Sacerdos ea quæ audiuit in cōfessione, nō nouit nisi relatione illius qui mentiri poterat: ergo dicens se nihil eorū scire, nō mētitur. Et quāuis illa verba possent facere

L re sensum

re sensum vulgare, vt negetur etiã scientia ex auditu, satis tamẽ est, q̄ habet vnum verissimum sensum, vt citra mendaciũ proferrantur. ¶ Et postremo arguitur. Si sacerdoti, dum tyrannicẽ interrogatur, nihil aliud liceret, q̄ tacere, profectò multũ inde sigillu in detrimẽti pateretur. Nam, quãuis qui tacet nec negat, tamẽ in communivsu hoim, cum quis nõ negat, crimẽ cuius negatio in laudẽ cederet, cõfiteri videtur. Vnde qui tacet in iudicio, habetur pro cõfesso: vt. L. i. ti. 3. lib. 3. ordinationum & l. 2. & 3. De ordine iud. in pragma. reg. Aliã rationes cõmunes sunt, & sigillo cõfessionis & secularibus secretis. ¶ Alia secretorum genera seculariũ nõ sunt (vt puto) tã celatu difficilia, in teste qui de alieno crimine interrogatur, q̄ in reo, dum interrogatur de proprio. Et ideo in hac secunda parte huius questionis dicendũ est de teste, & in tertia, de reo. ¶ Sed tamẽ de vtroq; statuitur primum tertiã cõclusio. Qui per iniuriã interrogatur de secreto crimine, debet prius, si potest, defendere se aut appellando: aut tacendo, ostendendo in promptu per iniuriã interrogari: vt colligitur ex S. Thoma. 2. 2. q. 69. ar. 1. si modo id facere possit, absq; eo q̄ generet vehemẽtẽ suspiciõẽ criminis: quod tamẽ iam modo dicebamus non esse facile. Probatur quia legitimus & iuridicus modus est, cum quis per iniuriam interrogatur, nõ respondere: & alia remedia nõ admittuntur nisi in necessitate: puta quando modus legitimus, grassante iniuria, nõ sufficit. ¶ Quarta cõclusio. Testis qui præter ius de occulto crimine interrogatur, nec se potest defendere tacendo (salua maiorũ censura) respondere potest se nihil scire. Hanc conclusionẽ nõ tã habeo cõpertã, q̄ secundã: nec eã volo esse tã certã & probatã. Haud enim nescio doctores esse grauissimos, qui cũ certo affirmet fas esse sacerdoti dicere, Nescio: id tamẽ dubitat in alijs secretis secularibus: tamen si nec adeo id neget, vt iuniores quidã opinantur. Verba sunt Gersonis alphabeto. 34. Q. Postq̄ enim dixit licere sacerdoti respondere: Nihil scio, subiungit: Si autem possit similiter in alijs purẽ secretis ita respondere sine mēdatio, ego non audeo definire: videretur tamẽ alicui par ratio, vt parverbi intellectus. Hac Gerson. Vbi magis alludit ad partẽ affirmatiuã, q̄ ad negatiuã. Et Scotus. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. cũ admonisset reum iniuste interrogatũ, vt ad modũ iuristarũ neget pposita vt

3. Cõcl.

4. cõcl.

sita vt pponunt, subnefit: Sed nõquid sineget, intēdēs negare sicut sacerdos facit de cõfesso, dicēs: Nihil mali scio: an teneatur poenitere: Rãtio. Bonarũ mētiũ est culpã agnoscere, vbi culpa nõ est? & ideo in tali casu tutũ est poenitere. Vbi scotus certe nõ loquitur de teste, nec negat ipsum licitẽ posse respondere: Nescio: sed loquitur de reo qui negaret se fecisse. De quo adhuc dubitat. Et S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. nec ait nec negat: sed hoc solũ dicit, q̄ reus iniuste interrogat, p̄t p̄ appellationẽ vel aliter licitẽ subterfugere, mēdaciũ tñ dicere nõ licet. At verò Adrianus nõ ignobilis author, quot. ii. respondẽdo ad scdm principale. dicit esse licitũ in alijs secretis respondere, Nescio, sicut in secreto cõfessionis. Cui cõsentit nr Syluester, verbo, mēdaciũ. §. 6. ¶ Sed, quicquid sit de authorib, p̄batur cõclusiõẽ. Et primo. Si qui interrogat solũ id nouerit ex aliorũ relatione, ambigi non p̄t, quin possit simpliciter respondere se nescire: vt patet ex tertio argumẽto modo facto ad secundã cõclusionẽ. Imò nõ solũ si iniuste, sed dũ iure & ratiõẽ iuterrogat, nullã iniuriã facit qui rñdet se nescire, quod aliorũ relatu nouit, q̄ mētiri poterant. Nisi esset res admodũ manifesta. Si em̄ ego negarẽ mescire esse Romã: quãuis eã nõvidi, mētiri iudicaret. Sed ad rem p̄bat, q̄ dũ testis secretũ de quo iuterrogat, nouit visu, v̄ experimẽto cuiusq; sensus, respondere possit se nescire. Quã quis i iudicio interrogat veritatẽ, solũ interrogat scdm ius (nã præter ius, nullus habet iudex potestatem interrogãdi, id em̄ possumus qd̄ de iure possumus. ca. Faciet. 22. q. 2. & l. Filius. ff. de cõstiti.) sed scdm ius inquisitio fieri nõ potest de occultis: vt expresse canetur ca. Qualiter & qñ. el. primero. De accus. ergo testis solũ interrogatur, an sciat aliqd̄ quod nõ sit iure occultũ: & percõsequens, rñdens se nihil scire nõ mentitur, si nihil aliud sciat q̄ qd̄ est iure occultũ. ¶ Ad hoc iuniores quidã, aliã egregie docti, sũstinẽtes cõtrariũ, respondēt q̄ in illo capitu. citato, solũ habet q̄ iudex exigēs iuramentũ, debet in forma excipere occulta crimina: vt videlicet iuret testes quicquid sciũt: exceptis occultis: & tũc manifestũ est, testẽ posse citra mēdaciũ respondere se nihil scire: q̄a respondet ad intētionẽ iudicis. Si tamẽ iniquus iudex nihil excipit, sed petit iuramentũ, vt dicat testes quicquid nouerit simpliciter: tunc est questio an liceat respondere se nihil scire: &

L 2 dicunt

dicūt isti nō esse licitū: quia verba vt excusentur à mēdatio, de-
 bent pferri ad intentionē interrogātis: & in tali casu verbum,
 Nihil, nō habet vnderestringatur: & ideo sensus est, q̄ ille nihil
 scit, nec publicū nec occultū: quod est mēdatiū. ¶ Hi tamē aut
 nō capiūt, aut dissimulāt vim argumētī. Enimuerō nō solū ius
 tenētur iudices inquiretes exceptionē exprimere de oculis:
 vt latē mēbro. 2. monstratū est: sed quādo iniquus iudex il-
 lam non faciat, iure ipso intelligitur facta: & ideo verba, Nihil
 scio, iure ipso restricta sunt, vt intelligatur de illis criminib⁹, q̄
 iuridicē possunt inquiri, in quibus reuelādis testis subiicitur
 tali iudicio. Vnde, licet nō respōdeant ad intentionem iudicis
 iniquitatis, interrogātis sine exceptione, respōdent tamē ad il-
 lam quā iure deberet habere. ¶ Et cōfirmatur hoc: quia si pro-
 bus iudex & sapiens, me interrogaret in vniuersum quicquid
 scio optimē responderē: Nihil scio (quis aliquid secreto scire)
 quia cōiicerē intentionē suā esse solū interrogare illa que iure
 potest: ergo eadē ratione, quādo improbus aliquid prater ius
 interrogat, qui respōdet ad intentionē iuris nō mētatur. ¶ Sed
 quid si in particulari me interrogat, vtrū Petrus occidit Ioānē
 (q̄ ego solus vidi) videtur esse mendacium si respondeam,
 Nescio: nam nō apparet quomodo illud verbū restringatur à
 iure. ¶ Respōdetur, q̄ iure possum respōdere: Nescio: quia iure
 intelligitur: Nescio vt dicā: aut nescio eo modo quo iure debeā
 dicere. Nec hoc est tam pulchrum cōmētū, quā nōnulli existi-
 mant: nam cum voces sint signa eorum quae suat in anima: vt
 inquit Aristote. 1. Periher. nemo potest respondere nisi illud
 quod scit: & ideo perinde est: quēpiam interrogare de aliquo fa-
 cto, ac si interrogetur quid sciat de illo facto. Vnde sicut iniuste
 interrogatus quid sciat de hoc homicidio, potest respondere,
 Nihil: nā iure intelligitur: quod debeā dicere: ita interrogatus
 an Petrus fecit hoc homicidium, potest respondere: Nihil scio:
 q̄ est: Nihil de eo dicere. ¶ Nec absre certē adducitur hac il-
 lud Mar. 3. De illo die nemo scit, nec filius hoīs. Nam quāuis
 multifariā à doctoribus exponatur: vt adnotat S. Thom. 3. par.
 q. 10. ar. 2. (Origenes em exponit de corpore Christi mystico:
 quia Ecclesia nescit illum diem: alii) glossant de Christo secun-
 dū scientiā acquisitā: scdm quā Christus nō nouit illum diem
 atque

atq; aliter atq; nō profectō Germanus sensus illius verbi est, q̄
 Christus nescit illum diē, vt dicat in hac vita non modo propter
 auctoritatē sanctorū ita exponentiū, sed q̄ textui nullus ali⁹
 sensus coleretur. Cū em Apostoli rogassent Christū: Dic nobis
 quā ista fiet, & q̄ signū erit, quādo haec oīa incipiet: & Christ⁹
 ad secundā partē interrogationis respōdisset, tradēdo signa iu-
 dicis: ad primā partē, quasi rīsum negans, ait: De die illo nemo
 scit: nec filius hoīs, id est: Nec vobis in hoc tēpore expedit sci-
 re (vt ait Hieronim. super Matth. cap. 24.) nec mihi conuenit
 dicere (vt ait August. lib. 1. super Genesim: cōtra Manichaeos)
 quā si dicat: Ego quatenus redemptor, habeo vos docere quae
 pertinet ad redēptionem: & ad finē redēptionis pertinet, vt i-
 gnoretis hunc diē. Ergo tantū valet: filius nescit: sicut: filius nō
 debet facere vt sciatis. Sicut ecōtrario. Gen. 2. Nunc cognoui
 q̄ timeas Deum tantū valet, sicut: Nunc feci vt cognosceres.
 Re vera absq; scrupulo affirmauerim hāc quartā conclusionē,
 quoad me maiores contrariū doceāt. ¶ Sed est cōtra illā argu-
 mentū. Quādo vna pars cōtradictionis est vera, altera est falsa:
 sed quādo quis secreto quid sciuit, verū est si dicat: scio: ergo fal-
 sum est si dicat, nescio. ¶ Respōdetur, q̄ quoties quis per iniu-
 riā petit, vt reuelet secretū: siue sit secretū sacramētū, siue aliud
 seculare, respōsio negatiua est vera, & affirmatiua falsa: quā re-
 stringitur à iure: sicut negatiua. ¶ Aliquid scio: quod debeā dice-
 re. Si tñ sua sponte, absq; necessitate sacerdos illas cōtradictio-
 nias proferat, tūc ait Durad. 4. d. 21. q. 4. q̄ affirmatiua est vera:
 quia tunc nō restringitur, & negatiua est falsa. Sed nihilomin⁹
 dicens se scire, peccat reuelādo confessionē. Palude verō eadē di-
 stinctione, q̄ ait, q̄ quāuis sua sponte proferat illas cōtradictio-
 nias, vbicq; affirmatiua est falsa, & negatiua vera: quia sensus est,
 se aliquid scire quod debeat dicere, tā quā hō: q̄ falsum est, si-
 ue cōpulsus id dicat, siue nō. At verō crediderim (cū sermo est
 de cognatis in sacramento) negatiua semper esse verā & affir-
 matiua falsam, vbicunq; proferantur, propter tertiū argumen-
 tum quod fecimus ad secundam conclusionem: quia quod no-
 tum est solum ex relatione, proprie non dicitur sciri: nec opus
 est alia restrictiōe. Si tamen scire extendatur ad ea quae testimo-
 nio alio nō nouimus, tūc q̄ si quis legus sacerdos sua sponte reue-

lat confessionē, parū refert quomodo loquamur: nā siue affirmatiua sit vera, siue falsa, utroq; modo est graue peccatū referre sigillū. Forte verisimilior est opinio Petri de Palū. nō tm̄ ppter rōnē suā, sed quia sacerdos nō modo quādo petitur p̄ iniuriā, sed extra illū casum, pōt dicere se nescire q̄ audiuit in cōfessione. Exēpli gr̄a. Est sacerdos in cōfessione audiuit, vbi incidit sermo de illo cuius cōfessionē audiuit, cui⁹ mores alij p̄bāt, alij reprobāt. Pōt p̄fecto sacerdos, & deberet, dicere: Nihil malicio de hoīe. Et id non solū qñ eius silētiū suspitiōē faceret, aliquid se scire in cōfessione (nā tūc teneretur oīno) sed etiā ppter comitatē, posset hoīem illa rōne laudare. Quare tūc etiā negatiua est vera, & affirmatiua falsa. At verò nulla aut necessitate aut utilitate id exigēte, nō debet sacerdos temerē affirmare se nihil scire (quis nihil sciat nisi in cōfessione) quia tunc forte aut accipitur in sensu vniuersali, vt ait Durādus, & sicerit mendacium, aut saltē verbū erit vanū. ¶ Quod si quis arguat. Sequeretur, q̄ sacerdoti nullaten⁹ liceret in genere dicere: scio aliqua esse peccata in populo, nā eadē rōne illa affirmatiua esset falsa, si nō sciret nisi in cōfessione: consequēs est falsum: nā illud citra scandalū licitū est, q̄ nō est reuelatio confessiōis, nec cōdēnamus sacerdotē dicentē, se scire cōscientiā & peccā Petri. Rñdetur cōsequentiā nō valere: quia illa affirmatiua nō est reuelatio facti: & ideo accipiēda est i sua ppria significatiōe: atq; adeo tūc est vera. ¶ Sed de alijs secretis secularibus qñ quis sua spēte reuelat secretū qđ pprie scit, puta visu vel alia experiētia, credo verū dicit, cū ait se scire. Est em̄ alia rō de sigillo confessionis: vbi, cū sacerdos nihil sciat nisi vt Deus, quomodo cūq; reuelat vt hō, forte mētur. Alia verò secreta sciūt hoīes, vt hoīes: ideo dicētes se scire, verū dicūt (nisi cū vi & iniuria interrogātur) peccant tamē cōtra secretorū fidē. ¶ Sed hoc est quod me dubiū peius torquet. Quid si improbillim⁹ hō interrogaret testē, dic mihi quicquid scis de hac re, quātūcūq; secretū sit, nec possit iure reuelari? Videtur em̄ tūc rñderi non posse, nescio: nā tunc cum alter expresse interroget id quod nō debet dicere, non vi deo quō in verbo, nescio, possit subintelligi restrictio contradietoria, vt dicā: quippe quē exclusā est ab interrogatē. ¶ Reuera forte tūc responsio illa, nescio: nō caret mēdacio. Sed esset sic interrogās

Dubii.

interrogās obiurgādus, tanq̄ indignus cui aliquod responsum redderetur. Tamen si forsitan etiā tūc à iure restringitur responsio quicquid malitia interrogātis verbis expresserit. ¶ Attamē suspensum ex his cōclusionibus dubia nō nulla. Primū. Quid si tyrānus nō satis habet, vt sacerdos dicat se nescire, sed vrget vt dicat an audierit. ¶ Respondetur, q̄ potest verē respondere se nō audisse: primò, quia Christianus populus nihil intelligit per illa verba de his quæ audiuit in cōfessione, & p̄terea quia id non audiuit, nisi tanq̄ Deus, vt habeat tūc pro obliuio, ac si non esset dictū. ¶ Sed quid si percontetur, an audierit in sacro cōfessionis: vtrū licitē possit negare se audisse: nā dicere, nescio: nihil inuabit: maxime dū est verisimile non fuisse obliuio. ¶ Haftenus opinionem secutus communem, respondebā inter legendū; licitū esse sacerdoti dicere, se nō audisse in cōfessione, sed re modo oculatius inspecta, verisimilius mihi videor aliter sentire. ¶ Et probatur id non licere. Primò, quia quis in illo verbo: non audiui: cōmodē possit intelli restrictio: extra cōfessionem, in hoc tm̄ nihil audiuit in cōfessione: in cōgrue p̄fecto admodū intelligi potest: eo q̄ interrogās explicat contrariū. scilicet an audiuit in cōfessione. Et idē nō excusatur à mēdacio: quemadmodū nō excusaretur, si diceret: nihil audiui, nec tanq̄ De⁹, nec tanq̄ hō. Et cū, nec ppter sigillū cōfessionis, mētur permittat, fit vt illud responsum nō sit licitū. ¶ Secūdo, pbat tale responsum nūquam esse necessariū. Sigillū em̄ cōfessionis a deo debet esse sanctū, vt nō solū nō affirmemus quæ illic audiui, sed nec negemus quæ illic nō audiui. Vnde si sacerdos in ductus in testē interrogetur, an poenitēs fecerit homicidiū: quis ille fuerit innocens, nec crimen fuerit confessus, nō debet sacerdos dicere: nunq̄ hoc audiui in cōfessione: quia q̄ quis illud sit verū, nec sit reuelatio sigilli, quæ cauetur in iure, est tamen quædam contaminatio sacramenti, nec potest esse sine scādalo. Secus, si post mortem dicat confessor. Nunq̄ talis confessus est mihi peccatū mortale: quod etiā rarissimē fieri debet. Ergo si impudentissimus tyrānus roget sacerdotē: an hoc audisti in cōfessione in quantū Deus: hoc illi responso exprobandū est verbū. Sacrilege hæc est sacri religio, vt nec si poenitens mihi dixisset, affirmare possem: nec si non dixisset, negare deberem: nec affirmatio nec negatio mea

Dubii.

potest tibi facere fidem: quare neutram à me responsionem expectes. Quæ quidem verba nullam profectio de se suspensionem generat, verum ne sit quod interrogatur. At non cōtendo renuere, quin dato casu quo non possit aliter calari sigillū, liceat respondere: non audiui in cōfessione: quia vniuerso populo receptū est, ut verba illa excusent à mēdacio. Sed credo nunquam esse necessariū: atque adeo difficile posse excusari à mēdacio. ¶ Sed tamē si tyrannus interrogaret sacerdotē, an Petrus occidit Ioannem (quod sacerdos nouit in cōfessione) negasset cōtētus illa responsione: nescio: tūc Adrianus in. 4. q. De sigillo, dicit, quod sicut potest respondere se non audiuisse in cōfessione, ita potest respondere, quod Petrus non occidit. Sed re verā in hoc nulla profectio est apparentia. Primo quia in illo verbo: Petrus non occidit: nullus potest subintelligi modus, qui illud excuset à mendatio. Inoptissima enim interpretatio esset: non occidit ut dicā: quia facta non habet ordinem immediatū ad hoc quod est dicere, sicut, scire: & alia verba sensationū. Et præterea, quia illa responsio nunquam est necessaria. Potest enim cōuincere tyrannus, non solum hoc responsio: quod modo dicebamus, sed potest adhuc addere sacerdos. Quomodo possum dicere Petrum occidisse, cum id nesciam? Nā quāquā id mihi esset cōfessus, forsitan esset mētutus: & quāquā tacuisset forsitan voluit calari, & sic cōfiteri. Et hæc de sacerdote. ¶ Alterū dubiū est de alijs secularibus sacerdotibus. Vtrum qui iniuste interrogatur de secreto, & postquam respondente nescire: adhuc vrgetur ut respondeat simpliciter an Petrus occidit Ioannē, affirmando, vel negando, vel auidit homicidū fieri, an audiuit, vtrum (in quā) liceat respondere non vidi, nec audiui, an Petrus non occidit? ¶ Aliquando in lectionibus nostris excogitauimus modū, quo testis abūde se posset protegere. Dicebamus enim, quod quem admodū licet tunc testis dicere se nescire, ita licet ei negare omnia verba sensū que pertinent ad scientiā, ut puta dicere, quod nec vidi nec audiui, nec est memor, quia hæc omnia verba explicat quodam modo scientiā: & ideo videtur posse eodem modo restringi: scilicet, nec vidi, nec audiui, ut dicā. Et si hæc responsio saluaretur à mendacio, profectio sufficiensissima esset ad calandū secretū alienū. Nam tunc cum testis iniuste interrogaretur an Petrus occidit, posset respondere, quod nec audiui, nec vidi, nec omnino scio: & quod nescit, nec affirmare potest

potest nec negare. At verò iam modo verè rem adeo extendere: nec sum tam certus an in verbis: non vidi: non audiui: possit apud subintelligi: ut dicā: sicut in verbo, nescio. Nec forsitan ego ita respondere: sed tamen nec eum profectio cōdemnarem qui ita responderet. ¶ Tertia & postrema pars huius questionis ad reū spectat, quæ non est tam facile instruere, ut citra mēdaciū se protegat. De quo statuitur quinta cōclusio. Reo, cum iniuste interrogat de proprio, sed secreto crimine, nec prodest respondere se nescire, nec licet negare verum crimē, dicendo: non feci. Prima pars est manifesta: nam ridicula esset responsio, si homo diceret se nescire, dum interrogat de proprio opere: neque cuius non est verisimile se esse oblitum. Secunda verò parti conclusionis non cōsentunt omnes doctores. Imò Adrianus in. 4. in. q. De sigillo, in sol. 2. argu. quis loquatur de sacerdote productio in testē, interserit tamen generaliter, quod reus iniuste adiuratus de crimine, quod iure est occultum: quia non tenet semetipsum prodere: potest secundum omnes doctores respondere, quod nihil de facto illo nouit, vel certe quod non fecit. Hæc Adrianus. Verum tamen nescio qui sint illi omnes doctores. Fateor me nullū legisse. Sūt qui impingant Scoto, quod licet adultere, cum iniuste interrogat à marito de adulterio sub comminatione mortis, respondere se non esse adulterā: quod tamen nusquam legi apud Scotū. Imò verò Scotus in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. ubi loquitur de reo iniuste interrogato, admonet ut respondeat his verbis: Nego proposita ut proponitur: ut iure publica. Quod si iudex vrgeat eum, ut confiteatur propositū, vel ut neget, respondere posset, quod ipse respondit sufficienter ad accusationē. Hæc Scotus. Vbi non cōcedit licentiā dicendi: non feci sed nego proposita ut proponitur. Subiungit tamen. Sed nūquid si neget, intendens illud negare ut propositū est. Et publicū tenet illo poenitere tanquam de mendatio: Respondeo. Bonarum mentium est culpā agnoscere, ubi culpa non est: & ideo tunc est tunc poenitere de illo quale est, sub dubio an sit veniale, vel mortale. Hæc Scotus. Vbi sub dubio relinquit an liceat dicere: non feci: & magis inclinatur in partē negatiuā. At verò quicquid sit in aliorum opinione, nulla mihi tamen, vel apparenti ratione, persuadere possum, ut liceat occulto peccatori iniuste interrogato dicere: non feci. Nec video quomodo possit illud excusari à mendacio: nam maxime quia subintelligitur: non feci ut dicam: sed profectio

perfecto sensus ille violentissimus est: & enim quia dicere: procedit ex scientia in verbo, nescio, potest subintelligi: ut dicat. i. non scio tali scientia quæ iure sit pro palam: at tamen opus non habet talem ordinem ad sermonem. ¶ Sed ais forte alia ratione posse illud verbum excusari a mendacio, per æquiuocationem temporis. Ut si adultera admisit amicum heri, possit modo iurare, non fecisse adulterium: ut subintelligatur: hodie. Quæadmodum Angelus de Perusio super. l. Idem. ff. de condi. ob turpē causam. & Ananias. c. Qui cum fure. extra De furtis. referunt de beato Fracisco, quod cum Perusij rogaretur a prætorē persequente criminofum quædam, an vidisset eum transire, respondit: non transiit hac: sinu veltis insinuans. Sed revera commētum hoc minus placet. Nam etsi qui iniuste interrogatur, non teneatur respondere ad intentionem interrogantis, tenetur tamē eis verbis secretum celare, quæ in aliquo sensu recepto apud vulgus, vel apud sapientes sint vera: alias mentitur: quod neutiquam licet. Et certē oratio: non feci facit sensum vniuersalem: nunquā feci: & non transiit hac: refertur ad illum locum de quo alter interrogat. Atqui diuus Fraciscus forsitan aut falso circumfertur ut author illis responsi, aut putauit vir sanctissimus id essetlicitum. Alium commemorat diuus Augustinus sanctum episcopum Firmum nomine: firmio rem (inquit) voluntate: qui, cum ab eo quærerent apparitores, quæ ad se confugiētē occultauerat, hoc solum respondit, nec mentiri se posse, nec hominem prodere. Multaq; passus tormenta in sententia permansit. Quia nimirum patientia indulgentiā ab imperatore homini calamitoso impetrauit. ¶ Sexta conclusio. Mendacium quo qui iniuste interrogatur negat proprium crimen, non est perniciosum, sed officiosum: atque adeo, si fiat sine iuramento, nunquā est mortale, sed solum veniale: siue in iudicio interrogetur, siue foris iuris, siue extra iudicium: ut cum adultera interrogatur de adulterio a marito: qui non est iudex. Probatur. Nam qui sic mentitur nemini facit iniuriam, imo ipse est qui iniuriam patitur. ¶ At verò cum nec venialiter peccare quoquo modo liceat, quid facturus est miser homo, qui contra omne ius interrogatur de secretissimo proprio crimine? ¶ Respondetur septima conclusio. Si verba non occurrerint, quibus per æquiuocationem, vfu hominum receptam, citra mendacium celare possit crimen, mo-

6. cōcl.

7. cōcl.

ri debet, antequam metiatur: licebit tamen non nunquam id reuelare, ut videtur. q. sequenti. Interim tamen si pœctet quis, quibus amphibologis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere: sed p sua quisque peritia & prudentia illas poterit excogitare: Posset. V. g. occultus homicida contra ius interrogatus respondere: iuro me neminem occidisse: nam illa oratio Latine amphibologica est: & si primus accusatus accipitur passiuè: & secundus actiuè, est vera. Quæadmodum Pyrrho respondit fertur Apollo: Aio te Acacidam Rom. vincere posse. Atqui posset adultera, cum adulterium percontatur maritus, respondere. Quid proderit mihi iurare non fregisse fidem, aut quo dabis fidem dictis eius, quæ non credit seruare fidem thori: ite posset iurare se non fregisse matrimonium (nam post adulterium adhuc manet integrum matrimonium) quæuis maritus intelligat, non fregisse fidem thori: Posset ite mulier quæ nupsit consobriuo, si ab apparitore iniuste interrogatur, an maritus intrauit domum, respondere neminem intrasse propter consobrinum suum. Quæadmodum Sara celauit esse uxorem Abraham, dicens se esse sororem. Crediderunt. n. Aegyptij non posse sororem nupsisse fratri. At tamen iustitiam iam non sunt hominibus responsiones. Tanta est interrogantium verusitas. ¶ Sed utrum posset homo, ut calet se iniuste quaesitum interrogatur an sit ipse ex fratribus minor, iurare se esse maiorem: cum tamē sit natu minor, sed qui succedit in primogenitura paternæ domus. Et videtur quod sic. Imo quod posset iurare se esse Petrum, cum tamē non sit nisi frater eius. Nam hac ratione excusat August. Iacob a mendatio, dicentem se esse. Esau, ¶ Respondetur, quod non auderet hoc admittere. Quia aut non est adeo certum Iacob non fuisse mentitum: aut id respondit inspiratione diuina: aut (quod puto sentit Augustinus) sermones illi erant apud gentem illam vsitati in illa significatione, ut citra mendacium possent proferri. Vnde Gregorius, ut refertur. 22. q. 2. Si quis (inquit) per vetus testamentum suum vult tueri mendacium: quia minus illis quibusdam fortasse nocuerit dicat necesse est, rerum alienarum raptum, retributionem iniuriæ, quæ infirmis illis concessa sunt, sibi nocere non posse. ¶ At nunquid si quis interrogatur, ut testis, an vidit Petrum fugientem: vel tamen reus, an occidit Petrum, poterit respondere: non vidi Petrum: aut, non occidi Petrum: quem tamen occulte

culte occidit: Videtur enim id licere, nec esse mendacium: nam, ut scriptum est in dialecticis, nomina singularia æquiuocè significant: & ideo potest respondens subintelligere aliū Petrū quem non occidit, aut quem non vidit: quemadmodū dicunt dialectici has non contradicere. Canis est in mari: Non est canis in mari: & utraque esse verā, eō quod subiectū accipit æquiuocè. Respondet, quod non esset sine mendatio huiusmodi responsio. Nam secundū receptissimū usum orationis, affirmatio & negatio in nominibus his proprijs pro eodē accipiunt: ac si non esset nisi vnus, qui nūcuparet illo nomine. Ut si me percōtante an Petrū videris, respondeas: non: negatio ad eū refert, quē ego quero. Nec aliū potest se sum admittere. Sed inmensum opus esset per singula discorrere. Prudentis erit ex his cætera perpendere. Sed instas adhuc pressius, quid faciet miser hō qui mortē cōminante tyranno nisi verū fateatur, non habet quā se amphibologia ptegat? Aut adultera, quā maritū nudo gladio petit fateri adulteriū, ut iuret an adulteriū fecerit? Rōndetur, quod plures sunt hōies, nequitia, & violentia, quæ ut possit oibus obuiā iri. Obidēq; in tali casu mori opus est: quemadmodū si tyrannus mihi cōminaret mortē, nisi peierarē aut leuissime mētirer, mortē prius deberē oppetere, quā mentiri. Ad primū argumētū principale, cōcessa priori præmissa: puta nūquā esse licitū mendaciū, negatur scdā. Nec enim latet ad integrā rōnem mendacij, fallēdi cupiditas, nisi oratio sit fallax. Est enim mendaciū: ut inquit illic Augusti, falsa significatio eū volūtate fallēdi: modo qui amphibologia eū fallit, qui iniuste interroget, in aliquo sensu verū profert, quo excusatur à mendacio. Neq; tunc venit contra mentē: quia id in aliquo sensu profert quod habet in mēte: quāuis alius aliud cōcipiat. Atqui eodē modo respondetur ad confirmationem, quod quā hō interrogatur absq; iniuria, simpliciter & candidè respondere debet: puta verbis quibus interrogās non decipiatur. Sed quā vi & iniuria petitur: quia licet ei veritatē calare: nihil agit cōtra virtutē, profere do æquiuocū verbū: quia eiusmodi respondentis præcipua intentio non est fallēdi, sed ius suū seruādū. Dicitur verō sanctorum eō readūt, ut phibeant responsa per verba quæ nullū possunt facere verum sensum, secundū significationē vsu receptā: quippe quæ non possent à mendatio vlla ratione excusari. Et eadē

ratione

ratione respondetur ad secundū principale. Qui enim per lapidē iurat: falsum, non excusatur à mendatio, postquā falsum est quod iurat: nec à perurio: nam cum enunciet se iurare per Euangelia: quāuis ponat manū in lapidē, tam oēs intelligūt, se iurare per Euangelia, nec possunt aliud intelligere. Ad tertium respondetur, quod quāuis mendaciū, id est falsum dicere cum intentione fallēdi: eatenus sit intrinsicè malū, ut nulla de causa iuste fieri posset, tam decipere non est adeo d. se malū, quin per amphibologiam liceat, ad repellendū iniuriā. Unde subsequitur solutio cōfirmationis. Nam citra necessitatem non licet uti huiusmodi amphibologijs: non quod essent mendacia, sed quod hōim cōiectus & societas id exposcat, ut hōies visitationibus, atq; perspicacioribus verbis in serijs vtantē nē se fallāt, nisi ioco, in ridiculis: ut auctor est Aristoteli. 4. Eth.

QUESTIO QUARTA.

TRVM vsq; adeo obligemur ad secretorū fidē, ut teneamur nonnūquā mortē prius oppetere, quā secretū detegere. Ad partē negatiuā arguitur. Reuelare secretū, ut supra dictū est, ex grāe suo non est nisi dānū, & iactura famæ, quæ violat perditionē criminis: sed vita, bonū est multo preciosius quā fama: nam pelle per pelle: & cuncta quæ habet homo, dabit per animā suā. Job. 2. Ergo si alterius eorū iactura faciendā est, potius debemus famā, vel propriam, vel alienā abijcere, quā propriam vitam. Cōfir. quia, ut frequēter solemus repetere, iugum Dñi suauē est, & onus leue: Matth. 23. sed cū terribilium terribilissimum sit mors: ut est in 3. Eth. grauissimū esset præceptū, ut alienā famā dispendio vitæ protegere: attingeremur: ergo nemo ad id obligatur. Secundo principaliter arguit. Si teneremur fidē secreti seruare cum periculo mortis, id maxime esset, quia propalare secretū est ita intrinsicè malū, ut nulla ratione possit esse iustū: quæ est occidere, fornicari, mētiri: sed hoc falsum est: nam reuelare secretū multis de causis iustū est: puta ad obuiandū cōi malo: & causā fr̄is corripiēdi, ut scdo mēbro dictū est: ergo & causā defendēde vitæ, quæ in bonis palibus summū est, id etiā licebit. Et cōfir. Nam in operib; charitatis nullū tenet puidere proximo cū graui detrimento proprio: imò nec seruare pmissum: quod eleganter tractat Cicero. lib. 1. De offic. Si constitueris (inquit)

16

re cuius aduocatū in rē presentē esse vēturū, atq; interim gra-
uiter ægrotare fili^o coeperit, nō est cōtra officiū, nō facere qd̄ di-
xeris. Ergo quāquā fidē quis secreti p̄miserit, nō tenetur cum
dispēdio vitæ seruare. ¶ Tertio principaliter arguitur. Cuiusq;
integrū est & liberū, propriū crimen, aliās occultū detegere, vt
vitā seruet, nā pōt quis dare famā pro vita, vt dixim^o. q. 3. mē-
bri primi: ergo facilius pōt quis anteponere vitā p̄priā famæ
alienæ, atq; adeo nūquā tenetur homo mortē obire, vt secretū
contegat. ¶ In contrarium est, q̄a tenentur Christiani pro fi-
de, pro religione, & pro bono publico mortē oppetere: ergo
sacerdos antequā sigillum referet confessionis (q̄ sacrilega es-
set sacramenti cōtaminatio) mortē perpeti debet: & cui arca-
num publicum committitur, eadem ferē lege tenetur.

In hac quæstione quarta huius mēbri: atq; adeo
totius operis postrema, dicere tandē restat, quid
facturus est miser homo. cū vi & iniuriā petitur
reuelare secretum, nec se potest citra mēdaciū
defendere, an debeat prius mori, quā secretū de-
tegere. Sed sunt fortē q̄ quæstionē hāc superuacua iudicabūt.
Nā si secretū celare: ius naturale est, diuinū et humanū, vt supra
cōmōstrauim^o: atq; adeo: secretū reuelare, sit suapte natura vi-
tium: ambigit nemo mortē esse potius oppetendā, quā reueles
arcantum. Est em̄ doctrina Aristo. 3. Eth. summa cuiq; tormen-
ta, mortēq; ipsam obeundā, antequā inhonestū quid admit-
tat, imō documentū est Pauli Rom. 3. iustam esse damnationē
eorū, qui faciūt mala vt inde veniāt bona. His veruntū respon-
demus, q̄ quāuis dubiū non sit, imō per se sit manifestū, nō es-
se licitū peccare, nec pro vita, nec propter aliū quencunq; fi-
nem (nam est contradictionis implicatio, esse aliquid licitū q̄
est peccatum) hoc tū est sub iudice in quæstione nostra, an sit
peccatum reuelare secretum, q̄n quis non potest id cōtegere,
nisi cū dispēdio vitæ. Et quidē si illud esset eo modo intrinse-
cē malum, sicut periuriū aut adulterium, nulla esset quæstio
id non licerē, sed quia non est adeo malum, quin pro iusta cau-
sa illud liceat, vt insinuauimus in tertio argumēto, quæstio est
vtrū adeo obligemur secreta celare, vt antequā reuelēm^o mori-
amur. ¶ Atqui, vt 2. & 3. q. primi mēbri attingimus, sex sunt se-
cretorū

cretorū gradus, qui varias & diuersas habent considerationes.
Ob idq; decem cōclusionibus respondebimus ad quæstionē.
Secretorū enim aliud est alienū, aliud verō propriū: & ex aliē-
nis aliud pertinet ad religionem sigilli confessionis, aliud verō
est secularē: & ex secularibus, aliud p̄tinet ad bonū publicum,
aliud ad priuātū: & ex priuatis, aliud extortum est per iniuriā
atq; aliud citra iniuriā cognitum: & ex his aliud recipitur da-
ta fide, velut in deposito, & aliud fortē & casū cognoscitur.

¶ Prima ergo conclusio sit de secreto confessionis. Sigillum sa-
cramenti confessionis adeo sanctum est, tantoq; vinculo ligat,
vt mors sit prius obeunda, q̄ modo aliquo reueletur. Conclu-
sio hęc supponit primum, arctissimum esse præceptum sigilli
seruandi: quod partim probatum est. q. 2. membri primi. Vbi
mōstrauimus fidem generaliter secretorum, iure naturali, diui-
no, & humano, esse in præcepto: primò ex cōditione vitiorum,
quæ suapte natura digna sunt quæ contegantur, quæ admodum
virtutes dignæ, contra sunt quæ palām fiant. Et secundo, ra-
tione charitatis: nam quæ nobis optamus, & alijs præstare tene-
mur: & vnusquisq; id ratione optat, vt quod cōmisit secretum
secreto custodiat: Et tertio, ratione finis: nā fide secretorum
de medio sublata, cessarent commoditates plurimæ amicitia:
vt puta consilia, & solatia, quæ amici ab amicis secreto petunt
Quæ quidem rationes, & aliæ quas illic tractauimus, multò ef-
ficacius comprobāt sigillum sacramenti confessionis, quā se-
cretorū fidem secularium. Sed est præterea ius diuinum specia-
le de sigillo confessionis. Qui enim finem præcipit, iubet & ne-
cessaria media: sed Christ^o seruator noster Io. 20. instituit sacra-
mentum confessionis sub præcepto: vbi ait: Accipite spiritum
sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta erunt: & sigillum est necessarium me-
dium: nempe sine quo homines à confessione detererētur: er-
go simul iussit, & vniuersos confiteri, & sacerdotem secretum
tenere. Non enim dedit illic solum sacerdoti potestatem dimit-
tendi, relinquens hominum arbitrio, si vellent confiteri, sed
certē dedit Ecclesiæ coercitiuam potestatem iudicādi de pecca-
tis: quemadmodum si rex mitteret prætorem in urbem, qui ci-
uium errata aut condonaret, aut pro sua prudentia puniret.

Sed

Sed de hoc alijs. Neq; Ecclesia capitulo, Omnis vtriusq; sexus, aliud fecit, q; vtrunq; præceptum diuinum determinare, sanè vt singulis annis confiteremur, & sacerdotes sigillum cõfessionis arctissimè seruarèt. At qui hoc est quod S. Thomas in. 4. d. 23. q. 3. ait. sigillum secreti esse de necessitate confessionis. Non enim intellegit esse de substantia, tanq; materia & forma: neq; ita de necessitate, vt si sacerdos releret sigillum, nullum esset sacramentum præcedens: sed ita, vt naturæ sacramenti expediat sigillum nempè sine quo præceptum cõfessionis sustineri nõ possit. Et probat S. Thomas: nam quæ exterius geruntur in sacramentis, sunt signa rerũ quæ interiùs cõtinentur: & ideo cõfessio illa quæ fit sacerdoti, est signum q; poenitens confitetur Deo: quare sicut Deus ita contegit peccata, vt habeantur probõ oblitis (quod dictum est quæstione proxima) idem obligat facere sacerdos. Nec obstat argumentũ Dur. 4. d. 21. q. 4. vertentis sensum S. Thomæ. Non enim sentit S. Thomas q; cælatio sacerdotis repræsentet aliquid quod interiùs continetur, tanq; effectum sacramenti, veluti absolutio repræsentat remissionem peccatorum, sed vult q; quemadmodum in foro interiori cælatur à Deo, hoc significetur per secretũ sacerdotis. Deus enim, nec in die iudicij reuelabit peccata remissa ad cõfusionem: sed ad commendationem & gloriam poenitentium. ¶ Ex quo sequitur q; nec Papa nec tota Ecclesia potest dispensare, vt reuelat sigillum cõfessionis: nõ solum quia Ecclesia in his quæ sunt de iure diuino (quale est sigillũ) facultatem non habet dispensandi, sed specialiter quia multo minùs potest sacramentorum naturã mutare. Et naturæ cõfessionis necessarium est sigillum modo iam exposito. Etenim, quãuis sublato sigillo nihilominus confessio esset sacramentum, tamen esset tunc intolerabile præceptum confessionis. ¶ Supposito ergo præcepto, probatur illud obligare etiã cum dispedio vitæ. Media pẽsanda sunt ex cõditione & necessitate finis: finis autem sigilli seruandi, est necessitas sacramenti cõfessionis: vnde profectò salus Christianorum pendet (sublato enim de medio sacramẽto cõfessionis, omnia plena essent iniquitatib; atq; adeo religio Christiana peditum iret: quæ res multo maioris in omẽt i est, quã temporalis vitæ) ergo sigillum confessionis adeo est necessariũ, vt pro eius obser-

obseruatione vita sit post ponenda. ¶ Et confir. Sacerdoti qui sigillũ relerat (quia poena capitis sacerdotes plecti nõ possunt) decretum est priùs perpetuum exilium: cap. Sacerdos. De poeni. d. 6. & postmodum mutatum est in carcerẽ perpetuum: cap. Omnis vtriusq; sexus. De poeni. & remiss. quorum vtrunq; proximum est mortis. l. 2. & l. Capitalium. ff. de poenis. Nec ab hac poena eximeretur, qui metu mortis fidem frãgeret sigilli. Ergo crimen est atq; adeo mortale, etiam metu atrocissimæ mortis, confessionem reuelare. ¶ Et tertio id comprobatur. Potest princeps pro salute tẽporali Reipublice præcipere cui vt stationem in plio custodiat, nec pedem retrahat, sub poena capitis: in quo casu peccatũ esset mortale edictum trãsgrèdi (nam potest princeps legẽ facere, q; obliget ad mortale: vt ait. S. Tho. 1. 2. q. 69. ar. 4. vbi adnotat Caietanus posse etiam obligare cum periculo mortis: saltem pro bono publico) ergo multo magis nõ solum Deus, cuius est præceptum sigilli, sed Ecclesia potuit sacerdotes obligare, vt, etiam in periculo mortis, tenerent sigillum. Profectò adeo necessariũ est sacramentũ cõfessionis, ac subinde illius sigillũ, vt videatur Christ; ipse spopõdisse fidẽ Christianis, quõ tuti essent in hac parte. Nã cũ multa ptereã narrentur hic miracula (vt est illud quod altissiod. 4. p. cap. De confess. ex Vitũ patrũ citat, q; cũ quidã in naui metu mortis, publicè confessus esset crimina perimuleã, adeo statim oēs oblitisunt, ac si nunq; audissent) hoc verũtamen omnium maximũ miraculorum existi mauerim, q; cũ sint sacerdotes, & aliã pditissimi, & multi in dementiã versi, tñ perq; rarissimè visum est, sigillum confessionis periclitari. Quo fit vt prælati, & quicunq; iudices perq; maxime teneãtur, in causis cognoscendis cauere, ne sanctissimũ sigillũ cõfessionis violèt: nec illa via tẽtẽt quicq; cognoscere, nec prætextu cuiuscunq; boni publici, nec vt malo, q; quis hæreticæ prauitatis, occurrat. Nihil. n. est tam Ecclesie necessariũ, q; sigillũ. ¶ Verum enim uerò nõ sat est conclusionẽ in genere statuere. si nõ ad particularia descēderim. Sacerdos. n. non solũ peccata tenet cælare, verũ & alia detecta in confessione. Nec sol; sacerdos, sed alia item psonæ tenentur seruare sigillum. De quibus perinde dubium est, an cuncta tenentur vniuersi cælare, nullo obstãte metu mortis. Primũ ergo dubiũ est: vtrũ peccata q; quis per-

Dubium **stās in proposito, cōfiteatur perpetrāda, teneatur sacerdos cēlari.**
¶ Res fuit anceps antiquitus inter doctores. Et fuerunt qui dice-
bāt q̄ peccata futura, puta q̄ poenitens emendare non promit-
tit, non claudūtur sub sigillo: vt recitat. S. Tho. in. 4. di. 21. q. 3. &
Innoc. capit. Omnis vtriusq; sexus De poenit. & remiss. Et inter
theologos Alexā. ab aliquib⁹ accersit in hāc sententiā. Et Panor.
c. Omnis vtriusq; sex⁹. eandē affirmat: nēpe quā putat esse opi-
nionem Inno. Et Syluester verbo, confessio. 3. citat Raynerium,
& Innocentium: cū tamen Innocentius cōtrarium autumet.
Et arguit pro illa opinione Alexander. Id quod directē oppo-
nitur confessioni, nō est de necessitate cōfessionis: sed ppositū
perpetrādi peccata, opponitur cōfessionis: nā est signum impo-
nitētis, per qđ videtur se eximere à iudicio sacerdotis: ergo pec-
cata hmōi non cadunt sub sigillo. ¶ Et confirmamus hoc in gra-
tiā hui⁹ opinionis. Secretum sigilli sacerdotis est ad imitationē
secreti Dei, vt dictum est: sed peccata impoenitentis Deus non
calat, nec habet pro oblitis: sanē q̄ in die irę reuelabit ad vindi-
ctā: ergo nec ea tenetur sub sigillo seruare sacerdos. ¶ His verum
tamen nihil obstatib⁹ sit secunda cōclusio, q̄ certissima est. Oē
peccatum detectū in confessione, dū mō sit confessio, clauditur
sub sigillo, siue p̄sens, siue futurum, siue q̄ confitetur verē poeni-
teat, siue non. Cōclusio est. S. Thomę, Scoti, & Ricardi & oīnō
theologorum loco citato, & Innocentij, & singulariter Caietani
quol. 1. q. 11. quam de hoc fecit specialē. Imō (quantum conijcio)
quicquid sit de antiquiorib⁹, tamē nec Alexand. nec Rayn. con-
tradiciunt, si sanē intelligātur. Et abūdē p̄batur ex verbis conci-
lij, cap. Oīs vtriusq; sexus. Qui peccatum in poenitēiali iudicio
sibi detectum p̄sumpserit reuelare, &c. Vbi vtr̄ oē peccatum
cēlari p̄cepitur, nullo excepto. At verō nō requiritur contritio,
ad hoc vt accusatio poenitētis sit verē cōfessio: imō nec absolu-
tio. Probatur, q̄a. sicut baptism⁹ fidē, est nihilominus baptism⁹,
& recedēte fictione incipit habere effectū virtute formę prate-
ritę (vt ait August. cap. Tunc valere De cōsec. d. 4.) ita confes-
sio ficta est quidē cōfessio, q̄uis nō sit perfecta. Quare quomo-
docunq; sit ficta. s. quia non est contritio, vel non est integra
clauditur sub sigillo. ¶ Et confir. Nam ille qui incontritus accē-
dit, p̄cipit Ecclesia vt audiatur in confessione, & salubribus
monitis

monitis abhibeātur ei cōsilia, vt habet. c. Quod quidā. de poeni-
tētijs & re. imō fortē cōfessio illa sati sfaceret p̄cepto Ecclesię
vt latius disputauimus in lectionib⁹ super quartū: ergo hmōi cō-
fessionem vult Ecclesia abscondi sub sigillo. ¶ Et confirmatur.
2. quia si incōtritus integrē cōfiteatur, potest adueniente contri-
tionē, absolui ab eodē confessore, sine noua confessione: nisi lō
ga fortē intercesserit mora. ¶ Quod si percōtraris quid requirit
vt sit cōfessio. Respōdetur. q̄ satis est esse accusationem. Potest.
n. poenitens accusare se de peccato, dicens se non posse abstine-
re, petēdo consiliū, & auxiliū à sacerdote. Et certē qui sic accusa-
tur celandus est de quocūq; crimine mūdi, quātūcūq; pernicio-
so, aut tertię p̄sonę aut reipublicę: quāuis debet tūc sacerdos in
gñe admonere, aut reipublicā, aut illū cui periculū imminet, vt
caueant tali hora, aut tali loco: & dū mō fieri possit sine pericu-
lo reuelationis p̄sonę. Quod si gñalis admonitio non sufficit,
nullatenus licet personam exprimere. ¶ Et secundo principaliter
arguitur, q̄ quāquam peccatum sit perpetrandū, cadat sub
sigillo. Nam si peccatum esset p̄teritum, tunc, quamlibet con-
fitens non esset contritus, sed esset impoenitens, nec esset absol-
uendus, illud caderet sub sigillo: vt Alexander illic ipse confite-
tur, quia sacerdos est iudex si tunc contritio sufficiens ad absolu-
tionem, nec ne ergo eādē ratione quanuis peccatum sit in fu-
turum perpetrandum, cadit sub sigillo. Tam impoenitens enim
est quem non poenitet p̄teriti: quam qui tenax est proposi-
ti in futurum. Eo vel maxime, q̄ dum reuelatur peccatum per-
petrandum, simul reuelatur p̄teritum, puta propositum deli-
beratum perpetrandi illud. ¶ Et postremo arguitur. Si quis con-
tritus confiteretur alia peccata, & postmodum consuleret sacer-
dotem, an esset peccatum id quod inuincibiliter putat non esse
peccatū: puta occidere vxorē deprehensam in adulterio: aut cer-
tum contractum facere: & audiens esse peccatum, nihilomi-
nus non vult mutare propositum occidendi vxorem, si eam de-
p̄hēderit, abiitq; perinde sine absolutione: profectō totum il-
lud cadit sub sigillo. ¶ Veruntamen sunt qui fingunt se ac cede-
re ad confessionē, & tamen non veniunt quō se accusent, & re-
medium postulent animę suę, sed vt confessorem fortē peruer-
tant, aut fauorem & auxiliū petant perpetrandis flagitijs: vt
M 2 tempo

temporibus nostris vsu venisse fertur, quibusdam, qui in pontificem conspirauerat. Et huiusmodi peccata celandā nō sunt, sed statim potius denuncianda. Quod plurimū timendum est in crimine hæresis. Hmōr. n. est versutia dogmatizantium, vt hac confessionis simulatione sacerdotes peruertere moliantur. Et in hoc casu verū habet vulgatus ille versiculus: Est crimē hæresis, quod nec cōfessio cælat: nā si de cōfessione loq̄retur, q̄ verē est accusatio, quis impoenitētis, falsissimus est, atq; adeo Christianis auribus indign⁹. Et de peccato hoc vltimo mō perpetrando, loquit Raynerius in tit. de poeni. & rem. & Alex. cuius verba sunt. Peccatum quod quis cōfiteatur vt perpetrandū, non cadit sub sigillo: i. Quod ita cōfiteatur, nō vt se accuset, sed vt aliū moueat, aut auxiliū petat ad ppetradū. Nec Inno. aliud opinatus est, vt egregiē adnotauit Caie. opus. citato. Nā postq̄ citauit opinionem dicentium, q̄ peccata futura impoenitentis non cadunt sub sigillo: quia non dicuntur sacerdoti tanq̄ Dei ministro, subiūgit: hæc tñ ratio nō placet: quia bene ctedimus q̄ sacerdos vt minister recipiat, etiā si cōfitens in peccato remanere proponat. Quę verba aut nō vidit, aut sinistrē legit Panormitanus, ¶ Vñ ad argumētū quod recitat Alex. respondetur, q̄ quāuis impoenitentia opponatur cōfessionī, q̄tū ad absolutionē, atq; adeo quantū ad perfectionē sacramēti, tñ non obstat quōmīn⁹ sit confessio sacramentalis, si mō re vera sit accusatio, vt expositum est. Et ideo celandā sunt peccata q̄ illic deteguntur. ¶ Et ad confirmationem quā nos adiecimus respondēt, q̄ quāuis peccata impoenitentis non cælentur à deo, vcluti peccata remissa, tñ si proferatur per modum accusationis ad petēdum consiliū vel auxiliū: iam tunc disponūt & ordinātur ad verā poenitentia: & ita recipiunt ab Ecclesia, tanq̄ in sacramentali cōfessione. ¶ Alterum dubium est, vtrū in reuelatione sigilli confessionis possit contingere peccatū veniale, ratione parue quātitatis materiæ: quēadmodū in furto, quod de gñe suo est mortale, potest contingere peccatū veniale: vt si quis obolū furetur atq; adeo vtrū eādē causa paucitatis materiæ, liceat sigillū reuelare, grā vitæ seruandæ. ¶ Tertia cōclusio. Non solum peccata oīa, tam venialia, q̄ mortalia, verū & qualitates vnuerſæ circumstantes, quę notitiā poenitentis quoquō modo suggerere possunt directē concluduntur sigillo: atq;

Dubium

3. Concl.

atq; adeo sub poena mortalis culpę celandā sunt: siue illa fuerint de necessitate cōfessionis, siue ex leuitate poenitētis prolata. cōclusio colligitur ex illis verbis. c. Omnis. vtriusq; sexus: Caueat omninō (scilicet sacerdos) nē verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodāt peccatorē. Hæc cōclusione comprehenduntur primò peccata venialia, quæ licet non sint de necessitate cōfessionis, nihilominus celandā sunt. Itē locus & tempus. Vt si homicida mihi est confessus, reuelatio esset dicere: Petrus tali hora fuit in tali loco: (puta vbi factū fuit homicidiū) si inde possit cōiectari illū esse homicidā. Itē psonæ cōsortes. Aliquando enim est necessariū poenitenti cōsortes patefacere: vt puella quę fecit stuprū cū patre, non satis cōfiteatur se fecisse stuprū, nisi exprimat cum p̄re: quia id perq̄ multum auget: vt docet S. Th. in. 4. d. 16. q. 3. ad vlti. arg. tori⁹ quæst. Et tunc pater celandus est à sacerdote, sicut puella. Imò quāuis puella ex leuitate, & si ne aliqua necessitate exprimeret consortem: vt si confiteretur fornicatam fuisse cum Petro. Quia licet illa persona non esset de necessitate, aut commoditate confessionis, tñ efficitur postea necessaria ad contegendum peccatum poenitentis. ¶ Sed arguitur, q̄ hæc oīa reuelare nō sit peccatū mortale. Primò. In alio q̄cūq; peccato ex gñe suo mortali, pōt contingere peccatū veniale, ratione paucitatis materiæ: præterq̄ inperiurio: imò cōtra materiā fidei pōt esse tā leue verbū, vt nō sit nisi veniale: ergo p̄dere poenitentē, q̄ mētū s est iocose, non erit nisi peccatū veniale. Et cōfir. In reuelatione sigilli possit esse veniale ex defectu debitationis, vt si quis motū subito illud referaret: ergo eādē ratione, propter paucitatem materiæ potest esse veniale. ¶ Respondetur primò, q̄ si sacerdos detegeret minimū veniale: vt constaret illud audisse in cōfessione, puta quia vt sacerdos exprimat Petrus sibi confessum esse, aut quia audientes id cōiiciunt, peccatū est mortale grauissimū: adeo vt mortē deberet perpeti sacerdos antequam id detegeret. Probat, quia quāuis id quod detegitur tenuissimè lædat famam, tñ sacramentum grauissimū recipit detrimētum. Deterreret enim homines à confessione si susciperentur, vel in minimo detegendam esse confessionem. ¶ Sed quid si in Francia audiat confessionem Petri, quam hic coram illis quibus notus est, dicit fecisse peccatum veniale: non

tamē suspicantur me audisse in cōfessione: ¶ Fortē esset probabile illā reuelationē non esse peccatū mortale: quia est in re minima. Mihi tñ verisimilius est esse mortale. Nam quis in reuelatione secretorū secularium frequēter cōtingere possit peccatū veniale in re parua, tñ sacrosanctum sigillū non permittit, vt vel in minima materia, citra mortale violetur. Et probatur: quia in dict. c. vlt. dicitur, q̄ qui peccatū in cōfessione detectum reuelauerit perpetuā agant poenitentia. Perpetua tñ poenitentia non decerneretur, nisi pro grauissimo peccato mortali. ¶ Secūdo arguitur, q̄ non sit necessariū sub poena peccati mortalis, celare personas reuelatas in sacramēto. Celare alias personas non est necessariū, nisi quatenus ex reuelatione aliarū, sequeretur reuelatio poenitentis (nā in. d. c. solum cauetur vt nō reueletur persona poenitentis) sed saepe possēt reuelari peccata aliarū personarum sine reuelatione poenitentis: ergo tūc reuelatione illarum nō violaretur sigillū. Probatur minor. Puella temerē & sine necessitate nominat personā consortē delicti: & quāquā sacerdos postea dicat Petrū esse fornicarium, nulla inde oriretur suspitio id admisisse cum tali puella. Et addamus: nec posse vnq̄ suspicari id sacerdotē nouisse in cōfessione (nam aliās grauissimū esset peccatū scandali, in detrimentum confessionis.) ¶ Respondetur, q̄ peccata quæ poenitēs aliena detegit in cōfessione, non solum sunt celāda quando per illa reuelarētur peccata poenitētis, sed etiam per se: quia quomodocunq; reuelarentur, deterrerentur homines a confessione. Plebei nāq; indocti cōfiteādi, multa temere reuelant aliena peccata, q̄ si non caderent sub sigillo, esset periculosa confessio. Et credo sacerdotē ea reuelantem incurrere poenas canonis. Hoc enim est: prodere poenitentem: non solum detegere peccata quæ ad ipsum pertinent, sed quæcunque ille protulit in cōfessione: atq; adeo mori debet antequā ea patefaciat. ¶ Sed nunquid permittitur sacerdoti in genere ea propalare, quæ in confessione audiuit? ¶ Panormitanus in dicto capitulo. Omnis vtriusq; sexus, dicit, nec peccatum in genere posse in publicum proferri citra fractionem sigilli: quanuis nulla inde oriatur suspitio personæ. Nā habetur (inquit) in textu q̄ qui peccatū in poenitētiā iudicio detectū reuelauerit, perpetuam agat poenitentia. Sed tñ absq; vlla hæsitatione credendum est cō-

tra Panor. Et satis esset ad ipsum cōuincēdum vniuersalis consuetudo. Passim. n. sacerdotes proferūt q̄ audierūt in confessione, nō solum ad capiēdum consilium, sed in colloquijs: nec tñ censentur fractores sigilli, qñ nec minimum timetur periculum reuelationis personæ. Imò quis dicāt illud aliqñ audisse in confessione, non est fractio sigilli, nec peccatū de se mortale, si fiat sine scandalo. Quanuis id fieri non debeat. ¶ Et ad argumentū Panormitani responderetur, quòd illud verbum: quoniam qui peccatum in poenitētiā iudicio de teo &c. reddit causam verbi præcedentis: Caueat autem omnino sacerdos nē prodatur peccatorem. Et ideo non frangit quis sigillum reuelando peccatum, nisi applicatum ad personam. ¶ Et confir. quia si reuelatio peccati in genere esset fractio sigilli, tunc non liceret illo modo in genere reuelare, nec ad capiēdū cōsiliū, sine licētia poenitētis: quod tñ est falsum. vt patet ex verbis eiusdē text⁹, & in cap. Officij eo. tit. ¶ Ex quo sequit q̄ quis dicam: Petrus ritē cōfessus est mihi sua peccata: non reuelo cōfessionē: dū mō nullā speciē nominē, etiam si sint publicæ meretricis, aut latronis. Sed si non absolui, non possum interrogat⁹ dicere non absolui: quāuis, vt inquit Caieta. in summa, verbo, confessor: qui illud diceret, nō esset propriē fractor sigilli, vt incurreret poenas canonis, nisi speciem peccati exprimeret, propter quod non absoluit. Debet tñ sacerdos tunc respondere: feci officiū meum: vel aliud simile. ¶ Cætera verò q̄ nec sunt peccata, nec circumstantiæ quibus peccatū perpēdatur, quāuis narrētur in confessione nullo modo cadūt sub sigillo. Cauendum tñ est ne passim sacerdotes quoquo modo loquātur, sales de confessionibus in colloquijs spargendo. Nā præpter scādalu saepe vsu venire solet, vt illi in aures poenitētiū perueniāt: vñ grauiter offenduntur. Imo nec poenitētes laudibus cōmendent. Primò, quia laus vni⁹ qñq; est reuelatio confessionis alterius: vt si quis adiuuit duas sorores, vnā solum commendat pudicitia, alteram subinde tacendo, notat impudicitia. Et præterea quia inde prebetur ansa, leuissimis p̄fertim mulierculis, mētiēdi in cōfessione, quo se commendent apud sacerdotes. Et maxime cauēdum est, qñ quis de aliquo secreto crimine petitur, nē id via confessionis tractetur: vt si vir suspicatur adulteriū vxoris, petat ab ea vt confiteatur sacerdoti,

qui de ei⁹ licetia certū faciat maritū, nullaten⁹ admittendū est. Nam adultera, quo se purgaret, facile mentiret in confessione.

Dubium

¶ Tertium dubium est de psonis alijs, q̄ præter sacerdotē, tenentur seruare sigillum, an oēs æquali vinculo mortē teneantur obire,

4. Cōclu.

¶ De quo sit quarta conclusio. Quāuis solus sacerdos p̄prie teneat custodire sigillū, sub poenis canone decretis, tñ multi alij tenent seruare secretū confessionis, etiā nō obstante periculo mortis. Conclusio cōis est S. Tho. & doctorū in. 4. dist. 21. Probatur prima pars. Nā in. d. ca. Ois vtriusq; sex⁹. sol⁹ sacerdos est q̄ iubetur seruare sigillū, cui subinde decernuntur poenę fractionis: & q̄ poenę legis nō sunt ampliandę, sit vt ille sol⁹ icurrat poenā depositionis, & p̄petui carceris. Et. 2. pars p̄batur. Sūt. n. multi p̄ter sacerdotē, q̄ iure, & multi q̄ iniuria audiūt cōfessionē: q̄ p̄inde tenent seruare secretū. Vt iterpres, qñ poenitēs & sacerdos nō sunt eiusdem linguę: & laicus, cui q̄ in extrema necessitate, vbi nō est copia sacerdotis, confitetur: & p̄latus, à quo sacerdos casum reseruatū petit, & magister quē cōsultat, dñi imprudētia confessoris deprehendunt poenitentē: itē laicus q̄ fraude & dolo psonā induit sacerdotis, vt cōfessionē alterius audiāt. Hi. n. vniuersi mortaliter, & quidem grauiter peccarent, si secretū p̄derēt: cōfessionis: atq; adeo mortē & quodcūq; aliud dānū p̄peti debent, anteq̄ id manifestent. Nō tñ in oibus esset delictū æquale. Iterpres nāq; nō est psona necessaria cōfessionis: nemo. n. (vt dicebam⁹ sup̄ Quartū, dist. 17.) tenet p̄ interpretem cōfiteri. Nā vt p̄bē inquit Caietanus in summa verbo, cōfessio: nemo tenet cōfiteri nisi sacerdoti, q̄ solus habet clauēs cognoscēdi & remittēdi peccata: & ideo cū q̄s per se non potest cōfiteri, non tenet alteri se p̄dere. Eo vel maxime q̄ peccata q̄ dicuntur interpreti, non denunciant tanq̄ cōfessori: q̄ppe qui nō fungit vice cōfessoris, sed agit partes poenitentis. Ob idq; qñ q̄s per se nō potest cōfiteri, cōfendū est, quantū ad necessitatē, ac si non esset copia cōfessoris. Nihilominus licitū est cōfiteri per interpretē: & qñq; salutare: vt puta qñ adest iterpres cui tutō possit cōmitti tā altū secretū. Quod dū iterpres violat, quacūq; id causa faciat, quāuis nō icurrat poenas canonis, cōmittit tamen sacrilegium: quia, cum illud sit verum sacramentum violator est rei sacra. Quare mori constringitur antequam violata.

¶ Ac

¶ At, cōfessionem fieri laico vbi non est copia sacerdotis, multo min⁹ necessarium est in quacūq; necessitate. Nam quāuis Augustin⁹ dicat tantam esse vim cōfessionis, vt vbi nō est copia sacerdotis, facienda sit p̄ximo. De poeni. d. i. ca. Quem poenitet. & d. 6. c. i. nō tamen insinuat esse præceptū, sed solum cōsultat, vt merito verecundia maiorē gratiā cōsequatur apud Deū. Imò verō iā nō est tāta cōsuetudo huiusmodi cōfessionis, quāta in primitiua Ecclesia. Nec forsitan est consilium. Tamen si eā nō damnauerim: māsit em̄ cōsuetudo solū inter nautas. Quare laicus cui sit huiusmodi cōfessio, si fidē secreti frāgat, nec in currit poenas canonis, nec proprie est sacrilegus. Tenet tamen pro nulla causa mundi infringere: nec p̄bono publico (pro quo teneretur si in alio secreto, etiā sub iuramento, suscepisset) sed teneretur profus celare ac si fuisset sacramentalis cōfessio: atq; adeo mori potius q̄ detegere. Prælati verō à quo cōfessor petit casum reseruatū, si incidit in suspitionē poenitētis, multo maiori vinculo tenetur seruare secretum, q̄ præfatæ psonæ: vt potē cū sit in tali casu persona necessaria, sine qua cōfessio perfici nō potest. Imò quodā modo est cōfessor. quāuis nō ita proprie, sicut ille qui cōfessionē audit. Et ideo nec debet inquirere, nec aliquid demoliri aduersus personā illā, magis q̄ si eius confessionē audiuiisset. Ille tamē doctor quē sacerdos cōsultat, non tam arctē tenetur vt prælati: quia non est necessaria persona: nihilominus adhuc tenetur, si cut iterpres sub reatu mortali, mori potius q̄ secretum p̄dat. Imò si quis forte papyrū reperiret, qua quispiā peccata scripsit ad cōfitemdum, celare strictissimē tenet. Nec illa sunt quoquo modo in forum exteri⁹ deferenda. At, quāuis poenitens teneat etiā quodāmodo confessionē celare, vt dicit Palu. tñ celatio huiusmodi nihil pertinet ad sigillū: sed solū quia tenetur poenitēs nō detrahare sacerdoti reuelando poenitentia: aliaq; eius ad monitiones: nisi forte ad capiendū cōsiliū, quando se sentit sacerdotis imprudentia nimis oneratū. ¶ Quartum & postremū dubium est, postq̄ nec ad vinctum mortē licet reuelare sigillum, vtrū alia quāuis possit excogitari causa, ob quā ius fuerit illud aperire. Nam Altisiodorēsis antiquus author. 4. p. ca. De cōfess. q. De sigillo. dicit, q̄ quādo ex secreto cōfessionis magnū periculū immineret Ecclesia, licitū esset, de licetia episcopi, illud denun-

Dubium

denūciare. Vbi citat distinctionē antiquorū: videlicet aliud esse sigillū infringere: aliud aperire. Primū em sonat vitiū, vt puta si ne causa reuelare: alterū verò designat virtutē. Sed (salua auctoritate grauisissimi doctoris) & S. Thomas & oēs in .4. dist. 21. misam fecerunt opinionē illā. Vnde statuimus conclusionē quā tā vniuersalem. Nulla prorsus de causa fas est sigillū aperire. Probat, quia, vt iā sæpe insinuauimus: nullū potest vnq̄ tā graue periculū Ecclesie imminere, q̄ sublatio sacri confessionis: quod, vt ait Hierony, secunda tabula est post naufragiū: & cū, sublato sigillo, tollitur sub inde cōfessio, fit vt quemadmodū, nec Papa, nec tota Ecclesia possit p̄ quauis excogitata causa in precepto diuino cōfessionis dispensare, ita nec possit dispensare in sigillo. ¶ Et cōfirmatur. Quia si pro aliquo periculo vitādo liceret reuelare confessionē, maximē dum quis cōfiteretur de cōtagiosa hæresi, qua populus cōtaminatur: sed tunc non: ergo. Probat, minor. Nam dato opposito deterrerentur hoīes à confessione: q̄re non solū periret sacrum necessarium Ecclesie, sed etiā tolleretur illud idē remediū obuiādi hæresibus. Nam tunc abscederent se hæretici: ut, nec in cōfessione, alicui se crederēt: cum tamē si fiat illis integra potestas cōfitei, possint sacerdotes, & illis, salutaribus monitis mederi, & bono cōmuni consulere, p̄ radicando in genere contra hæreticos, & in genere, citra omnē suspicionem personæ, admonendo inquisitores, & publicam potestatem.

Dub. 1.

¶ Sed sunt dubia nonnulla quæ aduersus hanc conclusionem mouere quempiam possunt. Primum. Si sacerdos nouit in confessione affinitatē inter Petrum & Mariam, aut quoduis aliud impedimentum matrimonij contrahendi, à quo publicè illi petant matrimonio iungi: videtur sacerdos ille nō posse huiusmodi matrimonium celebrare, cum sint iure prohibiti cōtrahere: item si episcopus nouit in confessione irregularitatem illius, qui petit ordinari: atq; adeo si abbas vel prior nouit in confessione superiorem esse perniciosum domui, debet eum amouere: & tamen huiusmodi sacerdotes videntur quodammodo confessionem reuelare: nam demus notum esse omnibus eiusmodi poenitentes confessos esse illis, nec alia publica habere impedimenta, quibus arceantur à matrimonio; ab ordinibus, aut ab officio. Præsertim quia sacerdos, nec ipsi poenitenti post absolutio-

nem,

nem, exprobrare potest quæ in confessione audiuit. ¶ Pro decisione huiusmodi casuum, atq; aliorum id genus, quos doctores in .4. d. 21. plures accumulāt, notandum est opinionem fuisse Henrici Gandensis. 8. quol. q. 18. q̄ sacerdos in nullo casu potest se aliter habere cum poenitente post confessionem, quam antea: nec potest se iuuare aliquo modo à notitia cōfessionis: sed cuncta debet gerere, ac si prorsus ignoraret conscientiam poenitentis. Quam sententiam nec S. Thomas, nec Ricardus, nec Scotus (& quidem meritò) recipiunt. Sed quia casus sunt in quibus obseruanda est doctrina Henrici: & casus rursus, in quibus est reijcienda: hac regula, vt puto, vtendum est in hac parte. Sacerdotes, propter scientiam quam habent in confessione, nō possunt postmodum priuare poenitentem eo, ad quod habet quodammodo ius acquisitum: sed tamen in gratuitis, vbi habent liberam potestatem, possunt eum & priuare & non admittere. Exempli gratia. Sacerdos qui in confessione nouit impedimentum matrimonij, si nō est parochus, potest, & debet se excusare: quia nō tenetur matrimonium ministrare (nisi forsan non posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis: nam tunc deberet eos coniungere) si tamen est parochus qui alias tenetur, tunc, quāuis posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis (ait Petrus de Palude) nihilominus debet eos coniungere, quia habet in foro exteriori ius petendi ab illo: quæadmodum (inquit Adrianus) deberet ministrare sacramentū occulto peccatori petenti publicè, vt supra dictū est. Sed profecto crediderim, cōtra Petrū de Palude, q̄ si parochus posset citra omnē suspicionē aliqua arte impedire illud matrimoniū, probè faceret. Itē si ep̄s, dum publicè ministrat ordines, videt accedentem eum: quē scit in confessione esse irregularē, aut aliās indignū, de quo tñ examinatores testatur esse dignissimū, & adscriptū albo ordinadorū, tunc debet eū ordinare: quia habet ius quodāmodo in publico petēdi: nisi fortè citra omnē suspicionē posset illū aliqua arte dimouere. At verò si ante illū articulū temporis subditus ille peteret examinari, & recipi ad ordines, posset & deberet episcopus illū excludere, prætexendo alias causas. Imò si aliter nequiret, posset prohibito nō admittere postq̄ est ei liberum admittere quos voluerit. Quemadmodum prælatus in cōuentu, quālibet

Regula.

quālibet cōfiliō patrū dēstinētur religiosi ad ordinēs (quia non cōpellitur iure præsēntare quos patres censent) potest repellere illū, quē in cōfessione scit irregularē, aut alioqui indignissimum, assignādo alias causas. Nec hoc est reuelare cōfessionē: quia possent alij suspicari prælātū id facere ex odio aut maleuolētia. Præterea si prouincialis nouit per cōfessionē, priorē, aut guardianū in ordinibus mendicātibus, scelerosum esse & perniciosum cōuentui: quia hūmōi officiū nō est ad nutū amouibile, nō potest prouincialis priorē amouere, sed in cōfessione admonere ut cedat officio: vel quærere alias causas ob quas possit in iudicio eū priuare: dum modō inquisitio nō capiat ansam a cōfessione. Si tñ officium est ad nutū amouibile: ut si prælatus vicarium suum, aut magistrum nouitiorum nouit in cōfessione perniciosos esse, tunc potest certē, & debet illos amouere: vel dādo alias causas: puta quia festi sunt, vel subditi iam facietatem fecerunt & tædium, vel quia vult instituire alios, qui sunt sibi magis amici: quā suspitionē de se faciat acceptionis personarū. Et in hoc casu loquuntur. S. Thomas & Scotus loco citato, quā dicunt, quod abbas potest amouere priorē: puta eum qui ad nutū est amouibilis. ¶ Ex hac regula sumendum est iudicium in electionibus. Est v. g. Petrus in cōmuni opinione dignus magistratu, quē tamē ego scio per cōfessionē esse indignū, & perniciosum. Re vera possum & debeo ipsum nō eligere. Quod omnes fatētur: quādo nulla suboriretur suspicio reuelationis cōfessionis. ¶ Sed quid si non possum illum refragari, nisi aliquā generē suspitionē reuelationis cōfessionis? Sit em casus Adriani, quod ego suadebā prius electoribus ut eligerēt Petrū, quem censebā esse dignissimum: qui postmodum cōfiteretur mihi, & oībus cōpertum est, mihi esse cōfessum: vnde si muto sententiā dissuadēdo electionē illius, omnes conijciēt me in cōfessione audiuisse indignitatē illius. Adrianus censet, quod si detur casus in quo nō possit quis refragari indignū, nisi quodāmodo reuelādo cōfessionē, debet eligere, nō solū minus dignum, sed indignum: nā, quāntū iure cautum sit, nē quis eligat indignum sub pœna priuationis vocis, & suspēnsionis triennalis: ut habetur cap. Cum in cunctis. De elect. manus tamē est vinculum sigilli seruādi. Sed S. Thom. 4. d. 21. absolūtē respondet, quod nullus debet eligere eum quē per cōfessionē

cōfessionē scit esse indignū. Et certē ita indubiē tenendū est. At verò simul cōcedo, quod nunquā licet reuelare cōfessionē, ut quis excludat indignū. Sed tamē ille casus est impossibilis: & in philosophia morali nō sunt audiendi casus, qui sola imaginatione continguntur: nā ante electionē nullus habet ius ut eligatur. Et ideò quicumque potest ipsum refragari sine reuelatione cōfessionis, aut allegādo aliā causam, aut eligendo aliū fortē, qui possit censerī tā dignus, aut de se generādo suspitionē, quod fecit ex ignorātia, vel ex malitia. Maximē quod non tenetur obuiare cuicumque suspitioni aliorū, postquā utitur iure suo: quāuis alij suspicentur in genere aliquod peccatū nouisse in cōfessione. Quālibet crediderim cum Palu. quod qui eligeret indignū, notum solum in cōfessione non incurreret pœnas iure decretas in eligentes indignū cap. Cum in cunctis. De electione. ¶ Ecce quot casibus nobis licet agere secundū notitiā, quam habemus in cōfessione, contra sententiā Henrici. Et cōfirmatur doctrina hæc. Nam re vera si ego scio aliquē subditū meū perniciosum esse cōuentui, nunquā eū substituerē mihi superiorē, quāuis cōsilio patrū eligeretur: quia secundū constitutionē nostrā, quis tenetur prior cōsultare patres in tali electione, nō tamē tenetur stare cōsilio illorū. Si tamē teneretur stare electioni illorū, nō posset nō cōfirmare. Vnde si quis eligatur canonicē in episcopū, tunc cōfirmator, quāuis sciat per cōfessionē esse indignū, nō posset quassare electionē quia iure cōpellitur cōfirmare eū, qui canonicē eligitur: nisi iuridicē possit exceptionē aliquā cōprobare: ut colligitur ex cap. Postquā. & c. Nihil. de elec. & electi pot. Secus fortē prior noster prouincialis: qui nō cogitur quēquā cōfirmare in priorē, quāuis sit canonicē electus: sunt em verba cōstitutionis. Priores cōuentuales prædicto modo electi, à priori prouinciali, si ei visum fuerit, cōfirmentur. Et ideò posset forsā quassare electionē illius, quē scit per cōfessionē esse indignū: quāntū id non debeat temere, nisi p̄ graui causa, facere. Ex quo sequitur, quod magister (quē uocāt) nouitiorū pōt negare illi suffragiū ad p̄fessionē, quē per cōfessionē scit esse cōtagiosum & perniciosum domui. Præfertur enim nouitijs, nō solū ut eos instituat, sed ut iudiciū morū sumat etiam per cōfessionē. Fateor tamē summam illi adhibendam esse cautelā, ut citra suspitionē prælato denunciaret nō esse aptū ad reli-

ad religionē, exaggerando alios defectus naturales. Absit tñ ve in particulari, genus aliquod peccatorū insinuet: esset em̄ grauif simū sacrilegiū: & poti⁹ esset permittēdū vt mūd⁹ p̄iret. ¶ Quod si quis arguat in fauorē Henrici Gandēsis: q̄ si liceret ex cognitione auditorū in cōfessione exterius agere cū poenitente, tunc timerent hoīes cōfiteri, & fieret sac̄m graue: formidarent em̄ subditi cōfiteri p̄alato, & qui vt digni habentur magistratu, confiteri electoribus. ¶ Respōdetur, q̄ qui ex hac causa formidarēt confessionē, nō haberent quid incularent aut sacerdoti, aut sacramento: postq̄ confessor nō admittēs poenitēte ad id, cuius nō habet ius acquisitū, aut priuans illū eo quod est in mera potestate ipsius auferre, nullam facit iniuriam, nec cōfessionē reuelat: nec nos vllō modo talē licentiam damus. Reuera si sacerdos plures haberet seruos, quorū vnū per cōfessionē sciret esse latronē, nullam ei faceret iniuriam, si pecuniam illi nō crederet, quā credit alijs: aut si domo pelleret: alia ficta causa: postq̄ aliās non tenet illū alere. Nec hoc est reuelare cōfessionē, sed est, hominē vt iure suo per factū quod alij sinistra sua culpa interpretantur. Præsertim q̄a hac via nulla suboritur suspicio reuelationis alicuius peccati in speciali. ¶ Aequa ratione respōdetur ad vulgatū illū casum, si sacerdos qui iter habet cū latronibus, audiat confessionē vnus reuelātis, in aīo eos habere ipsum occidere intra nemus, an debeat intrare potius nemus & mori, quā iter declinare cū periculo reuelationis cōfessionis. Ricardus em̄ ita cēset faciēdū. Et quidē cōcēdo, si casus esset possibilis, quo aut reuelanda esset cōfessio aut moriendū, potius moriendū esse. Sed tñ quia in re morali loquimur, nullatenus admittimus talē casum. Pōt nanq; alio diuertere, aut manēre, aut retroire, fingēdose aliquid esse oblitū. Quemadmodum si quis sacerdoti in sacris vinū ministraret veneno mistum, & post consecrationem, poenitentia ductus, confiteretur ei in aurem, lethale poculū propinasse: nō tenetur illud sumere: quicquid suspicentur astantes. ¶ Alterum dubium est, vtrum saltem liceat sacerdoti reuelare confessionē poenitentis; vt suum ipse confiteatur peccatum. V. g. in casu vulgato, vbi sunt tres tantum sacerdotes, & vnus absoluit alterum, puta Petrum ab irregularitate, à qua non putauit absolueri, & de hoc peccato non potest plene confiteri tertio sacerdoti, nisi

Dubiu. 2

doti, nisi dicat se malè absoluisse aliquē sacerdotē, & fuisse causam vt ille celebrasset in peccato: vnde tertius sacerdos colligit illum esse Petrum. Et videtur q̄ hoc liceat: quia, vt supra diximus, tenetur quicumq; exprimere personā cum qua peccauit, si non potest aliter explicare circumstantiā mortaliter agrauatam. Scotus, Palud. & Adrianus, & quotquot ego haecenus & legi, & magistros meos audiui, consentiūt, q̄ qñ sacerdos nō potest explicare suum peccatū, nisi reuelando sigillum, potius debet circumstantiā illā omittere, q̄ reuelare: nā maius est vinculū sigilli, q̄ expressionis circumstantiā mortaliter aggrauātis. Et inter legendū semp ita censui: Nec volo mutare sententiā. Sed certē tamē non est iam mihi modò adeò compertum, vtī oēs existimāt. Primò, quia ratio illorū falsum assumit: videlicet forti⁹ esse præceptū sigilli, q̄ confessionis. Nam cū vtrunq; sit diuinū, & signatio sigilli sit p̄pter necessitatē confessionis, mai⁹ cōtrā videtur esse præceptū confessionis, q̄ sigilli: quia p̄pter vnūquodq; tale & illud magis. Post. præterea quia dicere aliquid in confessione sac̄ali, & non est diffamare: aliās non liceret noiare aliā personā ad exprimendum circumstantiā proprii peccati: ergo eadē ratione, quod illic dicitur nō est censenda reuelatio confessionis. Exēpli gratia. Commisit sacerdos nefandū incestū cum matre, quā vincibiliter ignorabat esse matrē q̄ postmodum confitetur filio, eā esse ad quā accessit. Sacerdos nō pōt cōfiteri totā grauitatē stupri, nisi exprimat se concubuisse cū matre: ergo videt q̄ pōt illā circumstantiā confiteri, nō obstāte q̄ illā nouerit per confessionem. Nā si non audisset in confessione, tenebat noiare matrē (vt dicit. S. Tho. 4. d. 16. q. 3. & Durand⁹ ibidē q. 4.) quod non liceret, si p̄sona quæ exprimitur in confessione aliquo modo infamaretur: ergo quāq; vna cōfessio recitetur in alia, illud nec est infamatio, nec reuelatio confessionis: postq̄ dicitur sacerdoti tā q̄ Deo, cui nihil est secretū. Defendēda ergo est opinio cōis alia ratione: puta quia præceptū sigilli est negatiuū, de re intrinsecè mala quēadmodū mētiri: & ideò nulla prorsus de causa licet illud reuelare. Quod certissimū est. Sed hinc res pēdet an cēsenda sit reuelatio confessionis, illa quæ fit in alia confessione. Quod posset fortē, nec absq; probabili ratione inficiari. ¶ Tertium dubium est, vtrum si sacerdos nouit in confessione poenitentem esse

Dub. 3.

EXCOM.

excommunicatū, vel quenq̄ alium, ex violenta percussione clerici teneatur postea illū vitare. Et videtur q̄ sic (sūtē priuatim) nā cap. Cum nō ab hoīe. De sententia excōicationis, habetur, q̄ si cui soli patet huiusmodi sacrilegiū, ille priuatim tantū vitabit. ¶ Scotus respōdet, q̄ si confessor potest eum vitare, taliter vt in de nulla fiat suspicio proditiōis cōfessionis, debet eum vitare: aliās nō. Adrianus idē dicit in re: puta q̄ debet eū priuatim vitare, nō tamē publicē. ¶ Sed p̄fecto crediderim cū Ricardo, q̄ nec priuatim tenetur eū vitare. Nam, cū priuatio excōicati sit solum de iure positiuo, Ecclesia nō censetur loqui in dicto capi. de notitia quæ habetur percōfessionē. Quare cum hoc ipse ad notasset Scotus, nō cogebatur cōcedere, q̄ tenebatur sacerdos aliquo modo vitare talem excōicatum. Præsertim quia non licet confessori impropere peccata ipsi pœnitenti post absolutionē: & tamē si illū priuatim vitaret, per hoc reuocaret peccata in memoriā eius. ¶ Quartum dubium est: Vtrum delictia pœnitentis liceat sacerdoti cōfessionem reuelare. Alexan. de Hales. 4. p. q. 78. membro. 2. & Scotus & Duran. in. 4. dist. 21. negāt posse sacerdotē de licentia pœnitētis reuelare cōfessionem. Ratio Alexan. est, quia sacerdos id scit solū tanq̄ Deus: ergo nō sufficit licentia hoīs. vt reueletur: quod est dicere: De iure diuino prohibita est reuelatio: in qua perinde nec Papa dispensare potest: ergo nec pœnitēs a fortiori, potest dare facultatē reuelandi. Addit Durandus. Notitia sacerdotis nullo modo sufficit vt possit, in quantū hō, dicere citra mendaciū, se illud scire (vt supra dictū est) ergo quicquid proferat de licentia pœnitētis, adhuc dicit mendaciū. S. Tho. Bonauentura, & Petrus de Palude cōtrarium autumāt. Et in re quidē nulla est cōtrouersia. Nam & primi doctores concedūt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionē narret iterū sacerdoti cum facultate reuelādi, ea quæ cōfessus est, pōt illa tūc reuelare: sed negāt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionem tm̄ dicat: concedo tibi facultatē reuelādi quæ cōfessus sum: sufficiat illa facultas. Quā tamē S. Tho. & alij censent sufficere. Et p̄fecto ita absq; dubio crediderim. Si enim quis cōfessus est furtū. 100. aureorum, nihil penitus refert, dicat ne postea sacerdoti: reueles me furtatum esse. 100. aureos, an reueles hoc quod modo cōfessus sum: nam idē latine pollent orationes huiusmodi in tali casu. Itē pōt quis dum confitetur

narrare

narrare peccata tm̄ semel, sed vtraq; ratione. s. & vt absoluatur, & vt reuelentur: quia dicitur: vt reuelentur: in sinuat se non solū dicere in cōfessione: ergo postq̄ est absolutus potest explicare eandē intentionē: videlicet q̄ reuelentur: quis non iterū narret. ¶ Et ad argumenta in cōtrariū respōdetur, q̄ dū pœnitēs facit facultatē reuelādi, facit subinde vt sacerdos nō solū sciat vt Deo, sed vt hō: & per cōsequens pœnitens nō dispensat in iure diuino, sed facit q̄ illud sciat extra figillū. Nec inde sequit̄ aliquod detrimentū cōfessionis: nec scādalum: quia præceptū figilli positū est in fauorē pœnitētis: cui subinde pōt pro bono suo renūciare: quemadmodū maritus, cui vxor obsequiū debet, pōt illi cōcedere, vt votum faciat castitatis. At nō debet sacerdos facillē vti huiusmodi licētia: nisi p̄pter magnū bonū pœnitētis: & in graui ei⁹ necessitate: & q̄n cōstat pœnitentē libera eā volūtate cōcedere. Vñ si p̄sumeret̄ metu id sacrilegi iudicis, aut cuiusuis alteri⁹ facere, nō debet ea sacerdos vt: nē sit & ipse sacrilegus. Et adnotēt sacerdotes, q̄ quis nō egeat licētia pœnitētis, vt in genere cōsulāt peritiores de cōfessionibus, tm̄ reuelare personā pœnitentis non possunt sine eius facultate. Quare si mauult pœnitēs in pctō manere, q̄ se reuelari, abeat in noīe dñi. Nec ipsi pœnitenti post absolutionē, debet quoquo mō sacerdos reuocare pctm̄ in memoriā: nec grā fraternæ correctionis, nec cōsolationis, nec aliquo modo. Neq; em̄ vlla rōne consenserim Petro de Palu. q̄ in occulto liceat sacerdoti pœnitentē adm onere: nā quis hæc fortē nō esset reuelatio figilli, quæ cauetur in iure, tm̄ maxi ma inde verecūdia suffunderet̄ pœnitēs, atq; adeo sacrm̄ molestū redderet. Et ideo quāq; sacerdos videat pœnitentē cōtrariū agere, q̄ iniunctū est in pnia, oīno dissimulet. ¶ Hoc verūtamen est, quod vehementi⁹ sacerdotē mouere solet. Quid si sacerdos absoluēs, intolerabilē cōmisit errorē: puta q̄ absoluit nō subditū, aut excōicatum, a casu reseruato, aut omisit iubere restitutionem aris alieni, in præiudiciū tertij. ¶ Fertur tpe cōciliij Basiliensis inter magistros quibus intererat Ioānes Nider, quæsitū esse, an cōfessor qui male absoluit a casu reseruato, postmodū habita facultate superioris debeat absentē & incū absoluerē, poti⁹ q̄ adire pœnitentē. Illius tm̄ disputationis copia nusquā extat. ¶ Ad hoc respōdetur primò, q̄ nullo modo licet absoluere ab-

N sentem,

sentē, saltē ignorantem an absoluat: primò, q̄a cōfessio est actus personalis, vt patet in forma: absoluo te: & ideo debet fieri inter p̄sentes. Itē q̄a absenti nō potest sacerdos imponere p̄nitentiā, neq; eū in futurum admonere: quod requiritur ī sacro. Et tertiò, p̄sertim quia forsan tunc ille q̄ absolueret esset in p̄tō: & est sacilegiū absoluerē eū, q̄ nō p̄sumit esse in gr̄a. Dixerim absentē & ignorantē: nā forsan posset p̄nitēs absenti sacerdoti mittere cōfessionē scriptā, & sacerdos rescribere absolutionem: vt ait Palud. in. 4. d. 17. q. 2. De quo aliās. Secundò crediderim, q̄ nullo mō licet sacerdoti errātī in absolutione, cōuenire iterū p̄nitentē de p̄tis, memorādo aliquod p̄tīm in particulari. Primò q̄a, vt diximus, hoc est exprobrare illi p̄tīm: vnde, p̄fecto odio sa redderetur confessio. Et secūdo, q̄a posset tunc p̄nitens negare se tale fuisse cōfessū, & obiurgare cōfessorē: vñ facillē oriret scādaliū. Et tertiò, q̄a id nō est necessariū. Postremò ergo colligitur, q̄ debet tūc sacerdos adire p̄nitentē: & dicere se errorē cōmissile graue in cōfessione: & ideo si vult aut iteratō confiteri, aut facultatē facere loquēdi de cōfessione, tūc explicabit ī particulari defectū. Per quod & cōfessionem nullaten⁹ detegit, & abūdē satisfacit, p̄ errore p̄terito. Nā tūc p̄nitens tenet ad cōfessionē redire, aut cū illo sacerdote aut cū alio: quod si renuit, culpa q̄ fuerat sacerdotis trāsfundit in ipsum. ¶ Quintū & postremum dubiū est, vtrum licitū sit sacerdoti, q̄ alia etiā via, q̄ p̄ cōfessionē, crimen nouerit p̄nitētis, illud prodere: atq; adeo in forū exterius deferre. ¶ Opinio fuit negatiua Altissimi dorenfis. 4. p. q. De sigillo: & aliorum antiquus. Vbi ait, q̄ si confessor nouit aliās crimen p̄nitētis, nō debet illud in cōfessione reci pere: sed si recipit, tunc siue antea nouerit alia via, siue post, totū clauditur sub sigillo. Et p̄batur q̄a in ca. Ois vtriusq; sexus. sine exceptiōe p̄hibetur p̄tīm in p̄nitentiali iudicio, detectū reuelari. At verò oēs ab illo tpe doctores cōcorditer affirmāt cōtrarium. 4. d. 21. Nā, vt dicit illic. S. Tho. dum hęc opinio nimīū sigillo tribuit, p̄iudiciū veritati & iustitię facit. Non est ergo dubiū quin liceat reuelare peccatum, quod notum est alia via. Probatur: q̄a sacerdos per id quod audiuit in cōfessione, nullum amittit aliud ius quod habet: sed si nō audisset in cōfessione, habet ius dicēdi id, quod alias nouit: ergo siue illud nouerit ante

Dubiū. 5

ante cōfessionē, siue post, iure potest reuelare: aliās clype⁹ esset perniciosus hoībus, dum Ecclesiā corā sacerdotibus furto expo liassent, illis cōfiteri, vt os obstrueret accusandi. Et secundò. Si hmōi sacerdos vocaret in testē, nō posset iuratus respondere ci tra mendaciū se nescire, si est aliās publicū: postq̄ scit vt homo: ergo tenetur cādide respōdere veritatē. Sed res lucidor est q̄ vt pluribus egeat testimonijs. Imò verò nō solū si sacerdos aliās vi su aut experientia id nouit, sed si indicia habet legitima, potest id in iudiciū deferre. Exēpli gratia. Si dum latro confitef, marsupium sacerdotis abscindit, quis cōfiteretur tunc de furto, potest eū accusare in iudicio. Non solū quia illa nō p̄sumitur cōfessio & accusatio, sed simulatio, vt suprā diximus: at q̄a potest allegare manifesta idicia: puta tali hora furtū factū, & neminē aliū intrasse domū: fateor tamē cauendū esse maximē scandalum: vt videlicet sacerdos quē audiuit in cōfessione nō pandat, nisi in promptu possit cōprobare causas, vel indicia quibus id aliās nouit: nē oriatur suspitio reuelationis confessionis. Et hęc de abditissimo sigillo cōfessionis. ¶ In secretis secularibus sunt qui opinantur, neminē vnq̄ constringi ea seruare cū dispendio vitæ: sed cum nō descendāt ad species secretorū, nimirum si rē nō satis inspicīat: Inter hęc ergo primū locū tenet secretū quod ad rē pertinet publicā. ¶ De quo statuitur sexta conclusio. Qui locum tenet & officīū publicū, tenent ex genere rei, fidē seruare secreti, si opus fuerit, cū dispendio vitæ: vt sunt senatores, cōsiliarij, scribæ, alijq; id genus. Et primò si reuelatio secreti vergit in graue malū Reipublicæ, tunc nō solū p̄sonæ quę sunt in magistratu, sed quicunq; priuatus ciuis, tenetur vitā exponere, anteq̄ id detegat. Vnde. l. Omne delictū. ff. de re militari. Exploratores qui secreta nunciāt hostibus, p̄ditores sunt, & capitis p̄onas luunt. Sed aliud p̄terea asserit cōclusio: videlicet q̄ illi q̄bus officio publico incūbit, tenent saepe sapiūs mori pro cælādo secretō Reipublicæ, q̄n priuati hoīes non tenerētur. Probatur: q̄a media, vt saepe diximus, p̄fanda sunt ex fine, & secreta Reipublicæ sunt propter salutē totius populi: ergo illi quibus tota respublica arcana sua cōmisit, & quibus stipēdia p̄ huiusmodi officio p̄dit, quicq; peculiari sacro fidē astringit, multo maiori vinculo tenentur seruare secretum, q̄ alij de plebe: atq;

6. cōclu.

adeò, si res tãti sit momẽti vt id postulet, vitã cũ reliquis bonis tenent in ea causa exponere. Et vocamus causã Reipublicã, causas etiã particulatũ personarũ, q̃ tractantur in iudicio publico. Vñ iudex q̃ causã audit in qua de re grauissimã decernatur, vt de vita, aut de maximo honore, vt de ducatu, aut alia magna hæreditate, si inuaditur ab aliquo litigãtiũ sub cõminatione mortis, vt merita causã p̃dat, debet poti⁹ gladio succũbere, q̃ fidẽ secreti frãgere. Et idem crediderim de scribis, quorũ fidei causã graues cõmittunt. In rebus verò minoris momenti, quis nõ teneant vitã dare, vt fidẽ seruẽt, tenent tñ p̃ rei cuiusq; qualitate. Atq; id maximẽ in sancto cõcilio & foro, quo res fidei aduersus hæreticos tractãtur. Nã & inter gẽtes celebratissima semp fuit fides secretorũ de Republica. Vnde Aul. Gell. ex Marco Catone refert li. 1. noct. atti. Papyrio illi puero honorẽ maximũ habitũ esse: eo q̃, dũ i senatũ cũ patre fuisset admis⁹, & mater auidissimẽ eũ p̃cõtaref quidnã patres egissent, matrẽ excogitato cõmento, & mendacio delusit, q̃ senat⁹ arcanũ cæla ret. Ob idq; nomẽ illi inditũ est, Prẽtextatus. i. abscondit⁹ & cõtect⁹: qd̃ deinceps pueris Romanis successit. Et Põpe⁹, vt auctor est Valerius Max. li. 3. cũ à Gentio rege captus, senatus consilia p̃dere iuberef, igni digitũ cremandũ p̃buit: q̃ patientia ostenderet se poti⁹ tormentis p̃ditũ iri, q̃ secreta senatus pãderet. Et Fulius tpe Augusti, cũ senatus secreta pãderet vxori, p̃enam dedit capitis. Hac ratione (vt inq̃t Valerius li. 2.) fidum tũc erat & altũ Reipublice pectus: cura, silentijq; salubritate munitum. ¶ Insuper priuata id maiore viculo ligat, qñ q̃s p̃ iniuriã, hois secretũ, vi fraudeve extorquet. De quo sit cõclusio septima. Qui iniuria hois secretũ exp̃presit, tenet illud, si res sit magni momenti, etiã in mortis discrimine cõtegere: vt Dalila, q̃ muliebri improbitate mysteriũ capillorum à Sansone extorsit, tenebatur mortem prius obire, quã id Philistheis p̃dere. Probatur. Tenet quicunq; mortẽ prius oppetere, quam hois famã auferre (maximẽ si fama sit valde magna & p̃tiosa) sed qui per iniuriã secretum alienũ extorquet, famã ab illo deprãdatur: ergo tenet potius mori, si res sit magni momenti, quã ipsum diffamare. Eò vel maximẽ, si periculum inde imminet vitã. Vnde qui ob signatas literas alienas mala fide aperiuunt: q̃ illa vis est, & iniuria,

Septima
cõclusio.

inuria, maiori vinculo tenent secretũ illud seruare, q̃ si id alia iusta via cognouissent. Fuit enim semp celebratissima religio in literis alienis abscondedis, & cõclãdis, vt frequentib⁹ historijs memoriã proditũ est. ¶ Secretorũ q̃ citra iniuriã deprehendunt, primũ genus est, qñ q̃s data fide arcanũ alienũ suscipit custodiendũ. De q̃ ponit octaua cõclusio. Nemo tenet secretũ quod fide recepit, seruare cũ dispẽdit vitã, aut alia grãdi iactura honoris, aliorũve bonorum. Hoc nõ aũt p̃bat, q̃ q̃ huiusmodi obligatio non oritur ex iusticia, aut ex publico officio, quo tenet seruare secretũ, sed ex sola liberalitate & bonitate p̃mittentis fidem: et nemo p̃sumit promittere id, ad quod aliã non tenebatur, cum tãta iactura & dispẽditio. Qui. n. pecuniã amici recipit in deposito, non tenet cũ tãta iactura & detrimento eã tueri. Sed nihilomin⁹ viri p̃bi erit p̃ rei cõditione & magnitudine iacturã in p̃prijis bonis facere, vt arcanũ ita receptũ p̃teget. Neq; admittit argumentum, q̃ in hac parte aliq̃ vtunt, vt quocũq; casu licet reuelare p̃prijũ secretum, liceat subinde reuelare alienum. Nã homo dñs est propriã fame, & nõ est dñs alienã: & ideo potest aliqñ propriã famã exponere (quia in hoc nulli facit iniuriã), qñ tñ tenetur custodire alienã. Graphicẽ sanẽ fabulant poẽta, poẽnã illi⁹ qui secretũ sub fide receptum nõ seruat, in Batto illo pastore, qui propter secretũ qd̃ fide receperat, reuelatum, in lapidem versus est: alioqui mutũ, sed qui ea p̃petuò laboraret infamia, vt secretum auri, etiã silentio manifestaret. ¶ Non a cõclusio. Qñ quis casu nouit alienum secretũ, quis tenet illud cõtegere, etiam sub peccato mortali, si res est tãti momenti, tñ nõ tenetur grauiã pati vt illud cælet. Hoc facillẽ probat: quia solũ tenet seruare ex charitate, sicut tenemur seruare res amicorũ, qñ id possumus sine graui dãno nro. Tamen si nõ nunquã consilium fuerit, mortem prius oppetere, quã hmõi secreta reuelare. Et hæc de alieno secreto. ¶ Secretum cuiusq; propriũ lõgũ nobis modo negotium exhiberet, nisi mēbro. i. q. 3. amplissimẽ res esset tractata. Hoc vnum ergo in hunc locum reieciimus, an teneatur homo tormenta, atq; adeò mortem p̃peti, anteq̃ iniuste interrogatus, propria crimina prodatur. Vbi decimã astruimus cõclusionẽ. Nemo tenet mortẽ pati, aut immania tormenta, vt proprium crimen abscondat. Loquimur de his qui in eculeo

8. Cõclu.

9. Cõclu.

10. Cõclu.

præterius interrogant: nã si legitime interrogarentur, etiã citra tormenta, tenerent veritatẽ fateri. Probat conclusio his suppositis q̄ loco citato fati corroborauimus, aduersus dñm Caietanum: videlicet hoĩem habere dñiũ suã famã, sicut bonorũ exteriorũ: & quĩs sit peccatũ, famã prodigere, & q̄nq; mortale, trãlicitũ esse cui libet, pro causa iusta eã exponere. Vñ sumit argumentũ. Põť q̄s pro iusta causa famã exponere: sed p̄dere p̄priũ crimẽ: ex gñe suo, nihil aliud est, q̄ se hoĩem ifamare: ergo illud licet ad seruandã vitã: nã profectõ vix põt dari causa magis iusta. ¶ Et cõfir. q̄a vita mai⁹ bonũ est q̄ fama: imò vita caput est oĩm bonorum: ob idq; vniuersa q̄ hõ. habet, dabit pro aĩa sua: Iob. 2. ergo si q̄s posit⁹ in tormẽtis euadere aĩr nõ põt, nisi proprium crimẽ detegendo, certẽ, quĩs iniuste interrogetur, põt se proderẽ: postq̄ in hoc nemini facit iniuriã. Quẽadmodũ. n. vexationẽ illã & iniuriam grãdi pecunia redimere posset, ita sanẽ põt & iacturam ĩ fama facere, vt vitã seruet. ¶ Et secũdõ arguit ex cõi sensu hoĩm. Si q̄s & plurimũ & vehementer cruciaret, & dilaniaret, certẽ nõ censeret pusillanimis, si se p̄deret. Imò verõ nõ solũ id licitũ est, q̄n cõfitendo crimẽ põt à tormẽtis liberari: sed q̄n p̄ cõfessionẽ cert⁹ esset capite plectend⁹, posset vir fortis eligere semel mortẽ, anteq̄ vehemẽtia & lõgissima tormẽta pati. Eò vel maximẽ, q̄n nõ sperat tormentorũ finis, vt sæpe sepi⁹ cõtingere solet. Sũt. n. q̄ tormẽtis tormẽta cumulantes, p̄ponũt aut aĩam miseri, aut cõfessionẽ verã falsãve extrahere. ¶ Et tertio arguit. Põt hõ, vt illic dixim⁹, exponere p̄priã famã p̄ fama amici, sicut vitam pro vita: ergo põt, à fortiori, famã exponere p̄ vita p̄pria. ¶ Quarto arguitur. Si q̄s me iniuste infamaret, & ego nõ possem me aliter defendere, nisi exponendo vitã, nõ teneor periculo vitẽ famam custodire: ergo, eadẽ rõne possum in tormẽtis crimen p̄dere, vt inde me eximam. ¶ Quod si q̄s arguat, q̄ si iudex iniuste me percontat, iniuste ego respondeo. Certẽ cõsequẽtia nulla est: nã & latro iniuste me inuadit in itinere, & tamen iuste ego concedo illi palliũ nẽ me occidat. ¶ Addiderim, q̄ si hõ in iniustis tormẽtis falsõ si bi crimẽ imponeret: dũ modo id faceret sine iuramento, nõ est mendaciũ nisi officiosum & veniale: nec tenet aliquo modo ad restitutionem famã: postquam nemini facit iniuriam. Palud. 4. d. 21. q. 2. in fine.

ne dicit, q̄ mēdaciũ huiusmodi est officiosum, in q̄tũ se hõ liberat à tormẽtis: sed perniciosum, in quãtũ se diffamat, & astantes lædit mendaciõ. At re vera, nec infamare se ad illum finem est perniciosum: nec astantes lædit: quia aut putant confessionem esse verã, aut si intelligant esse falsã, non est tantũ scãdalum, hominem contra se mentiri, vt eo se liberet malo.

¶ AD primũ argumentum respõdet, q̄ quãq; vita sit præstantior q̄ fama: nihilomin⁹ reuelatio criminis aliq̄n cedit in malũ religionis, vt dictũ est in prima cõclusionẽ: & aliq̄n in malũ publicum, vt dictum est in sexta: & aliq̄n in graue piudiciũ tertij, vt dictum est in septima. Quib⁹ p̄inde calib⁹ moriẽdũ est pri⁹, q̄ crimẽ reuelet. ¶ Et p̄ hoc respõdet ad cõfirmationẽ, q̄ quãuis iugũ Dñi sit suaue, nihilomin⁹ nos obligauit in dictis calibus, vita exponere. ¶ Ad. 2. principale respõsum est in octaua, non a, & decima cõclusionib⁹. Quib⁹ ostẽsum est, licitũ esse aliquãdo reuelare secretũ, aut alienũ aut propriũ, q̄n aĩr vitã seruare non possumus. At nõ est par vbiq; ratio. ¶ Et eodẽ mō respõdet ad confirmationem, & ad tertium principale. Nec valet illud argumentum, vt suprã diximus, vt quocunq; casu liceat militi reuelare secretum meum, cuius sum dominus, liceat subinde reuelare alienum, cuius non habeo potestatem.

¶ E C C E quã De ratione tegendi & detegendi secretum, sub censura sacrosanctã Romanã Ecclesiã, de exiguitate & penuria nostra præstare potuimus. Quã in hoc opusculo tribus mēbris distributa sunt: perq; quatuordecim quãstiones disputata: atq; ad eò octoginta duab⁹ conclusionibus absoluta: ad laudem & gloriã indiuiduã Trinitatis: q̄ nos vtinã foeliciter in secreta illa diuinorum mysteria aliquãdo recipiat: quã nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

FINIS.

Errata nonnulla leuicula, è medio tollantur in hunc modum.

In quaternione. B. pag. 1. numerã foliũ. 7. & in eodem quaternione pag. 13. numerã folium. 13. fol. 4. fa. 2. li. ab imo. 7. intentionem. fo. 5. fa. 1. lin. 25. nocentem. fol. 49. fa. 1. li. ab imo. 7. Rhadamanthi. fo. 68. & 70. fac. 2. in titulo, MEMBRI. III.